

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Jog- és Államtudományi Kar

Doktori Iskola

dr. FEDOR Zsuzsanna Réka

**AZ ÁLLATVÉDELEM BÜNTETŐJOGI VONATKOZÁSAI – KÜLÖNÖS
TEKINTETTEL AZ ÁLLATKÍNZÁS TÖRVÉNYI TÉNYÁLLÁSÁRA**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

Kézirat lezárásának dátuma: 2024. szeptember 04.

Témavezető: Prof. Dr. BELOVICS Ervin, tanszékvezető egyetemi tanár

Társ-témavezető: Dr. BÉKÉS Ádám Gergely, egyetemi docens

Budapest, 2024.

TARTALOMJEGYZÉK

I. FEJEZET - BEVEZETÉS	7
II. FEJEZET - AZ ÁLLAT FOGALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA ÉS AZ ÁLLATOK ÉLETHEZ VALÓ JOGA A JOGIRODALOMBAN ÉS EGYÉB IRODALMI MŰVEKBEN	10
2.1. Az ember jogalanyisága: mitől ember az ember?.....	10
2.2. Az állatok jogalanyisága.....	12
2.3. Az állatok élethez (és méltóságához) való joga	14
2.4. Az állatkínzások társadalmi megítélése egy anonim kérdőív alapján	16
III. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE NEMZETKÖZI VISZONYLATBAN	24
3.1. Ókori áttekintés.....	24
3.2. A kora középkori szentek filozófiája	26
3.3. A középkori állatperek.....	27
3.4. Állatokkal való emberi kivégzések.....	30
3.5. Az angolszász országok reneszánsz kori vélekedése	31
3.6. A felvilágosodás kora	33
3.7. Cruelty to Animals Act (Anglia, 1876)	34
3.8. Animal Welfare Act (USA, 1966-2008).....	35
IV. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE HAZAI VISZONYLATBAN	37
4.1. A természetvédelem kezdeti szabályozásának áttekintése	37
4.2. A természetvédelem átfogóbb szabályozása	38
4.3. Az állatvédelem kezdeti szabályozása.....	39
4.4. Az állatkínzás bűncselekménnyé nyilvánítása	42
V. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM A HATÁLYOS HAZAI JOGBAN	45
5.1. Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről.....	45
5.2. Az 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól.....	48
5.3. Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény	52
5.3.1. A törvény hatálya	52
5.3.2. Az alapfogalmak	53
5.3.3. Az állattartás általános szabályai	54
5.3.4. Az állat kímélete és az állatkínzás tilalma	55

5.3.5. Beavatkozás az állaton	56
5.3.6. Az állat életének a kioltása.....	57
5.3.7. A vágóállat tartása és kímélete	58
5.3.8. A szörméjükért tenyésztett fajok tartása	58
5.3.9. A veszélyes állatfajok tartása.....	59
5.3.10. Az eb által okozott fizikai sérülés, az eb veszélyesnek minősítése és a veszélyes eb tartása	60
5.3.11. Az őshonos növény- és állatvilágra ökológiai szempontból veszélyes állatokkal kapcsolatos tilalmak.....	62
5.3.12. A kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos céllal tartott állatokra vonatkozó külön szabályok	62
5.3.13. Az állatkísérlet végzésének általános szabályai.....	63
5.3.14. Az állatok szállítása	64
5.3.15. Az egyes állatokkal kapcsolatos intézmények létesítése és fenntartása	65
5.3.16. Az ebnyilvántartás és az ebrendészet.....	66
5.3.17. Az állatvédelmi bírság	67
5.3.18. Az ügyész szerepe az állatvédelemben	68
5.3.19. Az állatvédelmi szolgálat	69
5.4. A 41/2010. (II.26.) Korm. rend. a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról	70
5.5. A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény	74
5.6. A 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet az állatvédelmi bírságról	82
5.7. A 40/2016. (II. 14.) Korm. rendelet az állatkísérletekről	84
5.8. Az 1993. évi CXIV. törvény az állattenyésztésről	88
5.9. A 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról.....	89
5.10. A 85/2015. (XII.17.) FM rendelet a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól.....	91
5.11. A cirkuszi menaszéria működtetése	93
5.12. Az állatkert és az állatotthon működésének szabályai.....	96
5.12.1. Az állatkertek szabályozása	96
5.12.2. Az állatotthonok – állatmenhely és állatpanzió	98
5.13. Az élő állatok belföldi szállítása.....	98
5.14. A kóbor állatok és az ebrendészeti telepek.....	99

5.15. A szolgálati kutyákra vonatkozó egyes részletszabályok	101
5.15.1. A rendőrségi kutyás szolgálat	101
5.15.2. A büntetés-végrehajtásban dolgozó kutyák	103
5.16. Részösszefoglalás	105
VI. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM A HATÁLYOS BÜNTETŐJOGBAN	106
6.1. Általános áttekintés.....	106
6.2. Az állatkínzás	106
6.2.1. A védett jogi tárgy	109
6.2.2. Az elkövetési magatartások	112
6.2.3. A gondatlanság problémaköre	117
6.2.4. A minősített esetek	120
6.3. A környezetkárosítás	124
6.4. A természetkárosítás.....	126
6.5. Az orvvadászat	129
6.6. Az orvhalászat	131
6.7. A tiltott állatviadal szervezése	132
6.8. Az egyéb környezet és természet elleni bűncselekmények	134
6.9. Az állat mint bűnjel	134
6.10. Anyagi jogi részösszefoglalás	136
6.11. A hazai joggyakorlat alakulása.....	138
6.11.1. Indokolt volt-e a sérült macska életének a kioltása?.....	139
6.11.2. A tiltott halcsapdák	140
6.11.3. A kóbor állat feletti rendelkezési jog	141
6.11.4. Az állatszaporítás	143
6.11.5. A kábítószer-kereső kutyák tartási követelményei	144
6.11.6. A haszonállatok szállítása	144
6.11.7. Felmentő ítélet a halak ügyében.....	145
6.11.8. A méreggel történő elkövetés	146
6.11.9. Halászat elektromos eszközökkel	147
6.11.10. Egy másik mérgezéses büntetőügy	147
6.11.11. Állhat-e egymással halmazatban a baromfilopás és az állatkínzás?	148
6.11.12. A haszonállatok tartása	149
6.11.13. Az állatkínzás rendbelisége a korábbi Btk.-ban.....	149

6.11.14. A baromfik leölésének büntetendő magatartása	150
6.11.15. Az elhanyagolással elkövetett állatkínzás.....	151
6.11.16. Maradandó egészségkárosodás	152
6.11.17. Kettős „büntethetőség”?.....	152
6.11.18. A kórosan lesoványodott kutya.....	154
6.11.19. A végszükség, mint büntethetőséget kizáró ok.....	155
6.11.20. Egy felmentő ítélet margójára.....	156
6.11.21. Kitevéses állatkínzás - egy minden napos eset	159
6.11.22. A tartós bezárás	160
6.11.23. A kutyatartás szabályai	160
6.11.24. Az emberölés és az állatkínzás alaki halmazata.....	161
6.11.25. Az önkényes születésszabályozás	162
6.11.26. Joggyakorlati részösszefoglalás	162
6.12. A természetkárosítás joggyakorlata.....	163
6.12.1. Orvvadászat, természetkárosítás és lopás	163
6.12.2. Lovak által okozott természetkárosítás	164
6.12.3. Védett madarak tetemének szállítása	165
6.12.4. Közepesen veszélyes állatfaj tartása	166
6.12.5. Védett madarak befogása	166
6.13. Az állat mint az elkövetés eszköze	166
6.13.1. A méreginjekció.....	167
6.13.2. Kutyák által okozott testi sértés	167
6.14. Megbotránkozást kelt(het)ő szokások az állatkínzás aspektusából.....	168
6.14.1. Állatkínzás-e a libatömés?	168
6.14.2. Vadászat: szórakozás, sport vagy állatkínzás?.....	170
6.14.3. Az állatkertek dilemmája – Interjú HILL István állatorvossal	171
6.14.4. A cirkusz, mint szórakoztató egység.....	174
6.14.5. A homárok élve megfőzése.....	175
6.15. Az állatok eutanáziája.....	175
VII. FEJEZET - AZ ÁLLATKÍNZÁS KRIMINOLÓGIAI ASPEKTUSAI.....	179
7.1. Az állatkínzás kriminológiája egy amerikai tanulmány alapján.....	179
7.2. A hazai elkövetőkről.....	182
7.3. Állatkínzókból lett erőszakos elkövetők.....	187

7.4. Kriminálisztikai kitekintés.....	191
7.5. Részösszefoglalás	193
VIII. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM HELYZETE A NEMZETKÖZI MEGOLDÁSOK TÜKRÉBEN	195
8.1. Az Amerikai Egyesült Államok	195
8.1.1. Az amerikai joggyakorlat	196
8.1.2. A Ponce Act.....	197
8.2. Németország	197
8.2.1. A német joggyakorlat	198
8.3. Egyesült Királyság.....	198
8.3.1. A brit joggyakorlat I.	199
8.3.2. A brit joggyakorlat II.	199
8.3.3. A brit joggyakorlat III.....	200
8.4. Olaszország.....	200
8.5. Spanyolország.....	201
8.6. Portugália.....	202
8.7. Szlovákia	203
8.8. Csehország.....	203
8.8.1. A cseh joggyakorlat	204
8.9. Franciaország.....	204
8.9.1. A francia joggyakorlat	205
8.10. Svédország.....	205
8.11. Ausztrália.....	206
8.11.1. Az ausztrál joggyakorlat	206
8.12. Az Európai Unió állatvédelmi szabályozása	207
8.12.1. A vadon élő állat- és növényfajok védelme	207
8.12.2. A tenyésztés céljából tartott állatok védelme.....	207
8.12.3. Az állatok szállítás közbeni védelme	209
8.12.4. Az állatok leölésük során való védelméről	211
8.12.5. A vadon élő madarak védelme.....	213
8.12.6. A tudományos célra felhasznált állatok védelme.....	214
8.13. Egyes nemzetközi egyezmények	216
8.14. A World Animal Protection szervezet indikátora.....	217
8.15. Részösszefoglalás	220

IX. FEJEZET - ZÁRÓ GONDOLATOK, SZABÁLYOZÁSI JAVASLATOK.....	222
FELHASZNÁLT IRODALOM	228
JOGSZABÁLYOK.....	233
JOGALKALMAZÓI GYAKORLAT	236
PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK.....	238

I. FEJEZET - BEVEZETÉS

Doktori disszertációmban az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásainak az ismertetését, ezen belül is az állatkínzás bűncselekményének vizsgálatát tűztem ki célul. A kutatásom egyik fő mozgatórugója az volt, hogy létrehozzak egy egységes szakirodalmat az állatkínzás témakörét illetően, ugyanis a magyar jogirodalomban nagyon kevés, kifejezetten az állatkínzás bűncselekménnyel kapcsolatos szakmai forrásanyag található meg (a kriminológiát kivéve), vagy a források csak említés szintjén jelenítik meg a témát, illetve a téma egy-egy aspektusát. Ekképpen a jogalkalmazók komoly feladat elé vannak állítva egy-egy büntetőügy és annak jogi megítélése kapcsán, mert nincsen olyan egységes szakirodalom, mely a téma minden egyes vonulatát megvizsgálná és bemutatná, hogy az alapján lehessen döntést hozni arról, valóban állatkínzást követett-e el a terhelt és amennyiben igen, úgy miért és mely szabályok alapul vételével büntetendő az adott cselekmény.

De mi számít állatkínzásnak és miért tűnhet rossznak a helyzet Magyarországon? Egyáltalán mi az az állat és milyen jogai vannak?

Ezekre a kérdésekre keresem a választ azóta, hogy először elkezdtem az állatok jogaival foglalkozni. Ennek eredményeként készült el a disszertációm az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásairól, melyben nemcsak az állatkínzás törvényi tényállására térek ki, hanem az ehhez szorosan kapcsolódó bűncselekményekre is. A diplomázásom óta ügyészként dolgozom, emellett sok évet önkénteskedtem állatmenhelyen, továbbá tíz évig segédkeztem egy állatorvos mellett is. Erre tekintettel a saját tapasztalataimat is alapul véve, sok esetben véleményt is alkotva vizsgálom a jogszabályokat és fogalmazom meg a záró gondolataimat, szabályozási javaslataimat.

A dolgozat megírása során mindvégig törekedtem arra, hogy valamennyi olyan szakmai forrást felhasználjak, melynek köze van az állatokhoz, így disszertációmban könyvek, cikkek, internetes joganyagok és természetesen jogszabályok és bírósági határozatok felhasználásával végzek elemzéseket. Ezen elemzések során nem csak a történelmet és a tételes jogot tárom fel, hanem összehasonlításokat is végzek a külföldi joggyakorlatot illetően, megvizsgálva a magyar és a külföldi jogrendszereket egyaránt.

Kutatásom során arra is keresem a választ, hogy a büntetőjogi tényállások és az állatvédelmi törvény ellenére miért történik még mindig ilyen sok állatkínzás Magyarországon? Hiszen az állatkínzások számát lehetne redukálni, adott hozzá minden jogi eszköz.

Az állatvédelem magyarországi megjelenése az 1900-as évek elejére tehető. Már ekkor megfogalmazódott az az álláspont, hogy az állatok érezni képes élőlények, ezért őket is megilleti az élethez való jog. A két világháború és a szovjet rendszer a korábbi jogalkotói törekvéseket azonban megghiúsította.

Míg Angliában az első állatvédelmi törvény 1876-ban lépett hatályba, Magyarországon ugyanerre 200 évet kellett várni. A törvény preambuluma szerint az Országgyűlés annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége, elismerve azt a megkülönböztetetten nagy értéket, amelyet az állatvilág egésze és annak egyedei jelentenek az emberiség számára, kifejezve azon szándékát, hogy Magyarország tevékeny módon részt vállaljon az állatok védelme és kímélete érdekében kifejtett nemzetközi erőfeszítésekből, az állatok ésszerű védelmének és kíméletének biztosítása érdekében alkotja meg a törvényt. A törvény célja az, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait.

Ezekkel a sorokkal indult tehát el Magyarországon az állatok jogi védelme, mely azonban nem jelentett egyben büntetőjogi védelmet is. Az állatkínzást a magyar jog 2004-ben nyilvánította bűncselekménnyé, ugyanis addigra már olyannyira súlyos volt a társadalmi nyomás, hogy a jogalkotóknak nem maradt más választásuk, mint meghajolni a köz akarata előtt. Az állatkínzás tehát büntetendő magatartás lett az akkor hatályos Büntető Törvénykönyvben. Ekkor azonban a tényállás még a közbiztonság elleni bűncselekmények körében kapott helyet.

A hatályos Büntető Törvénykönyv már külön bűncselekményi kategóriát hozott létre, s így került az állatkínzás a környezet és a természet elleni bűncselekmények sorába. A védett jogi tárgy így immár nem a közbiztonsággal és nem is a köznyugalommal áll kapcsolatban, hanem az az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek lett.

Az állatkínzás 20 éve van jelen a Büntető Törvénykönyvünkben, s ez idő alatt lényeges változásokon ment keresztül. Míg a tényállás eredetileg csak az alapokat tartalmazta, addig mára egy részletes, minősített eseteket tartalmazó szabályozással találkozunk, mely adott

esetben az állatkínzást akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is büntetni rendeli. A tényállás fejlődése és szigorodása - álláspontom szerint - egyenes arányban áll a társadalmi hozzáállással. De igazodik-e az ítélkezési gyakorlat ezen elvárásokhoz? Erre is választ kerestem a kutatásom során.

Mivel minden jogi eszköz adott ahhoz, hogy az állatkínzások vonatkozásában a büntetések kiszabása során érvényesüljön mind a speciális, mind a generális prevenció cél, kérdésként vetődik fel, hogy a gyakorlatban ezek valóban érvényesülnek-e, és amennyiben nem, úgy miért?

Végezetül: hogyan lehetne fejleszteni, jobbra tenni az állatvédelmet a büntetőjog keretein belül?

Kutatásommal a múlt és a jelen jogi szabályozása, illetve a hazai és a külföldi joggyakorlat alapján mutatom be azt, hogy az állatkínzás törvényi tényállása megfelel-e a kor elvárásainak, illetve disszertációm végén, mint gyakorlati jogalkalmazó, megfogalmazom a kodifikációs javaslataimat is az általam tapasztalt hiányosságok alapján.

A témám nagyon megosztó az emberek között. Máshogy viszonyul az állatkínzáshoz egy állatszerető ember és máshogy egy olyan ember, akinek soha nem volt mélyebb kapcsolata állattal. Többször feltették már nekem azt a kérdést az életem során, hogy miért fordítok ennyi figyelmet az állatvédelemre, és miért nem inkább az emberekkel foglalkozom? A kérdés érthető, azonban ennek megválaszolása nem ennyire egyszerű. Hivatásom szerint mind az emberek, mind az állatok jogait védenem kell, ez a kötelességem, erre esküdtem fel. Mindig arra törekszem, hogy az elkövetők megkapják a büntetésüket. Ekképpen szakmailag mind az embereket, mind az állatokat egyaránt a legjobb tudásom szerint védem. Az állatok azonban különös helyet foglalnak el a szívemben, mert ők nem tudják felemelni a hangjukat és kiállni magukért. Nem tudnak tüntetésekre vonulni és beszédeket tartani a jogaikért, nem tudnak védegyleteket létrehozni. Nem tudják a társadalom figyelmét felhívni a helyes állattartás szabályaira és arra, hogy ne dobják ki őket egy kietlen erdő szélén. Értük és helyettük csak az emberek tudnak beszélni. A doktori értekezésemet tehát nekik ajánlom és minden olyan embernek, akik szeretnének megismerkedni az állatvédelem múltjával, jelenével és esetleges jövőjével.

II. FEJEZET - AZ ÁLLAT FOGALMÁNAK MEGHATÁROZÁSA ÉS AZ ÁLLATOK ÉLETHEZ VALÓ JOGA A JOGIRODALOMBAN ÉS EGYÉB IRODALMI MŰVEKBEN

Ahhoz, hogy az állatkínzást és az állatvédelmet ismertetni lehessen, feltétlenül szükséges a védett jogi tárgy meghatározása, definiálása. Ez az alap adja meg ugyanis az állatkínzás bűncselekményének büntetendőségét.

Jelen fejezetben vizsgálat alá veszem az állatok élethez és méltóságához való jogát, melyet párhuzamba állítok az emberek élethez és méltóságához való jogával. Emellett definiálom az állat fogalmát, és elhelyezem őket a jogrendszerben. Ezt követően ismertetem pár híres állatvédő jogfilozófus gondolatát az állatok jogáról.

Az utolsó alfejezetben ismertetem azon megállapításaimat, amelyeket egy anonim társadalmi kérdőív alapján készítettem el. Azt vizsgáltam, hogy 2024-ben milyen az emberek hozzáállása az állatokhoz és így az állatkínzáshoz, továbbá kérdéseket tettem fel az állatok élethez való jogáról és a büntetés kiszabási gyakorlatról is. A kérdőív fontossága alapvető a társadalomra veszélyesség kérdésének meghatározásában is.

2.1. Az ember jogalanyisága: mitől ember az ember?

Az emberi jogalanyiség kérdésének a tisztázása elengedhetetlen ahhoz, hogy meg lehessen határozni az állatok jogi helyét és helyzetét. Erre azért is van szükség, mert egyes elméletek szerint az ember is a majomból fejlődött ki, tehát az ember állati eredete ezen nézetek szerint vitathatatlan. Más nézetek szerint az ember maga is egy főemlős.

Az ember jogalanyisága korlátozhatatlan, ugyanis attól lesz valaki jogalany, hogy korlátozhatatlan joga van az élethez és a méltósághoz. Ezt se az állam, se más ember nem veheti el. Más kérdés a jogképesség, mely parttalan vita tárgyát képezi a jogirodalomban. Mikortól illeti meg az embert a jogképesség? A születéstől? A fogantatástól? A magzat fejlettségétől? Ezek mind olyan elméleti felvetések, melyek a gyakorlatban manifesztálódnak. A hatályos polgári jog szerint minden ember jogképes, jogok és kötelezettségek alanya lehet. A 2013. évi

V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) alapján az embert, ha élve születik, a fogamzásától kezdve illeti meg a jogképesség.¹

A törvény tehát elismeri a méhmagzat jogképességét, de csak akkor, ha az élve születik. FRIVALDSZKY János professzor úr ekképpen fogalmaz: „Az emberi személyeket méltóságuk (emberi alanyiságuk) okán minimálisan, elidegeníthetetlenül megillető alapjogok a jogalanyisághoz való jog, annak esszenciális tartalmaként pedig az emberi élethez és méltósághoz való jog, amely tartalmak nélkül nem beszélhetünk jogi értelemben emberi személyről.”² Tehát az emberi jogalanyiság az élethez való jogból és a méltósághoz való jogból eredeztethető, melyek az alapjogok hierarchiai rendszerében a legmagasabban helyezkednek el.

Az Alaptörvény Szabadság és felelősség című fejezete szerint az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.³

Az Alaptörvényben az élethez való jog meghatározása arra szolgál, hogy védje az ember életét, függetlenül attól, hogy ki milyen ember. Példának okáért annak sem veheti el senki az életét, aki megölt két gyermeket. Sem faji, sem erkölcsi, sem egyéb okból nem lehet elvenni senkinek az életét. Még az állam sem korlátozhatja az élethez való jogot, mióta a 23/1990. AB határozat kimondta a halálbüntetés eltörlését Magyarországon. Abba azonban az állam nem szólhat bele, ha valaki rendelkezni akar a saját életével és véget akar vetni annak. Bárki lehet öngyilkos, viszont ehhez segítséget senki sem nyújthat, ugyanis az öngyilkosságban közreműködés bűncselekménynek minősül⁴, hovatovább, ha egy 14. életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt bír rá valaki az öngyilkosságra - ha az öngyilkosságot elkövetik -, emberölésért kell felelősségre vonni a rábíró is.⁵

¹ Ptk. 2:2. § [A jogképesség kezdete]

(1) A jogképesség az embert, ha élve születik, fogamzásának időpontjától illeti meg.

(2) A fogamzás időpontjának a születéstől visszafelé számított háromszázadik napot kell tekinteni; bizonyítani lehet, hogy a fogamzás korábbi vagy későbbi időpontban történt. A születés napja a határidőbe beleszámít.

² FRIVALDSZKY János: *A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei*, Szent István Társulat, Budapest, 2011., 19.

³ Alaptörvény I. cikk

(1) AZ EMBER sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogait tiszteletben kell tartani. Védelmük az állam elsőrendű kötelezettsége.

(2) Magyarország elismeri az ember alapvető egyéni és közösségi jogait.

II. cikk

Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.

⁴ 2012. évi C. törvény 162. §

⁵ 2012. évi C. törvény 160. § (5) bekezdés

Kérdésként fogalmazódik meg, hogy ki vagy mi az az ember? A Pallas Nagy Lexikona szerint az ember vagy emberi lény a földi lények közül a legmagasabb helyen áll, azonban a szervezeti felépítése szerint nem sokban különbözik az állatoktól, az ember ugyanis a főemlősök közé tartozik, csak úgy, mint az emberszabású majmok. Charles DARWIN természettudós állítása szerint az emberek egy majomféle lényből fejlődtek ki az évmilliók során, mígnem elérték a mai formájukat, a homo sapiens sapiens-t. Ezt a teóriát fogadja el DUNCAN is, aki az antropológiai leletek alapján következtet erre a megoldásra. Az ember úgynevezett tartós típusú lény, mely megkülönbözteti minden más állat- és növényfajtól, ugyanis az ember nem változik különböző kültermészeti befolyások által.⁶

A Magyar Értelmező Kéziszótár definíciója szerint az ember termelőeszközök készítésére, kultúra teremtésére való képességével kiemelkedik az állatvilágból és ezzel a legfelsőbbrendű élőlényé válik.⁷

A Franklin Kézi Lexikona című könyv hasonlóképpen fogalmaz: „*az ember a legmagasabb fejlettségű szerves lény, mely a főemlősök családjába tartozik. Testileg minden állattól megkülönbözteti agyának magas fejlettsége, egyenes testtartása, legjobban fejlett, fogásra szolgáló keze, lábának kizárólag járásra való berendezése, koponyájának sima felülete, a hézag nélkül való fogsor, a tulajdonképpeni hajzat s a beszélőképesség.*”⁸

Tekintettel arra, hogy ezek a definíciók a természettudományon és az antropológián alapulnak, az állapítható meg, hogy az ember voltaképpen az élőlények ranglétrájának a csúcsán álló egyed (egyések szerint főemlős), akit az különböztet meg az állatoktól és a növényektől, hogy képes beszélni, eszközöket használni, illetőleg fejlettebb az agya.

2.2. Az állatok jogalanyisága

Az ember jogalanyiségének a definiálása és az egyes alapjogainak kifejtése feltétlenül szükséges volt ahhoz, hogy rátérhessek ezen fejezet fő mozgatórugójára, az állatok élethez és méltóságához való jogának kérdéseinek megválaszolására.

⁶ PALLAS NAGY LEXIKONA, VI. kötet, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1894., 101-102.

⁷ MAGYAR ÉRTELMEZŐ KÉZISZÓTÁR, II. kiadás, Akadémia Kiadó, Budapest, 1975., 316.

⁸ FRANKLIN KÉZI LEXIKONA, I. kötet, Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 1911., 777.

Az előző alfejezetben megfogalmazást nyert több tudományos lexikon alapján is, hogy mi vagy ki az az ember. Ennek megfelelően az állatot is hasonló vizsgálat alá veszem.

A Magyar Értelmező Kéziszótár alapján „*az állat olyan élőlény, amelynek idegrendszere, mozgásszervei és érzékszervei vannak.*”⁹

A Franklin Lexikon alapján pedig az állat nem más, mint „*az az élőlény, amely nagyobbfokú mozgásokra képes, erősebben érez, szerves anyagokból táplálkozik, szervetlen anyagokból nem képes szerveket készíteni, a táplálékot testében lassú égéssel elégetve szén-dioxidot és vizgőzt lélegzik ki, továbbá nitrogéntartalmú bomlástermékeket választ ki.*”¹⁰ Érdekességként jegyzem meg, hogy az 1911-ben íródott lexikon már ismerte az állatvédelem fogalmát, és definiálta is azt.”¹¹

Révai Nagy Lexikonjában egy jóval tágabb fogalomvilággal lehet találkozni. Az állatok alatt e szerint az „*olyan szervezeteket értjük, melyek a maguk akaratából mozognak, éreznek, szerves anyagokból táplálkoznak, oxigént lélegeznek be, (...) szén-dioxidot meg nitrogéntartalmú bomlástermékeket választanak és ürítenek ki.*” A növényekkel az a közös bennük, hogy mindketten növekednek és szaporodnak. Különböznek azonban abban, hogy míg a növények csak vegetatív működésre képesek, addig az állatok érzésre és mozgásra is. A fejlettebbeknek van keringési rendszerük, szervezetrendszerük, légzőszerveik, kiválasztó szerveik, ivarszerveik, bőrtakarójuk, belső vázuk, mozgásra való szerveik, idegrendszerük és érzékszerveik.¹²

Jogi értelemben az állat egy dolog. A Ptk. szerint a dolog az a birtokba vehető testi tárgy, mely tulajdonjog tárgya lehet. A dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.¹³

Az új Ptk. az állatokat (a régivel ellentétben) specializálja, kiemeli őket az általános dolgok közül. Az állatok így tulajdonjog tárgyai bár lehetnek, azonban nem lehet velük minden olyan

⁹ MAGYAR ÉRTELMEZŐ KÉZISZÓTÁR i.m. 31.

¹⁰ FRANKLIN KÉZI LEXIKONA i.m. 79.

¹¹ Az államnak vagy a társadalomnak törekvése az állatok kínzásának, bántalmazásának megakadályozására.

¹² RÉVAI NAGY LEXIKONA, I. kötet, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, 1911., 402-405.

¹³ 2013. évi V. törvény 5:14. § (3) bekezdés

tevőséget elvégezni, melyeket más dolgokkal, hanem figyelemmel kell lenni az Állatvédelmi törvény rendelkezéseire is. Így például nem lehet az állatokat az állagukban megváltoztatni.¹⁴

Egyes külföldi országok mára kivették az állatokat a dolog fogalma alól, azonban jogilag nem tudták még hova be kategorizálni őket. Jobb híján így a legtöbb értelemben a dologra vonatkozó rendelkezéseket alkalmazzák rájuk.¹⁵ Ekképpen adásvétel tárgyát képezhetik, emberek tulajdonában állnak, és a többi.

Nagyon fontos mérőföldkő volt azonban az, hogy a hatályos Ptk. az általános dologfogalom alól kivette az állatokat, mely részben morális értékelést közvetít, részben pedig igyekszik megteremteni azt az összhangot, amely más jogterületeken is az egyes állatok dologfogalom alóli kivonását célozták meg (mint például a Btk.).¹⁶

KAJÓ Cecília a cikkében nagyon érdekes kérdést vetett fel az állati utódok vonatkozásában. Eszerint minek minősülnek azon állatok, akik még nem születtek meg? Azt már tisztáztam, hogy az állat a polgári jog szerint egy speciálisan kezelendő dolognak minősül. KAJÓ Cecília álláspontja szerint a magzat az anyaállat különleges alkotórésze, amely az elléssel válik el a dologtól (az anyaállattól), és az ellés, mint jogi tény pedig azt jelenti, hogy a kölyökállatokra az elvált szaporulaton való tulajdonszerzés¹⁷ szabályait kell alkalmazni.¹⁸

2.3. Az állatok élethez (és méltóságához) való joga

Jeremy BENTHAM az állatok fájdalomérzékelési képességével válaszolja meg azt, hogy miért ne bántsuk őket. Miután ezek az élőlények ugyanúgy képesek receptoraik útján mindenfajta negatív behatást érezni, nem tehetjük meg sem azt, hogy fizikailag, sem azt, hogy pszichikailag bántalmazzuk őket. BENTHAM nézete szerint az, ha az állatokat azért vesszük semmibe, mert nem képesek racionálisan gondolkozni, diszkriminációt, sőt, rasszizmust követünk el. Művében

¹⁴ NAVRATYIL Zoltán: *Dologi jog a 2013. évi V. törvény alapján*, Menedzser Praxis Szakkiadó és Gazdasági Tanácsadó Kft., Budapest, 2014., 18.

¹⁵ MENYHÁRT Attila: *Dologi jog*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013., 44.

¹⁶ VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslatok magyarázatokkal*, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012., 288.

¹⁷ 2013. évi V. törvény 5:50. § (1) bekezdés: Akinek más dologán olyan joga van, amely őt a termékek, a termények vagy a szaporulat tulajdonba vételére jogosítja, az elválással tulajdonjogot szerez.

¹⁸ KAJÓ Cecília: *Az állatkinzás elkövetési tárgyának polgári jog státusza*, Jegyző és Közigazgatás c. folyóirat, XXII. évfolyam 5. lapszám, Budapest, 2020., <https://jegyzo.hu/az-allatkinzas-elkovetesi-targyanak-polgari-jogi-statusza/>, letöltés dátuma: 2024.08.07.

továbbá - akkoriban nem kis felháborodást keltve - azt állította, hogy egy kutya vagy egy ló kellemesebb beszélgetőtárs, mint egy csecsemő.¹⁹

Lev TOLSZTOJRÓL kevesen tudják, hogy az állatvédelemre legalább akkora figyelmet fordított, mint a regényeire. TOLSZTOJ azután vált állatvédővé, hogy egyszer meghívták egy orosz mézárszékre. *Esszék és levelek* című művében fejtette ki azt, hogy mit érzett, és hogy milyen mélyen megrendítette az állatok bőgése, sírása, látta a félelmet a szemükben. A fentiekből kitűnik, hogy az író is felismerte azon tényt, miszerint az állatok ugyanolyan érzésekre képesek, mint az emberek, érzékelik a fájdalmat és képesek a félelemre. TOLSZTOJ egyébként a böjtölésben és a vegetarizmusban látta a végső megoldást, álláspontja ugyanis az volt, hogy így lehet a legjobban megvédeni az állatokat.²⁰

Richard D. RYDER egy ma is élő világhírű író, aki „*Minden állatot, aki fájdalmat érez, emberi jogok illetnek meg*” című írásával vált világhírűvé. DARWIN evolúciós elméletéből indul ki, mely szerint azért hasonló az állatok és az emberek idegrendszere, mert közös őstől származunk. Szerinte sokan azért nem értik meg az állatvédőket és azt, hogy miért nem lehet bántani az állatokat, mert az állatoknak magasabb a fájdalomküszöbük. Ezzel RYDER nem ért egyet, és azt mondja, hogy a fájdalom az mindig szenvedést eredményez, melyet egy állat ugyanúgy érzékel, mint mi. Példának hozza fel azt, hogy egy bálna akár 20 percig is szenvedhet, miután leszígyonozták addig, amíg kivérzik, egy hiúz pedig napokig szenved a medvecsapdában a törött lábával, mire szomjan hal.²¹ De nem feltétlenül kell halálra gondolni, elég csak azt példának állítani, ahogy a „broiler csirkék” élnek. Összezsúfolják többszázukat egy helyre, s bár kapnak rendszeresen enni és inni, mégis úgy élik le rövidke életüket, hogy nem tudják megtapasztalni az egyik legnagyobb örömet, a mozgás szabadságát.

Az nem képezheti vita tárgyát az, hogy az állatoknak joga van az élethez. Ezt a Btk. (és az Állatvédelmi törvény) mondja ki akkor, amikor az állatkínzást, s ezen belül az állatok nélküli megölését pönalizálja. A kört ugyan leszűkíti a gerincesek törzsére (ebbe beletartoznak a porcos halak, a csontos halak, a kételtűek, a hüllők, a madarak és az emlősök), de hogyan is tudnánk megvédeni egy rovar vagy egy szivacsot? Ez jogilag lehetetlen lenne. Érdekes kérdést vehet

¹⁹ BENTHAM, Jeremy: *The principles of morals and legislation*, Chapter XVII, Section 1, London, 1789., https://www.econlib.org/library/Bentham/bnthPML.html?chapter_num=2#book-reader, letöltés dátuma: 2024.05.21.

²⁰ TOLSZTOJ, Lev: *Essays and Letters*, Funk and Wagnalis Company, New York, 1904., 83. <https://archive.org/details/essaysletters00tolsrich/page/ii/mode/2up?ref=ol&view=theater>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

²¹ RYDER, Richard: *All beings that feel pain deserve human rights*, The Guardian, 2005. augusztus 6., <https://www.theguardian.com/uk/2005/aug/06/animalwelfare>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

fel azonban az, hogy a törvény több állatot is kiemel a védelem köréből, így például egy tehenet meg lehet ölni ételmezési célból, mert az nem ok nélkül történik, ugyanakkor viszont egy tehén nem megfelelő tartása, éheztetése már bűncselekménynek minősül.

Az imént kiemelt „ok nélküli megöléshez” kapcsolódik az állatok eutanáziához való joga is (ha lehet így nevezni), melyben annyi különbség van az emberhez képest, hogy itt nem az állat dönt e kérdést illetően, hanem a gazdája, akinek erre pedig szigorúan állatorvos, tehát szakember tehet javaslatot, és csakis e szakember végezheti el a beavatkozást is. A hatályos jogi résznél kitérek arra is, hogy ez milyen esetekben lehetséges.

Van-e az állatnak méltósághoz való joga? Ezt a kérdést nagyon nehéz megválaszolni, és mindig lesznek olyanok, akik az ellenkező véleményen vannak. Állásponatom szerint igen, az állatoknak van méltóságuk és van méltósághoz való joguk. Nem ugyanolyan, mint az embernek, de van. Az előző alfejezetben látható volt az, hogy az emberi méltóság lényege abban áll, hogy nem lehet senkit tárgyiasítani, eszközként használni. Ugyanez igaz az állatokra is, csak speciális értelemben. Egy állat ugyan lehet adásvétel tárgya, azonban a polgári jogi gyakorlat is következetes abban, hogy az állat olyan dolog, amely különleges bánásmódot igényel. Ezen megint lehet vitatkozni, hogy egy állat valóban dolognak minősül-e a jog szempontjából, de azzal azért egyet kell érteni, hogy az állat jogilag semmiképpen sem minősülhet embernek. Állásponatom szerint külön kategóriát kellene képezni a polgári jogban is, tehát az állat se nem ember, se nem ingó, se nem ingatlan, hanem ÁLLAT (ide nem értve pár fajt, mint pl. az egyszéjtűeket) vagy gerinces állat (általában ők a jogviszonyok tárgyai). Tekintettel arra, hogy egy állattal ma már a jog nem engedi, hogy tárgyként bánjanak, az állatokat is fel tudjuk ruházni a méltóság jogával, ami egy anyajog. Anyajog, mert majdnem az összes másodrendű alapjog levezethető belőle. Joga van egy állatnak a szabadsághoz? Igen, joga van. Joga van ahhoz, hogy ne kínozzák és ne alkalmazzanak vele szemben rossz bánásmódot? Igen, ehhez is joga van. Ahogy joga van ahhoz, hogy éljen, és joga van ahhoz is, hogy méltóságban éljen, ne egy fához kikötve az erdőben, éh- és szomjhalálra ítélve. És mi a méltóság, ha nem az, hogy megadjuk az állatoknak az őket megillető tiszteletet és azt, hogy nem tárgyként kezeljük őket, hanem fájdalomra képes, érző lényekként?

2.4. Az állatkínzások társadalmi megítélése egy anonim kérdőív alapján

A kutatásom részeként, 2024 augusztusában csináltam egy anonim kérdőívet, melyet 74 személy töltött ki. Arra voltam kíváncsi, hogy a társadalom 2024-ben hogyan áll hozzá az

állatokhoz és az állatkínzásokhoz. A kérdőív természetesen nem reprezentatív, mert 74 személy véleménye nem vetíthető le egy egész ország véleményére, azonban mégis segíthet abban, hogy megértsük a jelen kor hozzáállását. A kérdőívet csak az ismerősi körömmel osztottam meg. Ennek oka az, hogy a legtöbb válasz hosszabb kifejtést igényelt, így bíztam abban, hogy az emberek valóban időt szánnak a kérdőív kitöltésére.

A válaszadók 66 %-a nő, míg 34 %-a férfi volt. A legfiatalabb kitöltő 17 éves, míg a legidősebb 77 éves.²² A kitöltők legnagyobb része kisebb városban, településen lakik, de érkezett válasz a fővárosból és külföldről is. Az iskolai végzettség kapcsán megállapítható, hogy a kitöltők több, mint a fele felsőoktatási végzettséggel rendelkezik (közülük kettő tudományos doktori fokozattal), de legalább érettségivel, míg olyan válaszadó nem volt, aki egyáltalán nem járt iskolába.

A válaszadók valamennyien tudták, hogy az állatkínzás Magyarországon bűncselekménynek számít, és ezzel minden válaszadó egyet is értett.

Az első, kifejtést igénylő kérdés arra irányult, hogy miért kell védeni az állatokat. A válaszok e körben szinte egyezők voltak, miszerint azért kell védeni őket, mert érző lények, ki vannak szolgáltatva az embernek és nem tudják megvédeni magukat. Többen használták az állatokra az „ártatlan” és a „védtelen” jelzőket, és sokan kiemelték az emberi felelősséget. Volt olyan válaszadó, aki azt írta, hogy az állatkínzókból lesznek később a gyilkosok. Más válaszadók az állatokat a természet részeként definiálták, mely miatt tisztelni kell őket. Többen említették az ember erkölcsi felelősségét.

A válaszadók 63,5 %-a észlelt már a közvetlen környezetében állatkínzást. A következő kérdés az volt, hogy milyen magatartások minősülnek állatkínzásnak. A válaszadók többsége ide sorolta a fizikai és lelki bántalmazást, valamint az éheztetést, az elhanyagolást és a nem megfelelő ellátást. Érkezett olyan válasz, amely a szexuális tevékenység végzésére irányult, de sokan kiemelték a tartós kikötést is. Volt olyan válaszadó, aki az orvosi kezelés elhanyagolását is állatkínzásnak minősítette, továbbá ketten kiemelték az állatviadalokat és a szaporítótelepeket is. Az egyik válaszadó szerint már egy darab ütés is állatkínzásnak minősül. Olyan válasz egyáltalán nem érkezett, miszerint állatkínzás csak akkor valósul meg, ha az állat meg is hal. A fentiek alapján megállapítható, hogy a válaszadók véleménye – egyes kivételektől eltekintve – illeszkedik a büntetőjogi tényálláshoz.

²² A válaszadók átlagéletkora 43 év volt.

A következő kérdés arra irányult, hogy állatkínzásnak minősül-e az, ha valaki egy állattal szexuális tevékenységet végez. Egy kivételével az összes válaszadó egyértelműen azt írta, hogy állatkínzásnak minősül.²³ Az egyik választ kiemelném, miszerint azért nehéz eldönteni a kérdést, mert a jelen ismeretek alapján nem lehet megítélni azt, hogy egy állat számára ez mennyire egy ösztönös vagy erőszaknak megélt szituációt eredményez. A válaszadó szerint, ha az állat testi vagy lelki traumát nem szenvedett, úgy azt „állattal való visszaélésnek” minősítené, míg ellenkező esetben állatkínzásnak.

A következő, igencsak megosztó kérdés arra irányult, hogy igaz-e az a vélekedés, hogy aki állatot kínoz, az biztos, hogy a későbbiek során embert is bántani fog. A válaszadók között nem volt egyetértés. Nagyon sokan írták azt, hogy az állatkínzó biztosan fog embert is bántalmazni, mivel így éli ki a benne lévő erőszakos hajlamait. E körben az egyik válaszadó kifejtette, hogy az állat úgynevezett alárendelt szerepben jelenik meg az elkövető életében, és idővel ugyanilyen alárendelt szerepben lehet egy gyermek vagy akár egy partner is. Nagyon sokan voltak azonban olyanok is, akik a fenti állítást nem tartották igaznak. E körben volt, aki kifejtette, hogy azért nem igaz az állítás, mert az állatbántalmazás sok esetben az állatok viszonylatában kapott rossz szocializációra vezethető vissza, és ez nem felelthető meg automatikusan az emberek közötti kapcsolatokra is.

A következő kérdések az állatkínzásra való reagálást törekedtek felmérni. Először azt kérdeztem, hogy a válaszadó tenne-e feljelentést, ha állatkínzást észlel egy idegen ember által. A kérdőívre válaszolók kiemelkedő többsége tenne feljelentést, és csak páran írták azt, hogy nem tennének. Közülük volt, aki az állatvédőknek és volt, aki a jegyzőnek szólna. Az egyik válaszadó azt írta, hogy azért nem tenne feljelentést, mert „*nem számítana semmi jóra ebben a társadalomban.*” Egy másik válaszadó pedig kifejtette, hogy bár ő tenne feljelentést, de megérti azokat is, akik nem, mivel attól tarthatnak, hogy nem veszik őket komolyan a hatóságok.

A következő kérdés a lényegét tekintve megegyezett az előbbivel, azt azonban arra a szituációra vetítettem ki, hogy tenne-e feljelentést a kitöltő, ha az egyik családtagja követi el az állatkínzást. A válaszadók mindössze 11 %-a írta azt, hogy biztosan tenne feljelentést, a többség azonban nem tenne, vagy pedig konkrét szituációhoz kötné. Sokan nem adtak egyértelmű választ a kérdésre, mert azt írták, hogy el sem tudják képzelni a családjukon belül az állatkínzást. A válaszadók nagy többsége tehát nem tenne feljelentést, azonban szinte mindegyikük hozzátette, hogy elbeszélgetnének az adott családtaggal. Többen írták, hogy az első észleléskor nem

²³ Az egyik válaszadó „nem tudom” választ adott meg.

tennének feljelentést, viszont, ha az állatkínzás rendszeres vagy ismétlődő jellegű, akkor azt már jeleznék a hatóságok felé.

Az utolsó, észleléshez kapcsolódó kérdés az volt, hogy a válaszadó tenne-e feljelentést akkor, ha az egyik közeli barátja, ismerőse, szomszédja követi el az állatkínzást. A kérdőívet kitöltők nagy része az előző kérdésre utalt vissza ugyanazon indokokra hivatkozva. Így először beszélnének az elkövetővel, és csak végső esetben tennének feljelentést.

A fentiekhez kapcsolódóan a következő kérdés az volt, hogy amennyiben nem tennének feljelentést az állatkínzás észlelésekor, úgy tennének-e bármilyen más lépést az állat megmentése érdekében. A válaszadók egy része azonnal közbe lépne, míg a nagyobb részük elbeszélgetne az illetővel és értesítené az állatvédőket. Volt olyan válaszadó, aki a nyilvános megszégyenítést tartja megoldásnak, míg egy másik kitöltő azt írta, hogy ajánlana az elkövetőnek egy pszichológust, illetve felvilágosítaná arról, hogy amit tesz, az bűncselekmény.

A további kérdések a büntetésekre és az ítélkezési gyakorlatra utaltak. Ezek közül az első kérdés az volt, hogy a válaszadó tudja-e, hogy a Btk. egyes, súlyosabb esetekben akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni az állatkínzást. A kitöltők 77 %-a nem volt tisztában azzal, hogy a fenti szabályozás létezik, míg 23 %-a tudta. E körben megjegyzendő, hogy sok jogász (büntetőjogász) töltötte ki a kérdőívet, így a 23 % az valószínűleg belőlük és a civil állatvédőkből áll. Érdekes azonban ez a 77 %-os nagy szám, mivel azt mutatja, hogy a társadalom bár súlyosabb törvényi tényállást követel, még sincsenek az emberek tisztában azzal, hogy mi áll a jogszabályban. Ennek oka nagy valószínűséggel az ítélkezési gyakorlatban keresendő, mivel az emberek az alapján tudnak tájékozódni és véleményt alkotni. Ezt támasztja alá az, hogy a válaszadók 69 %-a gondolja úgy, hogy Magyarországon az ítélkezési gyakorlat nem elég súlyos az állatkínzások esetében.

A következő kérdés az volt, hogy az a 69 %, aki nem tartja elég súlyosnak az ítéleteket, mivel indokolja a véleményét. A válaszadók nagy többsége írta azt, hogy az ítéletek nagyon enyhék, ezt azonban nem indokolták meg. Többen írták, hogy a büntetéskiszabási gyakorlat nem bír visszatartó erővel. Páran kiemelték, hogy túlzottan sok a felfüggesztett szabadságvesztés, mely nem elegendő. Volt olyan válaszadó, akinek az volt a véleménye, hogy a bíró azért nem szab ki súlyosabb büntetést, nehogy az ember és az állat egyenlővé váljon.

A kérdőív további részében az embereket egyfajta bírói szerepkörbe állítottam, mely megdöbbentő eredményeket hozott. Az első kérdés az volt, hogy a válaszadó milyen büntetéssel sújtana egy állatkínzót, ha az állat életben marad.

A válaszadók 42 %-a sújtana végrehajtható szabadságvesztéssel egy olyan elkövetőt, aki úgy kínoz állatot, hogy az állat életben marad. Ez kiemelkedően magas szám. Felfüggesztett szabadságvesztést és elzárást ketten-ketten tartottak elfogadhatónak, míg sokan a pénzbüntetésben vagy az állatmenhelyen foganatosított közérdekű munka büntetésben látják a megoldást. Volt olyan válaszadó, aki halálbüntetést szabna ki az elkövetőre, míg nyolcan gondolták úgy, hogy a szemet szemért, fogat fogért elv alkalmazása lenne a megfelelő, így ugyanazt a szenvedést élje át az elkövető, mint amit ő okozott az állatnak. Többen megemlézték az állattartástól eltiltást is más büntetés kiszabása mellett vagy önállóan.

A második kérdés az volt, hogy a válaszadó milyen büntetéssel sújtana egy állatkínzót, ha az állat maradandó károsodást szenved.

Ezen kérdésnél a válaszadók 61 %-a szabna ki végrehajtható szabadságvesztést, e körben többen életfogytig tartót. A halálbüntetést immár ketten tartották szükségesnek, míg a

pénzbüntetés/közérdekű munka száma jelentősen csökkent, ahogy a Talio-elv is. Az elzárást jelen kérdésnél is ketten tartották elfogadhatónak, míg a felfüggesztett szabadságvesztést már csak egy ember. Az egyebek között szerepelt az állattartástól eltiltás, valamint az is, hogy az állatkínzással érintett állatról az elkövető élete végéig gondoskodjon, valamint fizesse ki a kórházi kezelési költségeket.

Az utolsó, és egyben legrelevánsabb kérdés az volt, hogy a válaszadó milyen büntetéssel sújtana egy állatkínzót, ha az állat elpusztul.

A válaszadók 65 %-a sújtaná az elkövetőt végrehajtandó szabadságvesztéssel, mely az előző kérdéshez képest nem számottevő növekedés, azonban e körben ki kell emelni, hogy már öt olyan válaszadó is volt, akik halálbüntetést szabnának ki. A szabadságvesztéseknél többen írtak 10 évnél hosszabb tartamot. A Talio-elv azért nem szerepel ebben a táblázatban, mert a halálbüntetés körébe soroltam az erre vonatkozó válaszokat. Az életfogytig tartó és a felfüggesztett szabadságvesztések száma növekedett, míg az elzárásé csökkent. Egy ember az „erős kínzást” tartotta a megfelelő büntetésnek, és több kitöltő tartotta szükségesnek az állattartástól való eltiltást is.

Mint az a fentiekből látható, az egyre súlyosabb eredményekhez egyre súlyosabb büntetéseket párosítottak az emberek. A kitöltők nagy része már a legenyhébb esetben is a végrehajtandó szabadságvesztést tartotta elfogadhatónak, és számtalan esetben szerepelt a válaszok között az életfogytig tartó szabadságvesztés is. Megdöbbenítő, hogy a válaszadók 7 %-a sújtaná halálbüntetéssel az elkövetőt. Ki kell emelni, hogy a válaszadók legnagyobb része nem jogász, és így nincsenek is tisztában azzal, hogy egy büntetés kiszabása során milyen körülményeket kell figyelembe venni, és mi alapján kell ítéletet hozni. Ez azonban nem változtat azon, hogy a társadalmi hozzáállás, ha nem reprezentatív jelleggel is, de milyen szigorú az állatkínzások kapcsán.

A kérdőív befejező részében arra kértem az embereket, hogy amennyiben van bármilyen megjegyzésük az állatkínzásokkal kapcsolatosan, azt osszák meg velem. Az egyik válaszadó szerint az állatokkal való borzasztó viselkedés a társadalom állapotát tükrözi, mert amíg az emberek egymáshoz való viszonya sem jó, addig az állatokhoz való viszony sem lesz jobb. Emellett az emberek nagy része akként szocializálódik, hogy az állatok (háziállatok) az ember kiszolgálói, akikkel bármit megtehetnek, így ez is növeli az állatkínzások számát. Több válaszadó is megjegyezte, hogy az oktatás hiánya a legnagyobb probléma, mert ha már a szülő nem tanította meg a gyermeket az állatok tiszteletére, akkor az iskola adja meg ugyanezt a gyermek számára. Emellett szükséges lenne a társadalmi párbeszéd is, mert sokan nem is tudják, hogy amit az állattal csinálnak, az bűncselekmény. Az egyik válaszadó kiemelte, hogy az állattartókat komolyabban kellene ellenőrizni, míg egy másik válaszadó az ivartalanítás szükségességét helyezte előtérbe. Volt olyan válasz is, amely teljes mértékben betiltaná az állatkísérleteket, valamint a cirkuszi idomítást. Az egyik válaszadó, aki nyilvánvalóan jogász, azt írta, hogy a természetkárosítás összes minősített esetét be kellene sorolni az állatkínzás törvényi tényállásába, ugyanis az élőhelyek elpusztítása, még ha közvetetten is, de végső soron ugyanúgy az egyedek halálát okozza.

Az egyik választ szeretném szó szerint kiemelni és idézni. Bár sajnos nem tudom a válaszadót név szerint említeni az anonimitás miatt, mindenképpen fontosnak tartom az ő bibliai alapú szemléletét is megosztani, ugyanis az állatok élethez való jogát a teremtésből vezeti le.

„Véleményem szerint sokkal jobb lenne a társadalom, ha a kapitalista és pénzüpiaci szemlélet helyett - amely tetten érhető az állattenyésztés és egyéb állati eredetű termékek gyártási folyamatában, valamint az állatkísérletekben is - alapjaiban egy szeretetalapú társadalom jönne létre, amely a természetre, környezetre, állatok védelmére és kapcsolatokra épülne a materialista, anyagi világ helyett. Természetesen ezt mindenki magában dönti el, hogy mi a prioritás az önmaga számára, de nem léphetünk át bizonyos határokat. Jó lenne tudatni az emberekkel, hogy az állatokkal egyek vagyunk, egy természetben, egy fizikai valóságban és azonos szellemi síkon létezők. Szerencsés lenne, ha a jog is a különös és speciális védelmüket helyezné kilátásba. Ezen kívül szerencsés lenne, ha a társadalom, az infrastruktúra, a parkok, az az élettér, amiben élünk mind állatbarátabb lenne. A fentiek alapján megállapítható, hogy az állatkínzás problematikájában az ember a hibás. A jog, mint társadalomtudomány szintén az ember által alkotott. Az állatokat Isten teremtette, amely a jogon túlmutat, így a jog nem is kategorizálhatja be alacsonyabb rendű vagy kevesebb értékkel rendelkező lényeknek az állatokat. Alapvető erkölcsi és morális kérdésekről

beszélünk. Amíg az ember nem változik, addig ez fenn fog állni. Szívében és lelkiismeretében kellene éreznie az embereknek azt az égbekiáltó bűnt, amikor elkövetik ezeket a bűncselekményeket. Az odaadás, az alázat és a hűség nem egyoldalúnak kellene lennie, hanem együttesnek. Mint ahogyan minden kapcsolat kompromisszumokon alapszik és működik és az együttműködés alapja a szeretet, így ezt üzenem minden embertáramnak is, hogy: Szeressék az állatokat, mint felebarátaikat, és úgy szeressék őket, mint ahogyan elvárják azt, ahogyan őket szeressék. Az állatok nemcsak a hűséges, önzetlen társaink, hanem már családtagjaink is. A bennük levő túláradó szeretet már túlmutat az emberi szeretet képességein. Tisztább lények, mint mi volnánk. És az egyszerű, tiszta, önzetlen és önfeláldozó szeretet magához ölel, ezért ne utasítsuk el azt!”

A kérdőív tapasztalatainak összegzéseként, mint állatszerető személy, egyetértek azzal, hogy az állatkínzóknak elrettentő büntetéseket és leginkább végrehajtandó szabadságvesztést kellene kapniuk. Jogalkalmazóként viszont látom ennek a problémás vetületét is. A jogrendszer elsődlegesen az embereket védi. Amíg egy ember a másik ember sérelmére elkövetett bűncselekményért sokszor minimális büntetést (vagy intézkedést) kap, addig miként lehetne egy állatkínzót súlyosabban felelősségre vonni? Példának okáért, ha valaki másnak súlyos testi sérülést okoz, és ezért csak pénzbüntetésre ítélik, hogyan lehetne elvárni azt, hogy egy állat helytelen tartása miatt az elkövető végrehajtandó szabadságvesztést kapjon? A példa rendkívül sarkalatos, de jól szemlélteti az emberi moralitás és a jogrendszer különbözőségét.

A kérdőív a fentiekén kívül még egy fontos kérdésben nyújt segítséget, mégpedig az állatkínzás bűncselekményének társadalomra veszélyességének kérdéséhez. Társadalomra veszélyesség nélkül ugyanis nem lehet bűncselekményről és így állatkínzásról sem beszélni. A társadalomra veszélyes cselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amely mások személyét vagy jogait, illetve Magyarország Alaptörvény szerinti társadalmi, gazdasági, állami rendjét sérti vagy veszélyezteti.²⁴ A cselekmény társadalomra veszélyessége egy olyan társadalmi jelenség, amit nem maga a jog hoz létre, hanem amire a jog csak reagál.²⁵ Ez történt akkor is, amikor az állatkínzást a jogalkotó 2004-ben bűncselekménnyé nyilvánította. És miért? Mert a társadalmi nyomás már olyannyira súlyos volt, hogy a törvényhozóknak reagálnia kellett az emberek akaratára. Az ehhez vezető rögzös útról a későbbiek során fogok részletesen írni.

²⁴ 2012. évi C. törvény 4. § (2) bekezdés

²⁵ BELOVICS Ervin-GELLÉR Balázs-NAGY Ferenc-TÓTH Mihály: *Büntetőjog I. Általános rész (az idézett rész szerzője: Nagy Ferenc)*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012., 205.

III. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE NEMZETKÖZI VISZONYLATBAN

Mielőtt ismertetném a hazai jogtörténetet, indokolt bemutatni a nemzetközi történelmet, ugyanis az állatvédelem fejlődésének alapjait és főbb lépéseit csak így lehet megfelelő módon szemléltetni.

Az állatokat az őskorban kezdték el háziasítani, azonban fontos kiemelni azt a tényt, hogy (egyres ókori államok kivételével) egészen a XIX. századig ezen élőlényeket nem kedvtelésből tartották, hanem a hasznukért. Míg az őskorban egy igencsak erős állatkultusz és állatok iránti tisztelet élt az emberekben, az ókori rómaiak már korántsem így álltak hozzá az élőlényekhez. A kutyákat, lovakat és a nagytestű macskafajtákat előszeretettel viadaloztatták a gladiátorokkal és egymással.

A középkorban az állatok megítélése elsősorban vallási és filozófiai kérdés volt. Az emberek ragaszkodtak ahhoz a nézethez, hogy az állatok az ember szolgálatára lettek teremtve. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy a XVIII. századig bíróság elé állították a vétkező állatokat is, kihallgatták, megkínózták őket, majd az ordításukat beismerő vallomásként értelmezték. A jogfilozófusok eközben elméleti síkon vizsgálták az állatok létjogosultságát, s különböző következtetésekre jutottak. Az újkor a változásról szólt. Megváltozott a társadalom, a technika felfelé ívelt, az emberek új tanok felé fordultak, majd ez a szemléletváltás az állatokhoz való hozzáállásban is megmutatkozott. A XIX. század második felében megjelent az „állatvédelem”, mint fogalom, mostanra pedig a legtöbb fejlett országban létezik állatvédelmi törvény is.

3.1. Ókori áttekintés

Az ókori görögöknél Kr. e. 485-ben nem volt állatvédelmi törvény, ám egy érdekes jogeset, illetve inkább tanmese mégis megmaradt az utókor számára Photius könyvtárából. Az Areiosz Pagosz egy hegyen ülésezett, ahol meglátták, hogy egy ragadozó madár egy verebet üldözött. A veréb véletlenül nekiszállt az egyik tanácsagnak, aki annyira keményszívű, nyers modorú ember volt, hogy a verebet megfogta, és olyan erővel hajította le a földre, hogy a madár meghalt. Az Areiosz Pagosz testülete ezért bíróság elé állította, és száműzték a tanácsból, mert olyan ember nem kellett az állam élére, akiben nincs irgalom és megbocsátási hajlam. Bár nyilvánvalóan nem a madarak védelmében hozták az ítéletet, közvetve mégis fel lehet fogni ezt

egyfajta kezdetleges állatvédelmi mozzanatoknak, mellyel felismerték azon tényt, miszerint az állatok érezni képes élőlények.²⁶

Indiában, Kr. e. 500 körül Manu törvénye szerint tilos volt húst fogyasztani, mert ha valaki mégis megtette, az soha nem részesülhetett az örökkévalóság szentségében. Azt is szentségtörésnek tartották, ha valaki mészárszéket üzemeltetett vagy húst árusított. Rájuk ugyanaz vonatkozott, mint a húsevőkre. Fontos leszögezni azonban azt, hogy nem azért nem ettek húst, hogy ezzel az állatokat védjék, hanem azért, mert undorítóknak és gusztustalannak tartották.²⁷ Kr. e. 200 körül Ashoka, a máig élt egyik legnagyobb indiai uralkodó már konkrét ediktumokat hozott az állatokkal kapcsolatban. Azt az elvet vallotta, hogy minden élőlényhez kedvesnek kell lenni, s őket az élettől nem szabad megfosztani. Erdőket telepített be különféle fákkal, hogy a növény- és az állatvilágot minél színesebbé, minél otthonosabbá tegye. Tiltotta az állatáldozat felmutatását, és vegetarianizmusra buzdította az embereket.²⁸ Ez a buddhista hozzáállás a mai napig sok helyen megjelenik, a szarvasmarhákat Indiában most is szentként tisztelik, és tilos a leölésük.

Az ókori Rómában nem volt jelen semmiféle állatkultusz. Az állatokat (általánosságban) vagy a hasznukért tartották vagy a viadalokra. Azokban az időkben a legnépszerűbb szórakozásnak a gladiátorharcok számítottak. Előszeretettel alkalmaztak kutyákat és nagytestű macskákat (tigriseket, oroszlánokat) az ilyen viadalokra.

Az ókori egyiptomiak nagyon tisztelték mind a házi-, mind a vadállatokat. A kutyák ugyanolyan társállatok voltak, mint ma, sok hieroglifán kutyanéveket is találtak felvésvé, mint például „Bátor” vagy „Megbízható”. A kutyák őrizték a házakat és a vadászatra is elkísérték a gazdáikat. A macskákkal némiképp más volt a helyzet, ugyanis ők voltak az otthonok spirituális őrzői. A macskák mindemellett elláttak kártevőirtási feladatokat is a vadászgörényekkel együtt. Az ókori egyiptomiak a macskákat olyannyira szent állatokként tisztelték, hogy a védelmük érdekében különböző jogszabályokat is hoztak. Így például tilos volt macskát az országhatáron kivinni, melynek ellenőrzésére különböző, macskacsempészet elleni szerveket hoztak létre. Macskát megölni nem lehetett, ellenkező esetben az elkövetőt súlyos büntetéssel sújtották.

²⁶ PHOTIUS OF CONSTANTINOPLE: *Bibliothèque* - a collection of books Photius has read, with notes and sometimes copious extracts [from] pagans and Christians, Acts of Martyrs (Catholic Encyclopedia)] quoted in (1678; London, 1806), https://books.google.hu/books?id=ricOAAAAQAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

²⁷ *The Laws of Manu*, translated by George BUHLER, Vol. 25 of *The Sacred Books of the East*, Oxford, 1884., 73., <https://www.onelittleangel.com/download/The-Law-of-Manu.pdf>, letöltés dátuma: 2024.08.10.

²⁸ ASHOKA: *The Edicts of King Ashoka ; An English Rendering* bY Ven. S. DHAMMIKA, Buddhist Publication Society, Sri Lanka, 1993., <https://www.cs.colostate.edu/~malaiya/ashoka.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

Amikor a család macskája meghalt, őt ugyanúgy, mint az embereket, meggyászolták, és tiszteletére a családtagok leborotválták a szemöldöküket. Hasonlóképpen jártak el egy kutya halálánál is, ott azonban az egész testüket leborotválták. Az egyiptomiaktól nem állt távol a más állatok kultusza sem, elég csak a ganajtúróbogarakra gondolni, akiket szentként tiszteltek, de rajtuk kívül számtalan madár-, hal- és kígyófajt is rajongás övezett. Az egyiptomiak a haszonállatokat is nagy becsben tartották, továbbá az állatokat a munkájuk során is segítségül hívták. A háborúk során is előszeretettel alkalmaztak állatokat. Az emberre veszélyes állatokhoz nem úgy álltak hozzá, hogy el kell őket pusztítani, hanem tisztelték őket azért, mert veszélyt jelentenek rájuk. A fáraók hatalmát is mindig az állatokkal jelképezték. Az állatkultusz az embereket még a halálukba is elkísérte. Az ókori egyiptomiak szentül hittek a halálon túli életben, és szerették magukkal vinni az állatokat is abból a célból, hogy a túlvilágon ismét együtt lehessenek. Ennek érdekében számtalan háziállatot küldtek a gazdájuk után a halálba, de ennek is spirituális oka volt. Az állatokat ugyanúgy mumifikálták, mint az embereket, és a gazdájukkal közös sírba helyezték őket. Voltak olyan állatok, akik valamilyen oknál fogva nem érdemelték ki, hogy a gazdájukkal egy sírban lehessenek, azonban a számukra különböző templomokat és temetőket hoztak létre annak érdekében, hogy a túlvilágon a gazdájukkal egyesülni tudjanak. Voltak olyan állatok, akiket nem társaság céljából öltek meg, hanem azért, hogy eleséggként szolgáljanak az elhunyt számára a túlvilágba vezető út során. A spirituális célok beteljesítése érdekében gyakran áldoztak fel állatokat a különböző istenségeknek, a kutyákat például Anubisznak ajánlották fel. Az állatáldozatok alól egy kivétel volt: macskát nem lehetett semelyik istennek sem feláldozni.²⁹

3.2. A kora középkori szentek filozófiája

A kora középkorban még egyáltalán nem voltak állatvédelemmel kapcsolatos törvények. A kor elejéről viszont vannak különböző mondák szentekről, akik értettek az állatok nyelvén. Párat kiemelnék közülük, mégpedig azért, mert a középkor brutalitásával szöges ellentétben állt az ő filozófiájuk. Saint Richard de WYCHE OF CHINCHESTER (1197-1253) a legenda szerint a következőket mondta: „*Ó, szegény kicsi teremtmények! Hogyha racionális lények lennétek és tudnátok beszélni, mennyire átkoznátok minket! Mert mi vagyunk a halálotok okozói; Ti, akik annyira ártatlanok vagytok, mit tettetek, hogy kiérdemeltétek a halált?*”³⁰ Ezután Saint Richard

²⁹ EGYIPTOM c. lap, IQ Press Lapkiadó Kft., Budapest, 2019., 108-111.

³⁰ <http://thinkdifferentlyaboutsheep.weebly.com/animal-rights-a-history-saint-richard-of-chichester.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

soha nem nyúlt húsféléhez.³¹ ASSISI Szent Ferenc (1181-1226) szintén hasonlóan vélekedett. Áldotta az élőlényeket és magasztalt minden egyes teremtményt.³² Walter of HENLEY (13. század) az állatokkal való kíméletes bánásmódot hangsúlyozta, s azt, hogy az állatokat jól kell tartani, őket rendszeresen kell etetni, különben nem bírnak dolgozni, és haláluk esetén a helyettesítésük nagy kárt jelentene.³³

3.3. A középkori állatperek

1386-ban a franciaországi Falais nevű városban a terhelt szétzúzta egy kisgyerek arcát és karját, melybe a gyermek belehalt. A vádlottat bíróság elé állították, majd akasztás általi halálbüntetésre ítélték.³⁴ Nem lenne érdekes jogeset, ha nem tudnánk, hogy az elkövető egy disznó volt. A középkorban az állatokat ugyanis ugyanúgy bíróság elé állították, mint az embereket, ha bűnt követtek el. Az ügyüket rendes tárgyalás formájában bírálták el, a bíró, az ügyész és a védő jelenléte a legtöbb helyen kötelező volt.

Az állatpereknek három fajtáját különböztetjük meg: az egyházi állatpereket, a világi bíróság előtt folyó állatpereket, valamint a speciális svájci állatpereket. Az egyházi állatperek a nagy tömegben garázdálkodó, kártékony állatok elűzését célozták meg. Az egyház eljárása nagyon szigorú szabályokhoz volt kötve, nem tettek különbséget ember és állat között. A panaszos jelentette az egyháznak, ha kártevők pusztítottak a házában vagy a földjein. Ezt követően az egyház kiküldött valakit helyszíni szemlét tartani, és ha bebizonyosodott, hogy az állatok valóban kárt okoztak, az egyházi bíróság imádkozást rendelt el, hogy így szabaduljanak meg a kártevőktől. Ha az imádkozás nem vezetett eredményre, az állatokat beidéztek tárgyalásra a bírósági eljárás lefolytatása végett. Büntetésként az állatokat legtöbbször az egyházból való kiközösítéssel vagy kiátkozással sújtották.³⁵ Előfordult azonban az intés és az elátkozás is, mely nem az állat, hanem a démon ellen szólt.³⁶

³¹ CAPES, Sister Mary REeginald: *The Saint at Home, in Richard of Wyche, Labourer, Scholar, Bishop, and Saint*, London, 1913, <https://archive.org/details/richardofwychela00capeuoft>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

³² ASSISI, Ferenc: *Later Admonition and Exhortation*, reprinted in *Francis of Assisi, Early Documents: The Saint*, New City Press, New York, 1999., https://books.google.hu/books?id=vwVsEM8mXWYC&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

³³ WALTER OF HENLEY: *Husbandry*, trans. Robert Grosseteste, London, 1890., https://books.google.hu/books?id=O42hBv1Wu7IC&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

³⁴ GIRGEN, Jen: *The historical and contemporary prosecution and punishment of animals*, Portland, 2003. május 12., 98., <https://www.animallaw.info/article/historical-and-contemporary-prosecution-and-punishment-animals>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

³⁵ GIRGEN i.m. 100-101.

³⁶ RÁTH-VÉG István: *Az emberi butaság*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1974., 630.

1522-ben, a franciaországi Autun községben patkányok pusztítottak el mindent, ami ehető volt. Mivel az imádkozás nem vezetett ellenük eredményre, a patkánykolóniát idézte a bíróság. A védőjük nem más volt, mint az egyik leghíresebb állatügyvéd, Chassenée. A patkányok az idézés helyén és időpontjában nem jelentek meg. Chassenée azzal mentette ki őket, hogy védenői azért nem jöttek el, mert minden családtag más helyen lakik, ezért az idézéseket nem sikerült mindenkinek kézbesíteni. A bíróság a patkányokat ezért újból idézte, de azok a második alkalommal sem jelentek meg. Chassenée ismételten kimentette őket, ezúttal azon okból, hogy a városban sok kutya és macska lakik, akik miatt a védenői nem tudtak befáradni a bíróságra, mert az életüket kockáztatták volna. A bíróság ezt az érvelést is elfogadta. Az nem derült ki a dokumentumokból sajnos, hogy mi lett a per vége.³⁷

Németországban, ismeretlen időpontban és helyen az egyház azért átkozta ki a fecskéket, mert azok a templom tetőszerkezetében laktak, és minden mise alkalmával az imádkozók fejére ürítettek.³⁸

1713-ban, a brazil Maranhãoban természetek pusztítottak az egyik kolostorban. Nemcsak a terményt ették meg, hanem megrongálták a bútorokat is. A védőjük a tárgyaláson akként érvelt, hogy a természetek ugyanúgy Isten teremtményei, mint az emberek, ezért nem lehet őket bántani. A bíróság az érvelést nem tudta érdemben vitatni, ezért a természeteket csak figyelmeztetésben részesítette, hogy tartózkodjanak a károkozó magatartástól.³⁹

Az egyik legérdekesebb ügy azonban a „zsizsikek ügye” volt 1545-ben, a franciaországi Saint Julien városban. A zsizsikek hosszú ideje pusztították a termést a városban, ezért az egyház eljárást indított ellenük. 1546. májusára a zsizsikek – valószínűleg természeti okokból – eltűntek, ezért az eljárást megszüntették. 30 év múlva azonban ismét zsizsikkal volt tele az összes föld, ezért az ügyüket újra megnyitották. A zsizsikek korábbi védője meghalt, ezért újat rendeltek ki. A védő hasonlóan a brazil kollégájához, azzal érvelt, hogy a zsizsikek is Isten teremtményei, és Isten adta nekik a növényeket, hogy azokat megegyék, ezért voltaképpen az a joguk, hogy a termést megegyék, a Teremtés Könyvéből vezethető le. A bíróság az érveléssel továbbra sem tudott érdemben vitatkozni, ezért a városi tanács azt a megoldást találta ki, hogy elkülönítenek a zsizsikeknek egy termőföldrészt, ahol megegyhetnek bármit, amit szeretnének. A védő azonban ezt elutasította, mondván, hogy nem jó minőségű földet jelöltek ki a zsizsikek lakóhelyéül. Az egyházi bíróság ezért szakembereket küldött ki, hogy megfelelő minőségű

³⁷ GIRGEN: i.m. 102.

³⁸ GIRGEN: i.m. 103.

³⁹ GIRGEN: i.m. 100-101.

termőföldet keressenek a bogaraknak. Több év eltelt, de hála a védői érveknek, az eljárást továbbra sem lehetett befejezni. A sors iróniája, hogy nem lehet tudni, mi lett a per vége, mert a bírósági jegyzőkönyvek és iratok utolsó oldalai a mai napig hiányoznak. Azokat bogarak rágták szét.⁴⁰

Az állatperek második fajtája a világi bíróságok eljárása szerint folyt, ami mindig az egyes állatok elítélésére és megbüntetésére irányult. Jellemző volt rájuk a szigorú bizonyítási eljárás, melynek során tanúkat hallgattak ki, helyszíni szemléket tartottak, valamint letartóztatásokat foganatosítottak. Érdekesség, hogy a kivégzéseket is csak hivatasos hóhérok hajthatták végre.

Ma már elképzelhetetlen lenne, hogy egy állat vádlott legyen, de nem szabad megfeledkezni arról, hogy egy olyan korról beszélünk, ahol az öngyilkosságban elhunyt embert is halálra ítélték azért, mert öngyilkos lett. Ilyen viszonyok között pedig az állatok perbe vonása mindennaposnak számított és normális volt. Fontos megjegyezni, hogy nem csak azokat az állatokat ítélték el, akik testi sértést vagy halált okoztak embernek, hanem azokat is, akikkel a gazdájuk – nyilvánvalóan akaraton kívül – közösült. Ilyenkor az állatokat, mint társtetteseket mondták ki bűnösnek.

1642-ben, az amerikai Massachusettsben a fiatal Thomas Graungert halálra ítélték, mert közösült a haszonállataival, azonban a kivégzés kiterjedt az állatokra is, mert együtt követték el a főben járó bűnt. 1662. június 06. napján New Havenben egy Potter nevű férfi az állataival együtt ugyanígy járt, mikor kiderült, hogy nem kevesebb, mint ötven éven keresztül fajtalanzkodott velük.⁴¹ 1750-ben, Franciaországban egy férfit elítéltek azért, mert a nőstény szamarával létesített szexuális aktusokat. A számarának azonban egy rendkívül tehetséges védőügyvédet rendeltek ki, aki aláíratott a közösségbeliekkel egy nyilatkozatot arról, hogy a 4 éves szamár mindig jól nevelt volt, sosem keveredett botrányba, és ő „*a legőszintébb teremtmény a Földön*”. A védőügyvéd ezt tanúkkal is alátámasztotta, ezért a bíróság nem tudta rábizonyítani a számarra azt, hogy a szexuális aktusokba önként ment volna bele, így végül felmentette őt.

Hasonlóképpen részfelmentéssel járt annak a hat malacnak az ügye, akik az anyakocával együtt 1457-ben a franciaországi Savigny-sur-Étang városában megöltek egy öt éves kisfiút. Az anyakocát halálra ítélték és kivégezték, azonban a hat malacot felmentették, mint olyan fiatakorúakat, akik kizárólag anyai ráhatásra cselekedtek. Érdekességként megjegyzendő, hogy

⁴⁰ GIRGEN: i.m. 103-104.

⁴¹ GIRGEN: i.m. 108.

a disznókat általában elítélték, mert a tárgyalás közbeni röfögésüket és azt, hogy unalmukban az orrukkal böködték a ketrecet, amiben voltak, a bíróságok udvariatlannak találták, és ezzel elvesztették a bírók szimpátiáját.⁴²

Szintén érdekesség, hogy az állatok a letartóztatásuk során ugyanazokban a büntetés-végrehajtási intézetekben voltak elhelyezve, mint az emberek, és ugyanannyi volt az élelmiszer-fejadagjuk is. Megállapítható tehát, hogy sem az eljárás, sem a fogvatartás, sem a kivégzés során nem tettek különbséget ember és állat között.

Mint korábban említettem, az állatpereknek volt egy speciális fajtája is, ami Svájcban honosodott meg. Svájcban az emberek nagyon féltek a boszorkányságtól, és az állatokat azért vonták perbe, hogy azokat megtisztítsák a bűnöktől. Hogy szemléltetni lehessen a svájciak félelmét, 1474-ben Ble községben azért ítétek és égettek el nyilvánosan egy kakast, mert egy olyan tojást tojt, amiben egy baziliszkusz fejlődött éppen.⁴³

A XX. századra már majdnem minden fejlett országban realizálódott az emberekben az, hogy az állatokat nem lehet perbe vonni. Ez alól persze a mai napig vannak kivételek. Kérdésként merül fel azonban, hogy mi lesz azzal az állattal, ki ma megöl egy embert? Erre a kutyák vonatkozásában az Állatvédelmi törvény 24/C. §-a ad választ, miszerint az állatvédelmi hatóság elrendeli a kutya életének a kioltását, amennyiben az halálos kimenetelű sérülést okoz embernek, és a szakértő megállapítja, hogy a kutya viselkedése egyértelműen a sérülés okozására irányult. Ezzel és az aggályaimmal kapcsolatosan ismertetem majd a hatályos jogi résznél Hannibál kutya történetét.

Összefoglalásként megállapítható az, hogy az állatperek a középkorban ugyanolyan gyakoriak voltak, mint az emberek elleni perek és eljárások, nem tettek különbséget sem az egyházi, sem a világi bíróságok között, hogy embert kell elítélni vagy állatot. Nem vizsgálták azonban azt, hogy az állat miért ölt, csak az a tény volt fontos, hogy az állat megölt egy embert, amiért bűnhődnie kellett.

3.4. Állatokkal való emberi kivégzések

Érdekességgé emelendő ki az állatperek után az is, hogy az állatokat eszközként is használták az emberek kínzásához és kivégzéséhez. A vadállatokkal történő kivégzés mindenki számára

⁴² GIRGEN: i.m. 110.

⁴³ GIRGEN: i.m. 115.

ismeretes. Akkor azonban az állat jó esetben nem sérült. Nem olyan ismeretes azonban a „zsákbamacska” elnevezésű kínzási módszer, amibe viszont macskák ezrei pusztultak bele. A zsákbamacska egy olyan kínzási, vallatási módszer volt, mely sokszor halállal végződött. Ezt a fajta kínzást évszázadokon keresztül alkalmazták, és azokra rótták ki, akiket fekete mágiával vagy boszorkánysággal kapcsolatos bűnökért vontak felelősségre. A középkorban a macskákat olyannyira nem tartották hasznos állatoknak, hogy őket okolták a legtöbb halálos betegség elterjedéséért. Hovatovább, a macskákat összekötötték a boszorkánysággal, így az életüket egyáltalán nem tisztelték. A zsákbamacskás kínzás a következőképpen nézett ki: a boszorkánynak vélt személyt (általában nőt) betették egy nagy zsákba, majd mellé tettek annyi macskát, amennyi csak a zsákba belefért. Ezt követően a zsákot összekötötték, és fellógatták egy jó erős fára. Az így fellógatott zsákot négy-öt verőlegény elkezdte botokkal ütlegelni. A verőlegények igyekeztek mindig oda csapni, ahol dudort láttak a zsák oldalán, mivel ott feltehetően egy macska lapult. A halálra rémült macskák karmoltak és haraptak, próbáltak kiszabadulni a zsákból, de mindhiába. Eközben pedig a zsákban lévő személy rendkívül súlyos sérüléseket szenvedett el. Ez a kínzási módszer csak a XVIII. században tűnt el a köztudatból.⁴⁴

3.5. Az angolszász országok reneszánszkori vélekedése

A reneszánszkori Angliában hozták be az első tilalmakat a különböző viadalokkal kapcsolatban. Kezdetlegesen csak egy-két helyen, legfőképpen egyetemeken tiltották be az efféle sportokat, majd később törvényileg is szabályozták. 1488-ban hozták meg a Slaughter of Beasts Act-et, vagyis az állatok mézszárlásáról szóló törvényt. E jogszabály kimondta, hogy csak és kizárólag hivatalos vágóhidakon, mézszárszékeken lehet ezen tevékenységet folytatni, máshol nem. A magyarázata ennek az volt, hogy ne terjedhessen mindenféle betegség és járvány a falvakban, városokban.⁴⁵ 1545-ben alkották meg a Burning of Frames Act-et, mely leginkább a gyújtogatást rendelte büntetni, azonban a gyújtogatással párhuzamosan megemlített még különböző bűncselekményeket is, mint például az állatok nyelvének kivágását/kivágatását. Az alapcselekmény elkövetését a király 10 fonttal rendelte büntetni.⁴⁶ 1625-ben a Sunday Observance Act minden vasárnapra betiltotta a medveheccet (medveviadalt) és a

⁴⁴BOSQUE, Torrente del: *Kínzások és kivégzések története*, Vagabund Kiadó, Kaposvár, 2002., 85-86.

⁴⁵ An Act that No Butcher Flea any Manner of Beast within the Walls of London, " in *The Statutes at Large of England and of Great Britain*, vol. 2, London, 1811., https://books.google.hu/books?id=69cPAAAAYAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁴⁶ "An Act Against Burning of Frames," in vol. 5 of *A Collection of Statutes Connected with the General Administration of the Law*, London, 1836., 229-31., https://books.google.hu/books?id=QtYuAAAIAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

bikaviadalokat.⁴⁷ Ezt a törvényt 1627-ben annyiban módosították, hogy vasárnaponként nem szabadott dolgozni se lóval, se bármilyen más munkaállattal, illetve a mészárszékek sem üzemelhettek ezeken a napokon.⁴⁸ Nem sokkal később Írország is csatlakozott az állatvédelmi irányzathoz, s meghozták az 1635. évi Act Against Cruelty To Horses-Sheep-et, mely büntetni rendelte a lovak, a marhák és más haszonállatok agyonhajtasát, illetve az élő birkák szőrének a kitépését. Ez a törvény nem csak pénzbüntetés megfizetését rendelte el, hanem a szabadságvesztést is beiktatta, mint lehetséges szankcionálási formát.⁴⁹ 1641-ben Amerika is hasonló törvényt hozott, mégpedig a Massachusetts Body of Liberties of 1641: Off The Bruite Creatures-t, amely a haszonállatok védelméről szólt, vagyis arról, hogy tilos volt haszonállatokat túlhajtani, illetve, hogy azokat a marhákat, akiknek sokat kellett gyalogolniuk egy nap során, kötelező volt ellátni.⁵⁰ 1654-ben a Ordinance for Prohibiting Cock-Matches végleg betiltotta a kakasviadalokat. Ezt nem állatvédelmi szempontból tették, hanem azért, mert ez a sport, ugyanúgy, mint a kártyázás vagy a fogadás, szenvedélybetegséget okozott az embereknél.⁵¹ 1654-ben fél évre betiltották a lóversenyeket is, ugyanezen okból.⁵² 1657-ben már az összes szerencsejátékot betiltották a bikaviadalal együtt. Azt, aki ellenszegült a törvénynek, kétféleképpen büntették. Az egyik, hogy a játékon megnyert vagy elvesztett pénze összegének dupláját kellett kifizetnie az államnak, a másik, hogyha súlyosabban minősülő cselekményt követett el, azt szabadságvesztéssel rendelték szankcionálni.⁵³ Mint látható, az angolszász országok már igen korán felismerték azt, hogy az állatok érző lények. A kor végére

⁴⁷ "An Act for Punishing Divers Abuses Committed on the Lord's Day, called Sunday," in vol. 4 of *The Statutes at Large of England and Great-Britain*, London, 1811., https://books.google.hu/books?id=5NAPAAAAYAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁴⁸ An Act for the Further Reformation of Sundry Abuses committed on the Lord's Day, Commonly called Sunday," in vol. 4 of *The Statutes at Large of England and Great-Britain.*, London, 1811., https://books.google.hu/books?id=5NAPAAAAYAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁴⁹ Act against Plowing by the Tayle, and Pulling the Wooll off Living Sheep, 1635, in *The Statutes at Large, Passed in the Parliaments held in Ireland*, Dublin, 1786., <http://thinkdifferentlyaboutsheep.weebly.com/animal-rights-a-history-thomas-wentworth.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵⁰ Massachusetts Colony [Nathaniel Ward], "Off the Bruite Creatures," Liberty 92 and 93 in *The Body of Liberties of 1641* reprinted in *A Bibliographical Sketch of the Laws of the Massachusetts Colony from 1630 to 1686*, by William H. Whitmore Boston, 1890., <https://oll.libertyfund.org/pages/1641-massachusetts-body-of-liberties>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵¹ "An Ordinance for Prohibiting Cock-Matches," in *Acts and Ordinances of the Interregnum, 1642-1660*, London, 1911., <https://www.british-history.ac.uk/no-series/acts-ordinances-interregnum/p861>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵² Ordinance Prohibiting Horse-Races 1654, "An Ordinance for Prohibiting Horse-Races," in *Acts and Ordinances of the Interregnum*, London, 1911., <https://www.british-history.ac.uk/no-series/acts-ordinances-interregnum/pp941-942>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵³ Gaming Act 1657, "An Act for Punishing of Such Persons as Live at High Rate and Have No Visible Estate, Profession or Calling Answerable Thereunto," in *Acts and Ordinances of the Interregnum*, London, 1911., <https://www.british-history.ac.uk/no-series/acts-ordinances-interregnum/pp1249-1250>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

eltörölték az állatviadalokat és a haszonállatoknak teljes védelmet nyújtottak az emberekkel szemben.

3.6. A felvilágosodás kora

Ebben a korban nem történt számottevő változás, itt a kérdést inkább ismét filozófiai vonalon közelítették meg. Richard AMNER (1737-1803) a gyerekeket hozta példának, akiknél kegyetlenebbeket nem ismer: kitépik a rovarok szárnyait, élvezettel kötözik ki a kakasokat póznához, majd kövezik őket halálra.⁵⁴ AMNER azok közé az emberek közé tartozott, akik már az állatkínzás ellen voltak, vagyis ezekben az időkben jelent meg először a „cruelty to animals” fogalom, s ezzel egyenes út vezetett az állatvédelmi törvény felé.

ROUSSEAU (1712-1778) szerint az emberek olyanok, mint az állatok, annyi különbséggel, hogy az állatoknak nincs annyi értelmük, mint az embernek, mert ők csak és kizárólag a természet törvényei szerint élnek. Felhívta továbbá a figyelmet arra is, hogy tanulnunk kellene az állatoktól mind szeretetet, mind önzetlenséget, mind tiszteletet. Példának azt hozta fel, hogy míg egy ember elgyalogol egy másik ember teteme fölött, egy állat nem tesz ilyet a saját fajtájával. Az állatok magas fokú érzelmi képességét pedig a marhák üvöltésével szemléltette, mikor azokat terelik a mészárszék felé. ROUSSEAU hitt abban, hogy a tehén azért üvölt, mert tudja, milyen borzalmak várnak rá.⁵⁵

VOLTAIRE (1694-1778) másképpen vélekedett. Ő azt vallotta, hogy egy állatnak nem lehet lelke, ugyanis szerinte nem létezik olyan, hogy lélek, mert még sosem látta, nem tudta megfogni.⁵⁶

Angliában 1785-1837-ig folyamatosan indítványokat nyújtottak be a törvényhozók felé az állatok védelmével kapcsolatban. 1826-ban különös áttörést értek el, ugyanis tilos lett a kutyák kínzása, ami azért volt hatalmas dolog, mert az emberek azt hitték, hogy a kutyaviadalok

⁵⁴ *A Scriptural and Moral Catechism, Designed to Inculcate the Love and Practice of Mercy, and to Expose the Exceeding Sinfulness of Cruelty to the Dumb Creation: To Which is Added an Address to the Ministers, Parents and Instructors of Youth and Christians in General*, London, 1839., https://books.google.hu/books?id=YHcEAAAQAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵⁵ ROUSSEAU, Jean-Jacques: *A Discourse upon the Origin and Foundation of the Inequality among Mankind in The Social Contract and Discourses* [Google Books], London and Toronto, 1920., https://books.google.hu/books?id=exNPAAAAMAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

⁵⁶ VOLTAIRE, Francois Marie Arouet: "Beasts," in *The Philosophical Dictionary, for the Pocket* [Google Books] Glasgow, 1766., 33-37, https://books.google.hu/books?id=fNcDAAAQAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

eltörlése után már nem kaphatnak az állatok kiváltságokat. Az állatvédők elkezdtek szövetségekbe tömörülni, s minden erejükkel azért küzdöttek, hogy lehessen végre egy egységes állatvédelmi törvénye az országnak. Fáradozásuk nem volt hiábavaló, ugyanis 1876-ban megalkották a világ legelső állatvédelmi törvényét, a Cruelty to Animals Act-et. Ezzel a törvénnyel megváltozott Európa és a világ nézőpontja is.

3.7. Cruelty to Animals Act (Anglia, 1876)

A Cruelty to Animals Act, másik nevén Anti-Vivisection (élveboncolás elleni) Act volt az első állatvédelmi törvény. Mivel az állatviadalokat már korábban eltörölték, azokat nem kellett szabályozni, azonban az állatkísérleteket igen. Nagy divat volt ugyanis akkoriban az élveboncolás, ezért egyre nagyobb igény mutatkozott arra, hogy az állatok törvényi védelem alá essenek. Addigra már megannyi állatvédelmi szervezet megalakult, és próbálták visszaszorítani az állatkínzások számát. 1876-ban minden megváltozott. A Cruelty to Animals Act első paragrafusa arról szól, hogy tilos olyan kísérleteket folytatni élő állatokon, amelyek fájdalmasak. Bárki, aki ilyen tevékenységet folytat, vagy aki ilyen tevékenységben részt vesz, 50 fontig terjedő pénzbüntetéssel sújtandó, aki pedig egynél többször megszegi ezt a szakaszt, az száz fontig terjedő pénzbüntetéssel sújtható. Visszaesés esetén maximum három hónapig terjedő szabadságvesztés is kiszabható. A törvény külön szabályozza a kísérletek menetét. Ilyen beavatkozásokat csak az végezhet, aki hivatalosan engedélyt kapott rá a Secretary of State-től, melyet magyarul kabinetminiszternek lehet fordítani. Az állatoknak a kísérlet teljes ideje alatt altatásban kell lenniük, vagy legalább fájdalomcsillapító hatása alatt, s arra is figyelni kell, hogy az ébredés után maradtak-e káros mellékhatások vagy fájdalmak. Ha helyrehozhatatlan állapotot tapasztalnak a beavatkozás közben, még az altatás alatt meg kell ölni az állatot, nem szabad megvárni az ébredést. A törvény tiltja az állatkísérletek bemutatását orvosi iskolákban, kórházakban és egyéb helyeken. Fontos továbbá az is, hogy ilyen tevékenység csak és kizárólag az orvostudomány fejlesztése érdekében végezhető. Tilos a kuraré, vagyis a nyílméregbéka váladékának használata az altatáshoz. Abszolút tilalom alá esik a fájdalmat okozó kísérletek nyilvános bemutatása. Aki ilyet tesz, az az első paragrafus szerint büntetendő.⁵⁷

⁵⁷ Cruelty to Animals Act (39 & 40 Vict. c. 77.) <http://www.irishstatutebook.ie/1876/en/act/pub/0077/print.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

Mindezekhez képest Németországban az első állatvédelemmel kapcsolatos (de még nem teljes egészében állatvédelmi) törvényt 1838-ban fogadták el. Az állatok nyilvános bántalmazásának büntetését a francia jogrend vezette be 1850-ben, melyet követett Ausztria és Hollandia is. Svájc 1893-ban csatlakozott a kor állatvédelmi eszméihez azzal, hogy tiltani rendelte az állatok előzetes érzéstelenítés nélküli leölését.⁵⁸

3.8. Animal Welfare Act (USA, 1966-2008)

1966-ban iktatták törvénybe az Amerikai Egyesült Államokban az Állatjóléti Törvényt. Az évek során ezt igen gyakran módosították. A Laboratory Animal Welfare Act a tenyésztőkre és a laboratóriumokra szigorú szabályozásokat vezetett be, különösképpen a kutyákkal, macskákkal, tengerimalacokkal, nyulakkal és hörcsögökkel kapcsolatban. 1970-ben ezt a listát módosították az összes melegvérű állatra. 1976-ban történt meg a következő lényeges szabályozás, amely azért nagyon fontos, mert itt mondták ki először azt, hogy az összes kutyafajta védelem alá esik, nincsenek többé kivételek. 1985-ben ismét újabb részlet került be a törvénybe, a Food Security Act, s ismét módosították a laboratóriumi állatokkal kapcsolatos részeket. 1990-ben még két törvényt iktattak be, a Food, Agriculture, Conservation and Trade Act-et, illetve a The Pet Theft Act-et. 2002-ben a Farm Security and Rural Investment Act-el bővült a jogszabály, majd ugyanebben az évben a kísérleti állatfajták 95%-át védelem alá helyezték. 2008-ban a Food, Conservation and Energy Act is csatlakozott a megannyi törvényhez. Aki az Animal Welfare Act-et 2008-ban megsértette, annak 2000-10000 dollárig terjedő büntetést kellett fizetnie állatonként, naponta.⁵⁹

Az 1960-70-es években egyre több filozófus, író, költő és orvos kezdett el foglalkozni az állatok világával. 1975-ben jelent meg Peter SINGER „Az állatok felszabadítása” című könyve, amely komoly hatással volt az állatok erkölcsi megítélésére. Egyre több állatvédelmi szervezet jött létre ezekben az években, többek között ekkor alapították meg a Greenpeace-t is. 1980-ban lépett színre a ma is hatékonyan működő PETA (People for the Ethical Treatment of Animals). A The Prevention of Cruelty to Animals Act-et először 1960-ban iktatták törvénybe, majd 1982-ben módosították, mely a Cruelty to Animals Act modernizált változatának is felfogható.

⁵⁸ VETTER Szilvia: *Az állatvédelmi jog*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2024., 37.

⁵⁹ Animal Welfare Act (1966. P.L. 89-544) <https://awionline.org/content/animal-welfare-act>, letöltés dátuma: 2024.05.21.

Még sok olyan országot ki lehetett volna emelni, amelyek úttörői voltak az állatvédelemnek, azonban Nagy-Britannia volt az első, aki az állatokat nem pusztán tárgyaknak, hanem érző lényeknek tekintette, és ennek tudatában helyezte őket jogi védelem alá. Hosszú és rögös út vezetett el az ókortól a hatályos szabályozásig, az állatok védelmét Egyiptom és India kezdte el, majd egy nagy szünet után, az 1800-as években Anglia tette azzá, amely a mai formájában is jelen van.

IV. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM JOGTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE HAZAI VISZONYLATBAN

A nemzetközi kitekintést követően jelen fejezetben mutatom be az állatvédelem hazai jogtörténetét a XVI. századtól a Csemegi-kódexen át egészen addig, hogy az állatkínzás bűncselekmény lett.

4.1. A természetvédelem kezdeti szabályozásának áttekintése

Mielőtt kitérnék az állatvédelem szabályozási történetére, mindenképpen fontosnak tartom ismertetni a természetvédelmet is, hiszen az állatok a természet tagjai, s természetvédelem nélkül állatvédelem sem létezhetne.

Az első természetvédelemmel kapcsolatos szabályozást Ulászló adta ki. Bár ez a törvénycikk nem az állatok védelmét helyezte előtérbe, hanem a parasztok és a jobbágyok elnyomását, mégis fontosnak tartom kiemelni, mivel azt mutatja, hogy a vadászat és a madarászat fontos szerepet töltött be az emberek életében, s ebből kifolyólag érdekükben állt az, hogy ne következhesen be fajpusztulás. Nem véletlen tehát az, hogy a szegényebb társadalmi rétegnek nem engedték meg az efféle életmódot. Annak a jobbágnak vagy földesúrnak, aki nem tartotta be a törvényt, 3 forintot kellett fizetnie.⁶⁰ Ezt a jogszabályt III. Károly erősítette meg az 1729. évi XXII. törvénycikkkel, s kiegészítette azzal, hogy a nem-nemesek nem tarthatnak vizslákat és agarakat. Ezen kívül a fajok védelmében világosabb szabályozást hozott, és a nemeseknek is megtiltotta a vadászatot a szaporodási időszak alatt.⁶¹

A következő lényeges szabályozás II. Lipót nevéhez fűződött.⁶² Az ő törvényében már konkrétan megjelent a természetvédelmi vonatkozás, ugyanis az erdőpusztító tevékenységet végző embert elzárással fenyegette. Ez azért is volt fontos mérföldkő, mert a pénzbüntetés mellett a cselekményt már szabadságelvonással járó büntetéssel is sújtotta.

⁶⁰ Részlet az 1504. évi (ismertebb nevén 5. dekrétum) XVIII. törvénycikkből: „1. § Hogy tehát e bajt kellő szerrel orvosoljuk, megállapítottuk, hogy mostantól fogva jövőre az ország jobbágyai és parasztjai közül senki se merjen bármi módon vagy bármi mesterséggel szarvasokra, őzekre, nyulakra és vadkanokra vadászni, valamint fázánokra és császárfajdokra, vagyis ugynevezett "császármadarára" madarászni.”

⁶¹ „3. § És e szerint, habár a közvetlenül most kijelentett módon, a vadászat és madarászat szabadsága a nemesek és földesurak részére épen marad: szaporodás idején mégis, mint mondva volt, s az erdők tilos részén, a földesurak s nemesek engedelmé nélkül, kikhez az ilyen tilos erdő tartozik, a vadászatot és madarászatot gyakorolni nem szabad.”

⁶² 1790/91. évi LVII. törvénycikk

1883-ban újabb vadászati törvényt adtak ki. Napokra lebontva szabályozták a vadászati tilalmat szaporodási időszakban, s konkrét büntetéseket szabtak ki a törvény V. fejezetében. Megjelent a pénzbüntetés helyetti kötelező elzárás is.⁶³

Pár évvel később, hála az orvostudomány fejlődésének, egyre többen kezdtek el foglalkozni az állatok szakszerű gyógyításával. Bár már a technikai fejlődés felfelé ívelt, a közemberek többsége továbbra is az állattartásból élt, ezért érdekükben állt az, hogy ne pusztuljon el az állományuk. A másik fontos tényező, ami újdonság volt, hogy az emberek modernebb világnézetet kezdtek el vallani, és az állatokra már inkább úgy tekintettek, mint társakra. Ebben nagy szerepe volt a már ismertetett, 1876-os Cruelty to Animals Act című angliai állatvédelmi törvénynek is. Ezen okokból kifolyólag hozták meg az 1888. évi VII. törvénycikket az állategészségügy rendezéséről is. Szabályozták az állatvásárokat, az állatok külföldről történő behozatalát, illetve kezdetleges népegészségügyi szakaszokat is beiktattak, például, hogy betegség vagy járvány esetén mi a teendő az adott állattal kapcsolatban. A törvény kitért még az állatorvosokra, a gyógyszerészekre, illetve az állategészségügyi szolgálatra is, s szabályozta a munkájukat. A IX. fejezetben voltak megtalálhatóak a büntetések. Még itt is kizárólagosan az emberek érdekeit nézték, az emberi egészséget próbálták védeni, és a büntetendő cselekményeket a vétség, illetve a kihágási kategóriába sorolták. A szankcionálási formák közül kikerült az elzárás, de a pénzbüntetés megmaradt, s új szabályként behozták az elkobzást.

4.2. A természetvédelem átfogóbb szabályozása

Mivel az imént említett jogszabály hatékonynak bizonyult, csak 47 év után mutatkozott igény arra, hogy újabb szabályozásokat vezessenek be. Rendkívül fontos kiemelni az 1935. évi IV. törvénycikket, ugyanis a törvény címében megjelent a „természetvédelem” kifejezés. Ez több mint 200 szakaszt tartalmazott, így mondhatni, hogy megalkották az addigi legátfogóbb jogszabályt. A törvény külön rendelkezett a büntetési formákról, és ami érdekesség, hogy a pénzbírságnál megjelent a „visszaesés” is, amit akkor ismétlésnek hívtak.⁶⁴ Az egyik szakasz

⁶³ 1888. évi XX. törvénycikk 37. §

⁶⁴ 1935. évi IV. törvénycikk 240.§

konkrétan arról rendelkezett, hogy a természet védett értékeit megrongálni és elpusztítani tilos, mely az állatvédelem szempontjából igen nagy jelentőséggel bírt.⁶⁵

A következő, témába illő szabályozást az 1961. évi 16. törvényerejű rendelet adta, mely az erdővédelmet különválasztotta a természetvédelemtől. Ezt később az 1977. évi 23. törvényerejű rendelet módosította. 1976-ban hozták az első olyan törvényt, melynek címében már a „környezet” szó szerepelt.⁶⁶ Ebben a jogszabályban a vadászat, a halászat és a madarászat olyan értékeként jelentek meg, melyeket óvni kell, mégpedig „Az élővilág védelme” fejezetcím alatt. A természetvédelemről szóló 1982. évi 4. törvényerejű rendelet a hagyománymegőrzést és a megismerhetőséget tűzte ki célul. Kérte a társadalmat, hogy gondoskodjon a környezetéről, s közoktatási keretben rendelte el a törvény megismerésének biztosítását.

4.3. Az állatvédelem kezdeti szabályozása

Az előző két alpontban ismertettem a természetvédelem alakulását, most pedig rátérek a dolgozatom fő témájára, az állatok védelmére.

Magyarországon is elég korán igény mutatkozott arra, hogy az állatvédelem külön jogi szabályozás alá essen. Az első ilyen jellegű szakasz az 1879. évi XL. törvénycikk (a kihágásokról szóló magyar büntető törvénykönyv) 86. §-ában⁶⁷ található meg, mely a nyilvánosság előtt, botrányt okozó módon elkövetett állatkínzást elzárással és pénzbírsággal rendelte büntetni. Fontos azonban kiemelni azt, hogy a mai Büntető Törvénykönyvtől eltérően, a védett jogi tárgy itt a közrend, a köznyugalom volt.⁶⁸ Az Országos Állatvédő Egyesület bár örült ennek az előrelépésnek, mégis megfogalmazott pár kritikát a szabályozással kapcsolatban. Véleményük szerint a „nyilvánosan” való elkövetés felesleges kitétel, egyrészt azért, mert a nyilvánosság fogalmát egyik törvény sem definiálja, másrészt azért, mert ütközik az 1876. évi XIII. tc. 52. §-ával, mely szerint a gazda szabadon elbocsáthatja azt a cselédet, aki állatkínzást követ el (ezt azért emelték ki, mert a cselédek

⁶⁵ 1935. évi IV. törvénycikk 214.§ : A természet védett tárgyait elpusztítani, megrongálni vagy azoknak eredeti állapotát megváltoztatni, védett fajhoz tartozó állatot vagy növényt elpusztítani, vagy tenyésztésében megzavarni, ily állatot bántalmazni, elfogni vagy fogságban tartani, ily növényt a földtől elválasztani tilos.

⁶⁶ 1976. évi II. törvény

⁶⁷ „Aki nyilvánosan, botrányt okozó módon állatot kínoz, vagy durván bántalmaz, úgyszintén, ki az állatkínzás ellen kiadott rendeletet vagy szabályrendeletet megszegi: nyolcz napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.”

⁶⁸ BÁRÁNDY Gergely: *Az állatkínzás jelene és jövője, külföldi szabályozási modellek*, Debreceni Jogi Műhely, 2010. évi 7. évfolyam 2. szám, Debrecen, http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2010/az_allatkinzas_jelene_es_jovoje/, letöltés dátuma: 2024. 08.21.

általában egyedül követték el az efféle tetteket, nem pedig mások előtt). Szintén kritizálták a „botrányt okozó módon” kifejezést, ugyanis mindenkinek szubjektív, hogy mit vél botrányosnak, egyeseket az állatkínzás elborzaszt, míg mások szó nélkül elmennek mellette. Ezen kívül a büntetés mértékét túl enyhének találták, s példákat hoztak Dániából, Hollandiából, Bazelből és az Amerikai Egyesült Államokból, melyek jóval szigorúbbak voltak a miénknél. Ezeket az észrevételeket, mint javaslatot fogalmazták meg az igazságügyi miniszterhez címezve, de nem érték el a céljukat.⁶⁹

A következő fontos szabályozás a vadászatról szóló 1883. évi XX. törvénycikk volt. Ez a jogszabály sem az állatvédelmet tűzte ki céljául, de tilalmazta a vadászat tárgyát nem képező madarak üldözését, a fészkeik rombolását és a tojásaik megsemmisítését is.⁷⁰

Az 1878. évi V. törvénycikkben, vagyis a Csemegi-kódexben az állatokat ingó dologként kategorizálták. Eszerint, aki idegen háziállatot bántalmazott, nyomorékká tett, vagy megölt, az az ingó vagyron szándékos megrongálását követte el, mely a törvény szerint vétség, és a büntetés három évig terjedő fogházbüntetés volt, illetve ötven forinttól ezer forintig terjedő pénzbüntetéssel volt sújtható. Emellett a tettetést kártérítésre is kötelezhették.⁷¹ Ennek a bűncselekménynek a kísérlete is büntetendő volt. Igaz, hogy ez a szabályozás sem az állatok egészségét, épségét védte, de ennek ellenére ez is mérföldkőnek számított, a magyar szabályozás elkezdett közeledni a nyugati országok felé. Fontosnak tartom kiemelni még ezzel a törvénnyel kapcsolatban azt, hogy a háziállatok sorába már nem csak a haszonállatok tartoztak, hanem a kutyák, a macskák és a denevérek (rég neveükön: szárnyas egerek) is.⁷²

Ezekben az időkben számos miniszteri rendelet is keletkezett az Országos Állatvédelmi Egyesület unszolására, ilyen volt a 91159. számú körrendelet az állatvédelem oktatásáról,⁷³ illetve a 131/1901. számú földművelésügyi miniszteri rendelet az állatorvosok állatvédelmi kötelezettségéről.⁷⁴ Nagy áttörést jelentett még a 24655/901. számú földművelésügyi miniszteri rendelet is, mely a mezőgazdaságra hasznos állatok védelméről szólt. Ez a rendelet

⁶⁹ ÁLLATVÉDELEM c. lap, 1. évfolyam 1. szám, Budapest, 1901., 12-15.

⁷⁰ MÁDAY Izidor: *Az Országos Állatvédelmi Egyesület huszonötévi működése és az állatvédelmi törekvések Magyarországon*, Budapest 1907.

⁷¹ 1878. évi V. tc. 418.§

⁷² FODOR Árpád: *A büntető törvénykönyv novellájához*, Állatvédelem c. lap, 1. évfolyam 4. szám, 1901, Budapest, 52.

⁷³ ÁLLATVÉDELEM c. lap, 1. évfolyam 3. szám, 1901, Budapest, 38.

⁷⁴ FODOR i.m. 50.

védelem alá helyezte a cickányokat, a denevéreket, 89 madárfajt és a vakondokat is. Az állatok, a fészkek és a tojások elpusztítását a kihágási típusú bűncselekmények kategóriájába sorolta.⁷⁵

Az állatvédő szervezetek ezután is rengeteget harcoltak a szigorúbb törvényi szabályozásért, de érdemi változást nem sikerült elérniük. A két világháború alatt az állatok védelme (nyilvánvalóan) háttérbe szorult, utána pedig a szovjet megszállás következtében a magyar jogrend átalakult. A kihágások helyébe a szabálysértések léptek, s így az állatkínzás tényállása 2004-ig a büntetőjogon kívülre került.

Az emberi környezet védelméről szóló 1976. évi II. törvénybe került be először a környezetvédelem, mint társadalmi érdek és feladat, majd az 1978. évi Btk.-ban választották először büntetőjogilag külön a környezetkárosítást a természetkárosítástól.⁷⁶

A 17/1968 (IV. 14.) Korm. rendelet 25. §-a és a 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet követte a Kihágási büntető törvénykönyv szemléletmódját. A szabálysértésekről szóló 17/1968. kormányrendelet szerint, aki állatot nyilvánosan és botrányt okozó módon vagy durván bántalmazott, tízezer forintig terjedő pénzbírsággal volt sújtható, emellett a helyi önkormányzat képviselőtestülete hivatalának ügyintézője, valamint a közterület-felügyelő helyszíni bírságot is kiszabhatott.⁷⁷ Az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. kormányrendelet bővítette az állatkínzás körét, és ötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal rendelte sújtanı azt, aki gerinces állatot közterületen vagy nyilvános helyen, mások felháborodására alkalmas módon bántalmazott, annak akaratlagosan fizikai fájdalmat okozott, illetőleg természetével ellentétes cselekedetre kényszerített; aki gerinces állaton szükségtelenül olyan beavatkozást végzett, amely alkalmas volt arra, hogy másokban felháborodást vagy riadalmat keltsen; továbbá, aki a gerinces állat tartásának minimális feltételeit nem biztosította, vagy a tartás módszereivel az állatnak fizikai fájdalmat, egészségkárosodást vagy megbetegedést okozott. A helyszíni bírság kiszabása ezen szabálysértésnél is lehetséges volt.⁷⁸

⁷⁵ MÁDAY i.m.

⁷⁶ BÁNDI Gyula: *Környezetjog*, Szent István Társulat, Budapest, 2011., 376.

⁷⁷ 17/1968. (IV. 14.) Korm. rendelet 25. §

⁷⁸ 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 2. §

Mint az a fentiekből látható, a szabálysértések részben egyfajta speciális garázdaságot fogalmaztak meg. Így az állatkínzás önmagában, ha például otthon, zárt ajtók mögött követték el, csak akkor volt büntetendő, ha a tartási körülmények okozták az állat fájdalmát, megbetegedését.

Fontos kiemelni még az 1999-es jogszabályból az állatviadal tilalmának megszegése névvel ellátott szabálysértést, amely a kutyák kivételével betiltotta az állatviadalok szervezését.⁷⁹

4.4. Az állatkínzás bűncselekménnyé nyilvánítása

1996-ig kellett várni arra, hogy e szabályozási tárgykörre ismét figyelmet fordítson a jogalkotó, ugyanis ebben az évben jelent meg az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről. Újabb két év elteltével pedig megalkották a várva várt jogszabályt, az 1998. évi XXVIII. törvényt az állatok védelméről és kíméletéről. Erre a hatályos jogi résznél fogok kitérni, azonban fontos megemlíteni, hogy a törvényben már szerepelt az állatkínzás fogalma. Ennek ellenére az 1978. évi IV. törvénybe maga az állatkínzás törvényi tényállása csak évekkel később került be.⁸⁰

De mi volt az oka az állatkínzás bűncselekménnyé emelésének? Mi volt az utolsó csepp a pohárban? Erre a válasz valószínűsíthetően a Fadd-Dombori állatkínzásként elhíresült eset, amikor 2003 júniusában Fadd-Dombori határában néhány biztonsági őr többször meglőtt egy kutyát, majd az állatot az autójuk után kötve, többszáz méteren keresztül vonszolták. Ez az eset válthatta ki az emberek olyan szintű felháborodását, hogy a jogalkotók is kénytelen voltak engedni a társadalmi nyomásnak. 2003-ban a Magyar Állatotthonok Országos Szövetségénél (a továbbiakban: MÁOSZ) kezdtek aláírásgyűjtésbe azért, hogy az állatkínzás kerüljön be a büntető törvénykönyvbe. A kezdeményezést egyébként neves közéleti és politikai személyek is támogatták, úgymint Göncz Árpád, Bárándy Péter, Szili Katalin, Magyar Bálint, Persányi Miklós, Németh Imre, Lévai Katalin, Simicskó István és Kovács László. Meg kell említeni, hogy már 2001 júniusában is benyújtott két szocialista képviselő, Szili Katalin és Hegyi Gyula egy hasonló törvényjavaslatot, azonban annak tárgyalását a jobb oldali többséggel rendelkező

⁷⁹ 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 4. §: (1) Aki - eb részvételével tartott állatviadal kivételével - a) tiltott állatviadalt szervez, tart, ahhoz épületet, egyéb helyet, anyagi eszközt bocsát más személy rendelkezésére, b) tiltott állatviadal céljára állatot tart, tenyészt, kiképez, idomít, átad, forgalmaz, c) tiltott állatviadalra fogadást szervez, arra fogadást köt, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható. (2) Azt az állatot, amelyre nézve az (1) bekezdésben foglalt szabálysértést elkövették, el kell kobozni. (3) Az (1) bekezdésben meghatározott szabálysértés miatt az eljárás a rendőrség hatáskörébe tartozik.

⁸⁰ 1978. évi IV. törvény 266/B. §

Országgyűlés nem vette napirendre. A fadd-dombori esetet követően azonban a politikusok állatvédelmi aktivitása is megnőtt, így egyenes út nyílt a bűncselekménnyé nyilvánítás felé.⁸¹

A törvényjavaslat szerint az embernek kiszolgáltatott állat védelme és kímélete az emberi kultúrához szorosan hozzátartozik. A civilizált, kulturált társadalmakban ma már általános erkölcsi követelmény az élőlénytársakkal szembeni megértő, természetes szükségleteiket kielégítő érzéseikkel számolni, a szenvedéseiket enyhíteni akaró, humánus magatartás. Minden embernek erkölcsi kötelessége az állatok védelme és kímélete, az állatok tiszteletben tartása és a jó közérzetük biztosítása. Ez az egyik tényezője az európai társadalmi erkölcsnek is. A törvényjavaslat benyújtásának indoka az, hogy a jogalkotónak kötelessége az emberi felelősségtudat növelése. Az állatvilág egésze és annak egyedei megkülönböztetetten nagy értéket jelentenek az emberiség számára, ezért a Magyar Köztársaság tevékeny módon részt kíván vállalni az állatok védelme és kímélete érdekében kifejtett nemzetközi erőfeszítésekből. A büntetőjognak az a feladata, hogy alapértékeket védjen. Az állatok bántalmazása, kínzása olyan mértékeket öltött Magyarországon, hogy az államnak kötelessége ezen cselekmények ellen határozottabban fellépni. A társadalom jelentős része által negatív megítélésben részesített ilyen jellegű legdurvább cselekmények pedig alkalmasak arra, hogy a büntetőjogi szabályozás részét képezzék. A törvény indokolása teljes mértékben az Állatvédelmi törvényt és annak szabályait veszi alapul, amikor megfogalmazza azt, hogy mi minősül állatkínzásnak, így a törvény kiemeli az Állatvédelmi törvényből azon legsúlyosabb magatartási formákat, melyek indokolttá teszik a bűncselekménnyé minősítést.⁸² Megjegyzendő, hogy az állatkínzás és a tiltott állatviadal szervezésének tényállása a közrend elleni bűncselekmények, azon belül is a közbiztonság elleni bűncselekmények fejezet alatt volt megtalálható a törvénykönyvben, mely besorolással a jogalkotó visszatért az eredeti koncepcióhoz, melyet a már korábban említett Kihágási Btk. is alkalmazott. Ennek indokolása az, hogy bár az új tényállás védett jogi tárgya az állat, mint érző lény életének, egészségének a védelme, de ezen bűncselekmény az azonos védendő jogtárgyak alapján rendszerező törvénykönyvben leginkább a közrend elleni bűncselekmények között helyezhető el. Ennek oka a közrend elleni bűncselekmények azon sajátossága, hogy ezen cselekmények nem konkrét személyek jogait sértik vagy veszélyeztetik, hanem a káros hatásuk a társadalom egészét érintik.

⁸¹ DOBSZAY János: Megkéssett hajrá, HVG c. lap, 2003. augusztus 16., Budapest, 79-81. o.,

⁸² 2004. évi X. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok módosításáról

Az Országgyűlés végül 284 igen szavazattal, 11 ellenében, 4 tartózkodás mellett fogadta el a Büntető Törvénykönyv azon módosítását, amely bűncselekménnyé minősítette az állatkínzást.⁸³

Az állatkínzás, a környezetkárosítás, a természetkárosítás és a tiltott állatviadal szervezése 1978-as Btk.-ban szereplő törvényi tényállását - a tényállás fejlődésének bemutatása érdekében - a hatályos büntetőjogi résznél fogom bemutatni.

Jól látható, hogy a magyar jogrend egy ideig teljesen követte a történelmi sémát, így az állatokat a középkorban csupán a hasznukért tartották. Az angol törvények megjelenésekor, a XX. század elején megalakultak az állatvédelmi egyesületek, akik arra törekedtek, hogy az állatok érző élőlény jellegének hangot adjanak. Sok időt kellett azonban várni arra, hogy az állatvédelmet a jogszabályok is támogassák, és még többet kellett várni arra, hogy egy állat bántalmazása ne csak szabálysértési, hanem büntetőjogi szankciókat vonjon maga után.

⁸³ SZILI Katalin: Bűncselekmény lett az állatkínzás, Origo c. lap, 2004., <https://www.origo.hu/itthon/1899/12/20040308maszavaznak>, letöltés dátuma: 2024.08.05.

V. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM A HATÁLYOS HAZAI JOGBAN

Annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége.⁸⁴ Így kezdődik az 1998. évi XVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről (a továbbiakban: Ávtv.). Azt már korábban leírtam, hogy hogyan jutottunk el a Kihágási büntető törvénykönyvtől idáig, azt azonban még nem tisztáztam, hogy a hatályos jogszabályok miként rendezik az állatvédelem kérdéskörét. Mielőtt kitérnék a büntetőjogi tényállásokra, egy viszonylag hosszabb áttekintést szeretnék adni a hatályos állatvédelmi tárgyú törvényekről, mert csak azok alapján lehet egy tisztább és átfogóbb képet kapni arról, hogy mi minősülhet állatkínzásnak.

5.1. Az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

„Az Országgyűlés felismerve, hogy a természeti értékek és természeti területek a nemzeti vagyon sajátos és pótolhatatlan részei, fenntartásuk, kezelésük, állapotuk javítása, a jelen és jövő nemzedékek számára való megőrzése, a természeti erőforrásokkal történő takarékos és ésszerű gazdálkodás biztosítása, a természeti örökség és a biológiai sokféleség oltalma, valamint az ember és természet közötti harmonikus kapcsolat - nemzetközi kötelezettségvállalásainkkal összhangban történő - kialakítása, mint az emberiség fennmaradásának alapvető feltétele, a természet hatékony védelmének létrehozását igényli.”⁸⁵

A törvény célja a természeti értékek és tájak, területek, valamint azok természeti rendszereinek, biológiai sokféleségének általános védelme, megismerésének és fenntartható használatának elősegítése.⁸⁶

Minden természetes és jogi személy, valamint más szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. Ennek érdekében a tőlük elvárható mértékben kötelesek közreműködni a veszélyhelyzetek és károsodások megelőzésében, a károk enyhítésében, a következményeik megszüntetésében, a károsodás előtti állapot helyreállításában.⁸⁷ A természeti értékek és területek csak oly mértékben vehetők igénybe, hogy a működőképesség fennmaradjon, továbbá,

⁸⁴ Az 1998. évi XXVIII. törvény preambuluma

⁸⁵ 1996. évi LIII. törvény preambuluma

⁸⁶ 1996. évi LIII. törvény 1. § a) és b) pont: továbbá a társadalom egészséges, esztétikus természet iránti igényének kielégítése; valamint a természetvédelem hagyományainak megóvása, eredményeinek továbbfejlesztése, a természeti értékek és területek kiemelt oltalma, megőrzése, fenntartása és fejlesztése.

⁸⁷ 1996. évi LIII. törvény 5. § (1) bekezdés

hogy a biológiai sokféleség fenntartható legyen.⁸⁸ A természet védelme érdekében hazánk kötelessége együttműködni más államokkal és nemzetközi szervezetekkel.⁸⁹

Az általános védelem körébe beletartozik a tájvédelem, a vadon élő élővilág általános védelme, az élőhelyek általános védelme, valamint a földtani természeti értékek általános védelme. E körben tilos a vadon élő szervezetek gyűjtésének, pusztításának, vadon élő állatok befogásának, életük kioltásának olyan eszközét és módszerét használni, mely válogatás nélküli vagy tömeges pusztulásukkal, sérülésükkel, kínzásukkal jár.⁹⁰

A védetté nyilvánítási eljárást feltétlenül szükséges bemutatni, ugyanis e nélkül a természetkárosítás törvényi tényállása nem elemezhető kimerítően. Kiemelt oltalmuk biztosítása érdekében védetté kell nyilvánítani a tudományos, kulturális, esztétikai, oktatási, gazdasági és más közérdekből, valamint a biológiai sokféleség megőrzése céljából az arra érdemes természeti értékeket.⁹¹

A természeti érték és terület kiemelt oltalma a védetté nyilvánítással jön létre.⁹² Azonban a törvény felsorolja azokat az értékeket, amelyek a törvény erejénél fogva védelem alatt állnak. Ezek a forrás, a láp, a barlang, a víznyelő, a szikes tó, a kunhalom⁹³, továbbá a földvár.⁹⁴

A védett területek lehetnek nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek,⁹⁵ természetvédelmi területek, valamint természeti emlékek.⁹⁶ A védett természeti területeket – szükség esetén – védőövezettel

⁸⁸ 1996. évi LIII. törvény 5. § (2) bekezdés

⁸⁹ 1996. évi LIII. törvény 5. § (4) bekezdés

⁹⁰ 1996. évi LIII. törvény 9. § (2) bekezdés

⁹¹ 1996. évi LIII. törvény 22. §: vadon élő szervezeteket, életközösségeiket, termő-, tartózkodó- és élőhelyeiket, régi hazai háziállat- és növényfajokat, fajtákat, változatokat, természetes és természetközeli tájakat, tájrészleteket, növénytelepítéseket (pl. arborétumok, botanikus kertek), élőállat gyűjteményeket, földtani képződményeket (pl. ásványok, ősmaradványok), védett ásványok, ősmaradványok jelentős lelőhelyeit, felszíni és felszínalaktani képződményt, valamint a barlangok felszínét, álló- és folyóvizeket (pl. tó, folyó, patak, mocsár), tipikus és ritka talajszelvényeket, valamint a természethez kötődő kultúrtörténeti emlékeket.

⁹² 1996. évi LIII. törvény 23. § (1) bekezdés

⁹³ A kunhalom a Kárpát-medence alföldi területein található mesterségesen létrehozott jellegzetes földhalmok elnevezése

⁹⁴ 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdés

⁹⁵ A tájvédelmi körzet az ország jellegzetes természeti, tájképi adottságokban gazdag nagyobb, általában összefüggő területe, tájrészlete, ahol az ember és természet kölcsönhatása esztétikai, kulturális és természeti szempontból jól megkülönböztethető jelleget alakított ki, és elsődleges rendeltetése a tájképi és a természeti értékek megőrzése. Magyarországon 39 tájvédelmi körzetet tartanak nyilván, ilyen például a Gerecsei Tájvédelmi Körzet, a Kőszegi Tájvédelmi Körzet és a Mátrai Tájvédelmi Körzet.

⁹⁶ A természeti emlék valamely különlegesen jelentős egyedi természeti érték, képződmény és annak védelmét szolgáló terület. A védett forrás, a víznyelő, a kunhalom és a földvár természeti emlékek minősül.⁹⁶ Természeti emlék például a Róka-hegyi bánya földtani alapszelvény vagy a Szomolyai Csobánka kaptárköve.

kell ellátni.⁹⁷ A védőövezet létrehozás azt jelenti, hogy ott a törvényben meghatározott tevékenységeket csak a természetvédelmi hatóság engedélyével lehet végezni.

Nemzeti parknak minősül az ország jellegzetes, természeti adottságaiban lényegesen meg nem változtatott, olyan nagyobb kiterjedésű területe, melynek elsődleges rendeltetése a különleges jelentőségű, természetes növény- és állattani, földtani, víztani, tájképi és kultúrtörténeti értékek védelme, a biológiai sokféleség és természeti rendszerek zavartalan működésének fenntartása, az oktatás, a tudományos kutatás és a felüdülés elősegítése.⁹⁸ Magyarországon jelenleg 10 nemzeti parkot tartanak nyilván.⁹⁹

Természetvédelmi terület az ország jellegzetes és különleges természeti értékekben gazdag, kisebb területe, amelynek rendeltetése a természeti értékek, illetve ezek összefüggő rendszerének a védelme. A védett láp és a szikes tó is természetvédelmi területnek minősülnek.¹⁰⁰

Tilos a védett növényfajok egyedeinek veszélyeztetése, engedély nélküli elpusztítása, károsítása, valamint ezek élőhelyeinek veszélyeztetése és károsítása.¹⁰¹ Nem megengedett továbbá a védett állatfajok egyedeinek zavarása, károsítása, kínozása, elpusztítása, szaporodásának és más élettevékenységének veszélyeztetése, továbbá az élőhelyük lerombolása, károsítása.¹⁰²

Fontos kiemelni még azon tény, mely szerint a védett növény- és állatfajok egyedei és a védett ásványi képződmények állami tulajdonban állnak.¹⁰³

A természetvédelmi hatóság korlátozhatja, felfüggesztheti vagy megtilthatja a védett természeti értéket és területet károsító vagy súlyosan veszélyeztető tevékenységeket. A határozat - a védett természeti érték, terület közvetlen vagy súlyos sérelme, illetve veszélyeztetése esetében - azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható. A Natura 2000 területen¹⁰⁴ élő közösségi jelentőségű faj

⁹⁷ 1996. évi LIII. törvény 30. § (1) bekezdés

⁹⁸ 1996. évi LIII. törvény 28. § (2) bekezdés

⁹⁹ Aggteleki Nemzeti Park, Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Bükk Nemzeti Park, Duna–Dráva Nemzeti Park, Duna–Ipoly Nemzeti Park, Fertő–Hanság Nemzeti Park, Hortobágyi Nemzeti Park, Kiskunsági Nemzeti Park, Körös–Maros Nemzeti Park, Őrségi Nemzeti Park.⁹⁹

¹⁰⁰ 1996. évi LIII. törvény 28. § (4) bekezdés

¹⁰¹ 1996. évi LIII. törvény 42. § (1) bekezdés

¹⁰² 1996. évi LIII. törvény 43. § (1) bekezdés

¹⁰³ 1996. évi LIII. törvény 68. § (2) bekezdés

¹⁰⁴ külön jogszabályban meghatározott különleges madárvédelmi terület, különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek kijelölt terület, illetve az Európai Unió által jóváhagyott különleges természetmegőrzési, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület.

állományának, valamint élőhelyének veszélyeztetése vagy súlyos sérelme esetén a külön jogszabályban meghatározott hatósági határozat azonnal végrehajthatóvá nyilvánítható.¹⁰⁵

Aki a tevékenységével vagy a mulasztásával a természet védelmét szolgáló jogszabály vagy egyedi határozat előírásait megsérti; a védett természeti értéket jogellenesen veszélyezteti, károsítja, pusztítja, vagy a természetvédelemmel nem összeegyeztethető tevékenységet folytat; a védett természeti területet vagy a barlangokat jogellenesen megváltoztatja, átalakítja, vagy azon a természetvédelemmel nem összeegyeztethető tevékenységet folytat; a védett élő szervezet, életközösség élőhelyét vagy élettevékenységét jelentős mértékben zavarja, valamint a természetvédelmi hatóság engedélyéhez kötött tevékenységet engedély nélkül végez természetvédelmi bírságot köteles fizetni, melyet a természetvédelmi hatóság szab ki.¹⁰⁶ Fontos kiemelni azt, hogy a természetvédelmi bírság nem mentesíti a jogsértőt a büntetőjogi felelősség alól.¹⁰⁷

A természet- és környezetvédelem témájánál fontos megemlíteni a jövő nemzedékek érdekeinek védelmét ellátó biztoshelyettes, vagy ahogyan a legtöbben ismerik, a zöld ombudsmant. Az országgyűlés 2008-ban vezette be ezt az intézményt Magyarországon. A zöld ombudsman legfőbb feladata az, hogy a fenntartható fejlődést biztosítsa a jövő generációinak érdekében. BÁNDI Gyula professzor úr, biztoshelyettes szavai tökéletesen összefoglalják az ombudsman szerepét: *„Eszközeink az ombudsmani tevékenység sajátosságaiból eredően nem jelentenek szabályozási lehetőségeket, hatásköröket, bármely tevékenységbe való beavatkozási jogokat, sem vitás ügyek eldöntését, hanem sokkal inkább a figyelemfelhívás, felvilágosítás, meggyőzés, javaslattétel, véleményformálás, együttműködés körében maradnak. És éppen ez adja az ombudsmani jogkörök és ezen belül a szószólói lehetőségek számára az erőt, ennek révén kaphatjuk meg azt a társadalmi támogatottságot, amelyben visszaköszön a jövő nemzedékek védelmének sajátossága és ereje, erkölcsi tartalma.”*¹⁰⁸

5.2. Az 1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól

„Az Országgyűlés tekintettel arra, hogy a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alapfeltétel az

¹⁰⁵ 1996. évi LIII. törvény 78. § (1)-(2) bekezdések

¹⁰⁶ 1996. évi LIII. törvény 80. § (1) bekezdés

¹⁰⁷ 1996. évi LIII. törvény 80. § (5) bekezdés

¹⁰⁸ BÁNDI Gyula: *Köszöntő*, <https://www.ajbh.hu/dr.-bandi-gyula>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából; e nélkül nem tartható fenn az emberi tevékenység és a természet közötti harmónia, elmulasztása veszélyezteti a jelen generációk egészségét, a jövő generációk létét és számos faj fennmaradását, ezért az Alaptörvényben foglaltakkal összhangban a következő törvényt alkotja.”¹⁰⁹

A törvény célja az ember és környezet harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészségének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása.¹¹⁰ A törvény hatálya kiterjed az élő szervezetek és a környezet élettelen elemei, valamint azok természetes és az emberi tevékenység által alakított környezetére; továbbá a környezetet igénybe vevő, terhelő, veszélyeztető, illetőleg szennyező tevékenységre.¹¹¹

A törvény megértéséhez szükséges a legfontosabb alapfogalmakat ismertetni. A környezeti elem a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint az ember által létrehozott épített környezet, valamint ezek összetevői. A környezet maga az a környezeti elemek és azok rendszerei. Környezetterhelést jelent valamely anyag vagy energia közvetlen vagy közvetett kibocsátása a környezetbe. A környezetszennyezés a környezet valamely elemének a kibocsátási határértéket meghaladó terhelése, míg a környezetkárosítás az a tevékenység vagy mulasztás, amelynek hatására környezetkárosodás következik be. A környezetkárosodás a környezetben, illetve valamely környezeti elemben közvetlenül vagy közvetve bekövetkező, mérhető, jelentős kedvezőtlen változás, illetve valamely környezeti elem által nyújtott szolgáltatás közvetlen vagy közvetett, mérhető, jelentős romlása. Az eredeti állapot a környezetkárosodás bekövetkezésének időpontjában a környezetnek vagy valamely elemének és az általa nyújtott szolgáltatásoknak a rendelkezésre álló legjobb információ alapján meghatározható állapota, mely akkor állt volna fenn, ha a károsodás nem következik be.

A fenntartható fejlődés a társadalmi-gazdasági viszonyok és tevékenységek rendszere, amely a természeti értékeket megőrzi a jelen és a jövő nemzedékek számára, a természeti erőforrásokat takarékosan és célszerűen használja, ökológiai szempontból hosszú távon biztosítja az életminőség javítását és a sokféleség megőrzését.

És végül a környezetvédelem az olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelyeknek célja a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult

¹⁰⁹ 1995. évi LIII. törvény preambuluma

¹¹⁰ 1995. évi LIII. törvény 1. § (1) bekezdés

¹¹¹ 1995. évi LIII. törvény 2. § (1) bekezdés

károk mérséklése vagy megszüntetése, valamint a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása.¹¹²

A környezethasználatot úgy kell megszervezni, hogy az a legkisebb mértékű környezetterhelést és igénybevételt idézze elő (elővigyázatosság elve), megelőzze a környezetszennyezést (megelőzés elve), valamint kizárja a környezetkárosítást.¹¹³ A környezetet veszélyeztető vagy károsító használó köteles azonnal befejezni a veszélyeztető vagy károsító tevékenységet.¹¹⁴ A környezethasználó köteles gondoskodni a tevékenysége által bekövetkezett környezetkárosodás megszüntetéséről, a károsodott környezet helyreállításáról (helyreállítás elve).¹¹⁵ A környezethasználó a jogszabályokban szabályozott módon felelősséggel tartozik tevékenységének a környezetre gyakorolt hatásaiért (felelősség elve).¹¹⁶ Az állami szervek, a helyi önkormányzatok, a természetes személyek és a jogi személyek kötelesek együttműködni a környezet védelmében (együttműködés elve). Az állami szervek, az önkormányzatok, a környezethez kapcsolódó kötelezettséget, feladatot teljesítő személyek feladatkörükben kötelesek a környezet állapotát és annak az emberi egészségre gyakorolt hatását figyelemmel kísérni, igény esetén a rendelkezésre álló környezeti információt hozzáférhetővé tenni (nyilvánosság elve).¹¹⁷

Minden környezeti elemet önmagában, a többi környezeti elemmel alkotott egységben és az egymással való kölcsönhatás figyelembevételével kell védeni. Azonban valamelyik környezeti elem igénybevételének vagy terhelésének megelőzése, csökkentése vagy megszüntetése céljából tilos más környezeti elemnek a károsítása, szennyezése.¹¹⁸

A föld védelme kiterjed a föld felszínére és a felszín alatti rétegeire, a talajra, a kőzetekre és az ásványokra. A föld védelme magában foglalja a talaj termőképessége, szerkezete, víz- és levegőháztartása, valamint élővilága védelmét is.¹¹⁹ A víz védelme kiterjed a felszíni és a felszín alatti vizekre, azok medrére és partjára, a víztartó képződményekre és azok fedőrétegeire, valamint a vízzel kapcsolatos kijelölt, megkülönböztetett védelem alatt álló területekre is.¹²⁰ A levegő védelme kiterjed a légkör egészére, valamint a klímára.¹²¹ Az élővilág

¹¹² 1995. évi LIII. törvény 4. §

¹¹³ 1995. évi LIII. törvény 6. § (1) bekezdés

¹¹⁴ 1995. évi LIII. törvény 8. § (1) bekezdés

¹¹⁵ 1995. évi LIII. törvény 8. § (2) bekezdés

¹¹⁶ 1995. évi LIII. törvény 9. §

¹¹⁷ 1995. évi LIII. törvény 10. § (1) bekezdés

¹¹⁸ 1995. évi LIII. törvény 13. §

¹¹⁹ 1995. évi LIII. törvény 14. §

¹²⁰ 1995. évi LIII. törvény 18. § (1) bekezdés

¹²¹ 1995. évi LIII. törvény 22. § (1) bekezdés

védelve kiterjed valamennyi élő szervezetre, azok életközösségeire és élőhelyeire egyaránt.¹²² Az épített környezet védelme a településekre, az egyedi építményekre, valamint a műszaki létesítményekre terjed ki.¹²³ A veszélyes anyagok károsító hatása elleni védelem kiterjed minden olyan természetes vagy mesterséges anyagra, amelyet a környezethasználó a tevékenysége során felhasznál, előállít vagy forgalmaz, és amelynek minősége, mennyisége robbanás- és tűzveszélyes, radioaktív, mérgező, fokozottan korrozív, fertőző, ökotoxikus, mutagén, daganatkeltő, ingerlő hatású, vagy más anyaggal kölcsönhatásba kerülve ilyen hatást előidézhet.¹²⁴ A hulladékok környezetre gyakorolt hatásai elleni védelem mindazon anyagokra terjed ki, amelyeket a tulajdonosa eredeti rendeltetésének megfelelően nem tud vagy nem kíván felhasználni, illetve, amely azok használata során keletkezett.¹²⁵ A környezeti zaj és a rezgés elleni védelem mindazon mesterségesen keltett energiakibocsátásra vonatkoztatható, amely kellemetlen, zavaró, veszélyeztető vagy károsító hang- és rezgésterhelést okoz.¹²⁶ Végezetül a sugárzások környezetre gyakorolt káros hatásai elleni védelem kiterjed a mesterségesen keltett és természetes ionizáló, nem ionizáló és hőszugárzásokra.¹²⁷

Az emberi egészség védelme, valamint a természeti erőforrások és értékek megőrzése és fenntartható használata érdekében a környezettel, annak védelmével, valamint a környezetet veszélyeztető tényezőkkel kapcsolatos általános, ún. *átfogó környezetvédelmi tervet*; az egyes környezeti elemekkel, azok védelmével, illetve a környezeti elemeket veszélyeztető egyes tényezőkkel kapcsolatos részletes, ún. *tematikus környezetvédelmi tervet*; továbbá az egyedi környezeti adottsággal, problémával foglalkozó, ún. *egyedi környezetvédelmi tervet* kell készíteni.¹²⁸

A törvény viszonylag röviden szabályozza a környezetvédelmet, annak inkább csak az alapjait adja meg. Ennek az az oka, hogy nem lehet átfogóan szabályozni egyetlen jogszabályban az összes környezetkárosító tevékenység kezelésének a rendjét, hanem azokra külön jogszabályokat kell megállapítani. Különösen igaz ez a mai világban, amikor újabb és újabb környezetkárosító anyagok és tevékenységek jelennek meg.

¹²² 1995. évi LIII. törvény 23. § (1) bekezdés

¹²³ 1995. évi LIII. törvény 24. §

¹²⁴ 1995. évi LIII. törvény 28. § (1) bekezdés

¹²⁵ 1995. évi LIII. törvény 30. § (1) bekezdés

¹²⁶ 1995. évi LIII. törvény 31. § (1) bekezdés

¹²⁷ 1995. évi LIII. törvény 32. §

¹²⁸ 1995. évi LIII. törvény 48/A. § (1) bekezdés

5.3. Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény

Míg Angliában az első állatvédelmi törvény 1792-ben lépett hatályba, Magyarországon ugyanerre 200 évet kellett várni. A törvény preambuluma szerint „az Országgyűlés annak tudatában, hogy az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége, elismerve azt a megkülönböztetetten nagy értéket, amelyet az állatvilág egésze és annak egyedei jelentenek az emberiség számára, kifejezve azon szándékát, hogy Magyarország tevékeny módon részt vállaljon az állatok védelme és kímélete érdekében kifejtett nemzetközi erőfeszítésekből, az állatok ésszerű védelmének és kíméletének biztosítása érdekében alkotja meg a törvényt.”

A törvény célja az, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az állatok védelmének alapvető szabályait.¹²⁹

5.3.1. A törvény hatálya

A törvény igen részletesen szabályozza azt, hogy mely állatokra terjed ki a hatálya, ekképpen a hatálya kiterjed:

- a) a gazdasági haszon céljából tartott állatokra,
- b) a kutatási-kísérleti célra szolgáló állatokra,¹³⁰
- c) a verseny- és sportcélra tartott állatokra,
- d) a pásztorebekre, az őrző-, védő-, mentő-, jelző-, vakvezető, rokkantsegítő és terápiás kutyákra,
- e) a vadászatra alkalmazott állatokra,
- f) a mutatványos vagy bemutatási célra szolgáló állatokra,
- g) a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, a nemzetbiztonsági szolgálatok és a közfeladatot ellátó őrszolgálatok feladatainak ellátását szolgáló állatokra,
- h) a kedvtelésből tartott állatokra, valamint
- i) a veszélyes állatokra, a házasított állatok gazdátlan egyedeire (kóborállat), az állatkertben, a vadaskertben és a vadasparkokban élő állatokra, továbbá a vadon élő fajok bármilyen célból fogva tartott egyedeire.¹³¹

¹²⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 1. §

¹³⁰ emellett a diagnosztikai vizsgálat és az oltóanyag-termelés céljából tartott állatokra, a génbankként kezelt állatokra, a géntechnológiával módosított gerinces állatokra, valamint a tudományos ismeretterjesztés és az oktatási demonstráció céljából tartott állatokra

¹³¹ 1998. évi XXVIII. törvény 2. §

5.3.2. Az alapfogalmak

Az alapfogalmak körében rögzíti a törvény azt, hogy ki minősül állattartónak, mit jelent az állat károsítása, és mi az állatkínzás, mi az az állatkert és a cirkuszi menazséria, mi az állatpanzió és az állatmenhely közötti különbség, mit jelent a beavatkozás az állaton és hogyan lehet az állatot elkábítani vagy az életét kioltani, mi az a jó gazda gondossága, valamint mi minősül állatkísérletnek. Ezen fogalmak nélkül a törvény nehezen vagy egyáltalán nem értelmezhető, ezért a következőkben bemutatom a törvényi definíciókat.

1. állattartó: az állat tulajdonosa, illetve aki az állatot vagy az állatállományt gondozza, felügyeli;
2. állat károsítása: az állat testi épségének, szervezetének, pszichikai állapotának vagy viselkedésének tartós, hátrányos megváltoztatása;
3. állatkert: olyan állandó létesítmény, ahol az állatokat évente hét vagy annál több napon keresztül a nagyközönség részére történő bemutatás céljából tartják; nem minősül állatkertnek a cirkuszi menazséria és az állatkereskedés;
4. állatkínzás: az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, bánásmód, valamint szükségleteinek olyan mértékű korlátozása, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okozhat, továbbá az öröklődő betegségben szenvedő - nem kísérleti célra szánt - állategyed tenyésztése, szaporítása;
5. állatpanzió: olyan intézmény, amely díjazás ellenében vállalja állat meghatározott időre szóló megőrzését, felelősséget vállalva annak jó gazda gondosságával történő tartásáért, egészségéért, valamint az állatok és a környezetükben lévő emberek biztonságáért;
6. állatmenhely: az elkobzott vagy ideiglenesen megfigyelés alatt tartott állatok kivételével a gazdátlan állatok ideiglenes vagy állandó, ellenszolgáltatás nélkül történő elhelyezésének céljából működtetett intézmény;
7. beavatkozás az állaton: az állat fizikai, élettani vagy pszichikai állapotának megváltoztatása;
8. jó gazda gondossága: az az emberi tevékenység, amely arra irányul, hogy az állat számára olyan életkörülményeket biztosítson, amely az annak fajára, fajtájára és nemére, korára jellemző fizikai, élettani, tenyésztési és etológiai sajátosságainak, egészségi állapotának megfelel, tartási, takarmányozási igényeit kielégíti (elhelyezés, táplálás, gyógykezelés, tisztán tartás, nyugalom, gondozás, kiképzés, nevelés, felügyelet);
9. állatkísérlet: állat kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos célból való - akár ismert, akár ismeretlen kimenetelű, akár invazív, akár nem invazív - felhasználása, amely az állatnak a

helyes állatorvosi gyakorlat szerint kivitelezett tűszúrás által okozottal egyenértékű vagy annál magasabb szintű fájdalmat, szenvedést, kínt vagy maradandó károsodást okozhat;¹³²

10. állat életének megengedett módon való kioltása: az állat életének a legkisebb szenvedés okozásával, valamint a faj adottságainak figyelembevételével történő szakszerű és gyors kioltása;

11. cirkuszi menaszéria: olyan, állatok tartására szolgáló létesítmény, amelyet cirkuszi előadásra, mutatványra betanított, illetve betanítandó állatokból álló állatsereglet tartására létesítettek;

12. állat kábítása: minden olyan szándékos eljárás, amelynek alkalmazása a tudat és az érzékelés fájdalom nélkül történő elvesztését okozza, beleértve a közvetlen halált okozó eljárásokat is.¹³³

5.3.3. Az állattartás általános szabályai

Az állattartó köteles a jó gazda gondosságával eljárni, az állat fájának, fajtájának és élettani szükségleteinek megfelelő életfeltételekről gondoskodni. Tekintettel kell lenni az állat korára, nemére, élettani állapotára, továbbá biztosítani kell az egymásra veszélyt jelentő, egymást nyugtalanító állatok elkülönített tartását. Az állattartónak kell gondoskodnia az állat igényeinek megfelelő és rendszeres, de legalább napi egyszeri ellenőrzéséről.¹³⁴ Az állattartó kötelezettségei közé tartozik az állat megfelelő és biztonságos elhelyezése, szakszerű gondozása és szökésének megakadályozása. Az állatot lehetséges megkötve tartani vagy a mozgását egyéb módon korlátozni, azonban számára is biztosítani kell a zavartalan pihenést és a sérülésmentes mozgás lehetőségét. A szabadon tartott állatnak olyan területet vagy létesítményt kell biztosítani, amelyben védelmet talál a veszély vagy az időjárás káros hatásaival szemben. Az olyan állatok számára, akik zárt körülmények között vannak tartva, megfelelő mozgásteret kell biztosítani. A gazdasági haszon céljából tartott állat tartása, szállítása és életének kioltása során előnyben kell részesíteni az állatkímélő technológiákat. A

¹³² Ide értve bármely olyan tevékenységet, amely állat születését - beleértve a kikelést - eredményezi ilyen körülmények közé, valamint az ilyen állapotot eredményező géntechnológiailag módosított fajtavonalak létrehozását és fenntartását; az állat ilyen felhasználása akkor is kísérletnek minősül, ha a fájdalom, szenvedés, kín vagy maradandó károsodás kiküszöbölése céljából érzéstelenítést, fájdalomcsillapítást vagy egyéb módszert sikeresen alkalmaznak; nem minősül állatkísérletnek a nem kísérleti jellegű, mezőgazdasági vagy állatorvosi tevékenység, illetve az állatok leölésének vagy megjelölésének a természettudományok által elfogadott korszerű, kevéssé fájdalmasnak tartott módszereinek alkalmazása, valamint az állatnak kizárólag a szervei vagy szövetei felhasználása céljából történő leölése.

¹³³ 1998. évi XXVIII. törvény 3. §

¹³⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 4. §

kedvtelésből tartott állat ürülékét az állattartó köteles a közterületről eltávolítani.¹³⁵ Ezen kötelezettségek egy részét külön törvények szabályozzák részletesen, melyeket a későbbiek során fogok bemutatni.

5.3.4. Az állat kímélete és az állatkínzás tilalma

Az állatnak tilos indokolatlan vagy elkerülhető fájdalmat, szenvedést vagy sérülést okozni, illetve az állatot károsítani. Így nem szabad az állatot kínozni;¹³⁶ emberre vagy állatra uszítani, állatviadalra idomítani; kényszertakarmányozásra fogni;¹³⁷ a kíméletét nem biztosító módon mozgatni, szállítani és elhelyezni; a teljesítőképességét felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszeríteni, valamint természetellenes és önpusztító tevékenységre szoktatni.¹³⁸

Nem megengedett az állat fizikai, pszichikai állapotának olyan szintű megterhelése vagy küzdelemre készítése egy másik állattal vagy emberrel, amely sérülést vagy halált okozhat.¹³⁹ E körben tilos az állatviadal szervezése, tartása, továbbá az állatviadalra fogadás szervezése, az állatviadalon való közreműködés, részvétel és a fogadaskötés. Ugyancsak nem lehet állatviadal céljára állatot tartani, nevelni, átadni, forgalmazni vagy létesítményt ebből a célból más személy rendelkezésére bocsátani.¹⁴⁰

Az ember környezetében tartott állat, valamint a veszélyes állat tulajdonjogával, tartásával nem lehet felhagyni, az állat elűzése, elhagyása vagy kitétele nem megengedett.¹⁴¹

Élő állatot nyereményjáték díjaként csak meghatározott feltételek szerint lehet használni, melyről külön jogszabály rendelkezik.¹⁴² A jogszabályhely indokolása szerint az élő nyeremények a legtöbbször kedvtelésből tartott állatok vagy haszonállatok, melynek nyertesei a legtöbbször nincsenek felkészülve az állat megfelelő tartására, s ez által az állat jóléte veszélybe kerülhet.¹⁴³ Példának okáért, ha valaki tombolán nyer egy disznót, nem biztos, hogy rendelkezik megfelelő épülettel és takarmánnyal az állat számára, továbbá nem valószínű az sem, hogy számolt azzal, hogy a disznó esetlegesen tönkre teheti a kertjét. Rosszabb esetben

¹³⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 5. §

¹³⁶ Ez nem terjed ki az érett libatoll házilag vagy engedélyezett technológia szerint végzett szedésére.

¹³⁷ Kivéve az egészségügyi megfontolásból való kényszerű táplálás esetét, például a kacsá- vagy libatömés.

¹³⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 6. §

¹³⁹ Ezen tilalmak nem vonatkoznak a vadászatra alkalmazott állat jogszerű kiképzésére, alkalmazására.

¹⁴⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 7. §

¹⁴¹ 1998. évi XXVIII. törvény 8. §

¹⁴² 1998. évi XXVIII. törvény 8/A. §

¹⁴³ 1998. évi XXVIII. törvény 8/B. §

előfordulhat, hogy az új tulajdonos nem is kertes házban él vagy nem rendelkezik megfelelő nagyságú kerttel, így az állatot hiába nyerte meg, a megfelelő tartására nem lesz képes.

5.3.5. Beavatkozás az állaton

Az állaton fájdalommal vagy károsodással járó beavatkozást kizárólag szakirányú végzettséggel, valamint az állattartók körében szokásos beavatkozás esetében csak gyakorlattal rendelkező személy végezhet. Ez alól kivételt képez az állat érdekében szükséges azonnali beavatkozás. A beavatkozást érzéstelenítéssel kell elvégezni, mely alól csak az lehet kivétel, ha maga az érzéstelenítés legalább akkora fájdalommal járna, mint maga a beavatkozás.¹⁴⁴

Az állaton kötelező minden olyan beavatkozást elvégezni, amelynek elmulasztása az állat fájdalmát, szenvedését idézi elő, az állatnak sérülést okoz vagy az az állat károsodásához vezet.

Jelen fejezet megírásának a hetében kapott nagy médiavisszhangot az a Kínában megtörtént eset, mely szerint egy cég arra szakosodott, hogy kutyákat pandákká festenek át. Köztudott tény, hogy a hajfestékek nem tesznek jót az ember fejbőrének sem, nemhogy egy kutya érzékeny bőrének, mely nincs hozzászokva a vegyszeres kezelésekhez. Ez hosszú távon oda vezet, hogy a kutyák bőre és így az egészsége tönkremegy, arról már nem is beszélve, hogy a kutyák nem fogják tudni felfogni azt sem, hogy miért „büdösek” folyamatosan, és miért nem tudják lenyalni magukról a vegyszeres anyagot. Állatjóléti szempontból tehát feltétlenül aggályos a fenti eljárás, különös tekintettel arra, hogy sajnos olyan esetekről is lehet hallani, amikor a színyanyagokat a kutyák és a macskák bőrébe fecskendezik azért, hogy megváltoztassák a színüket.

Nagyon fontos szabályozása tehát a törvénynek az is, hogy az állat küllemének a megváltoztatása érdekében nem végezhető el beavatkozás, kivéve az ivartalanítást, valamint egyes, külön rendeletekben szabályozott eseteket (pl. fül- és farokcsonkítás), melyekre a későbbiek során fogok kitérni. E fejezetet a törvény azzal zárja, hogy az állat megjelölésénél az állat számára a legkisebb fájdalommal járó megoldást kell alkalmazni.¹⁴⁵

¹⁴⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 9. §

¹⁴⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 10. §

5.3.6. Az állat életének a kioltása

Az állatvédelmi törvény egyik legfontosabb rendelkezése következik, mely szorosan összefügg az állatkínzás törvényi tényállásával, annak a kvázi háttérjogszabályának tekinthető.

Az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül nem szabad kioltani. Elfogadható oknak minősül különösen az élelmezési cél a vágóállat esetében, a prém termelése, az állomány szabályozás, a gyógyíthatatlan betegség, illetve sérülés, a fertőző betegségek felszámolása, valamint az azok ellen való védekezés, a kártevők irtása, a másként el nem hárítható támadás megakadályozása, a tudományos kutatás, valamint a közegészségügyi veszély elhárítása.

A törvény külön kiemeli, hogy a kutya és a macska életének a kioltása prém termelése, valamint élelmezés céljából kifejezetten tilos. Azért van szükség e két állatfaj külön kiemelésére, mert az ázsiai országokból Magyarországra érkező és itt tartózkodó társadalom számára a kutya és a macska megevése olyan természetes dolog, mint nekünk a csirke vagy a disznó elfogyasztása. Ebből kifolyólag még mindig lehet hallani a hírekben olyan eseteket, amikor a fogyasztó vendégek egy-egy étteremben arra gyanakodnak, hogy az ember legjobb barátját eszik éppen meg. Ezen hírekről általában kiderül, hogy nem igazak, azonban a jogalkotó jobbnak látta kifejezetten és egyértelműen rögzíteni azt, hogy Magyarországon tilos a kutya és a macska élelmezés céljából vagy prémtermelés végett történő levágása, megölése. A törvény jelen tárgykört illetően igen szigorú, ezért ugyancsak tilos ezen állatok prémjének vagy húsának a forgalmazása, tartása, értékesítése, terjesztése, az ország területére történő behozatala, kivitele is. Ez alól csak az képez kivételt, ha valaki valamely közösségi jogi aktus alapján oktatási vagy preparálási céljából erre hatósági engedélyt kap.¹⁴⁶

Az állati élet kioltásának a módját is szigorúan szabályozza a törvény. E szerint az állat életének a kioltása kábítás után történhet csak meg, mely kitétel azonban nem vonatkozik a gerinctelen állatokra, a háztartásban élelmezési célra levágott baromfira, nyúlra, valamint arra az esetre, ha az állat életének a kioltását szükséghelyzet indokolja. Fontos kiemelni azonban, hogy a fenti kivételes helyzetekben is gondoskodni kell arról, hogy az állat életének a kioltása szakszerű gyorsasággal és a lehető legkisebb szenvedéssel járjon.¹⁴⁷

¹⁴⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 11. §

¹⁴⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 12. §

A fejezet összegzéseként fontosnak tartom kiemelni azt, hogy a törvény nem említi az állat életének kioltására irányuló elfogadható okként a vallási célú állatölést, mely minden – állatvédelmi szempontból – fejlett országban problémaként jelentkezik. Ezen esetben a vallásszabadság (az egyik legfontosabb emberi alapjog) áll szemben az Állatvédelmi törvénnyel.

5.3.7. A vágóállat tartása és kímélete

A törvény kiemelt figyelmet fordít azon állatokra, melyeket élelmezési és prémtermelési célból tartanak.

A vágóállatok tartásáról külön törvény rendelkezik, de az állatvédelmi törvény mégis ad egy alapvetést annak, hogy az élelmezés céljából tartott állatokat miként lehet a legkíméletesebben tartani és levágni. A vágóhídnak rendelkeznie kell etető- és itatóvályúval felszerelt, szükség esetén az állatok megkötéséhez szükséges eszközökkel is ellátott fedett területtel. Ez alól kivételt képeznek a nyúl-, a prémesállat-, valamint a baromfivágóhidak. Az egymással szemben ellenségesen viselkedő állatokat egymástól szigorúan el kell különíteni, és biztosítani kell az állatok kíméletét az elkerülhető izgalomtól, fájdalomtól és szenvedéstől. Amennyiben az állatokat nem vágják azonnal le, úgy a várakozásuk idejére biztosítani kell az ellátásukat és a nyugodt pihenésüket. A kábítás nélküli állatvágás esetén az állatokat úgy kell lefogni, amely alkalmas arra, hogy az megkímélje minden elkerülhető fájdalomtól. A kábítást pedig akként kell elvégezni, hogy annak hatása fennmaradjon egészen addig, amíg az állat ki nem vérzik, tehát meg nem hal.¹⁴⁸

5.3.8. A szőrméjükért tenyésztett fajok tartása

A szőrméjükért tenyésztett fajok tartására is külön részletes jogszabály vonatkozik, melyet a későbbiekben ismertetni fogok. A törvény e körben csak annyit mond ki, hogy a végrehajtási rendelet megszegésével tartott állatot az állatvédelmi hatóság elkobozza, majd amennyiben állatkertben történő elhelyezésük nem megoldható, az állat tulajdonosának költségére gondoskodik az állat életének kioltásáról.¹⁴⁹

A törvény indokolása szerint a prémállat-tenyésztés Magyarországon nagy múltra tekint vissza, a nagyüzemi keretek között folyó tenyésztés az 1980-as években kezdődött el, eleinte sarki

¹⁴⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 14-18. §

¹⁴⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 19/A. §

róka, nyérc- és nutriatelepek megnyitásával. Az 1990-es években ezen állatok tartása gyakorlatilag megszűnt, ennek ellenére a csincsillaszőr iránti kereslet megnőtt, és napjainkban még mindig körülbelül 200 tenyésztelep működik, melyek éves forgalma több milliárd forintra tehető.

Érdekes kérdésként vetődik fel az, hogy az Állatvédelmi törvény miért engedélyezi továbbra is a prémállatok tartását és leölését. Ugyanis e körben nem arról van szó, hogy az élelmezés céljából tartott állatok bőrét továbbértékesítik ruhaneműnek, hanem arról, hogy különféle rágcshalókat, így a háziállatként is előszeretettel tartott csincsillákat csak azért nevelik fel, hogy rövid életük után kiszolgálják a luxuséletet élő társadalom igényeit kabátok, sapkák és sálak formájában, holott a mai világban már kiváló anyagi és esztétikai minőségű műszőrméket lehet kapni. Ezt a megengedő passzust tehát nagyon aggályosnak tartom, és mindenképpen további szabályozásra kellene, hogy szoruljon, megmagyarázva azt, hogy miért nem tilos a haszon- és vadon élő állatok csak és kizárólag prémtermelés céljából való leölése.

5.3.9. A veszélyes állatfajok tartása

A törvény külön nevesíti a veszélyes állatfajok tartását. Veszélyes állatnak minősülnek a veszélyes állatfajok egyedei. Ez alapján a törvény három kategóriát nevesít: a különösen veszélyes állatfajokét, a közepesen veszélyes állatfajokét, valamint az elővigyázatosságot igénylő állatfajokét.¹⁵⁰

A különösen veszélyes állatfaj egyedét kizárólag állatkertben szabad tartani. A különösen és a közepesen veszélyes állatfaj egyedével való rendelkezésre csak és kizárólag a természetvédelmi hatóság adhat engedélyt. Az elővigyázatosságot igénylő állatfaj egyedének a tartását is be kell jelenteni a természetvédelmi hatóságnak, azonban ahhoz nem kell külön engedélyt kérni. Az e kategóriába tartozó állatfajok közé sorolt hullőket, madarakat és emlősöket egyedi azonosítóval kell ellátni. A veszélyes állat tartási helyéül szolgáló ingatlanon vagy annak részén a veszélyre felhívó, jól látható jelzést kell elhelyezni, az állat fajának a feltüntetésével. Az állattartó a veszélyes állatát közterületen csak átmenetileg, közvetlen és állandó felügyelettel, ember és

¹⁵⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 20. §

állat életét, testi épségét nem veszélyeztetve lehet tartani. Az állattartó a fentiek felül köteles az állat szökését megakadályozni.¹⁵¹

Ha a veszélyes állat eltűnik, az állattartó köteles haladéktalanul bejelenteni azt a természetvédelmi hatóságnak. A különösen és a közepesen veszélyes állatfaj egyedének az eltűnésekor a rendőrséget is értesíteni kell.¹⁵²

Ha az állattartó a veszélyes állat tartását nem a jogszabályoknak megfelelően teljesíti, a hatóság gondoskodik az állat állatkertbe vagy más megfelelő helyre történő szállítása érdekében. Ha az állattartó a hatóság által előírt időpontig gondoskodik a megfelelő állattartási feltételek biztosításáról, az állatot a részére vissza kell adni, ellenkező esetben az állatot el kell kobozni. Ha az elhelyezés eredménytelen, az állat életét ki lehet oltani.¹⁵³

Egyebekben a veszélyes állat tartójának a felelőssége a Ptk.-nak a fokozott veszéllyel járó tevékenységet folytatókra vonatkozó szabályait kell alkalmazni.¹⁵⁴

5.3.10. Az eb által okozott fizikai sérülés, az eb veszélyesnek minősítése és a veszélyes eb tartása

A veszélyessé nyilvánított ebek nem tartoznak az imént felsorolt törvényi kategóriákba, róluk külön rendelkezik a törvény.

Az állatvédelmi hatóság az ebet egyedileg veszélyesnek minősítheti, amennyiben az eb fizikai sérülést okozott, és megvalósulnak a veszélyesnek minősítés végrehajtási jogszabályban meghatározott feltételei, valamint az eb fizikai vagy pszichikai állapota alapján feltételezhető, hogy az embernek fizikai sérülést okozhat, és ez a veszélyhelyzet kizárólag az eb veszélyessé minősítésével hárítható el.

Veszélyes eb tehát az állatvédelmi hatóság által veszélyesnek nyilvánított kutya. A veszélyessé nyilvánítási eljárásba kötelező bevonni a kutyák viselkedésében jártas szakértőt. Veszélyes eb kizárólag hatósági engedéllyel, külön jogszabályban meghatározott feltételekkel, ivartalanítva

¹⁵¹ 1998. évi XXVIII. törvény 21. §

¹⁵² 1998. évi XXVIII. törvény 22. §

¹⁵³ 1998. évi XXVIII. törvény 23. §

¹⁵⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 24. §

és elektronikus azonosítóval megjelölve tartható.¹⁵⁵ Az ilyen kutyákat polgári jogi szempontból vadállatoknak kell tekinteni.¹⁵⁶

Az állatvédelmi hatóság elrendeli a kutya életének a kioltását, amennyiben az halálos kimenetelű sérülést okoz embernek, és a szakértő megállapítja, hogy a kutya viselkedése egyértelműen a sérülés okozására irányult.¹⁵⁷

A fenti törvényhellyel jelen formájában nem értek egyet, ugyanis az értelmezését tekintve azt jelenti, hogy mindegy, hogy a kutya milyen okból oltotta ki egy ember életét, mindenképpen el kell altatni. Vegyünk egy példát. Egy ember a kutyáját folyamatosan egy szöges bottal ütlegeli, ezért a kutya rátámad és megöli. Az eset alapján megállapítható, hogy a kutya viselkedése egyértelműen a sérülés okozására irányult, tehát el kell altatni. De helyes-e ez így, ha tudjuk, hogy a kutya a saját életét védte az emberi támadással szemben? Álláspontom szerint nem. Ebből kifolyólag célszerűnek tartanám a törvényszöveg akként való módosítását, hogy ha a kutya elfogadható ok nélkül (így például pusztán agresszióból fakadóan) öl, és ezt nyilvánvalóan a gyógyíthatatlan elmeállapota idézi elő, továbbá a rehabilitációja eredménytelenül zajlott le, akkor rendelje el a hatóság az állat életének a kioltását, más esetben ne. Jó példa erre az alább bemutatott ügy.

2016-ban nagy médiabotrányt kapott a hír, miszerint egy Hannibál névre hallgató amerikai staffordshire terrier fajtájú kutya megölt egy idős nőt. A büntető- és közigazgatási eljárás alatt a kutyát az Országos Állatvédőrség Alapítvány fogadta be, mely a kutya ott tartózkodása során megállapította, hogy a kutya viselkedésével nincsenek problémák, az eb szelíd és barátságos, tehát nyilvánvalóan oka volt arra, hogy kioltott egy emberi életet. Ezt a kutya korábbi gazdája is megerősítették. Ebből kifolyólag az alapítvány arra kérte az állatvédelmi hatóságot, hogy a kutyát ne altassák el, azonban a hatóság ezt a kérést megtagadta. Hannibál elaltatásának az időpontját a hatóság kitűzte, amelyet a magyar emberek többsége (legalábbis a közösségi média alapján) nem tartott indokoltnak, ezért az országban sokan Hannibál megmentéséért küzdöttek. Végül Hannibál az elaltatása előtt 48 órával rejtélyes körülmények között eltűnt, így az elaltatását nem tudták végrehajtani.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Tilos továbbá az ilyen kutyák szaporítása, tenyésztése, kiállítása, versenyeztetése, őrző-védő feladatokra tartása és alkalmazása, valamint az országba történő behozatala és onnan történő kivitele.

¹⁵⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 24/A. §

¹⁵⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 24/C. §

¹⁵⁸ Megszöktették az altatás elől az emberölő kutyát című cikk https://hvg.hu/itthon/20160506_nadasladany_harapos_kutya_staffordshire_terrier_bulldog_pitbull letöltés dátuma: 2024.05.21.

Itt tartom fontosnak kitérni a 49/2010. (IV. 22.) AB határozatra, mely megsemmisítette a veszélyes és veszélyesnek minősített eb tartásáról és a tartás engedélyezésének szabályairól szóló 35/1997. (II. 26.) Korm. rendeletet. A vizsgálat indítványozója szerint a rendelet jogbizonytalanságot okozott azzal, hogy veszélyes ebnek nyilvánította a pitbull terrier fajtájú kutyákat és keverékeiket, ugyanakkor a fajta megnyugtató módon nem különíthető el a staffordshire fajtájú ebektől, amelyeket a jogszabály nem sorolt a veszélyes kutyák közé. Végül az Alkotmánybíróság más okból semmisítette meg a korábbi rendeletet, de a szabályozást pótolni kellett, emiatt a veszélyes állatok tartását újra kellett szabályozni. Sok hazai és nemzetközi szakértő állt ki amellett, hogy egy kutyát nem lehet csupán a fajtája miatt veszélyesnek nyilvánítani, és minden esetet egyedileg kell vizsgálni, ezért az új szabályozás már nem tartalmazta a kutyafajták külön, nevesített felsorolását.

5.3.11. Az őshonos növény- és állatvilágra ökológiai szempontból veszélyes állatokkal kapcsolatos tilalmak

Az ország őshonos növény- és állatvilágára ökológiai szempontból veszélyes, külön jogszabályban meghatározott állatok kedvtelésből tartása, szaporítása és forgalomba hozatala tilos. Ha valaki e tilalmat megszegi, az állatot az állatvédelmi hatóság elkobozza, majd gondoskodik az állat tulajdonjogának átruházásáról. Ha ez nem vezet eredményre vagy azt a jogszabály kizárja, a hatóság gondoskodik az állat végleges elhelyezéséről. Ha az állatot elhelyezni sem lehet, akkor az állat életét a megengedett módon ki lehet oltani.¹⁵⁹

5.3.12. A kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos céllal tartott állatokra vonatkozó külön szabályok

Az állatkísérletek nagyban hozzájárultak és hozzá is járulnak a tudomány fejlődéséhez, így e kísérletek a világ összes országában engedélyezve vannak. Az azonban koránt sem mindegy, hogy a nemzetek e körben mit engednek meg és mit nem. Magyarországon az állatkísérletek részletes és szigorú szabályozás alá esnek, azokról nem csak az Ávtv., hanem más jogszabályok is rendelkeznek.

¹⁵⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 24/F. §

5.3.13. Az állatkísérlet végzésének általános szabályai

Az állatkísérletek tárgyi hatálya a gerinces állatokra és a lábasfejűekre terjed ki.¹⁶⁰ Állatkísérlet kizárólag nyilvántartásba vett intézményben, engedély alapján végezhető. Szépitőszér, dohány- és egyéb élvezeti cikk, fegyver, továbbá lőszer előállítása céljából tervezett kísérletre engedély semmiképpen sem adható. Állatkísérlet csak és kizárólag akkor engedélyezhető, ha annak elvégzését a törvényben felsorolt okok szükségessé teszik.¹⁶¹

A törvény fontos rendelkezése, hogy amennyiben lehetséges, mellőzni kell az élő állatok felhasználását, és valamely tudományosan elfogadott módszert kell előnyben részesíteni. Ha mégis élő állat felhasználásával kell kísérletet végezni, a felhasznált állatok számát a lehető legnagyobb mértékben csökkenteni kell. Lényeges kritérium továbbá, hogy a tenyésztés, szaporítás, elhelyezés és gondozás, valamint a kísérlet során alkalmazott módszereket a lehetséges mértékben kell tökéletesíteni az állati fájdalom, szenvedés, kín vagy marandó egészségkárosodás elkerülése vagy a lehető legkisebb mértékűre csökkentése érdekében.¹⁶² Olyan állatkísérletet, mely súlyos, várhatóan hosszú ideig tartó és semmilyen módon nem enyhíthető fájdalommal, szenvedéssel vagy kinnal jár, tilos elvégezni. E körben a törvény kategóriákat sorol fel az egyes kísérletekre (éztelenítéses-túllaltatásos, enyhe, mérsékelt és súlyos).¹⁶³

Állatkísérletet az végezhet, aki szakképesítéssel rendelkezik, ugyanez vonatkozik az ilyen állat gondozására és az életének a kioltására is.¹⁶⁴ Kísérlet céljára csak az állatvédelmi hatóság által engedélyezett állatot lehet felhasználni. Emberszabású majmon kísérlet egyáltalán nem végezhető. Házasított állatfaj kóbor egyedén, valamint vadon befogott állaton kísérletet végezni tilos, kivéve, ha erre a hatóság külön engedélyt ad. Egyebekben a kísérleti állat

¹⁶⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 25. §

¹⁶¹ Alapkutatás; transzlációs vagy alkalmazott kutatás az alábbi célok bármelyikével: emberek, állatok vagy növények betegségeinek, kóros elváltozásainak és azok hatásainak elkerülése, megelőzése, felismerése vagy kezelése; emberek, állatok, növények élettani állapotának feltárása, értékelése, szabályozása vagy módosítása; valamint az állatok jóléte és a mezőgazdasági célból tartott állatok termelési feltételeinek javítása; az előbbi pontokban foglalt bármely célból gyógyszerek, élelmiszerek és takarmányok, valamint egyéb anyagok kifejlesztése, gyártása, azok minőségének, hatékonyságának, biztonságosságának ellenőrzése; a természetes környezet védelme az emberek vagy állatok egészsége vagy jóléte; a fajok megőrzésére irányuló kutatás; felsőoktatás vagy a szakmai készségek megszerzése, fenntartása vagy fejlesztése céljából folyó képzés, továbbá igazságügyi orvostani vizsgálat elvégzése.

¹⁶² 1998. évi XXVIII. törvény 27. §

¹⁶³ 1998. évi XXVIII. törvény 28. §

¹⁶⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 29. §

tenyésztése, szaporítása, beszállítása, tartása az állatvédelmi hatóság engedélyével lehetséges.¹⁶⁵

Ha valaki vagy valamely szerv állatkísérletet kíván végezni, be kell szereznie az állatvédelmi hatóság engedélyét hozzá, mely engedély csak határozott időre adható. Az engedélyezés során az alábbiakat kell figyelembe venni: az állatkísérletek elvégzésének indokoltságát és tudományos megalapozottságát; az alkalmazott korszerű módszertan indokoltságát és tudományos megalapozottságát az állatlétszám, a fájdalom, a szenvedés, a kín és a maradandó károsodás lehető legkisebb mértékűre csökkentésének érvényesülése szempontjából; az állatok szenvedése indokoltá teszi-e a várt eredményt, és az valóban szolgálja-e az emberek, az állatok és a környezet javát, továbbá a kísérlet személyi és tárgyi feltételeinek a rendelkezésre állását.¹⁶⁶

Amennyiben a fentiekben foglaltakat az állatkísérletet végző megszegi, úgy a hatóság kötelezi a felelős személyt a hiányosságok megszüntetésére (e körben a hatóság határidőt tűzhet és az eljárást felfüggesztheti), valamint a hatóság visszavonhatja az engedélyt. Az előírások két éven belül történő ismételt megsértése esetén a hatóság a személyt (vagy a létesítményt) határozott időre (legalább hat hónapra, de legfeljebb három évre) eltilthatja a további kísérletek végzésétől. A felfüggesztés és a visszavonás esetén az állatvédelmi hatóság kötelezi az állatkísérletet végzőt az állatállomány megfelelő elhelyezésére. Amennyiben az nem vezet eredményre, úgy az állatok életét ki lehet oltani.¹⁶⁷

5.3.14. Az állatok szállítása

Az Ávtv. külön szabályozza az állatok szállítását is. Így az állat terelésénél, lábönhajtásánál, a szállítóeszközre való fel- és lerakásnál, valamint a szállításnál úgy kell eljárni, hogy az az állatnak ne okozzon fájdalmat, szenvedést vagy sérülést. A célállomáson az állat kirakását haladéktalanul meg kell kezdeni.¹⁶⁸

Az állat élettani szükségleteinek a kielégítéséért a szállító felel, akinek figyelemmel kell lennie az állat viselkedési szükségleteire is. Az állatot csak olyan szállítóeszközön lehet szállítani, amely annak nem okozhat sérülést, és amely megvédi az állatot az időjárás viszontagságaitól.

¹⁶⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 31. §

¹⁶⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 32. §

¹⁶⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 33. §

¹⁶⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 36. §

Amennyiben az állat speciális gondozást igényel, úgy az ilyen állatot olyan személynek kell kísérnie, aki alkalmas a gondozásának ellátására.¹⁶⁹

5.3.15. Az egyes állatokkal kapcsolatos intézmények létesítése és fenntartása

Állatkert létesítését a természetvédelmi hatóság engedélyezheti. Az engedély megadásának a feltételei a törvény taxatívén felsorolja.¹⁷⁰ Az állatkert létesítéséhez be kell nyújtani az állattartási szabályzatot is. Az állatkert köteles az ott élő állatok szakszerű bemutatásával természet- és állatvédelmi tárgyú ismeretterjesztést, oktatást és nevelést végezni.¹⁷¹ A természetvédelmi hatóság engedélyezheti állatkert részére cápa behozatalát és bemutatását, ha a megfelelő tartás feltételei tartósan biztosíthatóak, de főszabály szerint delfin és cápa országba történő behozatala, utaztatása és bemutatása tilos.

Cirkuszi menaszéria létesítéséhez a kereskedelmi hatóság engedélye szükséges. Állandó telephellyel nem rendelkező vándorcirkusznak állat tartására, állat, valamint állatszám bemutatására engedély nem adható.

A kedvtelésből tartott állatok kereskedésének létesítéséhez és működtetéséhez a kereskedelmi hatóság engedélye szükséges. Ezen feltételekről külön jogszabály rendelkezik.¹⁷²

Az állatpanzió és állatmenhely (a továbbiakban együtt: állatotthon) létesítésére irányuló szándékot az állatvédelmi hatóságnak kell bejelenteni.¹⁷³ Ugyanúgy, mint az állatkertnél, ezen esetekben is mellékelni kell az állatotthon működési szabályzatát, valamint biztosítani kell a tartós vagyoni fedezetet.¹⁷⁴

Az alcímben foglaltakra vonatkozóan a törvény csak általános kritériumokat ír elő, de mindegyiket külön jogszabály rendezi részletesen, melyeket a későbbiek során fogok ismertetni.

¹⁶⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 37. §

¹⁷⁰ Az állattartás jogszabályban meghatározott feltételeinek teljesítése, a rendszeres állatorvosi felügyelet és az elkülönítés lehetőségének biztosítása; az állatkert vezetője rendelkezik felsőfokú képesítéssel; az állatgondozók rendelkeznek szakirányú képzettséggel, valamint alapítói nyilatkozat megtétele a tartós működéshez szükséges vagyoni fedezet meglétéről.

¹⁷¹ 1998. évi XXVIII. törvény 39. §

¹⁷² 1998. évi XXVIII. törvény 40. §

¹⁷³ Állatotthon akkor létesíthető, ha az állattartás jogszabályban meghatározott feltételei tartósan és folyamatosan rendelkezésre állnak; a rendszeres állatorvosi ellátás biztosított; az állatotthon működtetése nem sérti a köznyugalmat, továbbá az állatotthon vezetője szakirányú végzettséggel rendelkezik.

¹⁷⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 41. §

Az állatvédelemmel kapcsolatos pénzügyi források három elemből tevődnek össze. Az első a központi költségvetésben az állatvédelemre előirányzott pénzösszegek, a második az állatvédelmi hozzájárulás, a harmadik pedig az állatvédelmi bírság.¹⁷⁵

5.3.16. Az ebnyilvántartás és az ebrendészet

Magyarországon kutyát csak transzponderrel – közismertebb nevén chip-pel – megjelölve lehet tartani. Ennek egyrészt az az értelme, hogy így az elveszett kutyákat könnyebben vissza lehet juttatni a gazdáiknak, másrészt az állam így nyomon tudja követni azt, hogy Magyarországon hány kutya él. A szabályozás állatvédelmi szempontból nagyon lényeges, azonban a betarthatósága problémákba ütközik. Ennek egyik oka az, hogy azon állattartók, akik csak őrzési feladatra és nem pedig kedvtelésből tartanak kutyát, nem feltétlenül hajlandóak kiadni pénzt már a kötelező éves veszettség elleni oltásra sem, nemhogy a transzponderre. Pedig ma már csak az a kutya oltható be veszettség ellen, aki igazoltan rendelkezik transzponderrel is. Ennek ellenőrzése azonban sokszor nehézkes, és itt térek ki a másik nagy problémára, mely a következő. A transzponderrel történő megjelölésbe nem csak az tartozik bele, hogy az állatorvos a chip-et beülteti a kutya nyakbőrébe (általában a bal oldalra), hanem a transzpondert regisztrálni is kell az erre létrehozott internetes nyilvántartásba is a tulajdonos nyilatkozatával kiállított regisztrációs adatlap alapján. És ez az utolsó lépés az, ami sokszor elmarad. Ily módon a befogott kutyának a nyakából leolvassák a chipszámot, azt ki is jelzi a műszer, de a szám beírásakor a rendszer azt adja ki, hogy a chipszám nincs regisztrálva. Ezzel pedig hiába van megjelölve a kutya, hiába van gazdája, a szám alapján a kutya azonosítása lehetetlen. Az imént említett probléma tehát mindenképpen megoldásra vár, melyet talán azzal lehetne kiküszöbölni, hogy az állatorvosokat rendszeresen ellenőrzi a Magyar Állatorvosi Kamara felügyeleti szerve, egyrészt annak vonatkozásában, hogy betartották-e azt, hogy veszettség elleni oltást csak transzponderrel megjelölt kutya kaphat, másrészt, hogy regisztrálták-e az azonosító számot a rendszerbe.

A fentiek mellett a nemkívánt szaporulatok megelőzése érdekében még fontosnak tartanám azt is, hogy a törvény tegye kötelezővé az állatok ivartalanítását, a kivételekkel kiegészítve. Ma már a legtöbb menhely, fajtamentő és tenyésztő azzal adja örökbe vagy adja el az állatokat, hogy meghatározott életkor eléréséig kötelezi az új tulajdonost az állat ivartalanítására. Ezen

¹⁷⁵ 1998. évi XXVIII. törvény 42. §

kötelezettség teljesítését a legtöbb esetben ellenőrzik is olyan formában, hogy elkérik a tulajdonostól a műtétet igazoló állatorvosi nyilatkozatot vagy számlát. A fővárosban és a nagyobb városokban ez nagyjából működik is, de a talált vagy a szomszédtól befogadott állatok vonatkozásában még mindig nem divat az állat ivartalanítása, pláne úgy, hogy az állatokat kiengedik az utcára is, ahol óhatatlan a szaporodás végbemenetele.

Ezen előzményi problémafelvetés után térek rá arra, hogy mi az az ebnyilvántartás. A transzponderrel megjelölve tartható ebekről nyilvántartást kell vezetni. A hatóság a kutya veszélyessé nyilvánítását külön rögzíti a nyilvántartásban. A lajstromot az élelmiszerlánc-felügyeleti szerv működteti.¹⁷⁶

A hatékonyabb ebrendészet érdekében a tartás helye szerint illetékes települési vagy kerületi önkormányzat, illetve a fővárosi önkormányzat három évente legalább egy alkalommal ebösszeírást végez, melyhez a Magyar Állatorvosi Kamara is köteles adott esetben adatot szolgáltatni.¹⁷⁷ A tulajdonosokat az önkormányzatok ebrendészeti hozzájárulásra is kötelezhetik az adott év első napjáig négy hónapos kort betöltött kutya esetében, mely nem haladhatja meg veszélyes eb esetén a húszezer, más eb esetén a hatezer forintot. Ez alól a törvény felsorol kivételeket is, így például nem szedhető ilyen hozzájárulás az ivartalanított kutya tulajdonosától, valamint attól, aki a kutyát örökbe fogadta. Az ebrendészeti hozzájárulást az önkormányzatok kötelesek az ebek ivartalanításának a támogatására, az állatmenhelyek és az ebrendészeti telepek fenntartására, valamint egyéb állatjóléti célra fordítani. Amennyiben a hozzájárulást valaki nem fizeti meg, azt úgy kell tekinteni, mintha az adófizetési kötelezettségét nem teljesítette volna, és a hozzájárulás, mint köztartozás, behajthatóvá válik.¹⁷⁸

Az ebrendészetről egyebekben külön rendelet állítja fel a részletszabályokat, melyet a későbbiek során ismertetni fogok.

5.3.17. Az állatvédelmi bírság

Aki tevékenységével vagy mulasztásával az állatok védelmére, kíméletére vonatkozó jogszabály vagy hatósági határozat előírását megszegi vagy annak nem tesz eleget, magatartásának súlyához, ismétlődő jellegéhez, és különösen az állatnak okozott sérelem jellegéhez, időtartamához igazodó mértékű állatvédelmi bírságot köteles fizetni, melyet az

¹⁷⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 42/A. §

¹⁷⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 42/B. §

¹⁷⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 42/C. §

állatvédelmi hatóság szab ki. Az elévülési idő az állatvédelmi hatóság tudomásszerzésétől számított 1 év. Az elkövetéstől számított öt éven túl nem szabható ki bírság, kivéve, ha a magatartás jogszerűtlen állapot fenntartásával valósul meg (ilyenkor az elévülés a jogszerűtlen állapot befejezésétől kezdődik). Fontos, hogy a bírság megfizetése nem mentesíti az állattartót a más jogkövetkezmények alól. Állatvédelmi bírság kiszabása helyett vagy mellett az állattartót a hiányosságok kijavítására, pótlására kell kötelezni, továbbá az állatok gondozásával, a velük való helyes bánásmóddal kapcsolatos állatvédelmi oktatáson való részvételre lehet kötelezni. Ha ennek az állattartó nem tesz eleget, állatvédelmi bírsággal sújtható. Ha a kedvtelésből tartott állat tartója a jogszabályok szándékos vagy ismételt megszegésével az állatának maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, és a kedvtelésből tartott vagy a jövőben tartandó állat jóléte bírság kiszabásával és állatvédelmi képzésen történő részvétellel sem biztosítható, az állatvédelmi hatóság – állatvédelmi bírság kiszabásával egyidejűleg – az állattartót az állat kedvtelésből való tartásától 2-8 évre eltilthatja. Ugyanez a szabályozás igaz a nem kedvtelésből tartott állatokra is. Az eltiltás helyett a hatóság az állattartót kötelezheti arra, hogy a jogsértés súlyától függően 2-8 évre az állattartó rendszeresen jelentsen a hatóságnak az állatok hogylétéről, valamint kötelezheti arra az állattartót, hogy vegyen igénybe az adott állatfaj vonatkozásában tartási gyakorlattal rendelkező személyt.¹⁷⁹

5.3.18. Az ügyész szerepe az állatvédelemben

A törvény fontos újításként iktatta be 2009-ben azt, hogy az ügyész is felléphet az állatok védelme érdekében. Ekképpen az ügyész is jogosult a jogszabályok megsértése esetén keresetet indítani a tevékenységtől eltiltás, illetőleg a tevékenységgel okozott kár megtérítése iránt.¹⁸⁰ Ez a büntetőeljárás során is megtalálható, ugyanis az ügyészség büntető és közérdekvédelmi szakágának az állatkínzások (és egyéb természet vagy környezet elleni bűncselekmények) észlelése során kötelező együttműködnie egymással. Ez a gyakorlatban úgy néz ki, hogy a bűncselekménnyel kapcsolatos érdemi döntésről (eljárás megszüntetése, vádemelés, és a többi) a büntető szakágnak kötelessége értesíteni a közérdekvédelmi szakágot, mely alapján a közérdekvédelmi ügyész dönt arról, hogy szükséges-e bármely, büntetőjogon kívüli intézkedés meghozatala vagy egyéb eljárás megindítása. Így a leggyakrabban, amennyiben szükséges, a közérdekvédelmi szakág keresetet indít a bíróságon az állattartástól való eltiltás iránt.¹⁸¹

¹⁷⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 43. §

¹⁸⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 44. §

¹⁸¹ 1/2014. (III. 31.) LÜ. körlevél 4. pontja

5.3.19. Az állatvédelmi szolgálat

A települési és a kerületi önkormányzatok, valamint a fővárosi önkormányzat önkormányzati állatvédelmi szolgálatot működtethet. A települési önkormányzat kötelező feladata a település belterületén a kóbor állatok befogása. Az így befogott állat tulajdonjoga az államra száll, ha 15 napon belül az állat tulajdonosa nem válik ismertté. Az állatvédelmi hatóság gondoskodik az állat tulajdonjogának átruházásáról, és amennyiben ez eredménytelen, az állat végleges elhelyezéséről. Az elhelyezés eredménytelensége esetén az állat élete kioltható. Ha az állat tulajdonosa ismertté válik, az állatot köteles visszafogadni és a felmerült költségeket megtéríteni. Amennyiben az állatot nem veszi vissza vagy az állat visszaadását a hatóság az állat egészségét súlyosan veszélyeztető körülmények miatt megtagadja, a hatóság az állatot elkobozza. Ezt követi a szokásos eljárás, melynek a vége ismételten az, hogy az állat életét ki lehet oltani.¹⁸²

Ezzel kapcsolatosan megjegyzendő, hogy Magyarországon most már sok menhelyen nem élnek azzal a lehetőséggel, hogy az örökbe nem fogadott állatok életét kioltsák. Ezen állatoknál előfordul, hogy az egész életüket a menhelyen élik le, de ha a menhelyen gondoskodnak róluk és foglalkoznak velük, teljes életet tudnak élni. És ez a lényeg, hogy élni tudnak.

Az emberek örökbefogadásra irányuló hajlama talán fejlődő tendenciát mutat, de még így sem lehet arányosítani az örökbefogadott állatok számát azokéval, akik menhelyre kerülnek. Ily módon még mindig több az örökbe fogadásra váró állat, mint az örökbefogadott állat. Fontos lenne a médiában is hangsúlyozni az örökbefogadás szükségességét, ugyanis egy állat örökbefogásával az örökbefogadó két életet ment meg. Egyrészt annak az állatét, akit ő befogad, másrészt azét, aki a befogadott állat helyére tud menni. Ha csak minden harmadik - szerető - család befogadna egy gazdátlan állatot, nem lenne ennyire rossz a helyzet. Ugyanitt tartom fontosnak kiemelni azt, hogy az állatvédelmi szolgálatok mellett indokolt lenne állami, hatósági állatvédelmi őrszolgálatokat is alapítani, amelyek kifejezetten állatkínzás bejelentésekor vonulnának a helyszínre, hogy ezen tevékenység súlya ne csak a civil állatvédők vállát nyomja. Érdeemes lenne e körben megfontolni TILKI Katalin azon javaslatát is, miszerint angliai mintára létre lehetne hozni egy úgynevezett ernyőszerületet is, mint a Pro Pets, mely

¹⁸² 1998. évi XXVIII. törvény 48/A. §

felvilágosító tevékenységet láthatna el, továbbá koordinálná a különböző hatóságok és civil állatvédő szervezetek együttműködését.¹⁸³

Az állatvédelmi oktatás is rendkívüli fontossággal bír az állatvédelem terén, ugyanis segít abban, hogy a gyermekek – ha esetleg a szülőktől nem tanulták meg – megértsék azt, hogy az állatok érzelmekre és fájdalomra képes élőlények, ezért nem szabad őket bántalmazni. A törvény ezért írja elő azt, hogy az állatokkal szembeni megfelelő magatartásra, gondoskodásra nevelést, az állatok megismertetését az iskolai általános képzésbe, a szakképzésbe, valamint az ismeretterjesztésbe be kell építeni.¹⁸⁴ Megjegyzem, hogy a kötelező jelleg ellenére nemigen hallani olyat, hogy az iskolásokat állatvédelmi oktatáson történő részvételre köteleznék.

5.4. A 41/2010. (II.26.) Korm. rend. a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról

A kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló kormányrendelet az Ávtv. háttérjogszabálya. Kedvtelésből tartott állat a rendszertani besorolástól függetlenül minden olyan állat, amelyet nem kizárólag tudományos kutatás, állati termék előállítása, igavonás, teherhordás, természetvédelem, géntartalék-védelem és – eb és macska kivételével – közcélú bemutatás céljából tartanak, tenyésztenek, forgalmazznak, továbbá az az állat, amelyet más kedvtelésből tartott állat táplálása céljából tartanak és szaporítanak, valamint a nem gazdasági céllal tartott haszonállat és a vadászatra használt állat (például kutya, macska, tengerimalac, hörcsög, és a többi).¹⁸⁵ Kedvtelési célra nem tartható és forgalmazható olyan állat, amelynek a tartása az adott faj fennmaradását veszélyeztetheti.¹⁸⁶

Nem lehet főemlőst kedvtelésből tartás céljára forgalomba hozni. Kutyát forgalomba hozni csak úgy lehet, hogy ha az állat el van látva elektronikus transzponderrel. Ezt az önkormányzatok szokták ellenőrizni, melyre különböző módszerek vannak, például az ebösszeírás. A rendelet kitér röviden az örökbefogadásra is, és kötelezővé teszi az örökbe fogadni kívánt kutyák és macskák transzponderrel történő ellátását.¹⁸⁷

Az állatkereskedésekre is külön szabályok vonatkoznak. Állatkereskedés csak tevékenységi engedéllyel működtethető, és csak akkor, ha az állomány ellátására szolgáltató állatorvossal

¹⁸³ TILKI Katalin: *Az állatvédelem jogi környezete és legfontosabb változásai Magyarországon II.*, Ügyészek Lapja, 2017. évi 6. lapszám, Budapest, 2017., 14.

¹⁸⁴ 1998. évi XXVIII. törvény 43/A. §

¹⁸⁵ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 1. § (1) bekezdés a) pont

¹⁸⁶ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 2. § (1) bekezdés

¹⁸⁷ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 3. § (3) bekezdés

szerződést kötött, rendelkezik jóváhagyott működési szabályzattal, valamint biztosítani tudja a rendeletben meghatározott tartási körülményeket. Az engedélyt mindig a működési hely szerint illetékes vármegyei kormányhivatal adja ki.¹⁸⁸

Tilos olyan állatot forgalomba hozni, ami a szülőjének gondoskodása nélkül nem lenne képes az önálló életre, továbbá, amelynek utóda nem lenne képes szülője nélkül az önálló életre (például madárfióka, újszülött kutya vagy macska). Ez alól csak az képezhet kivételt, ha a szülőt és az utódot együtt értékesítik.¹⁸⁹

Az állatkereskedésekben az állatot mindig szökésbiztos módon kell elhelyezni, mégpedig úgy, hogy a nyugalmuk az eladótérben is biztosított legyen. A jogszabály tiltja az olyan maradandó, a küllem javítására szolgáló beavatkozásokat, amelyek azt a célt szolgálják, hogy az állat könnyebben értékesítésre kerülhessen.¹⁹⁰ Ilyenek azok a beavatkozások, amikor az állat bőre alá festékanyagokat fecskendeznek, hogy a színük egyedibb legyen.

Az állattartó egyik legfőbb kötelezettsége az, hogy rendelkezzen az állat dokumentumaival.¹⁹¹ A magyar madártenyésztőknek a madarakat a kikelést követő legfeljebb 14 napon belül meg kell jelölniük varratmentesen lezárt, egyedileg megjelölt lábgyűrűvel.¹⁹² Az állatok számára az élelmet, vizet, valamint rágcsálók esetében a fogak koptatásához szükséges rágóanyagot mindig az adott fajnak, az egyed korának és élettani állapotának megfelelő minőségben, mennyiségben és a természetes viselkedési szokásaihoz leginkább alkalmazkodó időközönként kell biztosítani. Az állat tartása azonban nem zavarhatja szükségtelenül a környező lakóközösség kialakult élet- és szokásrendjét. Az állattartó köteles naponta legalább egy alkalommal ellenőrizni az állatot és annak tartási helyét. A tartási helynél kifejezetten figyelni kell arra, hogy az állatnak ne okozzon sérülést, továbbá az megfeleljen az állat szükségleteinek. Nem lehet az állatot állandó fényben és/vagy sötétségben, valamint állandó zajban tartani. Az állatot csak olyan helyen szabad tartani, amely ki tudja elégíteni az adott faj mozgásigényét. Lovak és kutyák esetében ez az állat mozgatása útján is megvalósítható, de ekkor is törekedni kell arra, hogy kedvük szerint mozoghassanak a tartás helyén. A kutyákra külön szabályozások vonatkoznak, attól függően, hogy mekkora a testméretük. Amikor ezt a kitéltet beiktatták jelen rendeletbe, legfőképpen a kis településeken felháborodást váltott ki, mert ott még mindig szokás

¹⁸⁸ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 4. §

¹⁸⁹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 7. § (1) bekezdés

¹⁹⁰ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 11. §

¹⁹¹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 13. §

¹⁹² 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 13/A. §

a kutyákat láncon tartva kikötözni. Sokan ezért felhagytak az állatok tartásával, ki az állat kitételével, ki az állat megölésével, mert nem akartak a későbbiekben egy esetleges, magasabb pénzbírságot kifizetni. Gerinces állatot nem lehet kör alakú kalitkában vagy gömb alakú akváriumban tartani, mert az állatokban ez képes pszichikai torzulást okozni. Gerinces állat kifejlett egyedét 30 liternél kisebb űrtartalmú térben nem szabad tartani. Ha a kutyákat csoportosan tartják együtt, egyedenként legalább 6 négyzetméter, akadálytalanul használható területet kell nekik biztosítani. Állatok csoportban tartásakor úgy kell kialakítani az élőhelyet, hogy mindegyik egyed versengés és agresszió nélkül hozzáférhessen az etető-, itató-, fürdő-, pihenő- és búvóhelyhez. Talajszinten lakó állatot nem lehet hálós aljzaton tartani, kivéve, ha a ketrecet füves területen vagy a talajon helyezik el. Az olyan állatok esetében, akik nem kizárólag a talajon vagy a vízben laknak, biztosítani kell legalább két olyan polcot vagy ágot, amelyen elférnek, és tudnak pihenni. Az olyan akváriumot, amelyben halak laknak, le kell fedni annak érdekében, hogy a hal ne tudjon kiugrani a vízből. Az állatokat tilos kikötve tartani. Ez alól kivételt képeznek a patás állatok és a kutyák. A patás állatokat nem lehet állandó jelleggel, míg az ebeket nem lehet tartósan kikötve tartani. Kutyát sétáltatni csak nyakörv vagy hám segítségével lehet, és azt is csak úgy, hogy az az állat egészségét ne veszélyeztesse. A kutya-, macska- és görénykölyköket 8 hetes korukig az anyjuk mellett kell tartani. A rendelet haladó szellemiségére utal az, hogy rendelkezik a sziámi harcoshalak tartásáról is, melynek körében kimondja, hogy a hím sziámi harcoshalakat úgy kell tartani, hogy azok egymást, valamint a tükörcépüket ne láthassák.¹⁹³

Az állatokat egyebekben úgy kell tartani, hogy azok ne veszélyeztethessék más állat vagy ember biztonságát. Agresszív viselkedésű állatot nem lehet más állatokkal együtt tartani.¹⁹⁴

A madarak vadon befogott egyedeit csak a természetvédelmi hatóság engedélyével lehet tartani. Az állattartó egyébként úgy tudja bizonyítani, hogy a madár nem vadon befogott, hogy az meg van jelölve egyedi lábgyűrűvel.¹⁹⁵ Jelölés hiányában a rendelet felsorolja, hogy mely fajokat kell tenyésztett fajoknak tekinteni. Ilyenek például a tyúkok vagy az egyéb futómadarak.

Az állatokkal kíméletesen kell bánni, azoknak szükségtelenül fájdalmat, szenvedést, félelmet okozni nem lehet. Az állattartónak törekednie kell arra, hogy az állat jólétben éljen, így figyelembe kell vennie az állat életkorát, fiziológiai állapotát és az adott faj szükségleteit. A kutyák küllemének a megváltoztatása érdekében farkok kurtítás végezhető, de csak a kutya 7

¹⁹³ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 14. §

¹⁹⁴ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 15. §

¹⁹⁵ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 15/A. §

napos koráig.¹⁹⁶ A fülek csonkítása – amennyiben az nem egészségügyi célt szolgál – tilos, bár ezt a mai napig sok állattartó és állatorvos nem tartja be. Közterületen kutya csak pórázon sétáltatható. Ez alól kivételek a kutyafuttató létesítmények. Közterületen kutyát csak olyan személy vezethet, aki képes az állat irányítására és féken tartására. Szájkosarat csak abban az esetben kell használni, ha az állat jellemzően agresszív viselkedést mutat.¹⁹⁷

A kormányrendelet szigorúan kíván fellépni az erős fény- vagy hanghatással járó tevékenységek, valamint az időjárás jelenségei miatt félelemben lévő állatok érdekében, ezért akként rendelkezik, hogy ilyenkor az állattartónak gondoskodnia kell arról, hogy az állat ne szökhessen el félelmében és törekednie kell az állat megnyugtatósára is.¹⁹⁸ Fontos, hogy ezt jogszabályi szintre emelték, ugyanis az éves tűzijátékok, petárdázások, valamint a jelentős viharok idején rengeteg állat szalad el félelmében otthonról, és a legtöbbjüket soha nem találják meg. Érthetetlen, de ebben nem látszik javuló tendencia az állattartókon.

Ha az önkormányzat jegyzője értesül arról, hogy kutya fizikai sérülést okozott, arról köteles értesíteni a járási állategészségügyi hatóságot. Az állategészségügyi hatóság ilyen esetben többféleképpen rendelkezhet. Az ebtartót írásbeli figyelmeztetésben részesítheti, kötelezheti a kutya tartási körülményeinek a megváltoztatására, szigorúbb szabályokat állapíthat meg az eb sétáltatása során, valamint kötelezheti az állattartót arra is, hogy állattartási képzésen vegyen részt. Súlyosabb esetekben a hatóság arra is kötelezheti az állattartót, hogy az végeztesse el az állat ivartalanítását, veszélyesnek minősítheti az ebet, valamint a legsúlyosabb esetben elrendelheti a kutya életének a kioltását is.¹⁹⁹ Az utóbbiról részletesebben beszéltem már az Állatvédelmi törvény vonatkozásában, bemutatva Hannibál kutya történetét is. Amennyiben az állatot a hatóság veszélyesnek minősíti, annak tartása csak engedéllyel, az engedélyben írt feltételek megtartásával, ivartalanítás mellett, transzponderrel megjelölve lehetséges.²⁰⁰ Az engedély csak akkor adható ki, ha az ebtartó betöltötte a 18. életévét és cselekvőképes.²⁰¹ A veszélyes eb nyakörvén fel kell tüntetni, hogy veszélyesnek van minősítve, továbbá egy bilétán fel kell tüntetni az állattartó adatait is. Veszélyes kutya csak olyan zárt, bekerített helyen tartható, amely megakadályozza az állat szökését. A tartási hely be- és kijáratán jól olvasható módon fel kell tüntetni, hogy „Vigyázat! Veszélyes eb!”, valamint a szöveg mellett egy támadó

¹⁹⁶ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 16. §

¹⁹⁷ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17. §

¹⁹⁸ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/A. §

¹⁹⁹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/C. §

²⁰⁰ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/E. §

²⁰¹ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/F. §

ebet ábrázoló grafikát is szükséges elhelyezni.²⁰² A veszélyes eb közterületen való vezetése is igen körülményes, szájkosárral, rövid pórázzal lehet csak sétáltatni, és a kutyát csak olyan személy vezetheti, akinek arra engedélye van.²⁰³

5.5. A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény

Az állatvédelem témakörének szempontjából feltétlenül szükséges bemutatni az 1996. évi LV. törvényt (a továbbiakban: Vtv.) a vadászat rendjéről, ugyanis megannyi állatvédelmi szabályozást tartalmaz. Emellett nem csak az állatkínzás tényállásának értelmezéséhez, hanem az orvvadászat megítéléséhez is hozzájárul.

A preambulum kimondja, hogy *„Az Országgyűlés felismerve azt, hogy valamennyi vadon élő állatfaj a Föld megújuló természeti erőforrásainak, valamint a biológiai életközösségek pótolhatatlan része, tudatában annak, hogy a vadon élő állat esztétikai, tudományos, kulturális, gazdasági és genetikai értékek hordozója, s ezért - mint az egész emberiség és nemzetünk kincsét - természetes állapotban a jövő nemzedékek számára is meg kell őrizni, a természet védelme, a vadállomány ésszerű hasznosítása érdekében a következő törvényt alkotja...”* A törvény tehát az emberiség nemzeti kincseként rendeli védeni a vadon élő állatok életét és életterét, s rendelkezik a vadászati jog gyakorlásának feltételeiről, a vadgazdálkodásról, a vadak és élőhelyük védelméről, továbbá a jogkövetkezményekről, melyek a törvény megsértéséből eredhetnek.

Vadnak minősül minden olyan állatfaj, mely Magyarországon honos, előforduló, engedéllyel telepített vagy átvonuló nagyvad és apróvadnak minősülő vadászható állatfaj, és amely nem áll természetvédelmi oltalom alatt. Hogy mely fajok tartoznak ezekbe a kategóriákba, azt a vadgazdálkodásért felelős miniszter a természetvédelemért felelős miniszterrel egyetértésben, rendeletben állapítja meg. A törvény hatálya nem terjed ki a vadon élő nem vadászható állategyedekre és az állatkerti állatokra.²⁰⁴

A vadászati jog a vad és az élőhelyének védelmével és a vadgazdálkodással kapcsolatos, továbbá a vadászterületen²⁰⁵ szabadon élő vagy zárt téri tartás keretében tartott vadnak az

²⁰² 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/H. §

²⁰³ 41/2010. (II.26.) Korm. rend. 17/I. § (1) bekezdés

²⁰⁴ 1996. évi LV. törvény I. §

²⁰⁵ Vadászterület az a földterület vagy vízfelület, amelynek a kiterjedése a háromezer hektárt eléri, és szemközti határvonalainak távolsága legalább háromezer méter, továbbá, ahol a vad a szükséges táplálékot megtalálja, természetes szaporodásra képes, illetőleg a természetes mozgásigénye, búvóhelye és nyugalma adott. Nem

elejtésére, elfogására, valamint a hullatott agancs és a vadászható szárnyas vad tojásának gyűjtésére és az elhullott tetem elsajátítására való kötelezettségek és jogosultságok összessége.²⁰⁶ A vadászati jog a vadászterületnek minősülő terület tulajdonosát illeti meg.²⁰⁷ A vad az állam tulajdonában van, azonban a vadászterületen elfogott vagy elejtett vad a vadászatra jogosult tulajdonába kerül. Ez alól kivételt képez a vadaskertben, a vadasparkban, a vadfarmon és az apróvadtartó- és szaporító telepen tartott vad, melyek a vadtartó létesítmény üzemeltetőjének a tulajdonában vannak.

Elejtésnek minősül az első halálos lövés leadása, továbbá a helyben maradást eredményező lövés leadása, vagy a vad ragadozó madárral/vadászkutyával történő elfogása. Elfogásnak minősül a vad mozgásképtelenné tétele után annak birtokba vétele. Trófeának minősül a gímszarvas, a dámszarvas, az őz és a muflon (csigája) agancsa, illetőleg a vaddisznó agyara.²⁰⁸

A vadászati jog gyakorlása is szigorú feltételekhez van kötve. Önálló vadászati jog gyakorlásának minősül az, ha valaki a saját vadászterületén vadászik; ha valaki az általa meghívott vadász számára biztosítja a vadászat lehetőségét (vendégvadászat); továbbá a bérvadászat, mely lényegét tekintve a vadászat jogának megállapodás útján történő bérbe adását jelenti.

Zárttéri vadtartás²⁰⁹ csak és kizárólag a vadászati hatóság engedélyével folytatható.²¹⁰ A létesítmény kerítésének fenntartásakor biztosítani kell egyrészt azt, hogy a vad onnan ne mehessen ki, másrészt azt, hogy más állat ne mehessen be a területre. A nagyvadtartásból származó vad szabad vadászterületre nem helyezhető ki, más vad pedig csak úgy helyezhető ki, ha rendelkezik állategészségügyi igazolással.²¹¹

A vadaskertet a gímszarvas, a dámszarvas, az őz, a muflon, valamint a vaddisznó vadászati célú tartására és tenyésztésére hozzák létre,²¹² míg a vadasparkot a vadak kutatási, oktatási és

minősül azonban vadászterületnek a települések közigazgatási belterülete, a lakóingatlanként szolgáló bekerített kültéri ingatlan, a tanya (és a major), a temető, a nem mező- és/vagy erdő vagy vadgazdálkodás céljából bekerített terület, a repülőtér, a közút, valamint a vasút területe.

²⁰⁶ 1996. évi LV. törvény 2. §

²⁰⁷ 1996. évi LV. törvény 3.§ (1) bekezdés

²⁰⁸ 1996. évi LV. törvény 9. §

²⁰⁹ Zárttéri vadtartásnak minősül a fácán, a fogoly, a tőkés réce, a gímszarvas, a dámszarvas, az őz, a muflon, valamint a vaddisznó zárt térben történő, de szabad mozgását biztosító módon elkerített tartása és szaporítása, mely vadászati, kutatási, oktatási, bemutatói vagy élelmiszer-termelési célból történik. Zárttéri nagyvadtartás csak vadaskertben, vadasparkban és vadfarmon folytatható.

²¹⁰ 1996. évi LV. törvény 27/A. §

²¹¹ 1996. évi LV. törvény 26/B. §

²¹² 1996. évi LV. törvény 27/C. §

bemutatási céljából. A vadpark pedig olyan létesítmény, mely a nagyvadfajokat élelmiszer előállításának céljából tartja és tenyészt.²¹³ A vadfarmokon a vadászat tilos.²¹⁴

A legáltalánosabb szabályként elmondható, hogy a vadászatra jogosult nem veszélyeztetheti a nem vadászható állatfajok, az élő szervezetek és a vadászterületre meghatározott legkisebb vadlétszám fenntartását, továbbá a vadászon kívül nem zavarhatja a vad nyugalmát. A vad védelmének érdekében tilos a vad búvó-, lakó-, és táplálkozási, valamint szaporodási vagy költési helyét megzavarni.²¹⁵ Főszabály szerint tilos a madárfajok fészkének és fészkelésének zavarása, megrongálása vagy elpusztítása; a vadászható madárfajok tojásainak természetből való gyűjtése, továbbá az így gyűjtött tojások birtoklása még üres állapotban is; továbbá az emlősök kotorékainak és egyéb zárt búvóhelyek füstképzéssel történő zavarása, illetve elgázosítása. Nem minősül azonban gyűjtésnek a fészekmentés céljából végzett tevékenység.²¹⁶

Tilos a vadnak a kínzása, a vad elejtése és elfogása nem járhat szenvedéssel. A vadász köteles az általa sebzett vagy az egyébként súlyos beteg vadat annak elejtése céljából felkutatni és kegyelemlövéllel megölni. A vadat egyébként gyors és azonnali halált okozó lövéssel kell elejteni.²¹⁷

A vadászatra jogosult köteles a vadászterületén élő vadállományt, valamint annak biológiai diverzitását fenntartani. Köteles gondoskodni a vadnak és élőhelyének őrzéséről, továbbá megfelelően természeti körülmények esetén köteles a vadakat táplálékkal és ivóvízzel ellátni.²¹⁸ A vadászatra jogosult feladatai közé tartozik még a beteg állatok meggyógyítása, az állatbetegségek megszüntetése és az állatok állatbetegségektől való megóvása is. Ha fertőző betegség gyanúja áll fenn, illetőleg növényvédő szer általi mérgezés lehetősége, a vadászatra jogosult köteles ennek a tényét jelenteni az élelmiszerlánc-felügyeleti szervnek.²¹⁹

Tilos a vadászat tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon, vadászati tilalmi időben, vadászati kíméleti területen, továbbá vadászati tilalom hatósági elrendelése esetén.²²⁰ Tiltott vadászati eszköznek minősül a mérgezett hegyű és robbanófejű nyílvesző, a számszeríj, a lőfegyverre szerelt hangtompító eszköz, a hurok, a horog, a madárlép, a verem, a nem szelektív

²¹³ 1996. évi LV. törvény 27/D. §

²¹⁴ 1996. évi LV. törvény 27/F. §

²¹⁵ Nem minősül zavarásnak az okszerű mező- és erdőgazdálkodással összefüggő tevékenység, ideértve a halastavak lehalászását is, amennyiben az szükségeszerű.

²¹⁶ 1996. évi LV. törvény 28. §

²¹⁷ 1996. évi LV. törvény 29.§

²¹⁸ 1996. évi LV. törvény 34. §

²¹⁹ 1996. évi LV. törvény 35. §

²²⁰ 1996. évi LV. törvény 37. §

háló, az elöltöltő fegyver használata nem egyéni vadászatra, az automata és a félautomata fegyver, a vak vagy megcsonkított élő csaliállat, az áramütést okozó elektromos eszköz, az emlősállatok ejtőhálóval való elfogása, éjszakai lövésre alkalmas célszóeszköz (kivéve a hivatásos vadásznál), továbbá a mérgezett vagy az altató csalétek. A hivatásos vadász csak százhusz joule-nál nagyobb csőtorkolati energiájú golyós vadászlőszert, illetőleg 0,22 kaliberű golyós vagy annál nagyobb kaliberű vadászlőfegyvert, továbbá maroklőfegyvert használhat.²²¹

Tilos a vadat lábfogó csapóvasakkal elejteni vagy elfogni, valamint megmérgezni. Ez alól kivétel a szelektív méreg alkalmazása, melyet a vadászati hatóság engedélyezhet. Tiltott vadászati módnak minősül továbbá az, amikor a vad menekülési lehetősége valamilyen természeti ok miatt korlátozva van, illetőleg a társas vadászat során az elöltöltő fegyver használata.²²²

Szigorú szabályozás alá esik a vadászterületre tévedt kutyák és macskák elfogásának és elejtésének a kérdésköre, ugyanis, ha a tulajdonos felderítésére nincs közvetlen lehetőség, el lehet fogni vagy el lehet ejteni a vadat űző vagy hajtó kutyát, amennyiben a vad sérelme másként nem lehetne elhárítható, továbbá ugyanez vonatkozik azon kutyákra és macskákra, melyeknél fennáll a fertőzés veszélye, vagy támadásuk egyébként nem elhárítható. Ezek nem vonatkoznak a felismerhető jelzéssel ellátott vadász-, mentő-, jelző-, vakvezető, rokkantsegítő és terápiás kutyákra.²²³

A vadászati idényen kívül a vadfajt kímélni kell, továbbá tilos a vadászható madárfajok egyedeire a fészekrakás és a fiókanevelés időszakában, továbbá a szaporodási időszakban vadászni. A törvény felsorol néhány kivételt ez alól, úgymint közbiztonsági vagy közegészségügyi okok, azonban ezek fennálltakor is úgy kell eljárni, hogy az állatvédelmi és az állatjóléti célokat figyelembe kell venni.²²⁴ A vadászati hatóság bizonyos területeket vadászati kíméleti területeknek minősíthet, amennyiben a vadak védelme másként nem lenne biztosítható. A vízivadak fészkelését vagy vonulását biztosítani kell, vagy a halastó területét le kell halászni. Ezen tilalom feloldásáig a vadászat tilos.²²⁵

²²¹ 1996. évi LV. törvény 37/A. §

²²² 1996. évi LV. törvény 37/B. §

²²³ 1996. évi LV. törvény 37/B. §

²²⁴ 1996. évi LV. törvény 38. §

²²⁵ 1996. évi LV. törvény 39. §

Vadgazdálkodásnak minősül a vadállomány és az élőhelyének a védelmével, a vadállomány szabályozásával kapcsolatos tevékenység.²²⁶ Annak érdekében, hogy a természetvédelmi célokat meg lehessen valósítani, tervszerű vadgazdálkodási tevékenységet²²⁷ kell folytatni. Az adminisztrációt az Országos Vadgazdálkodási Adattár fenntartásával kell biztosítani, melyet a miniszter működtet.²²⁸

A hivatásos vadász végzi a tervek szakszerű végrehajtását és az ezzel kapcsolatos feladatok ellátását. Hivatásos vadász az a személy lehet, aki legalább középfokú szakirányú végzettséggel rendelkezik, van vadászlőfegyver-tartási engedélye, rendőrség által kiállított szolgálati igazolványa és szolgálati jelvénye, vadászati hatóság által hitelesített szolgálati naplója, vadászkamara tagsága és az Országos Magyar Vadászkamara nyilvántartásba vette. A vadászatra jogosult vadászterületenként legalább egy hivatásos vadászt köteles alkalmazni, és minden megkezdett négyezer hektár után újabb hivatásos vadászt köteles alkalmazni. A hivatásos vadász a tevékenységét munkaviszonyban, teljes munkaidőben végzi, a részmunkaidő törvényben kizárt.²²⁹ A hivatásos vadásznak kötelező esküt is tennie.²³⁰ A hivatásos vadász legfőbb feladata a vadgazdálkodás rendjének a biztosítása, melynek keretében részt vesz az éves vadgazdálkodási terv elkészítésében, ellátja a vadállomány és az élőhelyének védelmével kapcsolatos feladatokat, közreműködik a vadállomány szabályozásában, valamint betartja és betartatja másokkal is a vadászetikai szabályokat. Ezen feladatokkal kapcsolatos megállapításait szolgálati naplóban rögzíti.²³¹ Köteles eljárni továbbá azokkal szemben, akik a vadászat rendjét nem tartják be, ennek érdekében kényszerítő eszközöket is alkalmazhat. A hivatásos vadász jogosult egyenruha viselésére, valamint szolgálati- és maroklőfegyver használatára, melyet a jogos védelmen túl csak a sebzett vad elejtésére használhat. A nagyvadak kegyelemlövéséhez legalább öt milliméter átmérőjű sörétet is használhat.²³²

²²⁶ 1996. évi LV. törvény 40. §

²²⁷ Ennek keretében tájegységi vadgazdálkodási tervet (20 éves keret), hosszútávú vadgazdálkodási üzemtervet (szintén 20 éves keret) és éves vadgazdálkodási tervet kell készíteni.

²²⁸ 1996. évi LV. törvény 41. §

²²⁹ 1996. évi LV. törvény 50. §

²³⁰ „Én ...”XY”... fogadom, hogy a magyar vadászok taborának méltó tagja kívánok lenni. Tiszteletben tartom és védem a természetet, a benne élő élőlényeket, különösen az általam és vadásztársaim által terítékre hozott vadat. Betartom és betartatom a vadászat írott és íratlan szabályait, mindig a biztonságos és sportszerű vadászatra törekszem. Áldozatkészen ápolom a vadászat hagyományait, folyamatosan fejlesztem szakmai tudásomat, hogy hozzáértésemmel, viselkedésemmel, magatartásommal a kulturált, igaz vadászok közé kerülhessek. Isten engem úgy segítjen.”

²³¹ 1996. évi LV. törvény 53. §

²³² 1996. évi LV. törvény 54. §

A vadászat a vadászterületen történő, a törvény által engedélyezett eszközzel és módon a vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenység.²³³ A vadász a gímszarvast, a muflont, a vaddisznót, az őzet és a szikaszarvast köteles azonosító jellel megjelölni, ugyanis a vadászatra jogosult ezen azonosító jel felhelyezésével szerzi meg a vad feletti rendelkezési jogot. Egyéni vadászat esetén a vadász köteles továbbá bejegyezni az elejtett vad fajtát, ivarát és mennyiségét a vadászati naplóba. A vadászatra jogosult érvényes vadászjeggyel és legalább középfokú végzettséggel, valamint 10 éves vadgazdálkodási-gyakorlattal vagy legalább középfokú vadgazdálkodási-vadászati képzettséggel rendelkező szakmai irányítót köteles kinevezni annak érdekében, hogy a fenntartható vadgazdálkodás biztosítva legyen. Ez a személy nem lehet hivatásos vadász.²³⁴ A vadászatra jogosult köteles vadászati naplót, illetve teríték-nyilvántartást vezetni, mely a vadászat befejeztét követően elejtett vadak számát tartalmazza. Ezen dokumentumokat a vadászati hatóság ellenőrzi.²³⁵

Vadászati tevékenységet az az érvényes vadászjeggyel²³⁶ vagy engedéllyel rendelkező személy folytathat, akinek van vadászlőfegyver-tartási engedélye, ragadozó madárral való vadászatra jogosító engedélye, elöltöltő fegyver használatára jogosító engedélye, vadászíjászatra jogosító engedélye, illetőleg agarászatra jogosító engedélye.²³⁷ A vadászati engedély az abban megjelölt vadászterületre jogosít vadászatra. Az engedélyt a kamara legfeljebb egy évre állíthatja ki.²³⁸ Az engedélyeknek mindig a vadásznál kell lennie, ugyanis azok hiánya esetén az ellenőrzésre jogosult személy a vadászt a vadászatból azonnali hatállyal kizárhatja.²³⁹ Az engedélyt a kamara jogosult visszavonni. Ha a visszavonás egy évnél hosszabb tartamra történik, az csak a vadászvizsga újbóli letétele után adható vissza. Ez alól kivételt képez az, aki meghatározott középfokú vagy felsőfokú vadgazdálkodási képesítéssel rendelkezik.²⁴⁰ Vadászvizsga az azt megelőző tanfolyam eredményes teljesítése után tehető le a kamara által megbízott bizottság előtt. A vizsga elméleti és gyakorlati részekből áll. Kiegészítő vizsgát kell tennie a

²³³ 1996. évi LV. törvény 56. §

²³⁴ 1996. évi LV. törvény 57. §

²³⁵ 1996. évi LV. törvény 58. §

²³⁶ Vadászjegyet kérelemre az a magyarországi lakóhellyel rendelkező tizennyolcadik életévét betöltött személy kaphat, aki eredményes vadászvizsgát tett, nem áll vadászjegyet visszavonó határozat hatálya alatt és érvényes felelősségbiztosítással rendelkezik. A vadászjegyet a vadászkamara állítja ki öt évre azzal, hogy azt évente érvényesíteni kell. A vadászjegy Magyarország területére jogosít vadászatra.

²³⁷ 1996. évi LV. törvény 59. §

²³⁸ 1996. évi LV. törvény 63. §

²³⁹ 1996. évi LV. törvény 64. §

²⁴⁰ 1996. évi LV. törvény 65. §

vadászíjászoknak, a solymászoknak, az elöltöltő-fegyverrel vadászóknak és az agarászoknak.²⁴¹

Vadat elfogni vagy elejteni vadászlőfegyverrel, legalább negyvenöt centiméter csőhosszúságú elöltöltő fegyverrel, vadászíjjal vagy vadászvesszővel, ragadozó madárral, agárral vagy jogszerű csapdázási módszerekkel lehet. A maroklőfegyver használata nem megengedett, ez alól csak a hivatásos vadászok képeznek kivételt, mikor le kell adniuk a kegyelemnövést. Vadászíjjal történő vadászat esetén gímszarvast, dámszarvast, muflont, vaddisznót és őzet csak és kizárólag 222,7 newton húzóerőt meghaladó vadászíjjal lehet elejteni. A vad elfogására csak a törvényben megengedett háló, befogó karám, altató vagy bénító-lövedékes fegyver, valamint egyéb nem tiltott csapdázási módszert lehet alkalmazni. Altató vagy bénító-lövedékes fegyvert csak az arra jogosult használhat a vadászati hatóság engedélyével. Vadászkutya alkalmazásánál csak olyan eb használható, melyet igazoltan vadászatra képeztek.²⁴²

Vadászni csak a törvény által nem tiltott módon és csak a vadászat rendjének megfelelően lehet. A vadász saját felelősségére vesz részt a vadászatban, és nem lehet alkohol vagy más, a vadászati képességére hátrányosan ható szer befolyása alatt. Haladéktalanul ki kell zárni a vadászatból az olyan személyt, akinek egészségi vagy tudati állapotában olyan felismerhető változás következett be, mely akadályozza a vadászat biztonságos lefolytatását.²⁴³ A vadászat rendjének megsértését eredményező magatartásokat a törvény taxatív, 27 pontban sorolja fel.²⁴⁴ Ami viszont a leglényegesebb és a legalapvetőbb vadászati szabály, az az, hogy vadászlőfegyverrel és vadászíjjal lövést leadni csak és kizárólag akkor szabad, ha a vadász a vadat kétséget kizárólag felismerte és a lövéssel mások életét, testi épségét és vagyonbiztonságát nem veszélyezteti. A lövés előtt mérlegelni kell azt is, hogy mi lesz a lövedék várható útja és várható becsapódási helye. Ha a vad szomszéd területen lett megsebezve vagy elejtve, haladéktalanul tájékoztatni kell róla a szomszéd vadászterület jogosultját, hogy meginduljon a keresése.²⁴⁵ Amennyiben a vad 10 %-nál nagyobb kárt okozott, azt a vadászatra jogosult köteles megfizetni.²⁴⁶

Vadvédelmi bírságot köteles fizetni az, aki nem tesz eleget a vadállományban okozott kár megelőzésével kapcsolatos kötelezettségeinek; a vadász, ha a vadászat rendjét felrúthatóan

²⁴¹ 1996. évi LV. törvény 66. §

²⁴² 1996. évi LV. törvény 67. §

²⁴³ 1996. évi LV. törvény 68. §

²⁴⁴ 1996. évi LV. törvény 71. §

²⁴⁵ 1996. évi LV. törvény 72. §

²⁴⁶ 1996. évi LV. törvény 75. §

megsértette; aki a vadat szándékosan kínozza; aki nem teszi meg a szükséges intézkedéseket sebzett vagy súlyosan beteg vadnál; aki tiltott vadászati eszközzel vadászik; aki a vadat tiltott módon zaklatja; aki jogosulatlanul vadászik; aki a jogszerű vadászati és vadgazdálkodási tevékenységet akadályozza; aki nyolc napon belül elmulasztja jelenteni a dokumentumok elvesztését a vadászati hatóságnak; illetőleg, aki a vadászputyát nem látja el a megfelelő jelzéssel. A vadvédelmi bírság mértéke a megszegett ponttól függően ötvenezer és ötmillió forint között mozoghat.²⁴⁷

Az Országos Magyar Vadászkamara (a továbbiakban: Kamara) működéséről és hatásköréről az 1997. évi XLVI. törvény rendelkezik. A törvény hatálya kiterjed mind a sportvadászokra, mind a hivatásos vadászokra. A Kamara egy közfeladatokat és általános szakmai érdekképviseleti feladatokat ellátó köztestület, mely tevékenységét területi és országos szervezetei révén látja el. A székhelye Budapesten található, szervezete és működési köre alapszabályban van rögzítve.²⁴⁸ A Kamara képviseli és védi a hivatásos és sportvadászok általános érdekeit, véleményt nyilvánít a vadászatot érintő jogszabályokról, megalkotja a vadászetikai szabályokat, gondoskodik a vadászvizsga megszervezéséről, etikai eljárást folytat le a szabályokat megszegő tagokkal szemben, adminisztrációs teendőket lát el, eljárást kezdeményez az illetékes hatóságoknál, nemzetközi és hazai szakmai kapcsolatokat létesít, kezdeményezi kitüntetések adását, továbbá ellátja azokat a feladatokat, melyeket a törvény a hatáskörébe utal.²⁴⁹ A Kamara a tagjairól területi szinten névjegyzéket vezet.²⁵⁰

A vadászetikai szabályok megszegése etikai vétségnek minősül.²⁵¹ Etikai vétség esetében az eljárást első fokon a területi etikai bizottság folytatja le. Az eljárást csak alapos gyanú alapján lehet megindítani, és azt 30 napon belül le kell folytatni. Nem indítható a tudomásszerzéstől számított 90 napon túl, vagy ha a vétség elkövetése óta egy év eltelt.²⁵² Az elsőfokú bizottság határozatával szemben az érdekelt személy a határozat kézhezvételétől számított 15 napon belül élhet fellebbezéssel az országos etikai bizottságnál.²⁵³ A kiszabható etikai büntetések: megrovás, pénzbírság, vadászjegy, szolgálati napló, jelvény legfeljebb hat hónapra történő

²⁴⁷ 1996. évi LV. törvény 84. §

²⁴⁸ 1997. évi XLVI. törvény 1. §

²⁴⁹ 1997. évi XLVI. törvény 3. §

²⁵⁰ 1997. évi XLVI. törvény 4. §

²⁵¹ 1997. évi XLVI. törvény 22. §

²⁵² 1997. évi XLVI. törvény 23. §

²⁵³ 1997. évi XLVI. törvény 24. §

bevonása, tagsági viszony legfeljebb hat hónapra történő felfüggesztése, kizárás. A megrováson kívül a többi büntetés csak ismételt és súlyos szabálysértés miatt szabható ki.²⁵⁴

Az Etikai Szabályzat meghatározza a sport- és hivatásos kamarai tagsággal rendelkező vadászokra vonatkozó szabályokat. Etikai vétség elkövetésének alapos gyanúja miatt, vagy ha a tag azt maga kéri, le kell folytatni az etikai eljárást. Az eljárás lefolytatására 30 nap áll rendelkezésre, mely kivételes esetben egy alkalommal 60 nappal hosszabbítható. Nem indítható eljárás, amennyiben a tudomásszerzéstől számított 90 nap vagy a vétség elkövetése óta 1 év eltelt.

5.6. A 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet az állatvédelmi bírságról

Az Állatvédelmi törvény kapcsán már ismertetett legsúlyosabb nem büntetőjogi szankció az állatvédelmi bírság.

A bírság alapösszege 15.000,- forint. A bírság mértékét a rendelethez mellékelt táblázatok és szorzók alapján kell megállapítani. A szorzókat összeszorozva kapott számmal meg kell szorozni a bírság alapösszegét, és így jön ki a bírság teljes mértéke. Ha a jogsértést szándékosan követik el, az adott tényálláshoz tartozó legmagasabb szorzót kell alkalmazni.²⁵⁵

Ha három éven belül, azonos tényállású jogsértést követ el valaki, a bírság összege a korábban kiszabott bírság másfélszeresénél nem lehet kevesebb.²⁵⁶

Az egyes állatcsoportokhoz köthető szorzók aszerint alakulnak, hogy milyen állat volt a jogsértés elszenvetője, valamint, hogy a jogsértő személy természetes vagy jogi személy-e. A rendelet különbséget tesz a szorzót illetően az adott állatcsoportok szerint: természetvédelmi oltalom vagy nemzetközi egyezmény védelme alatt álló állat; kutatási, kísérleti célra szolgáló állat, veszélyes állat, szállított állat; nagy létszámú állattartó telepen, gazdasági haszon céljából tartott állat; fogságban – nem kedvtelésből – tartott, nem háziasított állat (ideértve az állatkerti és a cirkuszi állatokat is); kedvtelésből tartott állat; egyéb, az Állatvédelmi törvény hatálya alá tartozó állat.²⁵⁷

A legmagasabb szorzó a természetvédelmi oltalom alatt álló állattal kapcsolatosan elkövetett jogsértésre alkalmazandó, ha a jogsértést jogi személy vagy más gazdálkodó szervezet követi

²⁵⁴ 1997. évi XLVI. törvény 25. §

²⁵⁵ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 2. §

²⁵⁶ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 4. §

²⁵⁷ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 1. melléklet

el. Külön szorzók vannak az állatlétszámhoz viszonyítva is, így, ha tíznél több gerinces állatot érint a jogsértés, a bírság összege emelkedik a populáció számához mérten.²⁵⁸

Szintén emelkedik az állatbírság összege, ha valaki: engedélyhez kötött tevékenységet engedély nélkül vagy az engedélytől eltérően folytat; a képzettséghez, gyakorlathoz kötött beavatkozást a feltételeknek való megfelelés nélkül végzi; az állat rendszeres ellenőrzését elmulasztja; a kötelezően előírt dokumentációt, adatszolgáltatást nem vagy nem megfelelően teljesíti; a hatóság által előírt intézkedést nem vagy hiányosan teljesíti; az állat kötelező egyedi jelölését nem végzi el; valakinek az állata az ember egészségét, testi épségét veszélyezteti.²⁵⁹

Amennyiben minősített eset is megvalósul, a szorzók tovább emelkednek, attól függően, hogy a jogsértő milyen különleges jogsértést követett el. Ezek a következő magatartások: az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül oltotta ki; állatot kínozta; az állat tulajdonjogával, tartásával felhagyott, az állatot elűzte, elhagyta, kitette; az állatot emberre vagy állatra uszította, állatviadalra idomította, állatviadalt szervezett, tartott, továbbá az állatviadalra fogadást szervezett, az állatviadalon közreműködött, részt vett, fogadást kötött, állatviadal céljára állatot tenyésztett, képzett, idomított, forgalmazott, vagy épületet, földterületet, eszközt rendelkezésre bocsátott; az állatot károsította; az állatot olyan teljesítményre kényszerítette, amely felismerhetően meghaladta annak teljesítőképességét; az állatot természetellenes vagy önpusztító tevékenységre szoktatta; az állat szökésének megakadályozásáról nem, vagy nem megfelelően gondoskodott; az állat biztonságos elhelyezéséről nem gondoskodott; az előírt férőhely-igényeket nem teljesítette, az állat mozgását a megengedettől eltérően korlátozta; az állat helytelen takarmányozása által annak egészségét veszélyeztette; az állatot annak kíméletét nem biztosító módon mozgatta, terelte; szállításkor a rakodási sűrűséget helytelenül határozta meg; a szállítási és pihentetési időket helytelenül választotta meg; szállításkor egyéb körülményt helytelenül választott meg; az állat életének kioltása előtt kábítási kötelezettséget mulasztott; érzéstelenítési kötelezettség alá tartozó beavatkozást érzéstelenítés nélkül végzett; az állat küllemét sebészeti úton, nem engedélyezett módon változtatta meg; az állat egészségét veszélyeztető szert alkalmazott, vagy állatgyógyászati terméket indikáció vagy állatorvosi utasítás nélkül alkalmazott; az állat állat-egészségügyi ellátásáról nem gondoskodott; egyéb jogszabályban foglalt állatjóléti kötelezettségét megsértette.²⁶⁰

²⁵⁸ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 2. melléklet

²⁵⁹ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 3. melléklet

²⁶⁰ 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet 4. melléklet

5.7. A 40/2016. (II. 14.) Korm. rendelet az állatkísérletekről

Az állatkísérletet az Állatvédelmi törvény bizonyos esetekben megengedi. Tekintettel azonban arra, hogy e tárgykör különös és egyedi szabályozást igényel, nem lehetett eltekinteni a részletszabályok rendeletben történő kidolgozásától. A kormányrendelet hatálya kiterjed az élő gerinces állatok és az élő lábasfejúek kísérletben történő felhasználására, kísérleti célú tartására, tenyésztésére, szaporítására, valamint az oktatás és a tudomány céljából történő tenyésztésére. A rendelet szabályai addig alkalmazandóak, amíg az állategyed életben van, vagy ameddig nem helyezik vissza a természetes élőhelyére, állattartási rendszerébe. A törvény négyfajta kísérletet szabályoz. Az első az úgynevezett érzéstelenítéses-túlaltatásos kísérlet, mely egy olyan kísérlet, amelyet általános érzéstelenítésben végeznek, és amely után az állat nem nyeri vissza az eszméletét, tehát elpusztul. A második az enyhe kísérlet, melynek során az állatot valószínűsíthetőleg rövid ideig tartó fájdalom, szenvedés vagy kín éri, továbbá az olyan kísérlet, amely során az állat jóléte vagy általános állapota nem romlik számottevően. A harmadik fajta a mérsékelt kísérlet, mely hasonlít az enyhe kísérletre, csupán annyi különbség van, hogy a fájdalom lehet hosszabb ideig is tartó, és az állat állapota mérsékelten romlik. A negyedik és egyben utolsó kísérlet a súlyos kísérlet, amely során az állatot valószínűsíthetőleg súlyos fájdalom, szenvedés, kín vagy hosszú ideig tartó mérsékelt fájdalom éri, valamint az olyan kísérlet, melynek során az állat állapota jelentős mértékben romlik.²⁶¹

A rendelet felsorolja azon állatfajokat, melyeknek egyedét csak és kizárólag akkor lehet felhasználni, ha kifejezetten kísérleti célra tenyésztették őket. Ezek az állatfajok az egér, a patkány, a tengerimalac, a szíriai aranyhörcsög, a kínai törpehörcsög, a mongol futóegér, a nyúl, a kutya, a macska, a nem emberszabású főemlősök, a dél-afrikai karmosbéka, a nyugati karmosbéka, a gyepi béka, az északi leopárdbéka, valamint a zebradánió.²⁶² Kedvtelésből tartott állatra vonatkozó kísérletet folytatni csak tudományos célból lehet, és a kísérlet csak enyhe besorolást kaphat. Ehhez az állattartó írásos beleegyező nyilatkozata szükséges.²⁶³ Kóbor állaton kísérletet végezni főszabály szerint tilos, azonban ez alól mentesség adható bizonyos tudományos indokok alapján.²⁶⁴ A nem emberszabású főemlősök kísérlete úgyszintén tiltott, azonban ez alól is adható mentesség.²⁶⁵

²⁶¹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 1. §

²⁶² 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdés

²⁶³ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 4. §

²⁶⁴ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 5. §

²⁶⁵ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 6. §

Állatkísérletet csak nyilvántartásba vett intézményben lehet végezni, az élelmiszerlánc-biztonsági és az állategészségügyi hatóság azonban kivételes esetben máshol is engedélyezheti. Kitétel azonban az, hogy állatkísérlet csak „projekt” keretében végezhető.²⁶⁶

Amennyiben a kísérlet anélkül is eredményre vezethet, hogy ahhoz élő állatot használnának fel, úgy állatkísérletet végezni nem lehet. A kísérletet tervezőnek csak olyan kísérletet szabad választania, amely minél kevesebb állat felhasználását igényli, a fájdalomra, szenvedésre, kínra és maradandó egészségkárosodásra legkevésbé érzékeny állatok felhasználásával történik, az a legkevésbé fájdalommal jár, valamint a legnagyobb valószínűséggel kielégítő eredményre vezet. Lehetőség szerint el kell kerülni az állat pusztulását, amennyiben azonban ez nem lehetséges, a kísérletet még ezt megelőzően kíméletes módon be kell fejezni. Ha a kísérlet tervezésekor már látható, hogy azt pusztulás nélkül nem lehet véghez vinni, a kísérletet már eleve úgy kell megtervezni, hogy annak során a lehető legkevésbé állat pusztuljon el, továbbá az állat a lehető legkevésbé szenvedjen. Fontos, hogy a halál fájdalommentes legyen.²⁶⁷

A kísérletet indokolt esetben általános vagy helyi érzéstelenítéssel is lehet végezni, vagy egyéb fájdalomcsillapító módszerrel. Azon kísérletek, melyek rendkívüli fájdalommal járnak, érzéstelenítés nélkül nem végezhetőek el. Olyan gyógyszert az állat nem kaphat, amely megakadályozza vagy korlátozza a fájdalom kimutatásában, azonban különösen indokolt esetben ez is mellőzhető. Ha az állat a kísérlet után várhatóan fájdalmat fog érezni, fájdalomcsillapítás csak akkor használható, ha a kísérlet céljával az összeegyeztethető. A kísérlet befejeztével mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az állat szenvedéseit minimalizálják.²⁶⁸

Amennyiben a kísérlet lefolytatását rendkívüli és tudományosan igazolható indok szükségessé teszi, a Pest Vármegyei Kormányhivatal engedélyt adhat olyan kísérlet lefolytatására is, amely az állatnak hosszú ideig tartó és nem enyhíthető szenvedéssel jár.²⁶⁹

Egy vagy több kísérlet után az ugyanazon állat felhasználása csak akkor engedélyezhető, ha az előző kísérletek enyhék vagy mérsékelték voltak, az állat állapota jó, és az új kísérlet besorolása enyhe, mérsékelt vagy érzéstelenítéses-túlaltatásos. Ehhez állatorvosi javaslat szükséges.²⁷⁰

²⁶⁶ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 8. §

²⁶⁷ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 9. §

²⁶⁸ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 10. §

²⁶⁹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 11. §

²⁷⁰ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 12. §

A kísérlet végeztekor az állatorvos vagy más, megfelelő szakértelemmel rendelkező személy dönthet arról, hogy az állatot életben hagyják-e. Amennyiben a kísérletet követően a szenvedés valószínűsíthetően mérsékelt vagy súlyos lesz, továbbá maradandó egészségkárosodással járna, az állatot meg kell ölni. Az életben maradt állatnak a továbbiakban azonban megfelelő gondozást és elhelyezést kell biztosítani.²⁷¹

A rendelet szigorúan szabályoz, amikor kimondja, hogy az állatot úgy kell leölni, hogy az az állat számára a lehető legkevesebb fájdalommal és szenvedéssel járjon. Az állat leölése zárulhat a keringés végleges leállításának megállapításával, az agy összeroncsolásával, a nyak diszlokációjával, kivézetéssel vagy a hullamerevség beállításának megállapításával.²⁷²

Állatot kihelyezni a megfelelő élőhelyre vagy állattartási rendszerbe akkor lehet, ha az állat egészségügyi állapota ezt lehetővé teszi, az állat nem veszélyezteti a köz- és az állati egészséget és a környezetet, valamint az állat jólétének biztosításáról megfelelő intézkedések révén gondoskodtak. Ehhez szükséges egy úgynevezett kihelyezési akciótervet kidolgozni, valamint szükség esetén az állatnak rehabilitációs programot biztosítani.²⁷³

A kísérleti állatoknak az egészségi és jóléti állapotának megfelelő elhelyezést, élőhelyet, táplálékot, vizet és gondozást kell biztosítani. Az élettani szükségleteket csak minimális mértékben lehet korlátozni. Az állatokat legalább naponta egyszer ellenőrizni kell.²⁷⁴

A kísérleti állatok egészségét napi rendszerességgel szükséges vizsgálni. Különös figyelmet kell fordítani a vadon befogott állatokra, és a kísérletek után – lehetőség szerint – vissza kell őket engedni a szabadba. Az olyan állatokat, melyek társasak, együtt kell elhelyezni úgy, hogy az egyedek egymással összeférjenek.²⁷⁵ Minden állategyednek a fajnak megfelelő nagyságú és kellően ingergazdag életteret kell biztosítani, ahol a természetes viselkedésmintákat gyakorolni tudják. Erre azért van szükség, hogy a stresszhelyzetet mérsékelni lehessen. Az állattartás helye nem készülhet olyan anyagból, amely az állatra ártalmas. Szintén követelmény, hogy az állatnak a lakóhelye ne okozzon sérülést. Fontos, hogy az állatok védelme érdekében a rendelet előírja azt is, hogy a fajok szükségleteinek megfelelő alomról és búvóhelyről is gondoskodni kell. E körben biztosítani kell az utódneveléshez szükséges anyagokat és építményeket is. Az

²⁷¹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 3. § (2)-(3) bekezdés

²⁷² 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 14. § (1) és (4) bekezdés

²⁷³ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 15. §

²⁷⁴ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 24. §

²⁷⁵ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 25. §

alvóhelyeket tisztán és szárazon kell tartani, továbbá az ürüléket rendszeresen el kell távolítani.²⁷⁶

Az etetésnél a tápláléknak és az etetés módjának meg kell felelnie az állatok táplálkozási és etológiai igényének. Fontos, hogy az állatoknak megfelelő helyet kell biztosítani az evéshez, valamint figyelni kell arra is, hogy a táplálékhoz versengés nélkül tudjanak hozzáférni. A folyamatos ivóvízellátás szintén követelmény.²⁷⁷ Az állatok szállítására vonatkozó szabályok voltaképpen megegyeznek az Állatvédelmi törvényben írt kritériumokkal.

A különböző állatfajok tartására a rendelet a mellékleteiben részletes szabályokat állapít meg. E körben néhány fontosabb és érdekesebb követelményt emelek ki.

A nyulak tartásakor az állatok számára kötelező emelvényt biztosítani, amely fekvő- és egyben ülőhelyként is szolgál.

A macskákat tilos alkalmanként 24 óránál több időre egyedül elhelyezni. A csoportban elhelyezett macskák társas stressz-szintjét hetente ellenőrizni kell. Érdekesség továbbá, hogy az alomtálca és az etető egymástól legalább másfél méterre helyezhetők el, és azok nem cserélhetők fel.

A kutyák számára – amennyiben lehetséges – külső kifutókat kell biztosítani. A kutyákat nem szabad 4 óránál több időtartamra egyedül elhelyezni.

A békáknál külön követelmény az egyharmad föld, kétharmad víz arányú megosztás az élőhelyükön.²⁷⁸

A rendelet az állatokat kilenc fő kategóriába sorolja. E szerint különböző leölési módszerek használandóak a halak, a kétéltűek, a hüllők, a madarak, a rágcsálók, a nyulak, a kutyák-macskák-vadászgörények-rókák, a nagytestű emlősök és a főemlős állatokra.

Az altatószer túladagolásnál fontos előírás, hogy csak előzetes nyugtatással alkalmazható. Ezen kívül az állat leölése megtörténhet ütőszeges kábítópisztollyal, szén-dioxiddal, nyaki diszlokációval, taglózással (fejre mért hirtelen ütéssel), lefejezéssel, elektromos kábítással, inert gázok felhasználásával, valamint golyóval történő lelövés alkalmazásával.²⁷⁹

²⁷⁶ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 26. §

²⁷⁷ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 27. §

²⁷⁸ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 3. melléklet

²⁷⁹ 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet 4. melléklet

5.8. Az 1993. évi CXIV. törvény az állattenyésztésről

Az állattenyésztést Magyarországon az 1993. évi CXIV. törvény szabályozza. A törvény preambuluma értelmében azért volt szükséges az állattenyésztést törvényi szinten szabályozni, mert egyrészt fontos a gazdasági célú állattenyésztés piacképes, minőségi genetikai hátterének biztosítása, másrészt szükséges a magyar állattenyésztés történeti múltjához tartozó állatfajok megőrzése.

A törvény hatálya nagyon sok állatfajra terjed ki, így a szarvasmarha, a bivaly, a juh, a kecske, a ló, a szamár, a sertés, a baromfi, a házinyúl, a csincsilla, a magyar ebfajták, a mézelő méh, a ponty és az egyéb állatok gazdasági célú köztenyésztésére, továbbá a vadászható állatfajok zárttéri és élelmiszer-termelési célú köztenyésztésére.²⁸⁰

Az állattenyésztés fogalmába beletartozik minden olyan tevékenység, amely az állatok tenyésztés és hasznóértékét növeli. A tenyésztés pedig maga a tenyészállat becsült örökítőképesége, amely utal az utódai teljesítményére is.²⁸¹

A törvény részletesen szabályozza a tenyészállatok és a szaporítóanyagok használatának a rendjét. Ami külön figyelmet érdemel, az a védett őshonos állatfajták, a veszélyeztetett fajták és a magyar ebfajták kiemelt védelme. A törvény kimondja, hogy a védett őshonos, jelentős genetikai értéket képviselő fajták, valamint a magyar ebfajták megőrzése nemcsak nemzeti érdek, hanem állami feladat is egyben, melynek végrehajtásáról a természetvédelemért felelős miniszter gondoskodik.²⁸²

Az állattenyésztést a tenyésztési hatóság ellenőrzi. Állattenyésztő lehet magánszemély, de állattenyésztő szervezet is.

Aki a jogszabályban írtakat megszegi – az egyéb jogkövetkezmények alkalmazása mellett – állattenyésztési bírságban is részesíthető. A bírság összege 100.000,-tól 20.000.000,- forintig terjedhet (természetes személy esetében 300.000,- forint a felső határ). A bírság összege emelkedik, ha a jogsértést védett őshonos állatfajták, a veszélyeztetett fajták vagy a magyar ebfajták sérelmére követik el.²⁸³

²⁸⁰ 1993. évi CXIV. törvény 2. §

²⁸¹ 1993. évi CXIV. törvény 3. §

²⁸² 1993. évi CXIV. törvény 11. § (1) bekezdés

²⁸³ 1993. évi CXIV. törvény 45/A. §

5.9. A 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet a védett állatfajok védelmére, tartására, hasznosítására és bemutatására vonatkozó részletes szabályokról

A rendelet hatálya kiterjed a védett, fokozottan védett, illetve az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős állatfajok egyedeire, a nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozó kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő állatfajok egyedeire, valamint az ezek között létrejött hibridekre.²⁸⁴

A jogszabály szerint a védelem a védelemben részesülő állatfaj egyedének vagy állományának megőrzését, fennmaradását és fenntartását szolgáló tevékenység vagy intézkedés.²⁸⁵

A védelemben részesülő állatfajok tartásához, hasznosításához, bemutatásához természetvédelmi hatósági engedély szükséges.²⁸⁶ Ilyen állatok tartására engedély csak akkor adható, ha a költségvetési szerv vagy közhasznú szervezet tevékenysége a közérdeket szolgálja, az ellátást biztosító személyt foglalkoztat, valamint az egyéb jogszabályokban meghatározott feltételeknek megfelel. Természetes személy részére akkor adható engedély, ha a tevékenysége közérdeket szolgál, nagykorú és a külön jogszabályokban előírt feltételeket biztosítani tudja.²⁸⁷

Ha valamely védelemben részesülő állatfaj valamely épületbe betéved, és azt megfogják, az nem minősül tartásnak, viszont az állatot azonnal szabadon kell bocsátani. Ha épület felújítása miatt kell munkálatokat végezni, és az a védelemben részesülő állatfaj egyedét érinti, a munkálatok megkezdéséhez a természetvédelmi hatóság engedélyre van szükség.²⁸⁸

Védelemben részesülő állat tartására engedély határozott időre, de legfeljebb 5 évre adható. Az egyedeket olyan körülmények között kell elhelyezni, amelyek biztosítják az állat jólétét és a természeteshez hasonló élettevékenységének a feltételeit. A pontos szabályokat külön jogszabály állapítja meg. A felelős személy köteles az állat rendszeres felügyeletét biztosítani. Ha az egyed szabad életre alkalmas, a természetvédelmi hatóság dönt a szabadba történő visszajuttatásának helyéről, idejéről és módjáról. Amennyiben az állat nem alkalmas a szabadon bocsátásra, vizsgálni kell azt, hogy a stabil, fájdalommentes élet biztosítható-e a számára, valamint, hogy alkalmas-e az állat egyéb tudományos célra történő felhasználásra vagy bemutatásra. Ha a fájdalommentes élet nem érhető el, a mentőközpont állatorvosa erről

²⁸⁴ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés

²⁸⁵ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 2. § a) pont

²⁸⁶ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdés

²⁸⁷ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 4. §

²⁸⁸ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 5. §

véleményt ad, és a természetvédelmi hatóság megteszi a szükséges lépéseket az állat életének fájdalommentes kioltására.²⁸⁹

A védelemben részesülő állatfajok keresztezésére és hibridjeinek tenyésztésére csak természetvédelmi okból adható engedély. Az engedély a szaporulat tartására nem jogosít fel, azt külön kell kérelmezni a természetvédelmi hatóságtól.²⁹⁰ Amennyiben az állatot kutatási célból kívánják használni, a kérelemhez kutatási tervet is szükséges csatolni.²⁹¹

Védelemben részesülő állatfaj bemutatására engedély csak akkor adható, ha az összhangban van a természetvédelmi értékekkel, az oktatási, ismeretterjesztési vagy tudományos célt szolgál, valamint a kérelmező rendelkezik a tartáshoz szükséges engedélyekkel, és megfelel az egyéb jogszabályokban írt feltételeknek.²⁹²

A solymászati célból tartott madarakat a jogszabály külön nevesíti. A madárfajtaktól függően adható engedély a tartásukra. Solymászatot végezni nem csak sólyommal lehet, hanem az kiterjed a sasok, héják és karvalyok különböző fajaira is. Solymászni kultúrtörténeti hagyományápolásból is lehet. Ennek minősül a solymászatnak, mint történelmi módszernek a jogszabályok szerinti gyakorlása, és az ehhez szükséges solymászmadarak hazai létszámának fenntartására irányuló befogása, tenyésztése, idomítása, valamint a solymászat ismeretterjesztési célból történő bemutatása is.²⁹³

A solymászmadarak tartására hatósági engedélyt kell beszerezni. A madarakat röpdékben kell tartani, úgy, hogy egy röpdében legfeljebb 2 madár, továbbá a madárpár utódai tarthatóak együtt. A vadászati célra tartott solymászmadarak esetében a hagyományos tartásnál alkalmazott kerti ülőke, magasállvány, valamint repítődrótos elhelyezés csak rendszeres röptetés mellett alkalmazható.²⁹⁴

A jogszabály rendelkezik még az eljárási szabályokról, valamint a mellékletekben további előírásokat szab meg a felelős személy képzéséről, valamint a védelemben részesülő fajok megjelöléséről.

²⁸⁹ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 6. §

²⁹⁰ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 9. §

²⁹¹ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 10. §

²⁹² 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 13. §

²⁹³ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 14. §

²⁹⁴ 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet 16. §

5.10. A 85/2015. (XII.17.) FM rendelet a veszélyes állatfajokról és egyedeik tartásának szabályairól

A veszélyes állatfajt már definiáltam az Állatvédelmi törvényt ismertető alfejezetben, de ismételten kiemelendő, hogy a veszélyes állat (különösen veszélyes állatfaj, közepesen veszélyes állatfaj és elővigyázatosságot igénylő állatfaj) és a veszélyes eb nem összekeverendő fogalmak.

A rendelet hatálya kiterjed a veszélyes állatfajok élő egyedeinek és más, nem házasított állatfajjal alkotott élő hibrid egyedeinek valamennyi fejlődési szakaszára, alakjára, állapotára.²⁹⁵

Az állatkereskedésben tartott veszélyes állatokra a Kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról szóló kormányrendelet szabályait kell alkalmazni.

Veszélyes állat nem maradhat az állattartó felügyelete nélkül más személlyel egy légtérben. Ez nem vonatkozik az állatkerti bemutatóterekre, ha biztosított, hogy a látogatók ne férjenek közel a veszélyes állathoz.²⁹⁶

Veszélyes állatot akkor lehet tartani, ha az állat fizikai tulajdonságaira és képességeire figyelemmel kialakított tartási hely az állat szökésének vagy közterületre jutásának megakadályozására alkalmas.²⁹⁷ Különösen veszélyes állatfaj egyede kizárólag állatkertben és cirkuszi menazsériában tartható. Méreggel rendelkező különösen veszélyes állatfaj egyedének a tartására engedély csak akkor adható, ha az állatkert igazolja, hogy az állat marása esetére biztosított az állatfaj mérge ellen használható antidótumhoz (ellenanyaghoz) való hozzáférés. A különösen veszélyes állatfaj tartására jogosult állatkertnek és cirkuszi menazsériának rendelkeznie kell az állat ártalmatlanítására alkalmas eszközzel. Ha az eszköz engedélyköteles, akkor az eszközzel rendelkezni jogosult személynek mindig rendelkezésre kell állnia.²⁹⁸ Különösen veszélyes állat például - a teljesség igénye nélkül - a fekete özvegy, egyes cápafajok, a viperafélék, az aligátorteknős, a komodói varánusz, a majomevő sas, a legtöbb majomfaj, a legtöbb nagymacskafaj, a legtöbb medvefaj, a kafferbivaly és a zsiráf is.²⁹⁹

²⁹⁵ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 1. § (1) bekezdés a) pont

²⁹⁶ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 1. § (7)-(8) bekezdés

²⁹⁷ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 3. §

²⁹⁸ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 4. §

²⁹⁹ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 1. számú melléklet

A közepesen veszélyes állatfajok tartására olyan személynek adható engedély, aki cselekvőképes, megfelelő szakmai képezéssel vagy tapasztalattal rendelkezik, beszerezte az összes hozzájáruló nyilatkozatot, valamint biztosítani tudja az egyéb jogszabályban megszabott feltételeket.³⁰⁰ Közepesen veszélyes állatfaj például a skorpiók valamennyi faja, a krokodilok és a varánuszok egyes fajai, a tigrispitonok, a viperák egyes fajai, a sasok legtöbb faja, az uhuk és a hóbagoly, a kenguruk és a farkasok egyes fajai, a vadon élő macskafajok nagyobb egyedei, a vaddisznófajok, valamint az antilopok egyes fajai.³⁰¹

Az elővigyázatosságot igénylő állatfajok tartása annyiban különbözik a közepesen veszélyes állatfajokétól, hogy az állattartónak nem kell külön szakmai képezéssel rendelkeznie.³⁰² Elővigyázatosságot igénylő állatfajok például a madarak közül a strucc, az emlősök közül pedig az óriástatu, a disznófélék összes faja, a tevék, valamint a pettyes szarvas.³⁰³

A veszélyes állatok szállítására külön szabályok vonatkoznak. Veszélyes állatot szállítani csak olyan zárt térben lehet, amely alkalmas az állat szökésének a megakadályozására. A különösen veszélyes állat és a közepesen veszélyes, de méreggel rendelkező állat szállításához legalább két fő együttes jelenléte szükséges. Ilyen állat szállításakor fel kell tüntetni jól látható helyen a veszélyre felhívó jelzést.³⁰⁴

A rendelet 4. számú melléklete tartalmazza a biztonsági előírásokat a méreggel rendelkező állatokra vonatkozóan. Az állattartás helyén jól láthatóan fel kell tüntetni a méreggel rendelkező állat veszélyét jelző figyelmeztetést. Az állatot tartalmazó akváriumot, inszektáriumot vagy terráriumot csak olyan helyen szabad elhelyezni, ahonnan az egyed nem tud kiszökni. Az állat tartója beavatkozást az állaton csak úgy végezhet, hogy egy másik természetes személy is jelen van.³⁰⁵

A veszélyes állatokkal kapcsolatos engedélyeket mindig a természetvédelmi hatóság adja ki, és a veszélyes hüllőket, madarakat és emlősöket egyedi azonosítóval kell ellátni, majd őket nyilvántartásba venni.³⁰⁶

³⁰⁰ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 5. §

³⁰¹ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 2. számú melléklet

³⁰² 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 6. §

³⁰³ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 3. számú melléklet

³⁰⁴ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 8. §

³⁰⁵ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 9-10. §

³⁰⁶ 85/2015. (XII.17.) FM rendelet 22. §

5.11. A cirkuszi menaszéria működtetése

A cirkuszi menaszéria működtetéséről szóló kormányrendelet alapját is az Állatvédelmi törvény képezi.

A cirkusznak a rendelet három fajtáját különbözteti meg. Az ideiglenes menaszéria az olyan, állatok tartására szolgáló, nem állandó jellegű létesítmény, amelyben az utazások során a cirkuszi előadásra, mutatványra betanított, illetve betanítandó állatokból álló állatsereglet él. Ezzel szemben az állandó menaszéria az az állatok tartására szolgáló, állandó jellegű létesítmény, amelyben a fenti állatok az utazásokon kívül élnek. Ideiglenes telephelynek számít az a megállóhely, ahol az ideiglenes menaszéria az utazások során a fellépés céljából megáll.³⁰⁷

Állandó menaszériát természetes és jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet létesíthet és működtethet. A menaszéria felügyeletét az a hatóság látja el, amelyet erre a fővárosi és vármegyei kormányhivatal kijelöl. A cirkusz működési engedélyeztetésénél többek között egy Állattartási tervet is le kell adni, mely tartalmazza a takarmányozási programot; a kötelező védőoltásokat és az állatorvosi ellátás biztosításának folyamatát; a karantén idejét és módját, továbbá a beteg állatok elkülönítésének előírásait; az állatok szökése megakadályozásának biztosítékait; a külső és belső parazitákkal történő fertőzés megelőzésének és kezelésének módjait; a kártevők elleni védekezés módját; a szaporulat kezelésére és a védett vagy veszélyes egyedek tartására vonatkozó előírásokat; az állatok gondozásával és betanításával kapcsolatos részletes előírásokat; a takarmány és az alom tárolásának és felhasználásának szabályait; az elhullott állat és az állati hulladék tárolásának, kezelésének és ártalmatlanításának módját; valamint az állatok tartási helyére vonatkozó takarítás, tisztítás és fertőtlenítés eszközeit, anyagait és módját. Az állandó menaszéria működtetésére akkor adható engedély, ha a kormányhivatal helyszíni szemle keretében megállapítja, hogy az Állatvédelmi törvényben és a rendeletben foglaltak biztosítva vannak.

Nem adható meg a működési engedély, illetve fennálló engedély alapján azonnal vissza kell vonni az engedélyt azon egyed vonatkozásában, amely tartása során az állat kíméletére, ellátására, tartására vonatkozó előírásokat oly mértékben szegték meg, hogy ezzel a kérdéses egyed súlyos károsodását okozták. Ha ezen előírásokat több egyed vonatkozásában szegték meg súlyosan vagy ismétlődően, akkor a kormányhivatal a működési engedélyt azonnali hatállyal

³⁰⁷ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 2. §

bevonja. A kormányhivatal az állandó cirkuszok ellenőrzését egyebekben négyévente köteles ellenőrizni.

A kormányhivatal a veszélyes vagy védett, illetve nemzetközi természetvédelmi egyezmény hatálya alatt álló fajok egyedeinek a tartását megtilthatja, ha az állandó menaszéria a biztonsági feltételeket nem teljesíti vagy az állatok tartása során az állat kíméletére, ellátására, tartására vonatkozó előírásokat megszegi, illetve az egyedek károsodását okozza, továbbá, ha a fennmaradásukat veszélyezteti.³⁰⁸

Ideiglenes menaszériát csak az működtethet, aki rendelkezik úti naplóval. Az úti napló másolati példányát a fellépések helyszínén kell tartani. A naplót hatósági állatorvosnak kell érvényesítenie az induláskor.³⁰⁹

Az állatokat olyan feltételek között kell elhelyezni, amelyek megfelelnek az állatok jólétének és biztosítják a természeteshez hasonló viselkedésük gyakorlását. Gondoskodni kell az állatok jó kondícióban tartásához szükséges takarmányról és ivóvízről. Az állatoknak megfelelő hőmérsékletet, világítást és fürdést kell biztosítani, illetve számukra az időjárás viszonyosságaitól való védelmet kell teremteni. Azokat az állatokat, amelyeken sérülés, betegség vagy stressz tünetei tapasztalhatóak, azonnali kezelésben kell részesíteni. Az állattartó helyeken higiénikus körülményeket kell biztosítani és gondoskodni kell a megfelelő és rendszeres takarításról. Az állatok számára ingerekben gazdag és megfelelően berendezett életteret kell biztosítani, amelyek lehetővé teszik számukra a természeteshez hasonló viselkedési formák produkálását. Az állatokat tilos huzamosabb időn keresztül sötétben tartani. A megvilágítás időtartamának meg kell egyeznie a természetes nappali fény időtartamával és olyan fényforrást kell használni, amelynek fényereje elegendő valamennyi állat ellenőrzéséhez, vizsgálatához. Fontos szabály még, hogy az állatokat tilos a végtagjaiknál lekötve tartani.³¹⁰

A rendelet meghatározza azt is, hogy az állatokat a szállításuk során legfeljebb 12 óra hosszat lehet utaztatni, majd az utazást legalább 24 órára meg kell szakítani, és az állatokat a fentiekben kifejtettek szerint ellátni és elhelyezni. Az állatokat nem lehet azon a gépjárművön utaztatni, amelyik a cirkusz hirdetését ellátó hangszóróval van felszerelve. Az állatokat egyebekben

³⁰⁸ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 3. §

³⁰⁹ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 4. § (1)-(2) bekezdés

³¹⁰ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 5. §

állandó egészségügyi megfigyelés alatt kell tartani, és őket az állatorvossal legalább félévente meg kell vizsgáltatni.³¹¹

Az állattartási helyeken nem lehet olyan tárgy vagy berendezés, amely az állatoknak sérülést okozhat vagy őket veszélyezteti. A táplálékot higiénikus körülmények között kell tartani, és az el nem fogyasztott élelmet, valamint a trágyát rendszeresen el kell távolítani. Az állattartó telepen mindig jelen kell lennie olyan személynek, aki szükség esetén az állatokkal kapcsolatos azonnali, szakszerű intézkedést meg tudja tenni.³¹²

Az ideiglenes telephelyeken a próbákon és az előadásokon naponta legalább egy órán át foglalkoztatott állat esetében a minimális elhelyezési feltételként a külső kifutóra meghatározott méretek legfeljebb 50%-kal csökkenthetők. A szerepeltetett hullóket a szállítójármű terráriumaiában kell tartani. A betanított madarakra az állatkertekre vonatkozó szabályok alkalmazandók azzal, hogy a külső röpdéknél a minimális feltételeket kell biztosítani. A rendelet a további állatfajok vonatkozásában is meghatározza a minimum követelményeket, így például a fókáknak a szállítójármű medencéjén kívül is biztosítani kell szárazföldi pihenőhelyet, valamint a fürdéshez egy kis, sósvízű medencét.³¹³

A cirkuszi állat kizárólag olyan mutatványra tanítható be, amely a fajára jellemző természetes viselkedés által megszabott határokon belül marad. Ennek során figyelembe kell venni az állat korát, nemét, egészségi állapotát, cselekvési készségét, valamint betaníthatósági szintjét is. Az állatokat tilos olyan módszerekkel és eszközökkel idomítani, amely azoknak fájdalmat, szenvedést vagy más fizikai/pszichikai károsodást okozhat. Az idomítás során az állatokkal szemben tilos félelemkeltő, kegyetlen magatartást vagy módszert alkalmazni.³¹⁴

Ugyancsak tilos ilyen magatartást alkalmazni az állatok fellépése során. A porondra szabadon befutó vagy bevezetendő állat számára megvilágított, szabad közlekedésre alkalmas bejártót kell biztosítani. Az állat vezetését csak és kizárólag idomár vagy az általa megbízott, szakképzett állatgondozó végezheti. Az állatok naponta legfeljebb két alkalommal léphetnek fel, és a fellépések között nekik legalább 2 óra pihenőidőt kell biztosítani. Veszélyes állat esetében állatidomár és gondozó az lehet, aki rendelkezik az ehhez megfelelő szakképzettséggel.³¹⁵

³¹¹ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 6. §

³¹² 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 7. §

³¹³ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 8. §

³¹⁴ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 9. §

³¹⁵ 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet 10. §

A rendelet a mellékletben sorolja fel az egyes állatfajok vonatkozásában a minimumkövetelményeket.

5.12. Az állatkert és az állatotthon működésének szabályai

Az állatkert és az állatotthon létesítésének, működésének és fenntartásának külön szabályait szintén rendelet állapítja meg.

5.12.1. Az állatkertek szabályozása

Az állatkert olyan állandó intézmény, ahol az állatokat évente 7 vagy annál több napon keresztül a nagyközönség részére történő bemutatás céljából tartják. Az állatkert részt vesz a tudományos kutatásban, a fajok megőrzésében, valamint a természetvédelmi oltalom vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó fajok egyedeinek megóvásában, továbbá ellát természetvédelmi mentési feladatokat is. Az állategyedekkel kereskedelmi tevékenységet nem folytathat, azonban a szaporulatok cseréje, eseti értékesítése megengedett. Az állatok tartása során a jó gazda gondosságával kell eljárni. Nem minősül állatkertnek az állatkereskedés, a cirkuszi menaszéria, az a bemutató, ahol csak háziasított állatfajok egyedeit tartják, valamint a nemzeti parkok által fenntartott, vadvédelmi intézmények (vadasparkok). Az állatkert a természet- és állatvédelmet szolgálja, az ismeretterjesztést, oktatást és nevelést az ott élő állatok folyamatos és szakszerű bemutatásával biztosítja.³¹⁶

Állatkertet természetes és jogi személy, valamint jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet létesíthet, működtethet, tarthat fenn, ha az Állatvédelmi törvényben és ebben a rendeletben foglaltakat biztosítja.³¹⁷ Az állatkert működési engedélyének állatvédelmi feltételei nagyrészt megfelelnek a cirkuszi menaszériánál ismertetteknek, így itt is kell Állattartási szabályzatot (ott Állattartási terv) készíteni.³¹⁸

Az állatkertben az állatok tartásáért felelős személy az lehet, aki legalább 3 év igazolt állatkerti gyakorlattal és a rendeletben felsorolt szakképzettséggel rendelkezik. Az állatgondozók vonatkozásában is szigorú szakmai feltételeknek kell megfelelni. A cirkuszokhoz hasonlóan a veszélyes állatok kapcsán is külön követelmények vannak. Érdekesség, hogy a különösen

³¹⁶ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 1. §

³¹⁷ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 2. §

³¹⁸ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 3. §

veszélyes állatfaj egyedeinél az állat gondozásakor több személy együttes jelenléte szükséges.³¹⁹

Az állatkert működési engedélye akkor adható ki, ha az engedélyező hatóság és a szakhatóságok helyszíni ellenőrzése megállapítja, hogy az Állatvédelmi törvényben és a jelen rendeletben előírtak biztosítottak. Az állatkertnek minden év március 1-jéig el kell készítenie az előző év jelentését, mely tartalmazza többek között az állatok elhullásának okát is.³²⁰ A működési engedély az Állatvédelmi törvény és az egyéb jogszabályok megsértése esetén vonható vissza. A rendelet átmeneti bezárást is lehetővé tesz, ha a jogsértés csak bizonyos fajok vonatkozásában áll fenn. Ha a jogsértés súlyos, akkor a bezárás végleges.³²¹

Az engedélyező, illetve az engedélyt visszavonó hatóság minden lényeges módosításról köteles értesíteni a jegyzőt, valamint a rendőrséget.³²² Az engedélyező hatóság köteles ötévente felülvizsgálni az állatok szakszerű tartását, illetve tízévenként helyszíni ellenőrzést is tart.³²³

Állatkertben létesített állatsimogatóban kizárólag háziasított állatfajok, illetve olyan fajok egyedei helyezhetőek el, melyek számára nem jelent fizikai és pszichikai megterhelést az emberekkel való napi érintkezés. Állatsimogatóban veszélyes állat, továbbá nem ivarérett, a szülőállattól elválasztott egyed nem helyezhető el.³²⁴

A rendelet érdekessége, hogy a külön állatvédelmi szabályok nem a törzsszövegben, hanem a rendelet mellékletében kaptak helyet. E szerint az állatokat olyan feltételek között kell elhelyezni, amelyek megfelelnek az állatok jólétének, és biztosítják a természethez hasonló viselkedésük kialakítását. E célból megfelelő méretű állattartó helyeket kell kialakítani, így kifutókat, röpdéket, ketreceket és medencéket. Az állatkertnek gondoskodnia kell az állatok jó kondícióban való tartásához szükséges takarmányozásról és ivóvízellátásról. Az állatoknak megfelelő hőmérsékletet, világítást, illetve fürdési lehetőséget kell biztosítani, továbbá védeni kell őket az időjárás viszontagságaitól. Az állatok állapotát és egészségét legalább naponta, szakképzett személyzetnek kell ellenőriznie. Azokat az állatokat, amelyeken sérülés, betegség vagy stressz tünetei tapasztalhatóak, azonnali kezelésben kell részesíteni. Az állattartó helyeken gondoskodni kell a megfelelő higiéniról, továbbá a rendszeres takarításról. Az állatok számára

³¹⁹ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 4. §

³²⁰ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 6. §

³²¹ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 7. §

³²² 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 8. §

³²³ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 9. §

³²⁴ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 9/A. §

ingerekben gazdag és megfelelően berendezett életteret kell biztosítani, és az állatokat – lehetőség szerint – a természetben is jellemző kor- és ivari összetételű csapatban kell tartani.³²⁵

5.12.2. Az állatotthonok – állatmenhely és állatpanzió

Az állatmenhely olyan intézmény, amely az állatvédelem közhasznú feladatának ellátásaként a gazdátlan állat ideiglenes vagy állandó elhelyezését biztosítja és tevékenységét ellenszolgáltatás nélkül végzi, felelősséget vállalva a környezetünkben lévő emberek és a lakókörnyezet biztonságáért. Az állatpanzió ezzel szemben olyan intézmény, amely díjazás ellenében vállalja az állat meghatározott időre történő megőrzését, felelősséget vállalva a jó gazda gondosságával történő tartásáért, egészségéért, valamint az állatok, az emberek és a lakókörnyezet biztonságáért.³²⁶

Állatmenhelyet és állatpanziót természetes és jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet létesíthet a rendeletben meghatározott feltételekkel. Az állatotthonok működését a járási hivatal folyamatosan ellenőrzi és ötévenként felülvizsgálja.³²⁷

5.13. Az élő állatok belföldi szállítása

Külön jogszabály rendelkezik az élő állatok belföldi szállításának állat-egészségügyi szabályairól. Bár ezen rendelet leginkább a közegészség védelmét hivatott rendezni az állat-egészségügy útján, mégis tartalmaz állatvédelmi szabályokat, ezért a bemutatását szükségesnek tartom. Nem ismertetek valamennyi részletszabályt, csak a témám szempontjából fontos szabályokat.

A rendelet hatálya alá tartozó állatok a szarvasmarhafélék (szarvasmarha, zebu, jak, bivaly, bölény); a lófélék (vágásra szánt ló, szamár, öszvér); a sertés (kivéve a vaddisznót); a juh és a kecske; a baromfi és az egyéb madárfajok (házityúk, pulyka, kacska, lúd, gyöngytyúk, galamb, fácán, fogoly, fűrj, tőkés réce, lapos-mellű futómadarak és keltető-tojásaik); a házinyúl; a prémesállat-fajok (csincsilla, nutria, angóranýúl, sarki és ezüstróka, nyérc, görény); valamint a szabad természetből befogott vagy tenyésztett vadászható állatfajok (szarvasfélék, muflon, vaddisznó, mezei nyúl, üregi nyúl).³²⁸ Fontos kiemelni, hogy a rendeletet nem kell alkalmazni

³²⁵ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet Melléklet

³²⁶ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 10. §

³²⁷ 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet 11. §

³²⁸ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 2. §

a kedvtelésből tartott állatok nem kereskedelmi célú szállítása, valamint a cirkuszi és állatkerti állatok, továbbá a nem vágásra szánt lófélék szállítása esetén.³²⁹

A szállítás során az állattartó köteles az állatszállítást megfelelően dokumentálni, az állatok egészségét és jólétét megőrizni, valamint a megfelelő személyi és tárgyi feltételekről gondoskodni.³³⁰

Állatokat csak erre a célra engedélyezett, idegen- és veszélyforrást jelentő anyagtól mentes, tiszta, műszakilag megfelelő állapotú járművön, vasúton, gépkocsin, repülőgépen, hajón, illetve ketrecben, konténerben szabad szállítani, a vonatkozó állatjóléti szabályok betartása mellett.³³¹ Az állatokat szolgáltató állatorvos köteles megvizsgálni.³³²

A rendelet további szabályokat állapít meg a tisztítással, fertőtlenítéssel kapcsolatosan, valamint arról, hogy miként zajlanak az állatorvosi vizsgálatok.

5.14. A kóbor állatok és az ebrendészeti telepek

A kóbor állatok befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatosan kormányrendelet nyújt részletes szabályozást az Állatvédelmi törvény által kapott felhatalmazás alapján.

Az ebrendész az olyan állatgondozásban jártas természetes személy, aki ebrendészeti, állategészségügyi, állatvédelmi és higiéniai tevékenységet lát el. Az ebrendészeti telep az állatok biztonságos elkülönítésére alkalmas telep, amelyen a kóbor állat elhelyezése és hatósági megfigyelése történik. Kóbor állatnak minősül a házasított állatfajok közül a házi kutya és a házi macska olyan egyede, amely állattartó felügyelet nélkül, tartási helyétől eltérő területen tartózkodik.³³³

Az önkormányzat feladatkörébe tartozó ebrendészeti tevékenység ellátását az önkormányzat, ha rendelkezik ebrendészeti teleppel, akkor saját szervezeti keretein belül, illetve ebrendészeti telepet működtető természetes vagy jogi személlyel kötött szerződés keretében biztosítja. A kóbor állat tulajdonjogának átruházásáról, végleges elhelyezéséről, valamint életének megengedett módon történő kioltásáról a jegyző gondoskodik. A jegyző ezen feladatai

³²⁹ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 1. §

³³⁰ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 3. §

³³¹ 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 5. §

³³² 87/2012. (VIII. 27.) VM rendelet 6. §

³³³ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 2. §

ellátására megállapodást köthet az ebrendészeti telep üzemeltetőjével. Az ebrendészeti feladatok ellátására állatmenhellyel is köthető szerződés.³³⁴

Az ebrendészeti telepnek hétköznapiokon legalább 2 órán keresztül nyitva kell tartania, valamint az ebrendésznek vagy az ebrendészet telepen dolgozó személynek hétköznapiokon, valamint szabad- és ünnepnapokon a megadott telefonszámon 8 és 20 óra között elérhetőnek kell lennie.³³⁵

Az ebrendész feladata az ebrendészeti tevékenység ellátása és a település belterületének rendszeres, de legalább kéthetenkénti ellenőrzése. Lakossági bejelentés alapján az ebrendésznek ki kell mennie a helyszínre. A kóbor állat befogását a lehető legkíméletesebb módon kell elvégezni. Az erre a célra használt befogóbot hurkának fojtásmentesnek kell lennie.³³⁶ A kóbor állat befogásakor azonnal ellenőrizni kell, hogy az állat transzponderrel vagy egyéb módon meg van-e jelölve; sürgős esetben azonnal, de legkésőbb 24 órán belül állatorvosi vizsgálatot kell végezni; valamint a befogást követő 24 órán belül meg kell kezdeni a tulajdonos felkutatását. Ha az állat tulajdonosa nem válik ismertté, az állat örökbe adható.³³⁷

Az egymásra veszélyes állatokat úgy kell elhelyezni, hogy azok ne ingerelhessék, továbbá ne veszélyeztethessék egymást, illetve a másik egyed látványa lehetőség szerint ne jelentsen stresszhelyzetet. Az állatférőhelyeket naponta tisztítani kell. Az állatokat naponta legalább két alkalommal ellenőrizni kell, valamint biztosítani kell számukra az ivóvízhez való folyamatos hozzáférést és a napi legalább egyszeri étkezést. A hatósági megfigyelés alatt lévő állatokat egyedileg kell elhelyezni, mely alól kivételt képeznek a szoptató anyaállat és a kölykei. Az ebeket tilos többszintes helyen tartani.³³⁸

Olyan kóbor állat adható örökbe, amely transzponderrel meg van jelölve, részesült veszettség elleni védőoltásban és ezzel egyidejűleg gondoskodtak a széles spektrumú féreghajtásáról is. Az állat ivartalanítva vagy ivartalanítási kötelezettséggel adható örökbe. Az örökbefogadó az állatot nem használhatja tenyésztési célra. Az állat tartását az örökbeadó jogosult ellenőrizni.³³⁹

A házi kutya vagy macska tulajdonjogának átruházása ajándékozási szerződéssel történhet, melyben a tulajdonjogot az állam szerzi meg. Az ebrendészeti telepen olyan kutya vagy macska

³³⁴ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 3. §

³³⁵ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 9. §

³³⁶ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 10. §

³³⁷ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 11. §

³³⁸ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 12. §

³³⁹ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 14. §

adható le, amely meg van jelölve chip-pel, és egy éven belül, de legalább 14 napja megtörtént a veszettség elleni immunizálása és féreghajtása.³⁴⁰

A befogott kóbor állat életének kioltása a kioltásra vonatkozó állatorvosi szakvélemény alapján, állatorvosi beavatkozás útján, fájdalommentesen történhet. A kóbor állat életét a befogástól számított 45 napon belül tilos kioltani. A 45. nap után az állat élete akkor oltható ki, ha a tulajdonosa továbbra is ismeretlen; az állatot nem fogadják örökbe; és a további tartását állatmenhely nem vállalja. A 45 napos határidő 15 napra rövidíthető, ha állatorvosi szakvélemény megállapítja, hogy az állat életben tartása több szenvedést jelentene számára, mint az életének kioltása; csekély életben maradási eséllyel bír; vagy agresszív, viselkedészavaros, és ez nem egészségügyi állapotból fakad, továbbá szakorvosi ellátás mellett sem várható változás.³⁴¹

Magyarország az utóbbi években számottevő fejlődést mutatott a kóbor állatok védelme terén, és ma már nem az az elsődleges cél, hogy a hatósági megfigyelést követően kioltsák a „senkinek nem kellő” kutyák és macskák életét. Ehelyett az ebrendészeti telepek és az állatmenhelyek/fajmentők/állatvédő szervezetek az esetek nagy részében összedolgoznak, és a gazdátlanul maradt állatok elhelyezéséről és tartásáról akár életük végéig gondoskodnak.

5.15. A szolgálati kutyákra vonatkozó egyes részletszabályok

Mint azt a dolgozatomban elején említettem, kutatásom során törekedtem arra, hogy valamennyi olyan jogszabályt ismertessek, melynek állatvédelmi vonulatai vannak. Nem maradhat ki e körből a szolgálati kutyák helyes tartásának szabályozása sem. Ezen alfejezetben a rendőrségi és a büntetés-végrehajtási szolgálati kutyákkal kapcsolatos utasításokat mutatom be, melyek egyrészt érdekesek, másrészt pedig fontosak a joggyakorlat szempontjából is, mivel a magyar joggyakorlat ismertetése során egy olyan jogesetet is bemutatok, melyben az állatkínzást a saját szolgálati kutyája sérelmére követte el a kutya vezetője.

5.15.1. A rendőrségi kutyás szolgálat

A rendőrségi kutyás szolgálatról egy belső szervezetszabályozó utasítás rendelkezik részletekbe menően. Az utasítás felsorolja, hogy melyek a szolgálati kutyák: a járőrkutya, az általános rendőrkutya, a nyomkövető kutya, a szagazonosító kutya, a kábítószer-kereső kutya, a

³⁴⁰ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 15. §

³⁴¹ 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet 16. §

robbanóanyag-kereső kutya, a holttest kereső kutya, a közrendvédelmi speciális kutya, az őrkutya, a személykereső kutya, az égésgyorsító anyag-kereső kutya, az utánpótlás célú kutya, az oktatási célú kutya, a tenyészkutya, a speciális bűnügyi kutya, valamint a bűnmegelőzési célra igénybe vehető kutya. A szolgálati kutyákkal kapcsolatos szakmai felügyeleti tevékenységet a kiképző intézmény vezetője végzi. A kiképző intézmény által szervezett képzéseken a szolgálati kutya és vezetőjének képzése együtt történik. Kutyás szolgálatot csak a rendőrség hivatásos állományának azon tagja láthat el, aki a kiképző intézménynél megszerzett, a szakiránynak megfelelő kutyavezetői végzettséggel és érvényes minősítéssel bíró szolgálati kutyával rendelkezik. A szolgálati kutya (az őrkutya kivételével) csak az állandó vezetőjével együtt láthat el szolgálatot, és egy kutyának csak egy vezetője lehet. Szolgálati feladatra nem vehető igénybe az a kutya, amelyik ápolatlan, képzetlen, minősítéssel nem rendelkezik, beteg vagy más okból alkalmatlan, illetve selejtezés (nyugdíjazás) alatt áll. Egyáltalán nem lehet kutyát alkalmazni akkor, ha az alkalmazás körülményei a kutya életét, egészségét, testi épségét indokolatlanul veszélyeztetik. A kutyavezető köteles a rábízott szolgálati kutya ápolásáról, ellátásáról, élelmezéséről, azonnali beavatkozást igénylő vagy sürgősségi állategészségügyi ellátásáról gondoskodni, egyéb állategészségügyi ellátását kezdeményezni; a szolgálati kutya körletét, alkalmazási helyét rendben tartani, takarítani, fertőtleníteni, a kutyával legalább évente állatorvosi vizsgálaton megjelenni, valamint a kutyát sérülés vagy megbetegedés esetén azonnal állatorvoshoz vinni.

A kutyavezető a szolgálati kutya alkalmazásától (ha nem áll fenn az emberi életet, testi épséget közvetlenül fenyegető veszély) elállhat vagy azt megszakíthatja, ha az időjárási, illetve az alkalmazási körülmények a kutya egészségét és testi épségét indokolatlanul veszélyeztetik, illetve, ha a kutya a szolgálat ellátása során megsérült, továbbá, ha a kutya a szolgálat ellátására egyéb okból alkalmatlanná válik. A kábítószer-kereső és a robbanóanyag-kereső kutya minden olyan helyen igénybe vehető, amely a kutya életét, testi épségét és egészségét indokolatlanul nem veszélyezteti. A szolgálati kutya pihentetését az alkalmazása során is biztosítani kell, melynek időtartama legalább 15 perc. A pihentetést az erre alkalmas, nyugodt, ingerszegény helyen, lehetőleg a szállítóeszközben kell végrehajtani. Ilyenkor a kutya szükségleteiről is gondoskodni kell.

A szolgálati kutyák elhelyezésénél figyelembe kell venni az adott faj élettani szükségleteit. A szolgálati kutyákat külön rendeletben meghatározott alapterületű, fedett, tisztítható aljzattal rendelkező, az egyed méretéhez igazodó, levehető tetejű kutyaházzal ellátott kennelben lehet elhelyezni. A kutyák állandó elhelyezését úgy kell kialakítani, hogy biztosított legyen azok

nyugodt, egymástól elkülönített, egymás látóterén kívüli pihenése, valamint az állandó zavaró hatások, az erős napsütés, a hőség, a hideg vagy az állandó nedves környezet közömbösítése.

A szolgálati kutyák szállítására az Állatvédelmi törvényben foglalt szabályok az irányadóak.

Szolgálati kutyát kizárólag gyógyíthatatlan megbetegedés vagy a kutya biztos pusztulásával és indokolatlanul súlyos szenvedésével járó halaszthatatlan esetben lehet véglegesen elaltatni. A területi szervnél feleslegessé vált szolgálati kutyát a kiképző intézmény tartásra és gondozásra átveszi, valamint megvizsgálja, hogy a kutya átadható-e más kutyavezetőnek.

A szolgálatra alkalmatlanná vált szolgálati kutya selejtezését az a területi szerv végzi, amelynek állományába a kutya tartozik. A kilencedik életévét betöltött szolgálati kutya csak az állatorvosi és az alkalmazhatósági felülvizsgálat eredményétől függően, a kiképző intézmény vezetőjének engedélyével alkalmazható tovább. A felülvizsgálatot ez esetben évente meg kell ismételni.

A szolgálati kutyát a selejtezési jegyzőkönyv aláírásának a napjától kell törölni az állományból, de a tartásáról és ellátásáról az eladás napjáig, annak sikertelensége esetén az állat életének végéig gondoskodni kell. A selejtezett kutyát mindenekelőtt a vezetőjének kell felajánlani megvásárlásra, s ha a vezető ezen jogával nem él, úgy a kutya értékesíthető. Amennyiben a kutyára senki nem tart igényt, úgy a kiképző intézmény gondozásába kerül.³⁴²

A rendőrségi kutyákat egyébként a nyugdíjazásuk után fel szokták ajánlani „civil” emberek általi örökbe fogadásra is.

5.15.2. A büntetés-végrehajtásban dolgozó kutyák

A büntetés-végrehajtásban szolgálatot teljesítő kutyákról szintén utasítás rendelkezik. A bv. szervnél szolgálati állatként csak kutyák rendszeresíthetők. Ezen belül szolgálati kutya a járőr szolgálati kutya, a speciális elfogó kutya, a kábítószer-kereső kutya, a technikai eszköz-kereső kutya, a lőfegyver és pirotechnikai eszköz-kereső kutya, a nyomkövető kutya, a személykereső kutya, az egyéb képzettségű kutya, a belső tenyésztésből származó kutya, valamint az oktatási célú bemutatókon közreműködő kutya és a versenykutya.

A kutyavezető más bv. szervhez csak a szolgálati kutyájával együtt helyezhető át. A szolgálati kutyák elhelyezésénél figyelembe kell venni az adott fajta élettani sajátosságait, valamint a vonatkozó állategészségügyi és építési szakhatósági előírásokat. A szolgálati kutya

³⁴² 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás

elhelyezhető a bv. szerv területén kialakított helyen, más tulajdonában álló, bérelt helyen, vagy a kutyavezető otthonában.

Kutyatelepet kell kialakítani azoknál a bv. szerveknél, ahol a kutyavezetők létszáma eléri a 2 főt. A kutyatelep működtetéséért a kutyatelep vezetője felelős. A kutyatelepen kötelező kialakítani különböző helyiségeket, így kenneleket, kutyafürdetőt, kutyavezetők szociális helyiségét, raktárhelyiséget, állategészségügyi helyiséget, kutyafuttatót, valamint kiképzőpályát. A kutyák elhelyezése során biztosítani kell a kutyák nyugodt környezetben való elhelyezését, egymástól elkülönítve, és ki kell zárni a negatív, károsan befolyásoló tényezőket. A kutyatelepet úgy kell elhelyezni, hogy létesítményeinek védelme biztosított legyen. A kutyatelepet minden esetben körbe kell keríteni, és meg kell akadályozni, hogy oda illetéktelen személyek bemenjenek. A kennelek kialakításánál törekedni kell a jó tájolásra, hogy azt elegendő napfény érje, de legyen árnyékos rész is, és ne legyen huzatos. A kenneleket egymástól olyan falazattal kell elválasztani, amely könnyen tisztítható. Ajánlott a kennel sorok közé árnyékolás céljából fákat vagy élősövényt telepíteni. A kutyák tartózkodó helyiségeinek olyan anyagból kell készülnie, mely a kutyák egészségének nem árt. A kenneleket tetőszerkezettel kell ellátni. A kennelekben olyan kutyaházakat kell elhelyezni, melyekben a kutya kényelmesen elfér. Kutyatelepen ki lehet alakítani kutyakonyhát is. A kutyák fürdetésére olyan helyiséget kell biztosítani, melyben van hideg és melegvíz is.

A szolgálati kutya takarmányának tartalmaznia kell a kutyák számára szükséges vitaminokat, ásványi anyagokat és nyomelemeket. A szolgálati kutyákat lehetőség szerint egy időben, az időjárási viszonyok, a kutya fizikai és egészségügyi állapota figyelembevételével, szolgálatának befejezése után legkorábban 30 perccel lehet etetni. Etetés után a kutyákat kennelben elzárva, nyugodt körülményeket biztosítva kell hagyni. Ellenőrzésük legkorábban az etetés után 2 órával történhet. A kutyáknak adhatók különböző étrend-kiegészítők is, mint például immunerősítő, csonterősítő, szőrzetjavító készítmények. A kutyákat ételmaradékkal etetni tilos.

A szolgálati kutyákat szállítani csak az állatvédelmi szabályok betartásával lehet. A szállításra külön kialakított, lehetőség szerint légkondicionált járművel kerülhet sor, amely nem veszélyezteti a kutyák testi épségét, egészségét. A szállítóeszköznek alkalmasnak kell lennie arra, hogy az állatokat megvédje az időjárás kedvezőtlen hatásaitól, az ne okozzon sérülést, valamint az könnyen tisztítható és szökésbiztos legyen. A légtérnek biztosítania kell a kutyák fiziológiás igényeit. Amennyiben az utánfutó nem rendelkezik ventilátorral, vagy az nem

működik, úgy II. és III. fokozatú hőségriasztás idején szolgálati kutya abban nem szállítható. Nyári időszakban, ugyanezen hőségriadók esetén szolgálati kutya csak légkondicionálóval ellátott gépkocsiban szállítható. Amennyiben a kutyának a szállítás olyan sérülést okoz, mely előre látható volt, úgy a személyi állomány felelősségét meg kell állapítani, és fegyelmi, valamint kártérítési eljárást kell lefolytatni.³⁴³

5.16. Részösszefoglalás

Magyarország az állatok védelmét már nemcsak törvényi, hanem egyéb, rendeleti szinten is szabályozza. A különböző jogszabályok ismertetése alapján látszik, hogy minden állatfaj tartásával kapcsolatosan részletes szabályozás van bevezetve, külön kitérve az állatkísérletekre, a vágóhidakra, a veszélyes állatokra és az állatkertekre, cirkuszi menazsériákra. A fenti hosszas ismertetés azt a célt szolgálta, hogy rátérve immár magára az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásaira, értelmet nyerjenek az egyes tényállási elemek és az, hogy az elkövetési magatartások miért és mi alapján szankcionálандók. Bár az állatkínzás tényállása nem keretdiszpozíció, a fenti jogszabályok mégis háttérjogszabályokként szolgálnak, útmutatásul ahhoz, hogy a különböző fajú és célra tartott állatokat miként kell helyesen tartani.

³⁴³ 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás

VI. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM A HATÁLYOS BÜNTETŐJOGBAN

6.1. Általános áttekintés

Az 1978. évi IV. törvényhez képest bővült az állatok védelmével kapcsolatos szabályok köre, így az állatkínzás és a tiltott állatviadal szervezése mellett bekerült az orvvadászat és az orvhalászat tényállása is. Emellett az eredetileg meglévő jogszabályhelyek is jelentős változáson mentek keresztül, s a bűncselekmények végre önálló, büntetőjogi kategóriát kaptak a Btk. XXIII. Fejezetében, a környezet és természet elleni bűncselekmények fejezetben.

A környezet és a természet elleni bűncselekmények a Btk. szerint a környezetkárosítás, a természetkárosítás, az állatkínzás, az orvvadászat, az orvhalászat, a tiltott állatviadal szervezése, a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés, a radioaktív anyaggal visszaélés, a nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés, valamint az atomenergia alkalmazásával visszaélés. Mivel az értekezésem az állatvédelemről szól, és így különösen az állatkínzásról, ezen tényállással kívánom kezdeni a hatályos büntetőjogot, majd ahhoz kapcsolódóan ismertetem a környezetkárosítást, a természetkárosítást, valamint a tiltott állatviadal szervezését is, kitérve az 1978. évi Btk.-ra is.

A fejezet második felében a hazai joggyakorlatot mutatom be különböző bírósági határozatok alapján, valamint kitérek az állatok bűnjelként való helyzetére is.

6.2. Az állatkínzás

Az 1978. évi Btk. törvényi tényállásának bemutatásával kívánom az állatkínzás ismertetését elkezdeni, mivel ily módon látható igazán, hogy a tényállás mennyit fejlődött a kezdetekhez képest.

266/B. § (1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) állattartóként, háziasított emlősállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elüzi, elhagyja vagy kiteszi,

vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követik el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.

Ezen tényállás a már említett beiktatási törvényig egyik büntető törvénykönyvben sem szerepelt előzőleg, de az állatkínzások száma annyira elszaporodott, hogy a jogalkotó muszáj volt kiemelten és súlyosabban büntetni az ilyen cselekményeket.

Az 1978. évi Btk. az állatkínzás tényállását három pontra bontotta, különbséget téve az egyes állatosztályok között azzal, hogy más-más elkövetési magatartási formát rendelt hozzájuk. A tényállás (1) bekezdésének a) pontjában³⁴⁴ az elkövetési magatartás a gerinces állat bántalmazása, illetve olyan bánásmód alkalmazása, mely alkalmas arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza. Ehhez képest a b) pontban³⁴⁵ az elkövetési magatartás az elűzés, kitevés, elhagyás volt, de már nem a tágan értelmezendő gerinces állatok sérelmére, hanem leszűkítette a kört a háziállatokra és az ember környezetében tartott veszélyes állatokra.³⁴⁶ Sőt, a bűncselekmény alannyá válásának a feltétele az volt, hogy az elkövető állattartó legyen. Utólag megtekintve, igen visszásnak hathat ez a szűkítés, ugyanis a jogalkalmazó itt bizonyítási nehézségekbe ütközhetett, hiszen ma már ugyan kötelező a háziállatok és a veszélyes állatok nyilvántartásba vétele, de ez akkor nem volt így. A két említett passzust a törvénykönyv két évig terjedő szabadságvesztéssel rendelte büntetni vétség elkövetése miatt. A (2) bekezdés büntetési tétele az (1) bekezdés szerint minősült, de itt az a személy volt büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászott, illetőleg az, aki a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel, vagy tiltott módon halászott vagy horgászott.³⁴⁷ Végül a (3) bekezdés rendelkezett arról, hogy büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel sújtandó az, aki

³⁴⁴ 1978. évi IV. törvény 266/B § (1) Aki a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.

³⁴⁵ 1978. évi IV. törvény 266/B § (1) Aki b) állattartóként, háziállatot vagy az ember környezetében tartott veszélyes állatot elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³⁴⁶ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m. 404.

³⁴⁷ 1978. évi IV. törvény 266/B § (2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy tiltott vadászati módon vadászik, illetőleg a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.

az első vagy a második bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követi el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.³⁴⁸

A hatályos Btk. 2013-2022-ig³⁴⁹ csak az alapvető magatartásokat, így a bántalmazást, bánásmód alkalmazását, az állat elűzését, kitevését és elhagyását szabályozta, valamint minősített esetként a több állatra történő elkövetést és a különös szenvedés okozását.³⁵⁰

A 2021. évi CXXVIII. törvény 3. § (2) bekezdése azonban az elkövetési magatartások és a minősített esetek körét tovább bővítette 2022. január 01. napjától, így a mai napon hatályos normaszöveg a következő:

244. § (1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást

a) az állat különös szenvedését okozva,

b) több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozva,

c) nagy nyilvánosság előtt,

d) az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvényben meghatározott, az állat kedvtelésből való tartásától, illetve az érintett állatfaj tartásától eltiltással érintett állattal szemben az eltiltás tartama alatt, vagy

e) állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekmény miatti elítélést követő két éven belül követik el.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást

a) mérge alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével több állat pusztulását okozva, vagy

b) különös visszaesőként követik el.

³⁴⁸ 1978. évi IV. törvény 266/B § (3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1)–(2) bekezdésben írt bűncselekményt olyan módon követik el, hogy az az állatnak különös szenvedést okoz.

³⁴⁹ Btk. 244. §

(1) Aki

a) gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza,

b) gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást

a) az állatnak különös szenvedést okoz, vagy

b) több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.

³⁵⁰ KARSAI Krisztina: Kommentár a Büntető törvénykönyvhöz, CompLex Kiadó, Budapest, 2013, 513-514

(4) A (3) bekezdés szerint büntetendő, aki az (1) bekezdés a) pontjában foglalt bűncselekményt szaporítással összefüggő haszonszerzési cél érdekében, tíznél nagyobb számú kedvtelésből tartott állatra, a jó gazda gondosságának elmulasztásával követi el.

(5) Aki a (3) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(6) A (3) bekezdés b) pontja alkalmazásában a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, a tiltott állatviadal szervezése.

6.2.1. A védett jogi tárgy

A védett jogi tárgy immár nem a közbiztonsággal és nem is a köznyugalommal áll kapcsolatban, hanem a jogtárgy - felismerve azt, hogy az állatok védelme az ember alapvető kötelessége - az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek lett. Az elkövetés tárgya a gerinces állat és a veszélyes állat. Gerinces állat a fejlettség legmagasabb szintjén lévő, belső szilárdító vázzal rendelkező állat, veszélyes állat pedig az a gerinces, akit a 8/1999. (VIII.13.) KöM-FVM-NKÖM BM együttes rendelete annak minősít. Nem lehet azonban az elkövetés tárgya a védett állat, mert az ő esetükben természetkárosítást kell megállapítani.

A gerincesek, továbbá a gerinchúrosok az állatvilág törzsének legmagasabb fokán állnak. A gerincesek evolúciós fejlődésekor az anyagcseréjük hatásossága és az érzékszerveik teljesítménye olyan magas színvonalra jutott el, hogy ők már nem sorolhatóak be a gerinctelenek kategóriába. Ide tartoznak a halak, a kétéltűek, a hüllők, a madarak és az emlősök.³⁵¹

Kérdésként vetődik fel a védett jogi tárgy vonatkozásában az, hogy kiterjed-e a védelem a gerinces állat minden fejlődési formájára? E körben a természetkárosítás bűncselekménye részletes szabályt tartalmaz, miszerint az élő szervezet egyedének számít az egyed valamennyi fejlődési szakasza, alakja és állapota (így a magzatok és fejlettebb embriók is). Ilyen szabályt az állatkínzás törvényi tényállása nem tartalmaz. 2018-ban nagy társadalmi felháborodást váltott ki az, hogy a keszthelyi Vajda János Gimnázium biológia szakkörében a tanár akként végzett boncolást, hogy a tojás tetejét levágta és az abban található élő és már fejlett kiscsibét élve felboncolta, miközben a csibe csipogott és rugdosott. Ezen tevékenységét a diákok is nyomon követték, majd az egyikük videóra vette, mely alapján a szülők (és az állatvédők)

³⁵¹ DECKER, Kurt – FREIT, Günther E. – GÜNTHER, Kurt – PETERS, Günther – STERBA, Günther: *Urania Állatvilág: Halak, kétéltűek, hüllők*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1969., 13.

megtették a szükséges jogi lépéseket. 2018 júniusában a nyomozó hatóság – mivel a cselekmény nem bűncselekmény – megszüntette a nyomozást. Ennek indoka a következő volt: *„A rendőrség szerint viszont a büntető tényállásban a bántalmazás, és nem a „fizikai fájdalom okozása fordulat” szerepel, a szankció szempontjából nem az „állatban elért érzet, eredmény” számít, hanem az elkövető magatartása. A nyomozás során pedig azt állapították meg, hogy „a biológiai szakkört vezető tanár nem tanúsította azt a magatartást, melyet a jogalkotó a bántalmazás fogalmaként definiál és kriminalizál”. Így szerintük a tanár szándéka nem irányult bántalmazás megvalósítására.”³⁵²*

Annak ellenére, hogy a fenti állítások súlyosan törvénytörőek és helytelenek, nem találtam arra vonatkozó adatot, hogy az eljárás folytatását az ügyészség elrendelte volna, vagy az ügyben vádemelés történt volna. Megjegyzem, hogy az élő állatok kiskorú gyermekek előtti boncolása álláspontom szerint felveti a kiskorú veszélyeztetésének büntetettét is, különös tekintettel arra, hogy több olyan gyermek is volt, aki ezen boncolások elvégzésekor nem akart jelen lenni az állatok szeretete miatt.

Az eljárás bűncselekmény hiányában való megszüntetésével tehát nem értek egyet. Állatorvoszakértőnek kellett volna véleményt adnia arról, hogy a kiscsibe milyen fejlettségi fokban volt, és képes volt-e már a fájdalom érzékelésére. A kétségbeesett csipogás és a rugdosás, valamint a cikkben szereplő, élveboncolásról szóló videó mindenképpen arra enged következtetést, hogy a csibe pár napra lehetett a kikelési fázistól. Bár a baromfik élelmezési céllal elpusztíthatóak, jelen esetben ilyen célról nem beszélhetünk. Emellett maga a bántalmazás is indokolatlan és brutális volt. Megjegyzem, a cselekmény hivatalos állatkísérletnek sem minősülhet, és a boncolás ezen fajtáját a külön jogszabályok sem engedik meg. Az állatkínzás tehát mindenképpen megvalósult, mégpedig annak a különös szenvedést okozó fordulata.

Mivel magzat vagy embrió sérelmére elkövetett állatkínzással kapcsolatos bírósági határozat nem áll rendelkezésre, nem ítéltető meg a bíróság álláspontja sem. Jómagam azonban az egyedfejlődés korábbi szakaszaira vonatkoztatva is büntetni rendelném az állatkínzást, amennyiben orvosszakértő megállapítja, hogy a magzat olyan fejlődési szakban volt, melyben már képes volt a fájdalom és az egyéni ingerek érzékelésére.

³⁵² GERGELY Zsófia: *Élő állatokat boncolnak az állami sulis diákjai? A rendőrség szerint nem történt semmi*, HVG c. folyóirat, Budapest, 2018.07.26., https://hvg.hu/itthon/20180726_elo_allat_boncolas_heszthelyi_iskola_biologia_szakkor_nyomozas, letöltés dátuma: 2024.08.07.

AMBRUS István docens úr a védett jogi tárgy vonatkozásában megfogalmazta a saját nézeteit, miszerint „a bűncselekmény jogi tárgyának kell tekinteni – és pedig az alábbi sorrendiség szerint – a következőket:

- a) az állatnak mint érző individuumnak a szükségtelen szenvedéstől mentes élethez való jogát (elsődleges, közvetlen jogi tárgy);
- b) az állat gazdájának az állathoz fűződő érzelmi viszonyulását (másodlagos, közvetlen jogi tárgy);
- c) a közrendet, ezen belül egyrészt a közbiztonságot, másrészt a köznyugalmat (közvetett jogi tárgy);
- d) más vagy mások életét, testi épségét, egészségét (áttételes jogi tárgy).³⁵³

AMBRUS István védett jogi tárgy megfogalmazásával egyetérttek, ugyanis az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő társadalmi érdek megfogalmazás 2024-re már idejét múlta, és nem lehet ennyire leegyszerűsíteni, különös tekintettel arra, hogy az állattartók nagy része már nem csak egy állatként, hanem családtagként tekint ezen élőlényekre. Érdekes kérdéseket vethetne fel azonban a büntetőeljárás során az, hogy amennyiben a másodlagos védett jogi tárgyat vesszük alapul, akkor az állat gazdája sértettként is szerepelhetne az eljárásban.

A sértetti jogértelmezés kapcsán a jogalkalmazás során felmerült egy olyan eset, miszerint egy állatkínzásban érintett gazda pótmagánvádlóként akart fellépni a büntetőeljárás során. A különböző bíróságok különféleképpen értelmezték a jogszabályokat, ám végül a Kúria akként döntött, hogy állatkínzás bűncselekménye miatt pótmagánvádnak nincsen helye, ugyanis a bűncselekmény védett jogi tárgya az állat, mint érző lény életének, egészségének védelme, azaz a tényállásban büntetni rendelt magatartások nem konkrét személyek jogait sértik vagy veszélyeztetik. Miután a pótmagánvádlói fellépésre a sértett ellen elkövetett bűncselekmény esetén van lehetőség, és a pótmagánvád nem a polgári jogi igény érvényesítésének egyéb útja, a felülvizsgálati indítványban hivatkozott azon érvelés, miszerint a pótmagánvádló az elpusztult állat tulajdonosa és ebből következően közvetlen anyagi hátrány és lelki trauma érte, nem foghatott helyt.³⁵⁴

A fentiek kapcsán, a védett jogi tárgy vonatkozásában megfogalmazottakra is figyelemmel szintén AMBRUS István vetette fel azt, hogy az állat tulajdonosát sértettként is lehetne definiálni, mivel a gazdának az állathoz való érzelmi viszonyulását közvetlen jogi tárgyként lenne indokolt elismerni. Ebből következően pedig a gazda részére biztosítani kellene a pótmagánvádlói (és persze a magánfélként történő) fellépés lehetőségét is. A szerző utalt arra is, hogy az

³⁵³ AMBRUS István: Az állatkínzás bűncselekményének jogi tárgyai, egyes dogmatikai kérdései, valamint de lege ferenda szabályozása, Magyar Jog c. folyóirat, 2021. évi 7-8. szám, Budapest, 455.

³⁵⁴ Kúria Bfv.I.1.546/2012. számú ítélete (BH2013. 183.)

Alkotmánybíróság álláspontja szerint a hamis vádnak is lehet sértettje, így ez nem feltétlenül lenne kizárt az állatkínzásnál sem.³⁵⁵

Ezzel kapcsolatosan, mint írtam, egyetértek azzal, hogy az állat tulajdonosának az érzelmi viszonyulása lehetne a másodlagosan védett jogi tárgy. A gyakorlatot tekintve azonban a sértetti fellépés lehetőségét aggályosnak értékelem, ugyanis a legtöbb esetben az állatkínzást pont, hogy az állat gazdája, tulajdonosa követi el az állattal szemben. Ekképpen a terhelt egyszerre lenne a terhelt és a sértett is egyben, mely nem szerencsés, bár jogilag megoldható. Mint egy kölcsönösen, egymás sérelmére elkövetett súlyos testi sértés bünteténél is. Nem szabad ugyanakkor megfélemlíteni arról, hogy ezen esetben két külön elkövetőről beszélünk. Mindemellett természetesen nem lehet figyelmen kívül hagyni azon eseteket sem, melyeknél nem az állat tulajdonosa követi el az állatkínzást, mert ilyenkor a sértetti jogok gyakorlására, akár a magánfélként történő fellépés lehetőségét is ideértve, a tulajdonost jómagam is mindenképpen feljogosítanám. Ugyancsak a sértettihez hasonló jogokat kellene adni azon állatvédő szervezetek képviselőinek, akik a bántalmazott állatot magukhoz veszik, így követelve adott esetben az állatorvosi kezelés költségeinek vagy az állat szállításával kapcsolatosan felmerült költségeknek a megtérítését, akár egy polgári jogi igény formájában is. Ez azért is lenne fontos, mert az állatvédők az eljárásban általában, mint egyéb érdekelt (tanúk, feljelentők) vesznek részt, akik nem érvényesíthetik a büntetőeljárás során az elkövetővel szemben a kezeléssel, szállítással, egyéb módon felmerült vagyoni igényeiket. Érdekes feladat elé lehetne tehát állítani a jogalkotókat azzal, hogy miként lehetne megoldani az ismertetett problémák alapján azt, hogy az állatkínzásnak lehessen sértettje.

6.2.2. Az elkövetési magatartások

Ezen kitérő után ismertetem az elkövetési magatartásokat, melyeket több részre kell bontani. Az (1) bekezdés a) pontja szerint az elkövetési magatartás az állat bántalmazása, valamint az olyan bánásmód alkalmazása, amely alkalmas arra, hogy az állat pusztulását vagy maradandó egészségkárosodását okozza. Bántalmazás mindenfajta erőszakos ráhatás, még akkor is, ha testi sérülést nem okoz, a bánásmód pedig hosszabb ideig tartó vagy állandó folyamatot jelent, amibe beletartozik minden olyan fizikai és pszichikai ráhatás, amely alkalmas arra, hogy az állatnak az kellemetlenséget vagy szenvedést okozzon. Ide lehet sorolni az állandó éheztetést, az állat folyamatos mozgáskorlátozását, de akár az olyan állandó szidalmazást is, mely által az állat

³⁵⁵ AMBRUS i.m. 458.

agresszívvá és támadóvá válhat, netán folyamatosan bujdokol, és nem mer kapcsolatot teremteni a külvilággal. Az állatkínzás nyitott törvényi tényállás, tehát bármely olyan magatartás tényállásszerűvé teszi, amely az eredmény előidézésére alkalmas. A fentiekből is láthatóan elkövethető mind tevészel, mind mulasztással.

A bánásmód kapcsán rámutatok arra, hogy bár a bírói gyakorlat szerint az csak egy hosszabb, folyamatos magatartást ölelhet fel, elképzelhető a gyakorlatban olyan eset is, amikor az rövidebb idő alatt valósul meg. Így például, ha valaki akként szállítja egyik városból a másikba a kutyáját, hogy ezen útra a zárt csomagtartóba helyezi, ahol nincs elegendő levegő, és a kutya fuldokol, álláspontom szerint nem bántalmazással, hanem bánásmód alkalmazásával követi el a bűncselekményt, akkor is, ha az mindösszesen 2-3 óra alatt megy végbe.

Nem tekinthető azonban állatkínzásnak az idomítás céljából történő nevelés, vagy az, amikor valaki a saját testi épségét védi egy támadó állattal szemben (ez esetben végszükséget lehet megállapítani). A büntetethez nem szükséges, hogy az elkövető az állat életét kioltsa vagy annak maradandó egészségkárosodást okozzon, hanem elég az, hogy az elkövető magatartása objektíve alkalmas legyen ezen cselekményekre nézve. A cselekménynek ugyanakkor indokolatlannak kell lennie.

Az állatkínzás nem kerettényállás, tehát nem szükséges hozzá az, hogy a tényállás más normák szabályaival legyen megtöltve tartalommal. Ugyanakkor az állatokkal való helyes bánásmód mikéntjét és az egyes állatfajokra vonatkozó speciális igényeket, továbbá a foglalkozással kapcsolatos egyes állatvédelmi szabályokat (pl. állatkísérlet, vágóállatok) külön jogszabályok határozzák meg, melyek alapját képezhetik az állatkínzás, mint bűncselekmény megvalósulásának. A fentiek miatt AMBRUS István az állatkínzást nem valódi vagy tágabb értelemben vett kerettényállásnak nevezi, melyből az következik, hogy a bíróság jogosult eltérni az Állatvédelmi törvény egyes vonatkozásaitól és az elkövetőkre kedvezőbb értelmezést fogadhatja el.³⁵⁶

A korábban kifejtettek felelevenítéseként, az Ávtv. szerint az állattartó köteles a jó gazda gondosságával eljárni, az állat fájának, fajtájának és élettani szükségleteinek megfelelő életfeltételekről gondoskodni. Tekintettel kell lenni az állat korára, nemére és élettani állapotára, valamint biztosítani kell az egymásra veszélyt jelentő, egymást nyugtalanító állatok elkülönített tartását. Az állattartónak gondoskodnia kell az állat igényeinek megfelelő és

³⁵⁶ AMBRUS i.m. 456-457.

rendszeres, de legalább napi egyszeri ellenőrzéséről.³⁵⁷ Az állattartó kötelezettségei közé tartozik az állat megfelelő és biztonságos elhelyezése, szakszerű gondozása és szökésének megakadályozása. Az állatot lehetséges megkötve tartani vagy a mozgását egyéb módon korlátozni, azonban számára is biztosítani kell a zavartalan pihenést és a sérülésmentes mozgás lehetőségét. A szabadon tartott állatnak olyan területet vagy létesítményt kell biztosítani, amelyben védelmet talál a veszély vagy az időjárás káros hatásaival szemben. Az olyan állatok számára, akik zárt körülmények között vannak tartva, megfelelő mozgásteret kell biztosítani. A gazdasági haszon céljából tartott állat tartása, szállítása és életének kioltása során előnyben kell részesíteni az állatkímélő technológiákat.³⁵⁸

Az állatnak tilos indokolatlan vagy elkerülhető fájdalmat, szenvedést vagy sérülést okozni, illetve az állatot károsítani. Így különösen nem szabad az állatot kínozni (ez nem terjed ki az érett libatoll házilag vagy engedélyezett technológia szerint végzett szedésére); emberre vagy állatra uszítani, illetőleg állatviadalra idomítani; kényszertakarmányozásra fogni (kivéve az egészségügyi megfontolásból való kényszerű táplálás esetét, például kacsá- vagy libatömés); a kíméletét nem biztosító módon mozgatni, szállítani és elhelyezni; a teljesítőképességét felismerhetően meghaladó teljesítményre kényszeríteni, továbbá természetellenes és önpusztító tevékenységekre szoktatni.³⁵⁹

Tilos az állat fizikai, pszichikai állapotának olyan megterhelése, küzdelemre készítése egy másik állattal vagy emberrel, amely sérülést vagy halált okozhat.³⁶⁰

Az elkövetési magatartások tehát igencsak sokrétűek, mindig figyelembe kell venni a konkrét állatot és az ő konkrét szükségleteit. Máshogyan kell tartani egy fiatal vagy egy idős állatot, továbbá máshogy kell tartani egy hörcsögöt vagy egy halat. Az azonban közös bennük, hogy a tartás és a bánásmód nem érheti el a bűncselekményi kategóriát.

BEN-BELGACEM Anikó vetett fel egy érdekes kérdést a bánásmóddal kapcsolatosan, mégpedig az állat „túlszeretése” kapcsán. Álláspontja szerint ugyanis megállapítható az állatkínzás bűncselekménye akkor is, ha a családtagként tartott kutyát, macskát a gazdája tületetéssel próbálja elkényeztetni. Ugyanis, ha ezen állatok a túlzott élelemfelvétel miatt elhízhatnak és náluk az elhízás következtében súlyos szervi károsodások következnek be, akkor az alkalmas arra, hogy a maradandó egészségkárosodásukat okozza. Jogosan tette fel a szerző ugyanakkor azt a

³⁵⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 4. §

³⁵⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 5. §

³⁵⁹ 1998. évi XXVIII. törvény 6. §

³⁶⁰ 1998. évi XXVIII. törvény 7. §

kérdést is, hogy bár a gazda ezen magatartása alkalmas a bűncselekmény megállapítására, de az valóban veszélyes-e a társadalomra?³⁶¹

Az elkövetési magatartások körében mindenképpen ki kell emelni az állatokkal való szexuális tevékenység végzésének, a zoofiliának kérdéskörét is, melyet önmagában utoljára a Csemegi-kódex rendelt büntetni, mint a természet elleni fajtalanság vétségét.³⁶² Fajtalanságnak nevezték a természetellenes módon történő nemi ösztönök elfajulását és beteges megnyilvánulását, ezen belül pedig az állattal való fajtalanságot bestialitás vagy szodómia néven illették.³⁶³ A magyar büntetőjog ma már önmagában nem bünteti a zoofiliát, azonban úgy gondolom, hogy ezen tevékenység végzése is beleilleszthető az állatbántalmazás magatartásába, amennyiben az alkalmas arra, hogy az állat pusztulását vagy maradandó egészségkárosodását okozza. Egyetértek ugyanakkor AMBRUS István azon megállapításával is, hogy ha a védendő érték az az állat szenvedésmentes élete, akkor a velük való szexuális tevékenység végzése abban az esetben is legyen büntetendő, ha az nem alkalmas a pusztulás vagy a maradandó egészségkárosodás okozására.³⁶⁴ Ugyanígy megfontolandó VETTER Szilvia vélekedése is, miszerint a zoofília már csak azon oknál fogva is büntetőjogi szankció tárgyát kellene képezze, hogy az egy közerkölcsbe ütköző, megbotránkoztató jellegű cselekmény, melynek magas a társadalomra veszélyessége.³⁶⁵

A maradandó egészségkárosodás megállapítása orvosszakértői kérdés. Az orvosszakértői kérdéskörnél tartva indokolt kitérni arra, hogy időnként elhangzanak a média vagy a politika irányából olyan kijelentések, miszerint különbséget kellene tenni az állatkínzás vonatkozásában is aszerint, hogy mennyire volt súlyos az állatkínzás, így párhuzamot vonva a testi sértés egyes eseteivel. Ennek körében az állatkínzásnál is különbséget kellene tenni a súlyos és az életveszélyt okozó testi sértés, valamint a maradandó egészségkárosodás és a halál között. Ezek megítéléséhez azonban minden egyes esetben állatorvosszakértőt kellene igénybe venni, ráadásul az állatvilág olyan széleskörű, hogy az sem lenne mindegy, hogy milyen specialista szakvéleménye lehet irányadó, vagy az, hogy egy állatorvos meg tudjon ítélni minden egyes sérülést úgy, mint egy ember vonatkozásában. Minden állat más, és minden állat és állatfaj

³⁶¹ BEN-BELGACEM Anikó: *Gondolatok az állatkínzás bűncselekményének törvényi tényállásához*, Ügyészek Lapja, 2019. évi 3. lapszám, Budapest, 2019., 64.

³⁶² 1878. évi V. törvénycikk 241. §: Ha a férfi férfival, avagy ha férfi vagy nő állattal fajtalankodik (kéjeleg), a természet elleni fajtalanság vétségét követi el.

³⁶³ DORNING Henrik – VARGA Lajos: *A büntetőjog tankönyve II. kötet*, A Magyar Királyi Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak Kiadása, Budapest, 1936., 67.

³⁶⁴ AMBRUS i.m. 461.

³⁶⁵ VETTER (2024) i.m. 93.

egyedi fájdalomtűrő képességgel rendelkezik. Ekképpen kétséges az, hogy a diverzitást figyelembe véve egyáltalán elképzelhető lenne-e minden konkrét esetben egy biztos, minden kétséget kizáró és szakszerű vélemény adása. Azzal azonban egyet kell értenem, hogy felmerülnek a jogalkalmazás során olyan esetek, ahol bár a bántalmazás vagy a bánásmód nem volt alkalmas arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, ugyanakkor az ember az egészséges jogérzete és az állatokkal való empátiája alapján mégis arra felé hajlana, hogy a cselekménynek bűncselekménynek kellene lennie. Egyebekben megemlíthető, hogy a külföldi nemzetek jogrendje sem tüntet fel külön büntetőjogi gyógytartamokat az állatkínzások esetében. Míg egyes államok „súlyos” bántalmazást büntetnek, addig más államok taxatívén sorolják fel azon elkövetési magatartásokat, melyek nálunk az Ávtv.-ben vannak feltüntetve. A taxatív felsorolást azért nem tartom szükségesnek, mivel egyrészt az állatkínzás eseteit az Állatvédelmi törvény alapul vételével is meg lehet határozni, másrészt pedig a taxatív felsorolásnak az a hátránya, hogy bármikor előfordulhatna egy olyan különleges jogeset, mely a törvény módosítását tehetné szükségessé. Rosszabb esetben a cselekmény büntetendőségét zárná ki pont azzal, hogy nem szerepel a törvényben. Ekképpen az „alkalmas arra, hogy” kitétel a Btk.-ban sokkal tágabb kört ölel fel, és nem is szükséges az, hogy az eredmény bekövetkezzen.

Az (1) bekezdés b) pontjában az elkövetési magatartások az állat elűzése, elhagyása vagy kitevése, tettesként azonban itt csak az állattartó vagy az állat birtokosa vonható felelősségre, erre utal az „állatát” kifejezés, tehát a bűncselekmény alanya az állat tulajdonosa vagy birtokosa lehet. Minden olyan magatartás idetartozik, melynek eredményeképpen az állat feletti korábbi birtokviszony megszűnik, ugyanis az Ávtv. kimondja, hogy az ember környezetében tartott állat, valamint a veszélyes állat tulajdonjogával, tartásával felhagyni nem szabad.³⁶⁶ Fontos kiemelni e körben, hogy nemcsak a tartós, hanem az időleges birtokállapot is megalapozza a büntetőjogi felelősséget, melyről a joggyakorlat bemutatásánál fogok bővebben értekezni.

Mindkét elkövetési forma vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A tette az a) pontban meghatározott bűncselekménynek bárki lehet, míg a b) pontnál az állattartó vagy az állat birtokosa lehet. Egyenes és eshetőleges szándékkal is elkövethető mindkét bűncselekmény. Az elkövető tudatának át kell fognia, hogy gerinces állatot bántalmaz és azt is, hogy a cselekménye alkalmas arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy

³⁶⁶ BELOVICS Ervin - MOLNÁR Gábor - SINKU Pál: *Büntetőjog II. Különös rész, Hetedik, hatályosított kiadás*, szerk.: BELOVICS Ervin, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2019., 376.

pusztulását okozza. A tettesség és a részesség az általános szabályok szerint alakul, így szóba jöhet a társtettesség, a felbujtás és a bűnsegély is.

6.2.3. A gondatlanság problémaköre

VASKUTI András professzor úr egy nagyon érdekes dogmatikai kérdést vetett fel azzal kapcsolatosan, hogy nem kellene-e büntetni a gondatlan elkövetést is, mely egy nemrég történt eset kapcsán merült fel.³⁶⁷ 2024 júliusában, Budapesten egy állatorvos bezárta a két kutyáját a kocsiba, amikor az időjárás nagyon meleg volt. Mivel a kutyák szaporán vették a levegőt, és alig akartak reagálni a környezeti ingerekre, a járókelők értesítették a rendőrséget, akik a helyszínre kiérve betörték a kocsni ablakait, kiszabadították a kutyákat és vízzel hűtötték őket. Az állatorvos ellen állatkínzás vétsége miatt indult büntetőeljárás.³⁶⁸ Helyes-e az, ha az állatorvost gyanúsítottként hallgatják ki? Kiterjedt-e a szándéka, ha csak eshetőlegesen is az állatkínzásra, vagy a cselekménye csak gondatlan lehet?

A gondatlanságból elkövetett állatkínzást a törvény nem rendeli ugyan büntetni, de ennek felülvizsgálata mindenképpen indokolt lenne az alábbiak miatt. Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, vagy cselekménye lehetséges következményeit azért nem látja előre, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.³⁶⁹ A fenti jogeset kapcsán feltétlenül párhuzamot kell vonni más, hasonló jellegű, gondatlanságból is elkövethető bűncselekménnyel, így például az emberöléssel. Az emberölés, ugyanúgy, mint az állatkínzás, nyitott törvényi tényállás, így más halálának az előidézésére alkalmas bármilyen jellegű magatartás tényállásszerű lehet. A gondosság kifejtésére irányuló kötelesség mindig objektív mértékhez igazodik, amelyet írott szabályok, szakmai szokások tartalmaznak, vagy ami a mindennapi életben kialakult gyakorlatban jelenik meg. Ezzel szemben a gondosság kötelességének betartására való képesség mértékét mindenkor az elkövető személyes tulajdonságai alapján és a körülmények figyelembevételével lehet meghatározni.³⁷⁰ Az állatorvos esetével azon jogesetet lehet párhuzamba állítani, amikor valaki például a gyermekét hagyja bent felhúzott ablakokkal a kocsiban kánikula idején pár percre, és a gyermek meghal.

³⁶⁷ A jelen dolgozat tárgyában, 2024. július 17. napján megtartott kutatóhelyi vita kapcsán merült fel a jogkérdés.

³⁶⁸ KAISER Orsolya: *Egy állatorvos hagyta kutyáit a felforrósodott autóban*, 2024.07.13., <https://telex.hu/belfold/2024/07/13/allatkinzas-allatorvos-rendorseg-kutya-auto-kanikula>, letöltés dátuma: 2024.08.06.

³⁶⁹ 2012. évi C. törvény 8. §

³⁷⁰ A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa 3/2013. BJE jogegységi határozata

Ilyenkor az elkövető gondatlanságból elkövetett emberölés miatt vonható általában felelősségre, ugyanis a szándéka még eshetőlegesen sem terjedt ki arra, hogy a gyermekét megölje, azonban számolnia kellett azzal, hogy a felforrósodott gépjárműből a magatehetetlen gyermek nem fog tudni kijönni és meghalhat. Hasonló a helyzet azon esetekben, amikor a szülő pár percre felügyelet nélkül hagyja az úszni nem tudó gyermekét, és a gyermek a medencébe fullad. Ezen példákat alapul véve az állatorvos a szülőkhöz hasonlóan járt el és hozzájuk hasonló magatartást tanúsított akkor, amikor a magatehetetlen kutyákat bent hagyta a felforrósodott kocsiban, számukra vizet és esetlegesen klímát nem biztosított. Az állatorvos magatartása tehát alkalmas volt arra, hogy az állatok pusztulását okozza, mely eredmény elmaradása az eljáró rendőrök gyors és hatékony segítségének volt köszönhető. Az állatorvos tudattartamát természetesen csak az ügy összes körülményének figyelembevételével és ismerete mellett lehet vizsgálni, azonban a szakmájából is fakadóan nyilvánvalóan tudnia kellett azt, hogy nyáron, a melegben az autó belülről fel fog forrósodni, mely a kutyáknak legalább hőgutát, rosszabb esetben halált okozhat. Így előre látta a cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízott azok elmaradásában (tudatos gondatlanság). Az állatorvos elmondása szerint a kutyákat nem szándékozott hosszú időre az autóba zárni, csak más elterelte a figyelmét, és ezért időzött el annyit a kocsin kívül. Ekképpen – megismételve, hogy az ügy összes körülményét nem ismerem – az állatorvos cselekménye gondatlan és nem pedig szándékos volt, különös tekintettel arra, hogy nyilvánvalóan nem akarta a kutyákat megölni. Ha viszont a cselekménye gondatlan volt, úgy az nem is büntethető, mivel a törvény nem rendeli a gondatlan elkövetést büntetni. A jogalkotó tehát adós maradt azzal, hogy megfontolja az állatkínzás törvényi tényállásába a gondatlanságból történő elkövetés bevezetését is. Kiemelten indokolt lenne ez azon okból is, hogy egyre gyakrabban lehet hallani olyan esetekről, amikor a kutyát lehúzott ablak nélkül zárják be a kocsiba egy-egy bevásárlás alkalmával, és a rendőrségnek kell közbeavatkoznia. A fentiek természetesen nem vonatkoztathatóak azon esetekre, mikor az állatot több órán keresztül hagyják bent a kocsiban forróság idején, mert ezeknél az eshetőleges szándék a belenyugvás miatt feltétlenül megállapítandó, ahogy az egyenes szándék is szóba jöhet bizonyos esetekben. Hozzáteszem, hogy ezen szándékos cselekményeknél a különös szenvedés okozása is feltétlenül fennáll, mint minősítő körülmény.

TILKI Katalin mutatott be egy igen érdekes és elgondolkodtató jogesetet az egyik tudományos cikkében. A többszörösen büntetett előéletű vádlott az ingatlanához tartozó istállóban 7 lovat tartott, melyek közül az egyik 14 éves ló rosszul lett és nem tudott a lábára állni. A vádlott élettársa kihívta az állatorvost, aki megállapította, hogy a ló keresztbénaságban szenved és a

kondíciója a közepesnél gyengébb. Az állatorvos megkérte arra a vádlottat, hogy ott etessék és itassák a lovat, ahol fekszik, továbbá gyógyszereket adott neki, de az állat fogazatát nem nézte meg. Az állatorvos felhívta a vádlott figyelmét arra, hogy a kezelést meg kell majd ismételni. Ezt követően a vádlott nem intézkedett az állat további kezelése iránt, és továbbra sem gondoskodott arról, hogy a lónak megfelelő mennyiségű és minőségű takarmányt adjon, melynek következtében a lónál nagymértékű súlyvesztés következett be. Az állatnál a kondíció romlása a rossz fogazata miatt alakult ki, melynek következtében került a táplálék felvételét és nála rágási zavarok alakultak ki. Az éhezés és a szomjazás az állatnak különös szenvedést okozott, majd a keringése összeomlott és elpusztult. Az ügyészség a terheltet a Btk. 244. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntetvével vádolta meg. A bíróság a bizonyítási eljárás során megállapította, hogy a terhelt nem tudott arról, hogy a ló állapota a rossz fogazata miatt romlott folyamatosan, mert arra az állatorvos nem hívta fel a figyelmét. Az állat pusztulását pedig az akadályozhatta volna meg, ha a fogakat a vádlott kezelte és biztosítja a speciális igényekhez igazodó táplálását. Erről azonban a vádlott nem tudott. Ebből pedig az a következtetés vonható le, hogy önmagában az, hogy a vádlott a keresztbénaság miatt (félre)kezelt ló további orvosi vizsgálatát elmulasztotta és az állatorvost nem kereste fel, büntetőjogi relevanciával nem bír. Ennek kapcsán a járásbíróság azt is kifejtette, hogy a vádlottat a nem megfelelő állagú és minőségű élelem biztosítása vonatkozásában csak gondatlanság terheli, mert a tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztotta, amikor a súlyt veszítő állatnak nem adott másféle, könnyebben feldolgozható és megemészthető élelmet. Mindezekre tekintettel a bíróság a vádlottat – bűncselekmény hiányában – felmentette. Az ügyészség az ítélet ellen súlyosításért, a bűnösség kimondására irányuló fellebbezést jelentett be, melynek lényege szerint a vádlott az állattartói kötelezettségek egész sorának a folyamatos és vétkes elmulasztásával járult hozzá az állat elpusztulásához, így a szándékos állatkínzásért felelnie kell. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta. Álláspontja szerint ugyanis a vádlott bár nem a jó gazda gondosságának megfelelően járt el, de e körben csak tudatos gondatlanság terhelheti.³⁷¹

A bíróságok határozataival és indokolásával nem értek egyet. A vádlott bár valóban nem állatorvos, de azt folyamatosan figyelemmel kísérte, hogy a ló szó szerint eléhezik, és ez ellen nem tett semmit. Csupán azon oknál fogva felmenteni a felelősség alól, hogy az állatorvos nem vizsgálta meg a ló fogait és így nem derült ki a vádlott számára a táplálékfelvételi nehézség,

³⁷¹ TILKI Katalin: *Egy állatkínzással kapcsolatos jogeset során felvetődött kérdések*, *Ügyészek Lapja*, 2022. évi 1-2. lapszám, Budapest, 2022., 103-109.

nem foghat helyt. A vádlott évek óta foglalkozott lovakkal, így látnia kellett azt, hogy a ló rágása nem megfelelő. Emellett azt is látnia kellett, hogy a gyors, ügyeletben elvégzett állatorvosi kezelés végső soron nem vezetett eredményre, ezért az állat további kivizsgálást igényelt. Hovatovább, maga az állatorvos is arra kérte őt, hogy a kezelést ismételjék meg egy másik állatorvossal. Ennek ellenére a vádlott végignézte a ló éhen halását több napon keresztül anélkül, hogy ez ellen bármit tett volna. Hozzáteszem, az ügyeletes állatorvost sem ő, hanem az élettársa hívta ki a ló első rosszulletekor. A bíróságok a vádlott cselekményét tudatos gondatlanságból elkövetettnek értékelték, majd őt bűncselekmény hiányában felmentették. E körben ismételen az emberölésre kell visszautalnom, ugyanis a töretlen bírói gyakorlat alapján nem gondatlanságból, hanem eshetőleges (ritkább esetben egyenes) szándékkal követi el az emberölést az, aki a rábízott beteg, idős, magáról gondoskodni nem tudó személy ellátását elmulasztja, és ezzel a halálát okozza. A passzív magatartással elkövetett emberölés esetén az elkövető tudata ugyanis átfogja, hogy a koránál vagy az egészségügyi állapotánál fogva önmagáról gondoskodni nem tudó személy létfenntartásának, gyógykezelésének és felügyeletének elmulasztása a halálos eredmény reális lehetőségét teremti meg és e következményeket kívánja vagy ezekbe belenyugszik.³⁷² A vádlott azzal, hogy nem biztosította a láthatóan nagyon beteg lovának a megfelelő állatorvosi ellátását, továbbá nem biztosított a számára olyan élelmet, melyet meg tudott volna (vagy legalább megpróbált volna) elrágni, elmulasztotta az alapvető állattartói kötelességeit. Mivel huzamosabb időn keresztül szemlélte, hogy a ló nem vesz fel táplálékot és nem áll lábra (mely köztudomású, hogy a lovaknál igen komoly bajt jelez), egyértelműen tudnia kellett azt, hogy a ló valószínűleg el fog pusztulni. És mint ilyen, a vádlott ebbe a következménybe anélkül nyugodott bele, hogy az ellen bármit tett volna. A fentiekre tekintettel tehát a vádlott eshetőleges szándéka egyértelműen megállapítható volt és így a bűnösségét is meg kellett volna állapítani.

6.2.4. A minősített esetek

A (2) bekezdés sorolja fel azon minősített eseteket, ahol a büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés is lehet. Ezek a minősített esetek a különös szenvedés okozása, a több állat maradandó egészségkárosodásának vagy pusztulásának okozása, a nagy nyilvánosság előtti elkövetés, az állattartástól eltiltás hatálya alatti elkövetés, valamint az, ha valaki a

³⁷² Eln. Tan. B. törv. 410/1982. számú ítélete (BH1982. 316.)

bűncselekményt úgy követi el, hogy állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése miatt az azt megelőző két éven belül már elítélték.

A különös szenvedés okozása nem szakértői, hanem jogalkalmazói kérdés, azonban e körben mindenképpen irányadóak az igazságügyi állatorvosszakértő véleményében foglalt megállapítások. Párhuzamba lehet állítani a különös kegyetlenséggel elkövetett emberöléssel, ahol a különös kegyetlenség megítélése szintén nem szakkérdés. Alapul lehet venni még az egyes bűncselekményeknél előforduló sanyargatást is. Mégis, ha definiálni kell, a különös szenvedés az átlagot meghaladó, rendkívüli brutalitással véghezvitt, fizikai és pszichikai gyötrelmet okozó elkövetési mód.³⁷³ Ilyen lehet egy állat baltával történő agyonverése, de ide tartozik a halálra éheztetés is. Álláspontom szerint ide sorolható az is, amikor valakinek az állata tele van gennyes sebekkel, de nem látja/láttatja el, hanem hagyja, hogy elfertőződjön az összes sérülése. Mivel az állat az elfertőződés miatt pokoli kínokat élhet át, a különös szenvedés okozása mindenképpen fennáll.

A több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó elkövetési mód szintén felminősíti az alapesetet büntetvé. A törvényalkotó ezzel egy törvényi egységet hozott létre, tehát az elkövető nem többrendbeli állatkínzás alapesetéért, hanem a súlyosabb, minősített esetért felel. Ennek jogalkalmazói szempontból az a praktikuma, hogy ha a terhelt például a többszáz disznóját vagy marháját nem tartja megfelelően, akkor ne többszáz rendbeli cselekményért feleljen.

A több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozva elkövetett állatkínzás jogalkalmazói szempontból mindenképpen korrigálást igényelne. Ezen minősített eset megállapításához ugyanis szükségszerűen be kell következnie eredménynek, tehát legalább két állat maradandó egészségkárosodásának vagy pusztulásának. Kísérlet – véleményem szerint – akkor állapítható meg, ha legalább két állat van, akik az állatkínzásban mindketten érintettek, és csak az egyikük pusztul el vagy szerez maradandó egészségkárosodást, de ez a lehetőség a másikonál is fennállt. Mi van azonban akkor, ha az állatkínzásban kettő (vagy több) állat érintett, de egyiknek sincs maradandó egészségkárosodása vagy egyik sem pusztul el? Az állatkínzás ez esetben nem lehet többrendbeli, mert a törvényalkotó pont a többrendbeliséget elkerülendő alkotta meg a b) pontos törvényi egységet. Ez esetben, mint jogalkalmazó, úgy gondolom, hogy - figyelemmel a védett jogtárgyra, mint az állatok védelméhez, kíméletéhez fűződő általános társadalmi érdekre és arra, hogy az állat nem lehet önálló individuumként sértett - egy rendbeli

³⁷³ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2019) i.m. 376.

állatkínzásként minősíteném a cselekményt, nyomatékos súlyosító körülményként értékelve azt, hogy az több állatot érintett. Amennyiben az állatkínzás az állatoknak különös szenvedést okozott, úgy szintén egyrendbeli, a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntetett tartanám megvalósítottnak, mert a törvényszöveg nem hagy más lehetőséget. A fentiekre tekintettel mindenképpen módosítást igényelne a b) pontos minősített eset, így például arra, hogy a büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzás alkalmas arra, hogy több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, vagy az állatkínzást több állat sérelmére követik el. Ekképpen az eredmény bekövetkezése nem lenne feltétel és a minősített eset elérné az eredeti célját, hogy súlyosabb büntetést vonjon maga után a több állat bántalmazása.

A fenti két minősített eset kapcsán az eredmények tekintetében elegendő, ha a Btk. 9. §-a alapján³⁷⁴ az elkövetőt csak gondatlanság terheli, így nem szükséges a szándékának ezekre is kiterjednie.

A harmadik és egyben új minősített eset a nagy nyilvánosság előtti elkövetés. A nagy nyilvánosság előtti elkövetést a Btk. akként határozza meg, hogy azon a sajtótermék, médiaszolgáltatás, sokszorosítás vagy elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetést is érteni kell.³⁷⁵ E szerint nagy nyilvánosság előtt követi el a bűncselekményt az is, aki a nyílt utcán sétáló emberek között kínozza az állatot, de az is, aki ezt például egy közösségi médiaoldalon teszi közzé.

A negyedik, szintén új minősített eset az, amikor valaki az állatkínzást az állatvédelmi törvényben meghatározott, az állat kedvtelésből való tartásától, illetve az érintett állatfaj tartásától eltiltással érintett állattal szemben, az eltiltás tartama alatt követi el. Az Ávtv. ide vonatkozó rendelkezéseit már ismertettem, azonban ennek lényege szerint, ha a kedvtelésből tartott állat tartója a jogszabályok szándékos vagy ismételt megsértésével az állatának maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, és a kedvtelésből tartott vagy a jövőben tartandó állat jóléte bírság kiszabásával és állatvédelmi képzésen történő részvétellel sem biztosítható, az állatvédelmi hatóság – állatvédelmi bírság kiszabásával egyidejűleg – az állattartót az állat kedvtelésből való tartásától 2-8 évre eltilthatja. Ugyanez a szabályozás igaz a nem kedvtelésből tartott állatokra is.³⁷⁶

³⁷⁴ Az eredményhez, mint a bűncselekmény minősítő körülményéhez fűzött súlyosabb jogkövetkezmények akkor alkalmazhatóak, ha az elkövetőt az eredmény tekintetében legalább gondatlanság terheli.

³⁷⁵ 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 22. pont

³⁷⁶ 1998. évi XXVIII. törvény 43. §

Az utolsó, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő minősített eset az, amikor valaki az állatkínzást állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekmény miatti elítélést követő két éven belül követi el. A törvényalkotó ezen szigorú szabályozás beiktatásával egy „kvázi, kriminológiai, különös visszaesői” helyzetet teremtett, ugyanis egyrészt nem kell megvárni a törvényben meghatározott három évet, másrészt pedig az sem szükséges hozzá, hogy az elkövetőt korábban végrehajtandó szabadságvesztésre ítéljék. Véleményem szerint erre azért is lehetett szükség, mert végrehajtandó szabadságvesztést a lehető legkevesebb esetben kapnak az állatkínzók, így visszaesői minőségük sem lesz. Bár ezzel a szakasszal a jogalkotó nem teremt olyan büntetéskiszabási körülményeket, mint egy „törvény szerinti” visszaesőnél (például feltételes szabadságra bocsátást legkevesebb $\frac{3}{4}$ idő kitöltését követően vagy büntetési tételemelkedést), azonban nagyon fontosnak tartom a szabályozást, mert súlyosabb büntetést von maga után, mint az alapeset elkövetésénél.

A minősített esetek 2022-től tovább bővültek az egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő cselekmények körére, mely ismét egy mérföldkő, ugyanis állatkínzás elkövetése miatt korábban a legfelső büntetési határ 3 év volt.

Az első ilyen minősített eset az, amikor valaki az állatkínzást mérge alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével több állat pusztulását okozva követi el. A mérge fogalmát maga a Btk. határozza meg, miszerint a mérge olyan veszélyes anyag vagy keverék, amely toxikológiai tulajdonságai alapján a belégzése, lenyelése vagy a bőrön át történő felszívódása esetén az állat életét veszélyezteti, illetve az állat különös szenvedését vagy maradandó egészségkárosodását idézheti elő.³⁷⁷ Fontos kiemelni e körben, hogy ez a minősített eset csak akkor állapítható meg, ha több állat pusztulását okozza (itt ugyanúgy felmerül a b) pontos minősített eset körében bemutatott problémakör). Így maradandó egészségkárosodás nem jöhet szóba, ahogy egyetlen egy állat esetében sem állapítható meg a minősített eset. Ilyenkor az alap- és a három éves minősített eseteket kell vizsgálat alá vonni. Ezen bűncselekmény előkészülete is büntetendő.

A másik és egyben utolsó minősített eset a különös visszaesőként történő elkövetés. Különös visszaeső az a visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el.³⁷⁸ E szakasz alkalmazásában hasonló jellegű bűncselekménynek az

³⁷⁷ 2012. évi C. törvény 253/A. §

³⁷⁸ 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 31. pont a) alpont

állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, valamint a tiltott állatviadal szervezése minősül.

Az Ávtv. 11. § (3) bekezdése alapján az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül kioltani nem szabad, ha viszont mégis szükséges a kioltás, azt is csak a legkisebb szenvedés okozásával lehet megtenni, szakszerűen és gyorsan. Ide tartozik a gyógyíthatatlan betegség vagy a másként el nem hárítható támadás. Ezen esetekben nem büntethető az elkövető, ugyanis a jogszabály engedélye büntethetőséget kizáró ok.

Mint az jól látható, az állatkínzás törvényi tényállása jelentős mértékben megváltozott. Olyan minősített esetek kerültek be a törvénybe, melyek korábban elképzelhetetlenek voltak, ahogyan az is, hogy egy állatkínzó adott esetben akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is büntethető legyen. Az állatvédők lobbijának és az állatokra egyre inkább társként tekintő embereknek, törvényalkotóknak és jogalkalmazóknak köszönhető az, hogy az állatkínzás mára nem egy kiüresedett tényállás, hanem egy szigorú és részletes jogszabály lett.

6.3. A környezetkárosítás

241. § (1) Aki a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon

a) veszélyezteti,

b) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre,

c) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre,

büntett miatt az a) pontban meghatározott esetben három évig, a b) pontban meghatározott esetben egy évtől öt évig, a c) pontban meghatározott esetben két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (...)³⁷⁹

(4) E § alkalmazásában szennyezés: a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint azok összetevői jogszabályban vagy hatósági határozatban megállapított kibocsátási határértéket meghaladó terhelése.

A XXI. században a technikai és a gazdasági fejlődés rohamosan növekszik. Emellett megjelent az úgynevezett fogyasztói társadalom is, melynek egyik legszembetűnőbb hozadéka a környezet nagyfokú megterhelése. Elég csak a megannyi olcsó és egyszerűen előállítható

³⁷⁹ 2012. évi C. törvény 241. §

(2) Aki a környezetkárosítást gondatlanságból követi el, vétség miatt az (1) bekezdés a) pontja esetén egy évig, b) pontja esetén két évig, c) pontja esetén három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Az (1) bekezdés a) pontjában, és a (2) bekezdés első és második fordulatában meghatározott esetben az elkövető nem büntethető, az (1) bekezdés b) pontja esetén pedig büntetése korlátlanul enyhíthető, ha az elsőfokú ügydöntő határozat meghozataláig a bűncselekmény által bekövetkezett veszélyt, illetve környezetkárosodást megszünteti, a károsodott környezet eredeti állapotát helyreállítja.

műanyag termékre gondolni, mely magával hozta a mértéktelen pazarlást és a szemetelést is. Az Alaptörvény szerint Magyarország elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez. Aki a környezetben kárt okoz, köteles azt helyreállítani vagy a helyreállítás költségét viselni. Elhelyezés céljából tilos Magyarország területére szennyező hulladékot behozni.³⁸⁰ Bár a környezet védelmének általános szabályairól szóló törvény megpróbál lépést tartani a jelen korral, a környezetet muszáj a büntetőjog eszközeivel is védeni.

A környezet- és a természetkárosítás bűncselekmények az 1978. évi Btk.-ban a közegészség elleni bűncselekmények körében szerepeltek.³⁸¹ A környezetkárosítás védett jogi tárgya az emberi környezet védelméhez fűződő társadalmi érdek volt. Az elkövetési magatartások szinte megegyeztek a hatályos jogban foglaltakkal, így ide tartozott a veszélyeztetés, a helyreállítható és a helyreállíthatatlan károkozás, valamint ide sorolták az ózonréteget lebontó anyagnak a gyártását, felhasználását, illetve az ország területére behozatalát, kivitelét, azon átszállítását, amely ma külön bűncselekményi kategóriát képez. A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehetett, a társtettség, részesség az általános szabályok szerint alakult.³⁸²

A hatályos bűncselekmény védett jogi tárgya ezért a környezet védelméhez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekmény elkövetési tárgya a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint ezek összetevői, mely fogalmakat a fent említett környezetvédelmi törvény határozza meg.

A bűncselekmény elkövetési magatartásai a veszélyeztetés és a károsítás. Aki a földet, a levegőt, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon veszélyezteti; olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre; vagy olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre, szabadságvesztéssel büntetendő.

³⁸⁰ Alaptörvény XXI. cikk (1)-(3) bekezdés

³⁸¹ 1978. évi IV. törvény 280. §

(1) Aki a földet, a levegőt, a vizet, az élővilágot, valamint azok összetevőit jelentős mértékű szennyezéssel vagy más módon

a) veszélyezteti,

b) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota csak beavatkozással állítható helyre,

c) olyan mértékben károsítja, hogy annak természetes vagy korábbi állapota nem állítható helyre, büntetett követ el, és az a) pontban meghatározott esetben három évig, a b) pontban meghatározott esetben öt évig, a c) pontban meghatározott esetben két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki ózonréteget lebontó anyagot vagy ilyen anyagot tartalmazó terméket gyárt, felhasznál, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azt forgalomba hozza, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³⁸² BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m. 446-447.

A veszélyeztetés és a károsítás mind tevékenység, mind mulasztás egyaránt lehet. Veszélyeztetésnek minősül az, amivel ok-okozati összefüggésben létrejön a károsodás bekövetkezésének reális lehetősége. A károsítás alatt minden olyan emberi magatartás értendő, amelynek következtében a korábbi, vagy a természetes állapot többé nem állítható helyre, vagy a helyreállítás csak emberi beavatkozással lenne lehetséges.

Az elkövetés módja lehet jelentős mértékű szennyezés vagy egyéb olyan más mód, mely alkalmas arra, hogy a környezetet károsítsa. A törvény a (4) bekezdésben meghatározza a szennyezés fogalmát, mely szerint a szennyezés a föld, a levegő, a víz, az élővilág, valamint azok összetevői jogszabályban vagy hatósági határozatban megállapított kibocsátási határértéket meghaladó terhelése.

A környezetkárosítás materiális bűncselekmény, vagyis fenn kell állnia az okozati összefüggésnek az elkövetési magatartás és az eredmény között.

A bűncselekménynek a kísérlete is büntetendő, a veszélyeztetésnél a közvetlen veszélyhelyzet kialakulásával, a másik két elkövetési magatartásnál pedig a károsodás beálltával válik befejezetté a bűncselekmény.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, és az általános szabályok szerint lehetséges a társtettség, továbbá a részesség megállapítása is.

A környezetkárosítás mind szándékosan, mind gondatlanságból elkövethető.

A törvény büntethetőséget megszüntető okként határozza meg azt, amikor a veszélyeztetést vagy a gondatlanságból elkövetett veszélyeztetést és a még helyreállítható mértékű károsítást az elsőfokú ítélet meghozataláig megszünteti vagy a károsodott környezet eredeti állapotát helyreállítja. Korlátlanul enyhíthető a büntetése annak, aki a második elkövetési magatartást bár szándékosan követi el, de a fentiekben meghatározott módon a környezetkárosítást megszünteti vagy az eredeti állapotot helyreállítja.

Mindezekből következően nincsen mód a mentesülésre akkor, ha a károsítás folytán a természetes vagy korábbi állapot egyáltalán nem állítható helyre.³⁸³

6.4. A természetkárosítás

242. § (1) Aki

a) fokozottan védett élő szervezet egyedét,

³⁸³ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2019) i.m. 367-369.

b) védett élő szervezet vagy az Európai Unióban természetvédelmi szempontból jelentős növény- vagy állatfaj egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket,

c) a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló EK tanácsi rendelet A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az ország területére behozza, onnan kiviszi, azon átszállítja, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a természetkárosítás az élő szervezet egyedeinek olyan mértékű pusztulását okozza,

a) hogy az (1) bekezdés a) vagy b) pontja esetében az elpusztított élő szervezet egyedeinek külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét,

b) amely az (1) bekezdés c) pontja esetében az élő szervezet állományának fennmaradását veszélyezteti. (...)³⁸⁴

243. § (1) Aki Natura 2000 területet, védett barlangot, védett természeti területet vagy védett élő szervezetek életközösségét, illetve azok élőhelyét jogellenesen jelentős mértékben megváltoztatja, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a természetkárosítás a Natura 2000 terület, a védett barlang, a védett természeti terület vagy a védett élő szervezetek életközössége, illetve azok élőhelye jelentős károsodását vagy megsemmisülését okozza. (...)³⁸⁵

Az 1978. évi Btk.-ban³⁸⁶ a bűncselekmény védett jogi tárgya a természeti környezet, illetve az ökológiai egyensúly védelméhez fűződő társadalmi érdek volt. A definíciók és az elkövetési

³⁸⁴ 2012. évi C. törvény 242. §

(2a) A (2) bekezdés szerint büntetendő, aki a természetkárosítást mérge alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével, több állat életét veszélyeztetve követi el.

(3) Aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3a) Aki a (2) vagy a (2a) bekezdésben meghatározott bűncselekményre irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) E § alkalmazásában élő szervezet egyede:

a) az élő szervezet egyedének valamennyi fejlődési szakasza, alakja, állapota,

b) az élő szervezetek keresztezéseként és kereszteződésekként létrejött egyed,

c) az élő szervezet egyedének származéka, ami alatt érteni kell az elpusztult élőlényt, valamint annak vagy az élő szervezet egyedének bármely részét, továbbá azt a terméket vagy készítményt, amely a felsoroltak valamelyikéből készült, illetve ezek valamelyikéből származó összetevőt tartalmaz.

³⁸⁵ 2012. évi C. törvény 243. §

(3) Aki a (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) E § alkalmazásában Natura 2000 terület alatt a természet védelméről szóló törvényben meghatározott fogalmat kell érteni.

³⁸⁶ 1978. évi IV. törvény 281. §

(1) Aki

a) fokozottan védett élő szervezet egyedét,

b) védett élő szervezet vagy az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- vagy állatfaj egyedeit, feltéve, hogy azok külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legalacsonyabb értéket,

tárgyak, magatartások jórészt megegyeztek a hatályos Btk.-val, így az elkövetési magatartás korábban is a megszerzés, tartás, forgalomba hozatal, országba behozatal, kivitel, átszállítás, kereskedés, károsítás, elpusztítás volt. A bűncselekmény alanya bárki lehetett, a társtettség és a részesség az általános szabályok szerint alakult.³⁸⁷

A hatályos bűncselekmény védett jogi tárgya a természeti környezet, valamint az ökológiai egyensúly védelméhez fűződő társadalmi érdek.

A bűncselekmény elkövetési tárgya egyrészt a védett vagy a fokozottan védett élő szervezet egyede, továbbá a vadon élő állat- és növényfajok, másrészt a Natura 2000 terület, a védett barlang, a védett természeti terület, valamint a védett élő szervezetek életközössége és azok élőhelye lehet. A törvény külön definiálja az élő szervezet egyedét is a (4) bekezdésben.

A bűncselekmény elkövetési magatartásai a védett egyedek körében a jogellenes megszerzés, tartás, forgalomba hozatal, az országba történő behozatal, kivitel, valamint az ország területén átszállítás, a kereskedés, a károsítás és az elpusztítás. A megszerzés az élő szervezet egyedének birtokba vételét jelenti, függetlenül attól, hogy azt a birtokos a későbbiekben át akarja-e adni más részére. A tartás a hosszabb ideig történő birtoklás szándékát foglalja magában. A forgalomba hozatal alatt azt kell érteni, hogy az egyedet az elkövető átadja harmadik személynek, így e körben mindegy, hogy az haszonszerzés céljából történik-e vagy sem. A kereskedés az előbbiekhöz hasonló, azonban a kereskedés már magába foglalja egyrészt a rendszerességet, másrészt a haszonszerzési célzatot is. A károsítás alatt minden olyan magatartást érteni kell, amellyel az élő szervezet egyede sérelmet szenved, de nem pusztul el. Az elpusztítás külön értelmezést önmagában nem igényelne, azonban jelen esetben fontos kiemelni azt, hogy nem csak az állatok vonatkozásában követhető el, hanem elpusztításnak minősül a fák kivágása, de még az állat tetemének elégetése is.

c) az Európai Közösségek Tanácsának a vadon élő állat- és növényfajok számára kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló rendelete A és B melléklete hatálya alá tartozó élő szervezet egyedét jogellenesen megszerzi, tartja, forgalomba hozza, az országba behozza, onnan kiviszi, az ország területén átviszi, azzal kereskedik, illetve azt károsítja vagy elpusztítja, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

a) az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló jogszabály szerinti különleges madárvédelmi területet, különleges természetmegőrzési területet, vagy annak jelölt területet, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet, vagy annak jelölt területet, vagy

b) védett 1. természeti területet, 2. barlangot, 3. élő szervezetek életközösségét, vagy azok élőhelyét jogellenesen jelentős mértékben megváltoztatja.

(4) Aki a (3) bekezdésben meghatározott természetkárosítást gondatlanságból követi el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³⁸⁷ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m. 452.

A törvény minősített esetekként szabályozza azt, amikor a természetkárosítás olyan mértékű pusztulást okoz, hogy a védett élő szervezet elpusztított egyedének a külön jogszabályban meghatározott, pénzben kifejezett értékének együttes összege eléri a fokozottan védett élő szervezet egyedei esetében megállapított, pénzben kifejezett legmagasabb érték kétszeresét; illetve minősített eset az is, ha a vadon élő állat- és növényfajok kereskedelme által az élő szervezetek fennmaradását az egyedek számának a csökkenése veszélyezteti.

A természetkárosítás második fordulatánál az elkövetési magatartás a jelentős mértékű megváltoztatás. Súlyosabban büntetendő, ha a cselekmény az elkövetési tárgyak életközössége, valamint azok élőhelyeinek jelentős károsodását vagy megsemmisülését okozza.

Fontos azonban hangsúlyozni azt, hogy az elkövetési magatartásoknak jogelleneseknek kell lennie, másként a cselekmény nem büntetendő.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, a társtetteség és a részesség az általános szabályok szerint alakul.

A bűncselekmény az első fordulatok esetében csak szándékosan követhető el, a többi eset azonban elkövethető gondatlanságból is.³⁸⁸

2021-től büntetendő az előkészület is, továbbá újdonságként ezen tényállásba is bekerült az állatkínzásnál már említett azon szakasz, miszerint, súlyosabban büntetendő, aki a természetkárosítást mérge alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével, több állat életét veszélyeztetve követi el. Ezen minősített esetenél elegendő a veszélyeztetés is, nem kell az állat pusztulását okozni, mint az állatkínzásnál.

6.5. Az orvvadászat

245. § Aki

a) vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászatként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,

c) külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,
büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

³⁸⁸ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2019) i.m. 370-374.

Ez a tényállás külön nevesítve csak az új Btk. hatályba lépésével került be a hazai jogba. Az orvvadászat az 1978. évi Btk.-ban az állatkínzás tényállásába volt besorolva. A jogalkotók azonban önálló tényállásba helyezték, mivel ezen esetekben nem az állatok védelméhez fűződik a társadalmi érdek, hanem a természet sokszínűségének védelméhez. Ettől függetlenül vadászat közben is megvalósulhat állatkínzás, melyért az elkövetőt felelősségre kell vonni.

Az orvvadászat védett jogi tárgya a természet védelme, a vadállomány ésszerű hasznosításához fűződő társadalmi érdek. Az elkövetési tárgy mindig a vad, melyet a már ismertetett 1996. évi LV. törvény definiál. Nem tekinthető vadnak azonban a természetes élő környezetben vadon élő, nem vadászható állatfaj, illetve az állatkertben bekerített helyen tartott vad.³⁸⁹ A bűncselekmény elkövetési magatartásai egy vadászatban nem jártas személy számára igen bonyolult rendszert képeznek. Elköveti az orvvadászat bűncselekményét az, aki vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez; az, aki külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedi elejti vagy elfogja; és az, aki tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez. Az elkövetési magatartások a vadászati törvényben meghatározottak alapján lehet értelmezni.

A bűncselekmény alanya bárki lehet, kivéve az a) pont II. fordulátát, ugyanis azt csak vadász követheti el.³⁹⁰ Az orvvadászat csak szándékosan valósítható meg. A bűncselekmény az a) és a c) pont tekintetében befejezetté válik a magatartás tanúsításával, míg a b) pont esetén a bűncselekmény akkor válik befejezetté, amikor az elkövető a vad egyedét elejti vagy elfogja. Ezen tényállás valódi halmazatot képez a lopással és a rongálással, ez alól azonban a b) pont kivételt képez, ugyanis azt a rongálással halmazatban nem lehet megállapítani.³⁹¹

Az orvvadászat gyakran azért valósul meg, hogy az elkövető a leölt vadat eltulajdoníthassa. A töretlen bírói gyakorlat alapján az orvvadászat és a lopás akkor állhat egymással halmazatban, ha a vad elvétele (vagy annak kísérlete) is megvalósul. Abban az esetben, ha a vad értéke az ötvezer forintot meghaladja, a lopás bűncselekmény halmazatban áll az orvvadászattal.

³⁸⁹ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2019) i.m. 377.

³⁹⁰ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2019) i.m. 379.

³⁹¹ POLT Péter: *Új Btk. kommentár 5. kötet, Különös rész*, Nemzeti Közszerződési és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013., 43.

Amennyiben a vad értéke azonban nem éri el az ötvenezer forintot, úgy az elkövető az orvvadászat bűncselekménye mellett tulajdon elleni szabálysértés miatt vonható felelősségre.³⁹²

6.6. Az orvhalászat

246. § Aki

a) jogosulatlanul halászhálóval vagy más halászati eszközzel - a horgászatot kivéve - halfogásra irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott tiltott eszközzel, tiltott módon vagy kéméleti területen halfogásra irányuló tevékenységet végez, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Ez a tényállás is csak az új Btk. hatályba lépésével került be a hazai jogba. Az orvhalászat (az orvvadászathoz hasonlóan) az 1978. évi Btk.-ban az állatkínzás tényállásába volt besorolva.

A bűncselekmény védett jogi tárgya a természet védelméhez, a halászati jog szabályszerű gyakorlásához fűződő társadalmi érdek. Az elkövetési tárgy a hal. Ide tartoznak a halak, illetve a körszájúak csoportjába tartozó állatfajok, valamint ezek egyedfejlődési alakjai. Az elkövetési magatartás a jogosulatlan halfogás, illetve a tiltott eszközzel, módon vagy kéméleti területen halfogásra irányuló tevékenység, melyet mindig a külön jogszabályok töltenek meg tartalommal. Halfogásra irányuló tevékenységnek minősül maga a halászat is.³⁹³ A bűncselekmény alanya az a) pont esetében a halászatra jogosulatlan személy lehet, a b) pont esetében bárki. A deliktumot csak szándékosan lehet elkövetni, s az orvvadászathoz hasonlóan, ez is halmazatban állhat a lopással. Az orvhalászat azonban nem állhat valódi halmazatban az állatkínzással, mert abban az esetben is csak az orvhalászat állapítható meg, ha a halászat a halak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.³⁹⁴ A rendbeliség a halfogási tevékenységek számához igazodik az irányadó bírósági gyakorlat alapján.

A tiltott halfogási eszközöket az 1997. évi XLI. törvény határozza meg, mely szerint tilos minden olyan halfogási eszköz, amely a halállományt és a halak élőhelyét károsítja. Ilyen

³⁹² ELEK Balázs: *Vadászok, halászkok a büntetőjog hálójában*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015., 246.

³⁹³ POLT i.m. 44.

³⁹⁴ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2019) i.m. 380-381.

eszköz lehet az áram alapú eszköz, a robbanóanyag és a hurokvető.³⁹⁵ Tiltott halfogási eszköznek minősítette a bíróság a csapóhoroggal ellátott horgászsinórt is.³⁹⁶

Kíméleti területnek minősül a halászati hatóság által kijelölt azon terület, ahol a halállomány szaporodása, a halivadékok nevelése és a teleltetés történik. Ameddig a terület kíméleti oltalomban részesül, addig ezen területen nem lehet halászatot, horgászatot és csónakázást, továbbá vízi tevékenységet (sport, fürdőzés) végezni. Ezen kívül tilos minden olyan tevékenység, mely a halak fejlődését vagy szaporodását zavarja. Érdekesség, hogy a kíméleti területté nyilvánítást a sajtóban is közzé kell tenni.³⁹⁷

6.7. A tiltott állatviadal szervezése

247. § (1) Aki gerinces állat részvételével állatviadalt szervez, tart, ilyen állatviadalra fogadást szervez vagy fogadást köt, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(1a) Aki állatviadalon részt vesz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki állatviadal céljára gerinces állatot megszerez, tart, tenyészt, kiképez, idomít, vagy forgalmaz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha a tiltott állatviadal szervezését különös visszaesőként követik el, a büntetés
a) az (1) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés,
b) az (1a) és a (2) bekezdésben meghatározott esetben három évig terjedő szabadságvesztés.

(4) A (3) bekezdés alkalmazásában a különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, a tiltott állatviadal szervezése, a veszélyes állat, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése.

Ez a tényállás korábban csak az ebekre terjedt ki, a más állatok viadalának szervezését, tartását, és a többi a szabálysértési törvény szerint rendelték büntetni.³⁹⁸ Maga a tiltott állatviadal szervezése 1997. február 27. napján került be a Büntető Törvénykönyvbe³⁹⁹, majd a már említett

³⁹⁵ 1997. évi XLI. törvény 23. §

(2) Tilos a hal fogásához különösen

a) mérgező vagy kábító hatású anyag,

b) robbanóanyag,

c) szűrőszerszám, illetve

d) bűvárszigony vagy más, halfogásra alkalmas bűváreszköz használata, valamint

e) gereblyéző horgászati, illetőleg hurokvető halászati módszer alkalmazása.

(3) Tilos folyóvízen olyan halfogóeszköz vagy -készülék, továbbá olyan fogási mód alkalmazása, amely átlagos vízállás esetén a folyó, illetve a holtág, mellékág medrének felénél többet keresztirányban folyamatosan elzár.

³⁹⁶ Keszthelyi Járásbíróság B.77/2023/5. számú ítélete

³⁹⁷ 1997. évi XLI. törvény 42. §

³⁹⁸ BELOVICS-MOLNÁR-SINKU (2011) i.m. 403.

³⁹⁹ 1996. évi CVIII. törvény 5. § (2) bekezdés

2004. évi X. törvény módosította ezt a tényállást annyiban, hogy a hatálya már az összes gerinces állatra kiterjedt.⁴⁰⁰

Ez a tényállás sokban változott az 1978. évi Btk.-hoz képest, és a védett jogi tárgy itt már az állatok védelméhez, kíméletéhez és a társadalom nyugalomához fűződő érdek. Az elkövetés tárgya a gerinces állat. Az elkövetési magatartásokat két részre osztották. Az (1) bekezdés szerint ilyen magatartás az állatviadal szervezése, tartása, ilyenre fogadás szervezése vagy fogadás kötése. Az állatviadalra fogadás szervezése vagy kötése az állatviadal megtartása nélkül is befejezett bűncselekménynek minősül. A szervezés minden olyan tevékenység, amely a viadal lebonyolítását igyekszik biztosítani. A tartás a tényleges lebonyolítást jelenti. A fogadás szervezése a fogadók összehozását, a fogadás maga pedig a tét megtételét jelenti. Mivel ezek célzatosak, csak egyenes szándékkal valósulhatnak meg. Ezen magatartásokat a törvény büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti.⁴⁰¹

A törvény új elkövetési magatartásként definiálja az állatviadalon való részvételt is, mely két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ez a szabály már régóta váratott magára, ugyanis pontosan a résztvevők miatt tartanak állatviadaloikat a szervezők, így a törvényhozók joggal rendelik most már büntetni a viadalon történő részvételt is.

A (2) bekezdés alapján az elkövetési magatartások az állatviadal céljára történő megszerzés, tartás, tenyésztés, kiképzés, idomítás és a forgalmazás. Megszerzés az állat birtokba vétele, tartás a birtoklás és a rendszeres ellátás, tenyésztés a legalább két tenyészszukával folytatott kereskedelmi szaporítás, míg a kiképzés és az idomítás az agresszióra és a küzdelemre való nevelést jelenti. Ezen cselekmények is csak célzatosan, egyenes szándékkal követhetők el.⁴⁰²

Az elkövetési magatartások körében Jámbor Adrienn vetette fel azt, hogy azon állatorvosokat is büntetni kellene, akik a viadalon részt vevő állatok ellátásáról gondoskodnak.⁴⁰³ Ezen javaslat mindenképpen megfontolandó lenne, ugyanis a viadalon segédkező, közreműködő állatorvosra a törvényszöveg a jelen formájában nem lenne vonatkozatható.

⁴⁰⁰ 1978. évi IV. törvény 266/A. §

(1) Aki gerinces állat részvételével állatviadalt szervez, tart, ilyen állatviadalra fogadást szervez, vagy fogadást köt, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki állatviadal céljára gerinces állatot tart, tenyészt, kiképez, idomít vagy forgalmaz, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁴⁰¹ KARSAI Krisztina: *Kommentár a Büntető törvénykönyvhöz*, CompLex Kiadó, Budapest, 2013., 519-520.

⁴⁰² KARSAI i.m. 519-520.

⁴⁰³ JÁMBOR Adrienn: *A kedvtelésből tartott állatok jogi védelme PhD értekezés*, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2016., 197.

A bűncselekmény az állatviadatok számához igazodóan többrendbeli is lehet. Így a cselekmény annyi rendbeli, ahány állatviadal megvalósult. Amennyiben az állatviadatok szervezése rendszeres, úgy megvalósulhat a tiltott szerencsejáték szervezésének bűncselekménye is.⁴⁰⁴

6.8. Az egyéb környezet és természet elleni bűncselekmények

Mint azt korábban írtam, a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése, az ózonréteget lebontó anyaggal visszaélés, a radioaktív anyaggal visszaélés, a nukleáris létesítmény üzemeltetésével visszaélés, valamint az atomenergia alkalmazásával visszaélés is e fejezethez tartoznak a törvénykönyvben. Ezeket csak felsorolás szintjén kívánom említeni, ugyanis nem tartoznak szorosan az állat- és természetvédelem témaköréhez.

6.9. Az állat mint bűnjel

Amennyiben állatkínzás vagy egyéb, az állat sérelmére elkövetett bűncselekményt követ el valaki, a nyomozó hatóság egyik elsődleges célja (optimális esetben) az állat életének a védelme és így az állat tartási helyről történő kiemelése. Mint azt korábban ismertettem, az állatok speciális dolognak minősülnek, így rájuk a Büntetőeljárás törvény (a továbbiakban: Be.) lefoglalásra vonatkozó szabályai az irányadóak.

A lefoglalás célja a bizonyítási eszköz, illetve az elkobozható dolog vagy a vagyonekbobzás alá eső vagyon biztosítása a büntetőeljárás eredményes lefolytatása érdekében. A lefoglalás a lefoglalás tárgya feletti tulajdonjogot korlátozza. El kell rendelni a lefoglalást, ha annak tárgya bizonyítási eszköz vagy az elkobozható, illetve vagyonekbobzás alá esik. Lefoglalni az ingó dolgot, a számlapénzt, az elektronikus pénzt vagy az elektronikus adatot lehet.⁴⁰⁵ A lefoglalást birtokba vétellel, a megőrzés más módon történő biztosításával, az érintett őrizetben hagyásával vagy elektronikus adat esetén más módon lehet.⁴⁰⁶

Az állatok lefoglalásával kapcsolatos részletszabályozást rendelet tartalmazza. E szerint az állat (ideértve a vadon élő, a kedvtelésből tartott és a veszélyes állatot is) lefoglalása esetén a hatóság a marhalevelet, a törzskönyvet, a veszélyes állat tartására, elidegenítésére, felügyeletére vonatkozó hatósági engedélyt, ezek hiányában a hatósági állatorvos által az állatról kiállított

⁴⁰⁴ POLT i.m. 49.

⁴⁰⁵ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról (Be.) 308. § (1)-(3) bekezdés

⁴⁰⁶ 2017. évi XC. törvény 311. § (1) bekezdés

okmányt foglalja le. Az iratok mellett a bűncselekmény tárgyát képező állatot is le kell foglalni. A lefoglalt élő állaton a bűnjelazonosító megjelölés elhelyezése nem okozhat az állatnak szenvedést vagy sérülést. Ha másképpen nem lehet az azonosítót elhelyezni, úgy azt mellőzni kell. A lefoglalt élő állat a bűnjelkezelőhöz nem szállítható be, annak elhelyezéséről a Btk. 244-247. §-ában meghatározott bűncselekmények esetén a lefoglalás helye szerint illetékes vármegyei állat-egészségügyi és élelmiszer-ellenőrző állomás, a Btk. 242-243. §-ában érintett állat (pl. vadon élő állat) vonatkozásában pedig az illetékes nemzeti park igazgatóság köteles gondoskodni (vadászható állatfaj esetében a vadászati hatóság véleményének figyelembevételével). A lefoglalt élő állatnak az érintett őrizetben hagyásával és az előzetes értékesíthetőségével kapcsolatban az állomások véleményét be kell szerezni. Ha a lefoglalt állat ezen állomásokhoz nem szállítható be, akkor díjazás ellenében a szakszerű kezelés feltételeivel rendelkező civil szervezet őrizetébe és kezelésébe is adható.⁴⁰⁷

A meghatározott feltételek fennállása esetén a bíróság, valamint a vádemelés előtt az ügyészség vagy a nyomozó hatóság az élőlény értékesítése helyett elrendelheti a tulajdonának ingyenes átruházását, ha ahhoz az élőlény tulajdonosa, valamint – ha a lefoglalt élőlényrel kapcsolatban megalapozott igényt jelentettek be – a megalapozott igényt bejelentő személy hozzájárult.⁴⁰⁸ A hatóság ehhez olyan nyilatkozatot szerez be, amely az eljárási cselekményről készült jegyzőkönyvben vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban tartalmazza a jogosult azon nyilatkozatát, hogy a bűnjel tulajdonjogáról ingyenesen lemond bármely olyan szervezet javára, akire a hatóság azt átruházza. A nyilatkozat beszerzését követően a hatóság a bűnjel tulajdonjogát az élőlény tartós gondozására képes személy részére ruházhatja át, amelyhez az állatok védelmével foglalkozó vagy az élőlény szakszerű kezelésének feltételeivel rendelkező gazdálkodó szervezet közreműködését is igénybe veheti.⁴⁰⁹ Ilyen esetben tehát a nyomozó hatóság az állat lefoglalását megszünteti és azt kiadni rendeli a befogadó személynek/szervezetnek.

Amennyiben nem történt meg a nyomozás során a lefoglalás megszüntetése, úgy a legtöbb esetben elrendelhető az állat elkobzása. El kell kobozni azt a dolgot (tekintem itt: állatot), amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak, továbbá, amelyre a bűncselekményt elkövették.⁴¹⁰ Ezen esetekben az elkobzás akkor sem mellőzhető, ha

⁴⁰⁷ 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 66. §

⁴⁰⁸ 2017. évi XC. törvény 319. § (9) bekezdés

⁴⁰⁹ 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet 66/A. §

⁴¹⁰ 2012. évi C. törvény 72. § (1) bekezdés a) és c) pont

az az elkövetőre vagy a tulajdonosra a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelent, amennyiben a terhelt természetkárosítás, állatkínzás, orvhalászat, orvvadászat vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekményt követett el.⁴¹¹

A gyakorlatban a kedvtelésből tartott állatokat, amennyiben az intézkedés során jelen van valamely állatvédő szervezet tagja, már a rendőri intézkedés során elviszik. Általánosságban elmondható, hogy a tulajdonosok (gazdák) ilyen esetben lemondanak az állat tulajdonjogáról az állatvédők javára. Ezen nyilatkozatot vagy a rendőri jelentés/feljegyzés tartalmazza, vagy az állatvédők már ehhez kapcsolatos formanyomtatvánnyal érkeznek és azt töltik ki. Nem ilyen egyszerű a helyzet a haszonállatoknál, amikor az állatkínzás állatok nagyobb számát érinti. Ilyen esetekben ugyanis nagyon kevés olyan szervezet van, akit értesíteni lehetne. A haszonállatok elszállítása, tartása, elhelyezése és megfelelő takarmányozása bonyolultabb szervezést igényel, és emiatt a leggyakrabban az a helyzet áll elő, hogy a haszonállatokat nem foglalják le, hanem ott hagyják a tulajdonosnál. Amennyiben le is foglalják őket, úgy újabb bonyodalmat jelent az, hogy az állatok az elkövető megőrzésében maradnak, mivel nincsen olyan optimális hely, ahova őket el lehetne vinni. Ezen helyzetre csak az jelentene megoldást, ha olyan civil állatvédő (vagy állami) szervezetek jönnének létre, melyek kifejezetten a haszonállatok mentésével és elhelyezésével foglalkoznának megfelelő nagyságú állattartásra alkalmas telepekkel. Az ideális elképzelést persze tovább árnyalja azon szintén gyakorlati jellegű probléma, hogy az állatkínzással érintett haszonállatok tartása a legtöbb esetben nem felel meg az alapvető élelmiszer-egészségügyi vagy állat-egészségügyi szabályoknak, melyek következményeként elrendelhetik (és el is rendelik) a hatóságok az állatok életének kioltását közegészségügyi okokra hivatkozva.

6.10. Anyagi jogi részösszefoglalás

A törvényalkotók láthatóan törekedtek arra, hogy minden olyan elkövetési magatartás bekerüljön a Btk.-ba, amely a természet, a környezet vagy az állatok védelmével kapcsolatos, és amelyek már olyan szinten jogsértőek, hogy büntetőjogi kategóriát kell, hogy képezzenek.

⁴¹¹ 2012. évi C. törvény 73. § c) pont

A törvény a fejezet végén szabályozza azt is, hogy környezetkárosítás, a természetkárosítás, az orvvadászat, az orvhalászat, a hulladékgyűjtés rendjének megsértése és a tiltott állatviadal szervezése elkövetőjével szemben kitiltásnak is helye van.⁴¹²

Álláspontom szerint a Büntető Törvénykönyv a tényállások kapcsán szinte teljes, az tartalmaz minden olyan elkövetési magatartást, melyek 2024-ben elvárhatóak, különösen a nyugati országok jogszabályait tekintve. Az egyetlen dolog, amelyet továbbra is hiányolok, az az állattartástól való eltiltás, mint önálló büntetési nem. Tudatában vagyok annak, hogy az eltiltás a közigazgatásban létezik, én mégis szükségesnek tartanám a Btk.-ba való bevezetését külön büntetésként vagy speciális mellékbüntetésként. Ennek egyik oka természetesen a generális és a speciális prevenció jelleg: sokkal nagyobb visszatartó ereje van egy büntetőeljárásban történő állattartástól eltiltásnak, mint egy közigazgatási eltiltásnak. (A jogágak együttműködését úgy képzelném el, hogy a büntetőeljárásban eltiltott elkövetőt a közigazgatásban lehetne nyomon követni és vele betartatni az eltiltás szabályait.) A másik okot a kötelező jellegben látom. E szerint, aki bármely gerinces állat pusztulását okozza az állatkínzás elkövetésével, kötelező jelleggel el kell tiltani az állattartástól. És ez nem csak különböző állatfajokra levetítve, hanem minden gerinces állat tartására vonatkozhatna, mely alól csak különös méltánylást érdemlő esetben lehetne mentesülni. Úgy, mint a járművezetéstől eltiltás büntetés az ittas vagy bódult állapotban elkövetett járművezetésnél. Fontosnak tartom kiemelni az állat pusztulását kitéltelt, mert a kötelező jelleget csak erre a magatartásra rendelném el, minden más esetben pedig jogalkalmazói mérlegeléshez kötném az eltiltás kiszabását.

NAGY László Tibor osztályvezető úr e körben felvetett egy érdekes problémát, mely szerint az állattartástól eltiltásnál problémaként jelentkezhetne az, ha együtt élő családtagokról van szó, és csak az egyiküket érinti az eltiltás.⁴¹³ Teljes mértékben egyetértek azzal, hogy több, együtt élő ember esetén nem hatályosulhatna megfelelően a büntetés, és nem érné el a célját, ha az elkövető el lenne tiltva az állatok tartásától, míg a család más tagjai tarthatnának állatot. Emellett jelentősen megnehezítené a bizonyítást az is, hogy egy esetleges újabb állatkínzásnál ki volt az állat tényleges gondozója/gazdája, és ki felelne a bűncselekmény elkövetéséért. Szintúgy a bizonyítást nehezítené azon sokszor előforduló gyakorlati probléma, amikor a családtagok úgymond magukra vállalják a bűncselekmény elkövetését azért, hogy a büntetett előéletű családtagjukat mentesítsék a felelősség alól. E körben párhuzamot vonnék a szülői

⁴¹² 2012. évi C. törvény 253. §

⁴¹³ A jelen dolgozat tárgyában, 2024. július 17. napján megtartott kutatóhelyi vita kapcsán merült fel a jogkérdés.

felügyeleti jog megszüntetésével, mely bár nem egy büntetőjogi értelemben vett büntetés, mégis egyfajta bírói kötelezés. Amikor a terheltet eltiltják a szülői jogok gyakorlásától, szintén problémaként jelentkezhethet sok esetben az, hogy bár az elkövető nem gyakorolhatja a gyermekkel kapcsolatos jogait, mégis egy háztartásban él a gyermekkel, mely kiüresíti a bíróság ítéletének ezen részét. Ugyanígy problémaként jelentkezhethet egy foglalkozástól eltiltásnál az, ha egyébként a család más tagjai továbbra is, tekintem itt, az otthonukban gyakorolják a foglalkozást, és ehhez a terhelt is, bár immár nem legálisan, de segítséget nyújt. A fentiekre tekintettel tehát minden egyes tiltásnál/eltiltásnál fennáll a reális veszélye annak, hogy az ítélet nem lesz betartva, de a jogkövető magatartást alapvetően vélelmezni kell mindaddig, amíg a terhelt nem tanúsítja az ellenkezőjét. Így nem lehet az eltiltás mellőzésének az alapja az, hogy a terheltről azt feltételezzük, nem fogja a jövőben betartani a bíróság által előírt szabályokat, vagy az, hogy a család más tagjai tartanak állatot.

A bizonyítási problémák és a hatályosulás kérdésessége ellenére tartom azt az álláspontomat, miszerint az állattartástól eltiltást a Büntető Törvénykönyvbe be kellene vezetni, mint büntetési nemet.

6.11. A hazai joggyakorlat alakulása

Miután ismertettem a hatályos anyagi jogi szabályozást, bemutatom a joggyakorlat alakulását hazánkban. A korábbiakban kifejtettek szerint minden adott jogilag ahhoz, hogy az állatvédelem Magyarországon elérje a célját, s így az állatokkal kapcsolatos bűncselekményeket vissza lehessen szorítani. Kérdésként vetődik fel, hogy miért történik mégis nap, mint nap állatkínzás? Mit lehetne tenni annak érdekében, hogy ez a szám visszaszoruljon? Eltekintve a leginkább az alacsonyabb társadalmi rétegeknél előforduló hozzáállástól, drasztikus javulást csak az elrettentő és a törvény teljes szigorával lesújtó ítéletek hozhatnak. Ehhez a bíróságon kívül természetesen szükség van a rendőrség megfelelő és lelkiismeretes nyomozására és az ügyészség vádiratban tett szigorú indítványaira is. Értekezésem ezen fejezetében a hazai joggyakorlatot vonom vizsgálat alá.

6.11.1. Indokolt volt-e a sérült macska életének a kioltása?

Az ítéleti tényállás lényege szerint 2004. szeptember 26. napján a terhelt 2-3 üveg sör elfogyasztását követően veszekedést kezdeményezett élettársának 70 éves anyjával, amit egy ház udvarán folytatódó kölcsönös szóváltás követett. Ennek során a terhelt a mozgássérült, állandóan bottal járó idős asszonyt a botot megragadva rángatta. A nagyanyja védelmében beavatkozó sértettnek – kölcsönös ütésváltás során – 8 napon túl gyógyuló orrcsonttörést okozott. A dulakodás közben a terhelt az idős sértettől a fabotját elvette, és azt a térdén kettétörte. A terhelt a sértettekkel történő dulakodása során véletlenül, pontosan már meg nem határozható sérülést okozott a család hathetes, vörös színű, az esetkor az udvaron tartózkodó házimacskájának. A dulakodás befejezését követően a terhelt anélkül, hogy a macska sérüléseit különösebben szemrevételezte volna, az életben lévő állatot a kezébe vette és a szomszéd telken lévő ház falához vágta, majd a földről felvette és a szomszéd, egyébként lakatlan telekre az állatot átdobta. Azt, hogy az állat a terhelt fenti szándékos magatartása következtében elpusztult-e, kétséget kizáró bizonyossággal megállapítani nem lehetett.

A járásbíróság a terheltet súlyos testi sértés büntetében, könnyű testi sértés vétségében, valamint állatkínzás vétségében (1978. évi Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel öt 5 hónap – végrehajtásában 2 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte.

A másodfokú bíróság a terheltet az állatkínzás vétsége alól felmentette, a könnyű testi sértés vétségét elkülönítette, majd a súlyos testi sértés büntette miatt 250 napi tétel, napi tételenként 500,- forint, összesen 125.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. A másodfokú bíróság indokolása szerint a vádlott azért pusztította el a kölyökmacskát, mert az súlyosan sérült volt, és így az életének kioltása indokolt volt, az kínzásra irányuló szándékot nem tartalmazott, ezért bűncselekmény sem valósult meg.

A fentiek miatt a főügyészség felülbírálati indítványt nyújtott be az állatkínzásban történt felmentés miatt, és kérte az ítélet hatályon kívül helyezését.

A harmadfokú bíróság az indítványt alaposnak találta. Az állatkínzás törvényi tényállása nem úgynevezett kerettényállás, hiszen az nem az Állatvédelmi törvény szabályaira utal vissza, hanem a büntetőjogban ismert fogalmakkal maga a büntetőnorma határozza meg az elkövetési magatartást. Minthogy az Állatvédelmi törvény is alapvetően erkölcsi indíttatású, az ember és

állat közötti viszonyban emberieségi szempontokat tart szem előtt, az abban foglalt előírásoknak, tilalmaknak az "indokolatlanul" tényállási elem tartalommal való megtöltésénél elsődleges, egyéb vonatkozásokban pedig jogértelmezést segítő szerepe van. A törvény szerint elfogadható ok esetén az állat élete kioltható, s ilyen ok lehet a gyógyíthatatlan betegség, sérülés is. Azonban még ilyen esetben is kívánalom az, hogy az élet kioltása a lehető legkisebb szenvedéssel járjon és humánusan történjen. A másodfokú bíróság álláspontjával szemben tehát az elpusztításnak olyan drasztikus módja, amikor az elkövető felismeri, hogy magatartásával a gerinces állatot szükségtelen, elkerülhető fájdalomnak is kiteszi, és ezt kívánja vagy ebbe belenyugszik, a magatartást tényállásszerűvé teheti. Mindezek mellett nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a másodfokú bíróság csak azt értékelte, hogy a terhelt szerint az állat életének kioltása indokolt volt, és azt figyelmen kívül hagyta az alaptényállásból, hogy a terhelt a fenti cselekményét indulatból és nem pedig szánalomból követte el, a terhelt az állat sérülését nem vizsgálta, annak súlyosságáról meg sem győződött, és az sem volt megállapítható, hogy az állat elpusztult-e. Ennek körében a másodfokú bíróságnak az állatkínzás bántalmazással megvalósított fordulatát kellett volna vizsgálat alá vonnia.

A fentiekre tekintettel – mivel a harmadfokú bíróságnak az ítéletet már nem állt módjában megváltoztatni – az ítéletet hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasította.⁴¹⁴

6.11.2. A tiltott halcsapdák

Az ítéleti tényállás lényege szerint 2005. augusztus 26. napján este az I. és II. rendű terhelt a K. község külterületén lévő tavakhoz ment azért, hogy engedély nélkül, eresztőhálóval halászva halat tulajdonítsanak el. A terheltek a mederbe rögzítettek 1 darab 90 centiméter hosszúságú, 6,5 centiméter szembőségű és 1 darab 25 méter hosszú, 5 centiméter szembőségű eresztőhálót, és azokkal 2 darab busát, 1 darab tükörpontyot és 1 darab amurt fogtak ki, amit betettek az értük helyszínre érkező személy által vezetett személygépkocsi csomagtartójába. A terheltek cselekményét egy közúti ellenőrzés során a rendőrök felfedték. A terheltek által használt eresztőhálók nem a halászatban használatos terelőeszközök, hanem halcsapdák, felső élükön minimális parafával, alsó élükön jelképes mennyiségű ólommal. Emiatt vízbe helyezve lebegnek. Az ilyen hálónak nekiúszó hal nem érzel akadályt, átjutással próbálkozik, eközben a nagy szembőség miatt fennakad, beszorul, a hálóba gabalyodik, az a kopolyúfedelére

⁴¹⁴ Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.293/2006. számú határozata (EBH2008. 1762.)

tekeredik, amitől megfullad, vagy olyan súlyos hámsérülést szenved, hogy az esetleges kiszabadulásakor is elpusztul. A terheltek tudták, hogy az általuk használt eresztőháló a tó halállományát - a halászati törvény szerint - károsíthatja. A lefoglalt halak éltek, rajtuk külsérelmi nyomok, hosszanti sebek voltak, a pikkelyük hiányzott. Az eresztőháló 1-2 órai használata során már károsító hatást képes kifejteni, mivel nyáron a víz meleg, a halak oxigénszintje nagy, így fennakadásuk esetén a fulladásuk is gyorsabban bekövetkezhet.

A bíróság a terhelteket bűnösnek mondta ki állatkínzás vétségében (1978. évi Btk. 266/B. § (2) bekezdés), melyet, mint társtettesek követtek el. A bíróság az I. rendű terhelteket – egy korábbi próbára bocsátást kimondó ítélet hatályon kívül helyezésével és az ügy egyesítésével, halmazati büntetésül – 8 hónap, végrehajtásában 1 évre felfüggesztett – fogházbüntetésre, míg a II. rendű terhelteket, mint visszaesőt 5 hónap börtönbüntetésre és 1 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte.

A terheltek védője felülvizsgálati indítványt terjesztett elő a terheltek felmentése érdekében az állatkínzás vétsége alól.

A Kúria (akkor Legfelsőbb Bíróság) az indítványt nem találta megalapozottnak, ugyanis az 1978. évi Btk. szerint az állatkínzás vétségét követi el az is, aki a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik. E körben annak van jelentősége, hogy a halfogási eszköz vagy mód alkalmas-e a halállomány, illetve annak élőhelyének károsítására. Amennyiben igen, úgy a bűncselekmény megvalósul, függetlenül attól, hogy a károsodás valóban bekövetkezett-e vagy sem. Ennek oka az, hogy az adott tényállási elem a károsodás veszélyének létrehozását és nem pedig bekövetkezését rendeli büntetni.

Mindezekre figyelemmel a bíróság az ítéletet hatályában fenntartotta.⁴¹⁵

6.11.3. A kóbor állat feletti rendelkezési jog

Az ítéleti tényállás lényege szerint a III. rendű terhelt 2004. őszétől észlelte, hogy a telke hátsó kerítésén található résen keresztül egy nagy testű kutya jár az udvarába, illetve a szomszédos ingatlanokra élelmet keresve, veszélyeztetve a baromfikat. 2005. májusának végén a III. rendű terhelt megbeszélte az I. rendű terhelttel, hogy az állatot valamilyen módon elpusztítják. Május 21. napján ezért kerítésdarabból hurkot készítettek, és azt úgy rögzítették a hátsó kerítéshez,

⁴¹⁵ Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.297/2007. számú határozata (BH2009. 137.)

hogy abban a kutya fennakadjon. Másnap reggel a III. rendű terhelte észlelte, hogy a kutya a nyakánál fogva a hurokban fennakadt és ott vergődik. A kora délutáni órákban erről beszámolt a többi terheltnak, és hívta őket, hogy a kutyát öljk meg. A még élő – de már erősen kifáradt – állatot a nyakán lévő hurokkal, egy fadarab segítségével a kerítésről lekasztották, a drótot meghosszabbították, majd az állatot a földön húzva levonszolták a kert végén található szilvásba. Míg a III. rendű terhelte hátra maradt, addig az I. és II. rendű terheltek az állatot egy kb. 2 méter magasban lévő faágra a drótnál fogva felakasztották, ezáltal a kutya fulladás következtében elpusztult. A még élő állatnak a földön vonszolás következtében testfelülete nagy részén szőr- és hámhiány keletkezett, bal oldalán a III-IV. bordák között 1 centiméter széles, kb. 5-6 centiméter mély, szúrt sérülés is volt. A terheltek a tetemet a fáról lekasztották, a közeli bozótosba vonszolták, és egy bokorba bedobták.

Az elsőfokú bíróság a terhelteket állatkínzás vétségében mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őket 3-3-3 hónap fogházbüntetésre és 1-1-1 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte.

A védők fellebbezése folytán az ügy másodfokon folytatódott, melynek során a másodfokú bíróság mindhárom vádlottat felmentette az állatkínzás vétsége alól. Indokolása szerint a terheltek állatkínzása indokolt volt, ugyanis a kutya kártevőnek minősült, és a kártevők irtását az Állatvédelmi törvény megengedi. Ezen kívül megállapította a szükséghelyzetet is, melynek során az állat életét kábítás nélkül is ki lehet oltani. Mivel tehát az állat életének kioltása indokolt és szükséges volt, büncselekmény nem valósult meg.

A főügyészség az ítélet ellen felülbírálati indítványt nyújtott be. A harmadfokú bíróság az indítványt megalapozottnak találta. Indokolása szerint a terheltek a kutyát szenvedést okozva bántalmazták, és az általuk kifejtett magatartás alkalmas volt a pusztulás előidézésére, mely végül be is következett. Ekképpen a terheltek magatartása pusztulás okozására alkalmas bántalmazásnak tekinthető. Azt kellett tehát vizsgálat alá vonni, hogy a terheltek magatartása indokolt volt-e, ugyanis büncselekménynek csak az indokolatlan bántalmazás tekinthető. A terheltek a kóbor kutya életét a háziállataik védelmében oltották ki. Az állatnak a pusztulását okozó bántalmazását azonban semmilyen körülmény nem indokolta. Ez a bántalmazás ugyanis nem tekinthető az Állatvédelmi törvény szerinti kártevőirtásnak. A kóbor állat ugyanis nem kártevő, hanem olyan gazdátlan egyed, amelyre mind az Állatvédelmi törvény, mind a Büntető törvénykönyv védelme kiterjed. Megjegyezte végül a harmadfokú bíróság, hogy amennyiben a háziállat védelmére hivatkozással az állat életének kioltásának a szükségessége megállapítható

is lenne, a terheltek által alkalmazott akasztásos, fullasztásos eljárás akkor sem lehetne indokolt bántalmazás.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság a terhelteket bűnösnek mondta ki állatkínzás vétségében (1978. évi Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont).⁴¹⁶ Az érthetetlen, hogy a terhelteket egy ilyen sok szenvedéssel járó állatkínzás miatt miért csak próbára bocsátották végül.

6.11.4. Az állatszaporítás

A S.-i Városi Bíróság tárgyalta annak az elkövetőnek az esetét, aki 209 kutyát tartott nem megfelelő körülmények között a telkén. Az elsőfokú ítélet tényállása szerint a vádlott a Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesületének a tagjaként 1998-tól kezdve tartott fajtisza magyar kutyákat, többnyire mudikat. 2002-re a kutyák száma elérte a 97-et. Ettől az évtől fogva a vádlott fajtanemesítő tevékenységet kívánt folytatni, mégpedig abból a célból, hogy cifra színváltozatú mudikat tudjon tenyészteni, melyek igen ritkának számítanak. A cifra szín előhívásához albinó és merle géneket hordozó egyedeket alkalmazott, ám az utódok súlyos szervi károsodásokkal, elégtelenségekkel jöttek világra. A viszonylag hamar elhullott egyedeket, szám szerint 61-et a belvárosi lakásának 400 literes fagyasztójában tárolta. 2006. elejére - a szaporítás következtében - a kutyák száma meghaladta a 200-at. 44 darab eb élt szabadon a bekerített területen, 31 darab volt láncra kikötve, 92 darab kutya pedig 27 kennelebe volt össze-vissza elhelyezve, ahonnan egyébként szabad kijáráruk volt. Az állatokat a vádlott konyhai ételmaradékkal etette, az udvart és a kenneleket nem takarította. A szomszédok többszöri feljelentésére az önkormányzati hivatal tagjai több alkalommal is kimentek a telekre, s kötelezték a vádlottat megfelelő életkörülmények kialakítására. Ezt másodszori felszólításra sem tette meg. A kutyák előtt sokszor nem volt víz, a szabadon élő és a láncon tartott kutyáknak nem volt fedezékük az időjárás viszontagságai ellen. Végül a vádlottól 209 kutyát foglaltak le, akiket állatvédő szervezeteknél helyeztek el. Az elsőfokon eljáró bíróság a vádlottat 10 hónap fogházbüntetésre ítélte, melyet végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett (az ítéletet az 1978. évi Btk. alapján hozták meg). A lefoglalt kutyákat elkobozták, s bűnügyi költségként 872.852,- forintot szabtak ki, melyben nem voltak benne az állatmenhelyek és az állatvédők költségei (több, mint 20.000.000,- forint az oltásokra és az egyedi állatazonosító jelek beültetésére). Az ügyész tudomásul vette az ítéletet, a védő és védence felmentésért fellebbezett. Végül a másodfokon eljáró bíróság az elsőfokú ítéletet helyben hagyta.⁴¹⁷

⁴¹⁶ Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.765/2006. számú ítélete (BH2007. 213.)

⁴¹⁷KÁNICS Éva: *Állatkínzás-jog és közvélemény*, Büntetőjogi tanulmányok, 2009., 10. évfolyam 10. kötet 147-168.

6.11.5. A kábítószer-kereső kutyák tartási követelményei

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott 2005 februárjától kutyavezetői beosztásban teljesített szolgálatot egy büntetés-végrehajtási intézetben. A vádlott 2009 decemberétől 2010 februárjáig 23 napon látott el szolgálatot, melynek során elmulasztotta a rábízott szolgálati kutya képzését, megfelelő tisztán tartását, a kutya napi mozgásigényének kielégítését egyáltalán nem biztosította, nem előzte és akadályozta meg, hogy a kutya fogazata az ínyéig lekopjon, így a kutyával szemben olyan bánásmódot alkalmazott, a kutyát oly mértékben elhanyagolta, hogy a kutyának szenvedést okozott. A vádlott magatartása alkalmas volt arra, hogy a kutyánál maradandó egészségkárosodás alakuljon ki. Az ügyészség a bv. főtörzsőrmestert 23 rendbeli szolgálatban kötelességszegés vétségével és állatkínzás vétségével vádolta, azonban a bíróság a vádlott bűnösségét csak az állatkínzás vétségében (1978. évi Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, míg a másik bűncselekmény alól felmentette.

Egy kábítószer-kereső kutya naponta legalább egy- másfél óra foglalkozást, átmozgatást igényel, ide nem értve a gyakorlatozást. A kutyavezetőknek igen részletes és hosszú elméleti és gyakorlati oktatást hajtanak végre, így minden kutyavezetőnek tisztában kell lennie a rájuk bízott kutya alapvető szükségleteivel. A bíróság megállapította, hogy a vádlott elkövette az állatkínzás vétségét, azonban a szolgálatban kötelességszegés vonatkozásában rögzítette, hogy a vádlott mind a 23 napon a kötelmeit kifogástalanul ellátta. Az állatkínzás vétségét a vádlott folyamatos mulasztással valósította meg, de ezek a mulasztások egyenként, egyik szolgálati napra vetítve sem jelentettek olyan súlyú kötelességszegést, amelyek a törvényi tényállásban megfogalmazott konkrét, nevesített elkövetési magatartással (elalvás, szeszes ital fogyasztása, rendeltetési hely elhagyása) arányban állóak, azokkal azonos súlyúak lennének.⁴¹⁸

6.11.6. A haszonállatok szállítása

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I. és II. rendű vádlottak 2010. április 09. napján egy kisteherautóval 83 darab, 15-30 kilogramm testtömegű sertést szállítottak. Az állatokat előző nap Lengyelországban vásárolták azzal a szándékkal, hogy őket Romániába vigyék. A terheltek az összezsúfolt állatoknak enni, inni nem adtak, számukra a megfelelő levegőztetést sem

⁴¹⁸ Fővárosi Bíróság Kb.112/2010/20. számú ítélete

biztosították. Ez a bánásmód alkalmas volt arra, hogy az állatok maradandó egészségkárosodást szenvedjenek vagy az a pusztulásukat okozza. A bíróság a vádlottakat 83 rendbeli állatkínzás vétségében (1978. évi Btk. 266/B. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek és őket 3-3 hónap -végrehajtásában 1 évre felfüggesztett - szabadságvesztés büntetésre ítélte.⁴¹⁹ Megjegyzem, hogy ekkor még nem szerepelt a Btk.-ban a több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozó minősített eset.

6.11.7. Felmentő ítélet a halak ügyében

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I., II. és III. rendű terheltek 2008. február 09. napján 02 óra 15 perc körüli időpontban, a Holt-Tiszán, kopoltyúháló alkalmazásával, engedély nélkül halásztak, amely során jogosulatlanul kifogtak és elvittek 4 darab pikkelyes nyurgapontyot, 2 darab amurt, 3 folyami rákot, 1 törpeharcsát, valamint egy 2 kilogramm súlyú kagylót. A terheltek a halakat a lakásukig akarták szállítani, útközben azonban a rendőrök őket ellenőrzés alá vonták. A halakat a terheltek engedély nélkül halászták, továbbá az állatokat víz nélkül, zsákokban, zsúfolt helyen tárolták és szállították, amely alkalmas volt arra, hogy az állatok pusztulását okozzák. A halak eltulajdonításával okozott kár 24.693,- forint volt, amely kár a lefoglalással megtérült.

Az elsőfokú bíróság a terhelteket társtettesként elkövetett állatkínzás vétségében és lopás vétségében mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel az I. rendű terheltet 6 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – fogházbüntetésre, a II. rendű terheltet 35 nap közérdekű munka büntetésre, a III. rendű terheltet pedig 72.000,- forint pénzbüntetésre ítélte.

A másodfokú bíróság a fellebbezést benyújtó terhelteket az állatkínzás alól felmentette. Anyagi jogi jogszabálysértés miatt a Legfelsőbb Bíróság elé került az ügy, aki egyetértett a másodfokú bíróság állatkínzás alóli felmentésével, ugyanis a halakkal való bánásmód egyszeri és eseti jellegű tevékenység volt, mely nem volt alkalmas arra, hogy az állatkínzás törvényi tényállását megvalósítsák a terheltek.⁴²⁰

⁴¹⁹ Legfelsőbb Bíróság Bfv.540/2010/7. számú ítélete

⁴²⁰ Kúria Bfv.II.1024/2010. számú határozata (BH2011. 331.)

6.11.8. A méreggel történő elkövetés

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I. és II. rendű vádlottak rendszeresen követtek el erőszakos vagyron elleni és vagyron elleni bűncselekményeket. Ennek körében a vádlottak 2010. december 16. napját pár nappal megelőzően a 11. számú ingatlan udvarán élő, keverék fajtajellegű kutyát a kerítésen keresztül beadott, fagyálló folyadékkal összekevert májkrémmel közösen megmérgezték annak érdekében, hogy a későbbiekben az ingatlanba zavartalanul behatolhassanak az értékek megszerzése végett. A kutya a mérgezés következtében kialakult izomgörcsök okozta rendkívüli és hosszan tartó fájdalom elszenvedése után pár nappal elpusztult.

A vádlottak 2010. december 16. napját pár nappal megelőzően elhatározták, hogy a 12. számú ingatlan udvarán élő, keverék fajtajellegű kutyát annak érdekében, hogy az ingatlan területére a későbbiek során zavartalanul bejuthassanak, megmérgezik. E célból a vádlottak közösen fagyálló folyadékot vásároltak, és az azzal összekevert májkrémet a II. rendű vádlott a kerítésen keresztül a kutyának beadta. A kutya a mérgezés következtében kialakult izomgörcsök okozta rendkívüli és hosszan tartó fájdalom elszenvedése után 2010. december 18-án elpusztult.

A vádlottak 2010. december 26. napját megelőzően a 13. számú ingatlan udvarán élő, keverék fajtajellegű kutyát fagyálló folyadékkal összekevert májkrémmel közösen megmérgezték úgy, hogy a kerítést is kivágták annak érdekében, hogy az ingatlan területére bejussanak. A kutya a mérgezés következtében kialakult izomgörcsök okozta rendkívüli és hosszan tartó fájdalom elszenvedése után 2010. december 28-án elpusztult.

A bíróság a terhelteket rablás, testi sértés, lopás és állatkínzás büntetőjében (Btk. 266/B. § (3) bekezdés) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel az I. rendű vádlottat, mint többszörös visszaesőt 10 év fegyházbüntetésre és 10 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre, míg a II. rendű vádlottat 3 év börtönbüntetésre és 3 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. Az állatkínzás vonatkozásában az első és harmadik esetben a bíróság társtettesként mondta ki bűnösnek a vádlottakat, míg a második eset kapcsán az I. rendű vádlott bűnsegéd, míg a II. rendű vádlott tettesként felelt.⁴²¹

⁴²¹ Budai Központi Kerületi Bíróság 4.B.XXII.2331/2011/51. számú ítélete

6.11.9. Halászat elektromos eszközökkel

Az ítéleti tényállás lényege szerint az I. és II. rendű terheltek 2011. augusztus 11. napján a csónakjukban ülve egy akkumulátorhoz kötött egyenáramú eszközzel horgásztak, melynek során legalább egy darab szürke harcsát fogtak. A terheltek cselekményét észlelte egy szolgálaton kívül rendőr, aki a terheltek csónakjából az egyenáramú horgászszerszöket a saját csónakjába áttette. A terheltek az akkumulátort a vízbe dobták, és távoztak a helyszínről. Az elsőfokú bíróság a vádlottak bűnösségét állatkínzás vétségében mondta ki (1978. évi Btk. 266/B. § (2) bekezdés), mely ítéletet a másodfokú bíróság helyben hagyott. A jogerős határozat ellen a terheltek védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt, melynek lényeg szerint az áramos eszközzel történő horgászat nem illeszthető be az állatkínzás törvényi tényállásába, az csak szabálysértés lehet. A Kúria az ítéleteket hatályukban fenntartotta, hiszen a halászati törvény rendelkezései alapján tilos a halak egyenáramú eszközzel történő kifogása, az csak külön engedéllyel lehetséges, mellyel a vádlottak nem rendelkeztek.⁴²² Itt megjegyzendő, hogy a bíróság az 1978. évi Btk. (2) bekezdését vizsgálta, miszerint állatkínzást valósít meg az is, aki a halászatról szóló törvény által tiltott halfogási eszközzel vagy módon halászik vagy horgászik.

Ez ma az orvhalászat bűncselekményének a megállapítására lenne alkalmas.

6.11.10. Egy másik mérgezéses büntetőügy

Az előző jogesethez hasonlóan ezen büntetőügyben is azért történt az állatok megmérgezése, mert a terheltek lopni akartak. Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlottak megannyi vagyon elleni bűncselekményt követtek el közösen. Az I., II. és III. rendű vádlott 2011. július 26. napján megjelentek egy ingatlan udvarán azért, hogy az épület szomszédságában lévő nagykereskedésből lopjanak. Az udvaron négy darab, összesen mintegy 6-7 millió forint értékű, alaszkai malamut fajtajellegű kutyát tartottak. A vádlottak a családi ház kerítését átvágva bementek az udvarra, és a négy kutyát karbofurán mérget tartalmazó kolbászokkal megettették, melynek következtében a kutyák elpusztultak. A vádlottak a közvetlen szomszédhoz is átdobtak egy mérgezett kolbászt, melynek következtében a szomszéd ház kutyája is elpusztult. Az állatok pusztulását a karbofurán mérgezés okozta. A karbofurán az erősen mérgező hatású inszekticid karbamát típusú növényvédő szer hatóanyaga. Talajfertőtlenítő, azonban a forgalmazását és

⁴²² Kúria Bfv.I.1588/2012/5. számú végzése

használatát 2008-ban betiltották. Az állatok karbofuránnal való megmérgezése és a mérge felszívódásának a folyamata az állatoknak az átlagosat lényegesen meghaladó szenvedést okozott és öt állat pusztulását okozta. A bíróság a vádlottakat (sok egyéb vagyoni elleni bűncselekmény elkövetése mellett), mint társtetteseket bűnösnek mondta ki állatkínzás büntetési szabályában (1978. évi Btk. 266/B. § (3) bekezdés) és őket végrehajtandó szabadságvesztés büntetésre ítélte.⁴²³

6.11.11. Állhat-e egymással halmazatban a baromfilopás és az állatkínzás?

Az ítéleti tényállás lényege szerint a terhelt az éjszakai órákban behatolt a sértett kerítéssel körülvett udvarába, s a rácsos ablak kibontását követően bement a baromfióba. Itt 16 darab tyúknak és egy kacsának letépte a fejét, majd az állatokat két zsákba rakta. Eközben azonban a rendőrök tetten érték, így a bűncselekményt befejezni nem tudta. A terhelt szándéka 50.000,- forint feletti értéket képviselő baromfi eltulajdonítására irányult.

Az elsőfokú bíróság lopás büntetének kísérlete miatt mondta ki bűnösnek a terheltet, melyre tekintettel öt 10 hónap börtönbüntetésre és 2 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. Az elsőfokú ítélet fellebbezés folytán nem lett jogerős, és a másodfokon eljáró törvényszék – a lopás büntette mellett – állatkínzás vétségében is bűnösnek mondta ki a terheltet. A főügyészség a terhelt javára kérte az ítélet megváltoztatását annak érdekében, hogy a bíróság mentse fel a terheltet az állatkínzás vétségében.

A harmadfokú bíróság - a főügyészség álláspontjával egyetértve - nem látta indokoltnak a bűnösség kimondását az állatkínzás vétségében. Indokolása szerint a terhelt a lopás sikeres végrehajtása érdekében pusztította el a szárnyasokat, mely tulajdonképpeni eszközcselekmény a vagyoni elleni bűncselekmény zavartalan végrehajtását biztosította. A terhelt oly módon ölte meg az állatokat, mely tipikus a háztáji gazdaságokban, ugyanis a baromfi életét nyakának elvágásával, fejének eltávolításával oltják ki, valamint ki is véreztetik az állatot. Rámutatott a harmadfokú bíróság arra is, hogy a terhelti cselekmény sikere esetén a baromfi életének kioltása nyilvánvalóan megtörtént volna, ezért nem vitásan büntetlen utócselekményről lehetett volna beszélni. Az ítélet táblája felhívta a hatályos – nem büntetőjogi – törvényeket is, és kifejtette,

⁴²³ Kecskeméti Járásbíróság 5.B.986/2013/65. számú ítélete

hogy a terhelt nem fejtett ki olyan tevékenységet, mely az állatok indokolatlan kínzásával, szükségtelen szenvedésével járt volna.⁴²⁴

6.11.12. A haszonállatok tartása

Az ítéleti tényállás lényege szerint a terhelt állattartói tevékenységet folytatott, 26 szürkemarhát és 20 mangalica sertést tartott. A terhelt az állatokról 2010. június hónapban már egyáltalán nem gondoskodott, azok élelem és víz nélkül maradtak, így 2010. június 25. napjáig – ekkor a telepen hatósági ellenőrzés volt – 17 szürkemarha elpusztult, és a többi állat is elhullás közeli állapotba került. A sertések közepes tápláltsági fokúak voltak. A telephely öt kutyájából egy erősen legyengült, így őt el is kellett altatni, de a másik négy közül is kettő rövid láncra volt kötve, így még csapadékvízhez sem juthattak. A terhelt az állattartás során az állatvédelmi törvény rendelkezéseit súlyosan megszegte, az állattartói bánásmód a telepen található valamennyi állatnak különös szenvedést okozott.

A járásbíróság a terheltet az 1978. évi Btk. szerinti állatkínzás büntetében mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őt 8 hónap börtönbüntetésre és 1 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. A törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét annyiban változtatta meg, hogy a terhelt cselekményét az új Btk. szerinti állatkínzás büntetének (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjai szerint minősülő) minősítette, egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helyben hagyta.⁴²⁵

6.11.13. Az állatkínzás rendbelisége a korábbi Btk.-ban

Az ítéleti tényállás lényege szerint a II. rendű terhelt 2011. nyarán elhatározta, hogy a korábban ajándékba kapott két kölyökkutyát nem neveli tovább, mivel ellátásukra, beoltatásukra nem volt pénze. Az I. rendű terhelttel megegyeztek, hogy 2011. július 09. napján hajnalban a két kölyökkutyát a szántóföldön az I. rendű terhelt kapával agyonüti. A terheltek a kölyökkutyákat egy reklámszatyorba tették, amit közösen a napraforgótáblához vittek. Itt az I. rendű terhelt a magával vitt kapával a szatyorban lévő kölykökre 2-3 nagy erejű ütést mért, amitől a kutyák elnémultak. Ezalatt a II. rendű terhelt a helyszíntől néhány méterre állt, hogy ne lássa a kölykök

⁴²⁴ Debreceni Ítéletábrla Bhar. II. 637/2013. számú ítélete (EBD2015.B.11.)

⁴²⁵ Zalaegerszegi Törvényszék Bf.158/2013. (EBD2014.B.8.)

elpusztítását. Végül az I. rendű terhelt a szatyrot – anélkül, hogy meggyőződött volna az állatok állapotáról – egy árokba dobta. A két kutya közül az egyik elpusztult, a másik kijutott a reklámszatyorból, nyüsztését az arra járók meghallották és állatorvoshoz vitték. Mindkét kutyakölykön tompa tárgyval történt bántalmazásból eredő sérülések voltak, amelyek az elpusztult állat esetében koponyacsonttörést, zúzott agyvelősérülést, májrepedést és vesevérzést eredményeztek. A bántalmazást követően 5-10 percen belül elpusztult. A II. rendű terhelt által történt bántalmazással közvetlen okozati összefüggésben álló sérülések külön-külön is a kutya pusztulását eredményezték volna. Az életben maradt kölyökkutya sérülése maradandó fogyatékoság nélkül gyógyult, egyik megtalálójá vette gondozásba.

Az elsőfokú bíróság az I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki 2 rendbeli állatkínzás büntetében és ezért (valamint egy korábbi próbára bocsátást hatályon kívül helyezve és az ottani garázdaság büntetést ide egyesítve) a terheltet 8 hónap – végrehajtásában 3 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte. A bíróság a II. rendű terheltet szintén 2 rendbeli állatkínzás büntetében mondta ki bűnösnek, és erre tekintettel 4 hónap – végrehajtásában 3 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte. A másodfokú bíróság a terheltek cselekményét állatkínzás büntette helyett állatkínzás vétségére módosította, valamint a II. rendű terhelt büntetését 7 hónapra súlyosította.

A legfőbb ügyész az ítélet ellen törvényesség érdekében tett jogorvoslati indítványt terjesztett elő annak megállapítása érdekében, hogy a megtámadott határozatok törvénysértően minősítették a terheltek cselekményét 2 rendbeli állatkínzás vétségeként.

A Kúria indokolása szerint a legfőbb ügyész álláspontja helytálló. Az állatkínzás bűncselekményének elkövetési tárgya a gerinces állat, passzív alanya nincsen. A két gerinces állat terheltek részéről, térben és időben azonosan történt bántalmazásával megvalósított bűncselekmény – az állatok egyedszámától függetlenül – egyrendbelinek minősül (1978. évi Btk. 266/B. § (3) bekezdése).⁴²⁶

6.11.14. A baromfik leölésének büntetendő magatartása

Az ítéleti tényállás lényege szerint a terheltet zavarta a telekszomszédja által a kertben tartott japán kakas hangja. A terhelt 2013. július 24. napján 10 óra körüli időben közölte a kakas

⁴²⁶ Kúria Bt.I.4/2013. számú ítélete (BH2013. 148.)

tulajdonosával, hogy le fogja lőni a japán kakasát. Ezt követően a terhelt még 2013. július 24. napján 12 óra 30 perc és 19 óra közötti időpontban, az ingatlana kertjéből, a távcsővel ellátott légpuskájával célzott lövést adott le a japán kakasra. A lövés az állat nyakát sebezte meg és annak azonnali pusztulását okozta.

A büntetlen előéletű vádlottat állatkínzás vétsége miatt (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) a bíróság 8 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – fogházbüntetésre ítélte, valamint rendelkezett a lépuska elkobzásáról.⁴²⁷

6.11.15. Az elhanyagolással elkövetett állatkínzás

Az ítéleti tényállás lényege szerint a 68 éves férfi terhelt Budapest XXI. kerületében tartotta Lina nevű, rottweiler fajtajellegű kutyáját. A terhelt 2015. augusztusa környékén a kutyát egy 2 méter hosszú láncra kötötte, amellyel az állat mozgását jelentős mértékben korlátozta. A terhelt a kutya élőhelyét nem takarította, mellyel a kutyát sárral és ürülékkel szennyezett, fertőzésveszélyes területen tartotta. A kutya mellkasának bal oldalán, valamint hasi tájékán a 2015. év körül egy daganat alakult ki, melyet a terhelt is észlelt, azonban a kutya állatorvosi ellátása, kezelése érdekében nem intézkedett. A megfelelő kezelés hiányában 2016. február 16. napjára a mellkasnál és a hasi tájékon lévő daganat gyermekfejnyi méretűre növekedett. A terhelt az eb megfelelő etetéséről sem gondoskodott, így az állatnál 2016. február 16. napjára kóros soványság alakult ki. A kutya a terhelt cselekményének következtében 2016. február 16. napjára az egészségét veszélyeztető, leromlott állapotba került. A kutya állapotát az egyik állatvédő alapítvány munkatársai 2016. február 16. napján észlelték, majd a rendőrség értesítése mellett a terhelttől az állatot még aznap elszállították. A terhelt azzal, hogy a kutyája felismert betegsége ellenére annak ellátásáról, kezeléséről, valamint megfelelő etetéséről, tisztán tartásáról, a fajtájának és élettani szükségleteinek megfelelő életfeltételekről nem gondoskodott, az állattartás szabályait súlyosan megszegte, mely alkalmas volt arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását, illetve pusztulását okozza.

A büntetlen előéletű vádlottat állatkínzás vétsége miatt (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont II. fordulata) a bíróság 6 hónap – végrehajtásában 2 évre felfüggesztett – fogházbüntetésre ítélte, valamint kötelezte őt a büntügyi költség megfizetésére.⁴²⁸

⁴²⁷ Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 6.Bpk.XXI.270/2014/2. számú végzése

⁴²⁸ Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 9.B.XXI.294/2016/4. számú ítélete

6.11.16. Maradandó egészségkárosodás

Az ítéleti tényállás lényege szerint a 21 éves terhelt 2015. augusztus 26. napján 19 óra körüli időben Budapest XX. kerületében egy három hónapos, kis termetű, keverék kutyát a nyakánál egy nadrágszíjra kötve vezetett, majd a kutyát a szíjnál fogva a levegőben többször megpörgette, és az állatot legalább 3-4 alkalommal egy fának ütötte. A terhelt ezt követően a bántalmazástól elkábult kölyökkutyát rugdosni kezdte, illetve a vezetősíjjal megemelve több alkalommal a földhöz csapta, melynek következtében az állat maga alá vizelt és székelt. A terhelt cselekményét észlelő járókelők a terheltet a cselekménye abbahagyására szólították fel, mire a terhelt közölte, hogy „*az én kutyám, azt csinállok vele, amit akarok*”, majd a kábult állatot a nadrágsíjjal a nyakán az utcán a saját, közeli házukig vonszolta, mialatt a szemtanúk értesítették a rendőrséget. A terhelt cselekménye következtében a kutya nyakának alsó felén ödémás beszűrődés, jobb szemén bevézés, jobb hátsó lábán közepes fokú térdficam alakult ki, utóbbi az állatnál maradandó fogyatékoságot okozva.

A büntetlen előéletű vádlottat állatkínzás büntette miatt (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő) a bíróság 1 év – végrehajtásában 2 évre felfüggesztett – börtönbüntetésre ítélte.⁴²⁹

6.11.17. Kettős „büntethetőség”?

A Debreceni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság egyik bírása az Alkotmánybírósághoz fordult az alábbiak miatt. A terhelt a lakóhelyén egy kisméretű, keverék szuka kutyát tartott. A kutya 2011. tavaszán öt kutyakölyköt fialt, amelyek közül a terhelt négyet azonnal, míg további egyet néhány nap múlva vízbe fojtott.

A Debreceni Járásbíróság – a Debreceni Törvényszék ítéletével megváltoztatott – 2014. június 12. napján jogerős ítéletével állatkínzás vétsége miatt bűnösnek mondta ki a terheltet állatkínzás vétsége miatt, melyre tekintettel őt 125.000,- forint pénzbüntetésre ítélte.

Ezt követően Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának Jegyzője 2014. november 20. napján az IGAZ-20077/2014. számú határozatával a büntetőügyben megállapított tényállást

⁴²⁹ Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 11.B.XX.995/2016/10. számú ítélete

alapul véve az állattartót (a korábbi terheltet) 450.000,- forint állatvédelmi bírsággal sújtotta. Az állattartó fellebbezést terjesztett elő a határozattal szemben, ugyanis igazságtalannak tartotta, hogy két helyről is megbírságot adják ugyanazért a cselekményért.

A Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal a fellebbezést elutasította, és a jegyző határozatát helyben hagyta. Az állattartó keresetet terjesztett elő a határozattal szemben a bíróság előtt, törvénytelennek tartva az eljárást, illetve a kétszeres büntetést kifogásolta.

Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Állatvédelmi törvény alkalmazása során, az Alaptörvényből, a jogbiztonság elvéből, valamint a kétszeres eljárás alá vonás és büntetés tilalmából eredő alkotmányos követelmény, hogy ha az állatkínzás vétsége vagy büntette miatt büntetőjogi felelősségre vonásnak van helye, vagy a büntetőjogi kérdésben már jogerős, marasztaló döntés született, akkor ugyanazon tényállás alapján indult állatvédelmi hatósági eljárásban, ugyanazon jogellenes cselekmény miatt állatvédelmi bírság kiszabására ugyanazon személlyel szemben nem kerülhet sor. Indokolása szerint az Alkotmánybíróság észlelte, hogy a meghatározott természetes személy büntetőjogi felelősségének állatkínzás vétségében vagy büntetésében történt jogerős megállapítását követően, ugyanazon személlyel szemben, ugyanazon tényállás és jogellenes cselekmény alapján indított állatvédelmi hatósági eljárás – amely az állatvédelmi bírság büntető jellegű jogkövetkezményére figyelemmel a párhuzamos represszió lehetőségét hordozza magában – alappal vetheti fel a ne bis in idem elvének sérelmét, mert ilyen esetekben az állatvédelmi bírság kiszabása az állami büntetőhatalom visszaélészerű gyakorlását jelentheti. A jelenlegi szabályozás ugyanakkor nem zárja ki kifejezetten annak lehetőségét, hogy egy jogellenes cselekményt párhuzamosan büntetőjogi és közigazgatási jogi szankcióval is sújtsanak. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a párhuzamos eljárások lehetőségének fenntartása mellett szem előtt kell tartani a jogrendszer kiszámítható működését is, ezért a közigazgatási és büntetőeljárások párhuzamossága csak bizonyos feltételek érvényesülése esetén nem okoz alaptörvény-ellenességet. A büntetőjog ultima ratio jellegéből következően azonban megállapítható, hogy annak az a társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zártköve legyen, és ebből kiindulva más jogág jelen esetben ugyanazon cselekményt már ne szankcionálhassa. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy ugyanazon cselekmény miatt állatvédelmi bírság a büntetőjogi szankció mellett már nem alkalmazható.

CZINE Ágnes alkotmánybíró különvéleménye mindenképpen említésre méltó. Az alkotmánybíró kifejti ugyanis, hogy az AB határozat azért nem helytálló, mert azt csak a büntető

jellegű közigazgatási szankciókra kellett volna alkalmazni, a preventív jellegűekre (például az állattartástól eltiltásra) nem, ugyanis azok a büntető jellegű bírsággal szemben nem ütközhetnének a *ne bis in idem* elvébe. Hasonló az érvelés SZABÓ Marcel alkotmánybíró különvéleményében is, mely szerint míg a büntetőjog ultima ratio jelleggel igyekszik kikényszeríteni az ember-állat együttélés alapvető szabályainak betartását, továbbá a társadalom erkölcsi felfogását is tükrözve kíván reagálni a jogsértésre, addig a közigazgatási jog szélesebb merítéssel az állattartással összefüggő tevékenységet szabályozza. Emiatt a fentiek mellett olyan elemeket is magában foglal, amely a büntetőjog eszközrendszerébe nem fér bele. Miután a két szabályozás célja csak részben egyezik meg, funkcióját és szankciórendszerét tekintve pedig jelentősen eltér, ezért a kapcsolati pontok ellenére sem fedik át egymást. Erre tekintettel az alkotmánybíró nem értett egyet a határozat indokolásával.⁴³⁰

Jómagam a különvéleményekkel is egyetértek, ugyanakkor a jelenlegi szabályozás nem teremti meg annak lehetőségét, hogy a közigazgatási szankciót a bíróság beszámítsa a büntetőjogi szankcióba, mely mindenképpen korrigálást igényelne.

6.11.18. A kórosan lesoványodott kutya

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott a felügyelete és gondozása alatt álló német juhászkutyájának 2014. április elejétől megfelelő mennyiségben ívóvizet és élelmet nem biztosított. A kutyánál három hét alatt a közepes kondícióból (35-38 kg) kóros soványság (23 kg) alakult ki. Őt a terhelt legalább 2-3 napon keresztül 2,7 méter hosszúságú szárítókötélen kikötve tartotta. A kutyánál a hosszabb ideig tartóan fennálló, nem megfelelő ételmezése miatt alakult ki a kóros soványság, a mozgási igényének nem megfelelő kielégítése következtében pedig izomsorvadás lépett fel. A kutya szervezetében mérgező vagy vegyszer nem volt. A kutyát az elszállítása után egy állatvédő szervezet gyógykezelésben részesítette, a kutya egy hónappal később már elérte a 37 kg súlyt.

Az elsőfokú bíróság a vádlottat állatkínzás büntetében (Btk. 244. § (2) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őt 210.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. A kerestirányú fellebbezések folytán az ügy a másodfokra került, ahol a bíróság az ítéletet 6 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – börtönbüntetésre súlyosította, egyebekben az elsőfokú bíróság határozatát helyben hagyta. A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a

⁴³⁰ 8/2017. (IV. 18.) AB határozat

terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt, melynek lényege szerint a tényállás megalapozatlan volt, mivel a védelmi indítvány ellenére nem került sor egy esetleges mérgezése kimutatására, holott a kutya kb. hét hétig szökésben volt. Emellett a védő nem értett egyet azon bírói állásponttal sem, hogy a tartási körülmények miatt az állatkínzás megvalósult.

A Kúria az első- és másodfokú bíróságok ítéleteit a hatályukban fenntartotta, ugyanis a kutya bekövetkezett soványsága és izomsorvadása a Kúria számára kétségtelenné teszi annak a következtetésnek a helyességét, hogy a terhelt az általa tanúsított – részben nem tevésben (a megfelelő táplálás elmulasztása), részben tevésben (rövid pórázra kikötés) álló – indokolatlan bánásmód kapcsán szükségszerűen felismerte, hogy az állatnak különös szenvedést okoz. A terhelt ebbe belenyugodott, eziránt közömbös maradt, s ezért eshetőleg szándékkal járt el.⁴³¹

6.11.19. A végszükség, mint büntethetőséget kizáró ok

Az ítéleti tényállás szerint 2012. szeptember 19. napján 14 és 16 óra közötti időpontban egy önkormányzati ház udvarán egy 10,5 kilogramm súlyú, nagyjából 40 centiméter magas, kistestű, terrier jellegű kutya megmorogta az ott lévő női dolgozókat. A kutya morogva ment feléjük, ezért a két nő bement a házba és telefonon értesítették a terheltet. A terhelt, aki a község polgármestere volt, nem sokkal később a helyszínre érkezett, és magához vette a kocsiban lévő íját. Az ebet az udvaron találták, a terheltet követte a két női dolgozó. A kutyát megpróbálták elzavarni, azonban a kutya nem futott el, hanem vicsorgott és habzott a szájával. A terhelt ekkor előbbre lépett, és az ugató kutyát a nyílveszővel oldalról meglőtte. A nyíl a kutya IX. bordaközi tájékába fúródott be. A kutya ezt követően elmenekült, majd a lövést követően 10-12 percen belül elpusztult.

Az elsőfokú bíróság a terheltet a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntetében mondta ki bűnösnek és őt 180.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. Az ítélet ellen a terhelt védője jelentett be felülvizsgálati indítványt végszükségre hivatkozással. A Kúria a védő érvelését alaposnak találta és a terheltet felmentette végszükség miatt. A jogerős ítéletben megállapított tények alapján a morgás, a vicsorgás és a habzó száj arra adnak következtetési alapot, hogy a végszükség fennállt, ugyanis a terhelt a veszélyben lévők testi épségének megóvása érdekében lőtte le a kutyát. Az elsőfokú bíróság az

⁴³¹ Kúria Bfv.II.1314/2017/5. számú határozata

ítéletében a kutya tudattartamából indult ki, noha ilyen következtetés csak az ember tekintetében lehetséges. Élőlény ártó szándékú közeledése ellen a védekezés szabad; a támadás élőlény aktív cselekvősége, más ellen irányuló ártó vagy veszélyeztető erő kifejtése. A támadó elleni védekezésnek nem feltétele a támadó bűnössége sem; így állat ellen is helye van védekezésnek, a védekezés lehetősége pedig nem lehet szűkebb, mint az emberrel szemben. A terhelti fellépés tehát a két nő segélykérésére megfelel a végszükség törvényi feltételeinek; e tanúk valóban közvetlen veszélyben voltak, e veszély a testi épségüket, egészségüket fenyegette, és nem hárult el, hiszen a kutya még akkor is a helyszínen volt, és támadólag lépett fel, amikor a terhelt a veszélyben lévők hívására oda megérkezett. A kutya elzavarása sem járt eredménnyel, ezért a kutya olyan módon történő elijesztése, - és ezzel a veszélyhelyzet megszüntetése - ami alkalmas volt arra, hogy az állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, nem tekinthető nagyobb sérelemnek, mint amivel a kutya támadása fenyegetett. Erre tekintettel büntethetőséget kizáró okot, végszükséget állapított meg a Kúria, és a terheltet felmentette az állatkínzás vádjáról.⁴³²

Ezen jogeset kapcsán AMBRUS István vetett fel egy érdekes elméletet, véleménye szerint ugyanis téves volt a Kúria álláspontja. E körben kifejtette, hogy az állat emberre történő támadását a büntetőjog szerint el lehet hárítani akár az állat elpusztításával is, az állatkínzás azonban ilyenkor nem tényállásszerű, mert hiányzik belőle az indokolatlan jelleg. A végszükség ugyanis jogellenességet kizáró okként értékelhető, és ennek vizsgálatára csak akkor kerülhet sor, ha tényállásszerű cselekménnyel áll szemben a végszükségben cselekvő. Így a szerző álláspontja szerint az állatkínzás bűncselekménye az indokolatlanság hiánya miatt meg sem valósult, tehát nem lehetett volna végszükséget sem megállapítani, mert hiányzott az annak alapjául szolgáló bűncselekmény.⁴³³

6.11.20. Egy felmentő ítélet margójára

A vádirati tényállás szerint a vádlott 2017. július 20. napján egy idegen ház kertjébe dobta a körülbelül 2 hónapos házimacskáját, mivel ilyen módon próbált meg az állat részére új gazdát keresni. Az ingatlanon élő kutya a macskát megtámadta, majd megölte. Az ítéleti tényállás a vádirati tényállást kiegészítette, és az alábbi tényállást állapította meg. A vádlott a lakóhelye

⁴³² Kúria Bfv. III. 1.745/2017. számú ítélete (EBH2018.B.24.)

⁴³³ AMBRUS i.m. 461.

környékén rendszeresen járt az ottani üzletbe vásárolni, illetve 2018. nyarán hetente elsétált és szórólapot osztogatott a környéken, így a környék nem volt ismeretlen számára. 2018. tavaszán a vádlott macskájától 3 kismacska született, melyből kettőnek egy alapítvány segítségével talált gazdát. A vádlott 2018. július 20. napján 14 óra 14 perckor az elkövetési hely előtt elsétált, benézett az általa ismert ingatlan udvarára, meggyőződve arról, hogy onnan nem jut ki a harmadik, nála maradt macska, majd az anyjuktól elválasztott macskáját finom mozdulattal beejtette az udvarra, azzal a macskának megfelelő lakókörnyezetet, kéretlenül gazdát találva, majd hazament. Az ingatlan tulajdonosának a főként házban, macskák mellett tartott macskatermetű kutyái egy perccel később megközelítették a kismacskát, megugatták, játszottak vele, majd 11 perccel később, a vádlott távozását követően hosszú percekig tartó, folyamatos ugatás után rátámadtak a macskára, mely támadást a macska nem élte túl.

A bíróság a vádlottat felmentette a Btk. 244. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző állatkínzás vétsége miatt emelt vád alól. Ennek indokolása lényegében az volt, hogy a gerinces állat elűzése, elhagyása, kitétele büntetni rendeltetésének oka az állat kiszolgáltatott helyzete. A kommentár ennek megfelelően rögzíti, hogy a bűncselekmény csak szándékosan követhető el, ahol az elkövető tudatának arra kell kiterjednie, hogy a gerinces állatát a sorsára hagyja. A tényállásszerűséghez megkívánt elkövetési magatartások már kevésbé egyértelműen körülírtak. A Btk. nem ad magyarázatot arra, hogy mit ért elűzésen, elhagyáson, kitevésen. Jelen ügyben a vádirati tényállás nem rögzíti, hogy a vádlott elűzte, elhagyta vagy kitevte az állatát, tehát, hogy mely elkövetési magatartást tanúsította a vádlott. A tárgyaláson eljáró ügyész a perbeszédében jelölte meg először, hogy az elhagyás fordulatát látta megállapíthatónak, a tényállást azonban ehhez mérten nem módosította. A három elkövetési magatartás definíciójával a jogalkotó adós maradt, azt a hatályos törvényhez igazodóan a joggyakorlat sem munkálta ki. E körben a bíróság kénytelen visszatérni az 1978. évi Btk.-nál kialakult ítélkezési gyakorlathoz, mely szerint ezek alatt minden olyan magatartás értendő, amelynek során az állattartó az állat birtoklásával, gondozásával, felügyeletével szándékosan és végleges jelleggel felhagy, úgy, hogy annak más személy általi további birtoklását, gondozását, felügyeletét nem biztosítja. A vádlott bizonyítékok alapján megállapított tényállásban rögzített tudattartalma alapján feltett szándéka volt, hogy megfelelő gazdát találjon a macskájának egy megfelelő ingatlanon, a lakóhelye közelében, tőle két utcára, olyan helyen, ahol egyébként gyakran megfordul. A vádlott a vádbeli napon meggyőződött arról, hogy az ingatlanról a macska nem tud kiszökni, mert megfelelően körbe van kerítve. Meggyőződött arról, hogy a leendő gazda otthon tartózkodik, továbbá, hogy az ingatlanon a macskának jó sora lenne. Emellett a vádbeli kertvárosi övezetben élő

macskáról elmondható, hogy általában ellátják a szükségleteiket, felkeresik hívatlanul a szomszédos ingatlanokat, ahol szintén kapnak ételmet az ott lakóktól. Köztudomású tényként értékelhető ezért az is, hogy a macska birtoklásával, gondozásával és felügyeletével felhagyás többnyire nem is a gazdáján, hanem sokkal inkább a macskán és annak természetén múlik. Ezen sajátosságokra a jognak és a jogalkalmazónak is reflektálnia kell. Nem szabad továbbá elfelejteni, hogy a vádlott bizonyítottan rendszeresen segítőként tevékenykedett egy helyi alapítványnál, állatvédő, állatszerető emberként ismerték, nem pedig állatkínzóként. Azt sem szabad elfelejteni, hogy amennyiben a macska életben marad, az ingatlan tulajdonosa szerint kértlenül is gondoskodott volna róla, mert köztudott, hogy a feleségével állatvédők. Amennyiben nem pusztult volna el a macska, akkor bejelentést sem tettek volna a hatóságoknál, hanem gondoskodtak volna az elhelyezéséről. Mivel a bíróság a felvett bizonyítás alapján nem tudott olyan irányú következtetést levonni, hogy a vádlott kívánta volna vagy legalább belenyugodott volna abba, hogy a macskája gondozás, felügyelet nélkül maradt, az ellene emelt vád alól felmentette.⁴³⁴

Máshogy gondolkozott a másodfokú bíróság, ugyanis a vádlottat állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés b) pont) bűnösnek mondta ki és őt 2 évre próbára bocsátotta. Indokolása szerint a terhelt maga nyilatkozott úgy, hogy amikor az utolsó kismacskát „visszamondták”, már nem akarta a macskát hazavinni, és hazafelé menet döntött úgy, hogy azt a kapun keresztül átnyúlva beteszi egy ingatlan udvarára. Ebből nem vitásan az következik, hogy a feltétel (miszerint a vádlott az állat gondozásával szándékosan és végleges jelleggel fel kívánt hagyni) megvalósult. A másodfokú bíróság nem osztotta a járásbíróság azon álláspontját, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékokból nem vonható okszerű következtetés arra, hogy a vádlott alaptalanul bizakodott abban, hogy az ingatlan tulajdonosa a macskáról gondoskodni fog. Azaz a vádlott azzal, hogy az állatot berakta a kerítésen keresztül, ezzel a további gondozását biztosította, és a macskát nem hagyta a sorsára. A polgári jog szabályai szerint a pusztán ténylegesség a dolog birtokának megszerzéséhez nem elegendő, a birtok megszerzéséhez erre irányuló szándék is szükséges. Ekképpen nem elfogadható, hogy valakit az akarata ellenére tegyen a jog birtokossá. Így, ha valakinek az ingatlanában más az ő tudomása nélkül elhelyez egy dolgot, nem válik birtokossá, de ha tudomására jut, hogy az a dolog ott van, és ezt vagy ennek lehetőségét elfogadja, a tényleges hatalom megszerzőjeként birtokossá válik. Ebből egyértelműen következik, hogy a birtokszerzés alapfeltétele az, hogy az adott személy

⁴³⁴ Dunakeszi Járásbíróság 20.B.148/2020/8. számú ítélete

tudomással bírjon arról, hogy a dolog a birtokába került. Az ingatlan tulajdonosa nem észlelte a macska bedobását, és csak egy órával később vette észre a már elpusztult állatot. Ily módon pedig a tanú nem vált a macska birtokosává, mivel arról nem is tudott. Azon elsőfokú bírői álláspontot sem osztotta a törvényszék, miszerint a vádlott meggyőződött arról, hogy a macska jó helyre fog kerülni. A vádlott így akkor járt volna el helyesen, ha becsönget az ingatlanba, és legalább tudatja az ott lakókkal, hogy betett egy macskát az udvarra. Bár a vádlott célja valóban nem az volt, hogy az állatnak ártson, azonban őt a sorsára hagyta. A törvényszék szintén nem osztotta a járásbíróság macskák természetével kapcsolatban kifejtett álláspontját, mivel a törvényi tényállás nem tesz különbséget a macskák és más állatok között. A törvény a gerinces állat elhagyásáról, kitevéséről rendelkezik, amelybe a macska kétségtelenül beletartozik. Jelen ügyben egy 2 hónapos kismacskáról van szó, amely önállóan nem képes magát ellátni, etetésre, itatásra, felügyeletre és gondozásra szorul, mely gondozással a vádlott szándékosan és véglegesen felhagyott úgy, hogy a más személy általi gondozást nem biztosította. A fentiekre tekintettel a másodfokú bíróság a vádlottat bűnösnek mondta ki állatkínzás vétségében.⁴³⁵

6.11.21. Kitevéses állatkínzás - egy minden napos eset

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott tulajdonát képezte egy 3 éves, közepes termetű, keverék fajtajellegű kutya. Az állat tartásával a vádlottnak problémái adódtak, mivel a kutya rendszeresen megszökött az ingatlanuk területéről. A vádlott emiatt arra az elhatározásra jutott, hogy a kutyát a helyi vásárban elajándékozza. Ennek megfelelően a vádlott 2021. május 09. napján az élettársával elindult kocsival a vásárba, a kutya a kocsi csomagterében tartózkodott. A vádlott az általa vezetett kocsival az egyik földes útszakaszon lehúzódt, majd kinyitotta a csomagtartót, melyből a kutya kiugrott. A vádlott ezután a kutyát hátra hagyva elhajtott a helyszínről. A kutyát nem sokkal később az egyik tanú találta meg, majd értesítette a rendőrséget. A vádlottat a bíróság állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés b) pont) mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel (büntetővégzésben) vele szemben összesen 225.000,- forint pénzbüntetést szabott ki.⁴³⁶

⁴³⁵ Budapest Környéki Törvényszék Bf.314/2021/8. számú ítélete

⁴³⁶ Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.389/2021/2. számú büntetővégzése

6.11.22. A tartós bezárás

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott 2021. január 14. napját megelőző hetekben az ingatlana udvarában található lakókonténerbe egy fekete színű, keverék fajtajellegű, közepesen nagytestű kutyát bezárt, majd az állatnak nagyjából egy hétig élelmet, vizet nem adott. Az állat próbált kiszabadulni a konténerből, a kaparását és a nyüsztését a szomszédban lakó meghallotta, és jelezte a lányának, aki értesítette az állatvédőket. Végül a menhely munkatársai kiszabadították az állatot és gondoskodtak az ellátásáról és elhelyezéséről. A bíróság (egyéb vagyon elleni bűncselekmények mellett) a terhelten állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, és őt - a sorozatlopásokra és a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt történő elkövetésre tekintettel - 8 hónap börtönbüntetésre és 2 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte.⁴³⁷

Ezen ítélettel kapcsolatosan megjegyzem, hogy bár az ügyiratokat nem ismerem, azonban a kutya tartós bezárására, a víz- és élelemmegvonásra, valamint a tanúk vallomására tekintettel a vádlott fenti cselekménye inkább a különös szenvedést okozva elkövetett állatkínzás büntetnének a megállapítására lehet alkalmas az irányadó bírósági gyakorlat alapján. E körben a rendőri feljegyzés tartalmazza, hogy a kutya előtt a konténerben sem víz, sem élelem nem volt. Emellett a konténerben senki sem takarított, a lakóhely tele volt szeméttel. Az egyik tanú elmondta, hogy a kutyát kiszáradt állapotban találták meg, az általános állapota pedig közepesnek volt mondható. Az egyik tanú elmondta, hogy a vádlott két hete biztosan nem járt az ingatlannál, azonban a kutyát hallotta ugatni. Egy másik tanú akként nyilatkozott, hogy a vádlott elköltözött, és a konténerbe bezárt kutya folyamatosan sírt és kapart. Korábban a vádlott kért tőlük élelmet, azonban azt ő fogyasztotta el és abból a kutyának nem adott. Mindezekre tekintettel a különös szenvedés, mint minősítő körülmény, álláspontom szerint fennállhatott.

6.11.23. A kutyatartás szabályai

A büntetővégzés tényállása szerint a vádlott a lakóházának udvarán egy staffordshire terrier keverék jellegű, szuka kutyát tartott, melyet korábban egy ismerősétől kapott. A kutya oltási könyvvel, valamint elektronikus transzponderrel nem rendelkezett. A vádlott az állat éjszakai pihenőhelyül szolgáló kutyaólat vagy egyéb, az időjárás viszontagságainak ellenálló fedett

⁴³⁷ Esztergomi Járásbíróság 12.B.146/2021/15. számú ítélete

helyet nem biztosított számára. A vádlott 2020. október 08. napját megelőzően 1-2 nappal a kutyát egy műanyag borítású, elektromos hosszabbítókábellel kikötötte olyan módon, hogy a vezetéket az állat nyaka köré tekerte és azt megcsomózta, majd ismeretlen helyre távozott. A kutya a vezetékkel a nyakán feltekeredett az udvaron található kerti csapra úgy, hogy az a mozgásában akadályozta. Az eb nyakára szorosan kötött kábel miatt fennállt a fulladás veszélye, emiatt az állat folyamatosan zihálva vonyított. Telefonos bejelentés alapján a kutyát a rendőrség segítségével elszállították egy kutyamenhelyre. A vádlott által indokolatlanul alkalmazott bánásmód alkalmas volt arra, hogy az a kutya maradandó egészségkárosodását vagy fulladás általi pusztulását okozza.

A bíróság büntetővégzésben a vádlottal szemben 8 hónap – végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett – fogházbüntetést szabott ki állatkínzás vétségének (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) elkövetése miatt.⁴³⁸

6.11.24. Az emberölés és az állatkínzás alaki halmazata

Az ítéleti tényállás lényege szerint a vádlott 2021-ben az ingatlanához tartozó mezőgazdasági területe köré drótot feszített ki, melyre 230 V-os hálózati feszültséget csatlakoztatott. 2021. augusztus 27. és 28. napja között, éjszaka egy 100 kilogramm testtömegű, nőstény gímszarvas az áram alatt lévő drótnak szaladt és az áramütés következtében elpusztult. Az elsőfokú bíróság a vádlottat emberölés büntettének kísérletében és állatkínzás vétségében (Btk. 244. § (1) bekezdés a) pont) mondta ki bűnösnek, és őt 2 év – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés büntetésre ítélte.

A 230 V-os feszültség köztudomásúan alkalmas az emberi élet kioltására, a halálos eredmény bekövetkezésének ezen esetben kizárólag az áram alá helyezett dróttal való érintkezés volt a feltétele. Így, ha a tettes az általa kifejtett tevékenység folytán a halálos eredmény bekövetkezésének bár távoli, de ki nem zárható lehetőségét látja, és annak elmaradása csak a véletlenül múlik, az emberölés eshetőleges szándékú megállapításának van helye. Az állatkínzás vonatkozásában a bíróság rögzítette, hogy a vádlott tényállásban foglalt magatartása nemcsak alkalmas volt arra, hogy a gerinces állat indokolatlan bántalmazásával annak pusztulását okozza, hanem az áramütés következtében a szarvas el is pusztult. A vádlottnak a

⁴³⁸ Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.345/2021/3. számú büntetővégzése

tényállásban körülírt, büntetendő cselekménye különböző jogtárgyak sérelmét eredményező, egyazon cselekménye (a drót áram alá helyezése) kettő külön bűncselekményt valósított meg, azaz külön nemű, heterogén alaki halmazat létesült.⁴³⁹

6.11.25. Az önkényes születésszabályozás

Az ítéleti tényállás szerint a II. rendű terhelt 2023. szeptember 12-én megkérte az I. rendű terheltet, hogy a háza padlásán lévő kölyökmacskákat „tüntesse el”, melyért egy doboz sört ajánlott neki. A másik férfi felment a padlásra, egy 30x30 centiméteres nylon zacskóba tette a pár napos cicákat, majd a fizetségül kapott sörrrel együtt hazament. A háza udvarán a zacskó száját bekötötte, mert később akarta elásni az állatokat, majd elment otthonról. Az I. rendű terhelt szomszédja meghallotta a kétségbeesett nyávogást, és amikor meglátta, hogy az egy nylon zacskóból jön, értesítette a rendőröket és az állatvédőket. A rendőrök engedélyével a szomszéd egyik rokona átmászott a kerítésen és a tűző napon lévő zacskó száját kinyitotta. Ekkorra három kölyökmacska már elpusztult, kettő pedig életveszélyes állapotba került, ezeket az állatvédők orvoshoz szállították. Az életveszélyt az egyiküknél sikerült elhárítani, a másik orvoshoz vitt állat azonban ugyancsak elpusztult. A négy macska rendkívüli szenvedéssel pusztult el, esélyük sem volt a menekülésre.

A bíróság az egyébként büntetlen előéletű terhelteket minősített állatkínzás büntetében (Btk. 244. § (2) bekezdés a) és b) pont) mondta ki bűnösnek (a II. rendű terheltet, mint felbujtót), és az I. rendű terheltet 40 nap, míg a II. rendű terheltet 25 nap elzárás büntetésre ítélte.⁴⁴⁰

6.11.26. Joggyakorlati részösszefoglalás

Mint a fenti jogesetekből látható volt, a bíróságok közötti különbség leginkább a büntetéskiszabási gyakorlat tekintetében áll fenn. Az azonban közös a joggyakorlatban, hogy amennyiben az állatkínzás több állatot érint vagy az különös brutalitással van végrehajtva, a bíróságok nem szabnak ki a felfüggesztett szabadságvesztésnél enyhébb büntetést. Hozzáteszem, hogy a végrehajtandó szabadságvesztés igen ritka, és a tapasztalataim szerint azt is csak akkor szabják ki a bíróságok, ha egyéb, nyomatékosan súlyosító körülmények is

⁴³⁹ Zalaegerszegi Törvényszék B.91/2022/13. számú ítélete

⁴⁴⁰ Balassagyarmati Járásbíróság 6.B.206/2023/12. számú ítélete

fennállnak, mint például a többszörösen büntetett előélet.

Nagy mérföldkőnek tartom azonban a 6.11.25. számon említett macskagyilkosság kapcsán kiszabott elzárás büntetést, ugyanis a vádlottak ezen ügyben teljesen büntetlen előéletűek voltak, mégis szabadságelvonással járó büntetést szabtak ki rájuk, mely példaértékű, még akkor is, ha az elzárás időtartama csekély volt.

6.12. A természetkárosítás joggyakorlata

Az alábbiakban ismertetek néhány természetkárosítással kapcsolatos gyakorlati példát is.

6.12.1. Orvvadászat, természetkárosítás és lopás

Az ítéleti tényállás szerint a terhelt talált egy lőfegyvernek számító kispuskát és lőszert, melyeket a lakásán elrejtett. Ezzel a fegyverrel a vádlott rendszeresen járt vadászni, és összesen 2 őzet, 31 nyulat és 32 fácánt lőtt ki, melyek értéke összesen 4.899,- forint volt. A vádlott egy alkalommal kilőtt egy túzokot is, melyet a lakásának díszítésére szánt. A túzok fokozottan védett állat, eszmei értéke 50.000,- forint volt.

Az elsőfokú bíróság a terhelt bűnösségét lőfegyverrel és lőszerral való visszaélés büntetében, folytatólagosan elkövetett lopás büntetében és természetkárosítás vétségében állapította meg, ezért őt halmazati büntetésül 2 év 6 hónap börtönbüntetésre, valamint 3 év közügyektől eltiltás mellékbüntetésre ítélte. Az ítélet elleni fellebbezés folytán a másodfokú bíróságnak elsődlegesen azt kellett megvizsgálnia, hogy a vagyon elleni bűncselekmény megállapítható-e a természetkárosítás mellett. A bíróság megállapította, hogy a természetkárosítás vétsége nem szubszidiárius bűncselekmény, és semmiképpen sem tekinthető olyan speciális tényállásnak, melyet a törvényhozó a vagyon elleni bűncselekmények köréből emelt volna ki. Emellett a két bűncselekmény védett jogi tárgya is teljesen különböző, tehát a két bűncselekmény egymással állhat halmazatban. A másodfokú bíróság kitért még arra is, hogy az orvvadászat során kilőtt és eltulajdonított vad lopási értékének a megállapítása szempontjából nem az úgynevezett lőttvad-ár, hanem az élővad-ár az irányadó.⁴⁴¹

⁴⁴¹ A Győri Megyei Bíróság Bf.342/1983. számú ítélete (BH1984. 305.)

6.12.2. Lovak által okozott természetkárosítás

A tényállás szerint a vádlott 1987-ben lakóházat és hozzátartozó gazdasági épületeket vásárolt. Ez az ingatlan a K. Tájvédelmi Körzet területén helyezkedett el. A területet az Országos Természetvédelmi Hivatal elnökének határozata szigorúan védetté nyilvánította, további területekkel egyetemben és rögzítette, hogy ez a terület országos jelentőségű érték. A határozat a terület kezelésével a M. Erdészeti Rt.-t bízta meg. A vádlott tulajdonában levő területtel szomszédos erdőrészlet - mely fokozottan védett - 16,9 ha nagyságú terület. A védetté nyilvánítás egyik célja a bükk elegyes kocsánytalan tölgyes erdők megóvása volt. Ennek indoka, hogy az erdők alkotta növénytakaságok egyediek, csak hazánk ezen déli területére jellemzőek és találhatóak meg. Az erdők fafaj-összetétele is sajátos és egyedi volt, hazánkban egyedülállóan élőhelyet adva számos, Magyarországon csak itt előforduló növényfajának. A terhelt a természetvédelmi előírásokat több alkalommal megszegte, aminek következtében a D. Természetvédelmi Igazgatóság pénzbírsággal sújtotta, melyet a megyei polgármesteri hivatal helybenhagyott. A D. Természetvédelmi Igazgatóság 1995. július 10. napján kelt levelében figyelmeztette a vádlottat arra, hogy a tulajdonában álló 12 db ló és 1 db csikó felügyelet nélkül kóborol a gyepművelési ágú területen, valamint az erdőtagon, és felszólította e védett területeket károsító magatartás abbahagyására, majd határozatával eltiltotta az erdőtagban a védett természeti terület jogellenes zavarásától, veszélyeztetésétől és károsításától. A lovak legkésőbb 1995. májusától, legalább 1996. november 7-ig a felügyelet teljes vagy részleges hiánya miatt több alkalommal elhagyták a vádlott ingatlanát, és a szomszédos területre - amelyek fokozottan védett területnek minősülnek -, valamint az erdőterületre hatoltak be, és rongálták meg rágással és taposással a fákat és az aljnövényzetet. A vádlott végül a lovakat 1997. tavaszán, közelebről meg nem állapítható időpontban értékesítette. A lovak különösen a vádlott ingatlanához közelebb eső erdőterületeken okoztak nagy kárt, azon kívül, hogy a bükk- és a gyertyánfák kérgét megrágták, a lágyszárú növényzetet (májvirág, madárfészekkosbor, szúrós csodabogyó) is letaposták, a rendszeres megjelenésük útvonalán csapásokat jártak ki, és a trágyájukkal károsították a talajszintet. Az erdőrészletben okozott károsodás révén az erdő jellege jelentősen és hosszútávon megváltozott. A rágási kár - a faállomány átlagéletkora 58 év volt - 821 darab bükk és 392 darab gyertyánfát érintett. A bükkfák pusztulása miatt az erdőrészletet más fák fogják elfoglalni. Ezzel nemcsak az erdő lombkoronaszintjének összetétele változik meg, hanem az erdő talaj- és gyepszintjének ökológiai viszonyai is, ami önmagában is megváltoztatja a lágyszárú növények eddigi faj- és egyedszámát.

Az elsőfokú bíróság a vádlottat természetkárosítás és rongálás büntette miatt 300 napi tétel, napi tételenként 500,- forint pénzbüntetésre ítélte, továbbá kötelezte arra, hogy fizesse meg az okozott kárt. Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a vádlott és a védője jelentettek be fellebbezést. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helyben hagyta, mivel a természetkárosítás folyamata 17 hektáron végleges és helyreállíthatatlan volt. A bűncselekmény következtében a bükk- és gyertyánállomány pusztulása volt várható, melyet további növényfajok pusztulása is követni fog, valamint állatfajok is el fognak tűnni az erdőből a megváltozott struktúra miatt. Az eszmei kár értéke nem volt megállapítható, a kárt pontosan számszerűsíteni nem lehetett. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét annyiban változtatta meg, hogy a bűncselekmény minősített esetét állapította meg a helyreállíthatatlan károsodás előidézése miatt.⁴⁴²

6.12.3. Védett madarak tetemének szállítása

Az ítéleti tényállás szerint a vádlott 2006. óta foglalkozott vállalkozásában személy- és csomagszállítással Románia és Olaszország között. A terhelt 2011. július 15. napján Romániából indulva szállított három személyt és csomagokat Olaszországba. A vádlott ezen a napon egy feladótól 2 darab hűtőtáskát vett át, kilogrammonként 1 euró szállítási díj ellenében. A hűtőtáskában 1 példány védettnek nem minősülő szajkó tetem, valamint 385 példány, Magyarországon védett állatfajnak minősülő madártetem volt elhelyezve. A védett állatfajok pénzben kifejezett értékének együttes összege összesen 4.050.000,- forint volt. A madárfajok Magyarországon jogi védelmet élveznek, így ezek elejtett példányait az ország területére behozni, azon átszállítani kizárólag a megfelelő szakhatóság előzetes engedélye alapján lehetséges, mely engedéllyel a vádlott nem rendelkezett.

Az elsőfokú bíróság a vádlottat (megismételt eljárásban) bűnösnek mondta ki természetkárosítás büntetében, melyre tekintettel őt összesen 500.000,- forint pénzbüntetésre ítélte. A bíróság a határozatában kimondta, hogy a természetvédelmi törvény szerinti védett állatfajok egyedeinek, származékainak Magyarországon történő kerestültszállításához a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges, mely az élettelen egyedekre is alkalmazandó.⁴⁴³

⁴⁴² Baranya Megyei Bíróság I.Bf.55/2000. számú határozata (BH2001. 512.)

⁴⁴³ EBD2017. B.8.

6.12.4. Közepesen veszélyes állatfaj tartása

A terhelt 2014. novemberében vásárolt egy szervált Németországban. Az állatot a terhelt Magyarországra hozta, és Szegeden, a társasház udvarán, egy kennelben tartotta. A szervál egy közepesen veszélyes állatfaj, ami csak természetvédelmi hatósági engedéllyel tartható, és különböző nemzetközi szerződések is korlátozzák a kereskedelmét (CITES-engedélyhez kötik). A terhelt a szükséges engedélyekkel nem rendelkezett, ezért a nyomozó hatóság az állatot lefoglalta. A Szegedi Járásbíróság a terheltet természetkárosítás büntetében mondta ki bűnösnek, és a terheltet egy évre próbára bocsátotta, továbbá rendelkezett a szervál elkobzásáról.⁴⁴⁴

6.12.5. Védett madarak befogása

A 2016. év elején egy pogányi férfi egérfogó ragasztóval kent be lépvesszőket annak érdekében, hogy a rájuk szállt madarakat befogja. Az elítélt a lépvesszőket a pogányi szőlőhegyen helyezte ki, majd az azzal befogott madarakat kalitkába tette. A madarakat a terhelt nem etette és gondozta megfelelően, őket zsúfoltan tartotta, minek következtében a madarak tollazata hiányos és tördelt lett, valamint arról a ragacsos anyagot sem szedte le. A nem megfelelő bánásmód következtében több védett madár is elpusztult alultápláltság miatt. A Pécsi Járásbíróság a terheltet természetkárosítás mellett állatkínzásban mondta ki bűnösnek, melyre tekintettel őt 300.000,- forint pénzbüntetésre ítélte.⁴⁴⁵

6.13. Az állat mint az elkövetés eszköze

Idáig olyan bűncselekményeket mutattam be, ahol az állat vagy a természet volt a „sértett”. Fontosnak tartom azonban azt, hogy két olyan jogesetet is ismertessek, ahol a bűncselekményt állat felhasználásával követték el.

⁴⁴⁴ Engedély nélkül tartott szervált – bíróság elé állt – fotókkal <http://ugyeszseg.hu/engedely-nelkul-tartott-szervalt-birosag-ele-allt-fotokkal/> [letöltés dátuma: 2024.05.21.]

⁴⁴⁵ Ítélet a védett madarak pusztulását okozó férfi ügyében <http://ugyeszseg.hu/itelet-a-vedett-madarak-pusztulasat-okozo-ferfi-ugyeben/> [letöltés dátuma: 2024.05.21.]

6.13.1. A méreginjekció

Az elsőfokú bíróság foglalkozás körében elkövetett, halált okozó gondatlan veszélyeztetés vétségében és méreggel visszaélés vétségében mondta ki bűnösnek azt a vádlottat, aki a sértett által befogott kutya bőre alá adott, strychnint tartalmazó fecskendő alkalmazása során, az állat megmozdulása folytán a sértett kezét is megsértette, aki ezáltal a halálát eredményező sérülést szenvedett. A bíróság a vádlottat 1 év – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés büntetésre ítélte. Az ítélet ellen az ügyész téves jogi minősítés miatt, míg a vádlott és a védője felmentés miatt jelentettek be fellebbezést. A Kúria az ügyészi állásponttal egyetértve a terhelt bűnösségét gondatlanságból elkövetett emberölés büntetében (1978. évi Btk. 166. § (4) bekezdés) mondta ki, ugyanis a vádlott nem állt foglalkozási szabályok hatálya alatt, amikor a bűncselekményt elkövette. A vádlott azonban azt kétség kívül tudta, hogy veszélyes mérget használ fel, amikor a kutya „elaltatására” vállalkozott, így kellő figyelemmel és körültekintéssel felismerhette volna, hogy ez a tevékenység az adott módon nem biztonságos, és következésképpen fennáll a sérülés lehetősége, amely akár a sértett halálával is járhat.⁴⁴⁶

Az ítéletből hiányzik az állatkínzásban való bűnösség kimondása, azonban ki kell emelni, hogy az elkövetés idején az állatkínzás még nem volt bűncselekménnyé nyilvánítva.

6.13.2. Kutya által okozott testi sértés

Az elsőfokú bíróság felmentette azt a vádlottat, aki ugyan őrző kutyáit kerítéssel elkerítve tartotta, de annak ismeretében, hogy onnan a kutyák korábban már kiszabadultak és másnak testi sérülést okoztak, nem erősítette meg a kerítést oly módon, hogy a kutyák kiszabadulását kizárja, melynek következtében a kutyák onnan ismét kiszabadultak és a telephely közelében munkálatokat végző sértett testi épségét életveszélyesen megsértették. Az elsőfokú bíróság a vádlottat az ellene gondatlanságból elkövetett életveszélyt okozó testi sértés vádjában nem találta bűnösnek, mely ítélet ellen az ügyészség jelentett be fellebbezést. A másodfokú bíróság a fellebbezés folytán a vádlottat a fentiek szerint bűnösnek mondta ki, és őt 6 hónap – végrehajtásában 1 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés büntetésre ítélte (1978. évi Btk. 170. § (7) bekezdés). A büntetőügy a védelmi fellebbezések folytán a Kúriára került, aki megállapította, hogy az ügyben a vádlott, mint kutyatartó személy mulasztása és a bekövetkezett eredmény között ok-okozati összefüggés mutatható ki, ugyanis a kutyák veszélyesnek minősülő egyedi viselkedésével a vádlott mindvégig tisztában volt, ahogy azzal

⁴⁴⁶ Legfelsőbb Bíróság Bf.IV.1206/2000/3. számú ítélete (BH2001. 209.)

is, hogy a kutyák képesek megszökni. Erre tekintettel pedig a vádlott terhére megállapított hanyag gondatlanság tekintetében a büntetőjogi felelősség megállapításának mindkét alapvető feltétele megvalósult, nevezetesen az objektív gondossági kötelem megszegése, és a szubjektív előreláthatóság fennállása is.⁴⁴⁷

Hozzáteszem, hogy a kutyák támadásai kapcsán a töretlen bírói gyakorlat szerint gondatlanságból elkövetett testi sértésben gyakran mondják ki bűnösnek az elkövetőket.

6.14. Megbotránkozást kelt(het)ő szokások az állatkínzás aspektusából

Egyes szórakozások, tevékenységek és munkák sokszor megzavarhatják a köznyugalmat és állatkínzóknak kiálthatják ki azokat, akik ehhez kapcsolódó feladatokat végeznek. Kérdés azonban az, hogy ezen cselekmények valóban alkalmasak-e az állatkínzás megállapítására? Jelen fejezetben öt olyan tevékenységgel fogok foglalkozni, melyeket az emberek – sokszor tévesen – állatkínzásnak minősítenek: a libatöméssel, a vadászattal, az állatkertekkel, a cirkuszi menaszériákkal, valamint a homárok megfőzésével.

6.14.1. Állatkínzás-e a libatömés?

A libatömés az egyik legrégebben üzött foglalkozás a magyar mezőgazdasági életben. Mindenki elment mellette, mindenki elfogadta, míg 2008-ban a bécsi székhelyű Négy Mancs Alapítvány kampányt nem kezdett ezen tevékenység ellen. Videókat osztott meg az interneten a vascsővel való tömésekről és feketelistát adott ki német és osztrák áruházláncoknak azon cégekről, akik rendszeresen libatöméseket folytattak. Ez a kampány olyannyira jól sikerült, hogy a szentesi Hungerit kénytelen volt leállítani a hizottállat-vágást, mely miatt 7-8- milliárd forintos kiesése lett a cégnek, és el kellett bocsátani 200 dolgozót. Az elbocsátások napjára az igazgató meghívta az alapítvány vezetőjét is, hogy mondja el a híreket az embereknek, de az nem jelent meg az ominózus napon. Később úgy nyilatkozott, hogy feleslegesnek tartotta a megjelenést, ugyanis nem ő a cég igazgatója. A Négy Mancs akciói nagy port kavartak Magyarországon, és ami a legérdekesebb, hogy még az Állatvédelmi Tanácsadó Testület is elhatárolódott tőlük, és a piacfelügyeleti szervek figyelmébe ajánlotta a csapat tevékenységét. Mindenki támadta őket, mert olyan állításokat tettek, amik nem voltak igazak. Például azt, hogy

⁴⁴⁷ Kúria Bhar.I.384/2014. számú határozata (BH2014. 256.)

a tömés az kegyetlenség és állatkínzás, illetve, hogy a megnagyobbodott máj a libáknak szörnyű kínokat okoz. Ezen állításokat mérlegelve, SÓTONYI Péter és LORÁSZKÓ Gábor állatorvosok kiadtak egy cikket a Magyar Mezőgazdaság című lapban, és szakmai szemmel válaszoltak az elhangzottakra. Ebből az értekezésből kiindulva szeretném most ismertetni a libatömés lépéseit, és válaszolni arra a kérdésre, hogy valóban állatkínzás-e a libatömés?

Az elemzést hat szakaszra lehet bontani. Az első az állatok keltetése és nem szerinti szétválasztása, illetve a nemkívánatos egyedek megsemmisítése. A második szakasz az állatok tartása a tömési időszakot megelőzően. A tartásuk annyiban tér el a nem tömés céljából tartott állatokétól, hogy más a takarmányozásuk. A nyelőcső tágítására több zöld és rostos élelmet kínálnak fel a libáknak, ugyanis nincs begyük, és az élelmet a nyelőcsőben tárolják átmenetileg addig, ameddig az be nem jut a mirigyos gyomorba. Harmadik lépésként az állatok tartását kell megemlíteni a tömési időszak alatt. Ennek több fajtája létezik. Az egyik az, amikor a libákat ketrecekben tartják. Ez mezőgazdasági szempontból nem éppen előnyös, mert az állatok stresszesek és idegesek lesznek, s ez a tömést jelentősen megnehezíti. A másik tartási forma a szabadon engedés. Ilyenkor a libák egy viszonylag nagy területen mozoghatnak, s kedvükre legelhetnek. A negyedik szakasz az állatok tömése. Ezzel el is érkeztem a fő kérdéshez, miszerint fáj-e a libának a tömés? Nem fáj. Az ehhez használatos eszköz Magyarországon egy gumicső, mellyel naponta kétszer juttatnak a libákba táplálékot, mindössze néhány másodperc alatt. Anatómiailag a tápcsatorna a takarmány befogadása céljából alakult ki, így alkalmas anyag bejutása nem válthat ki fájdalmat. A libáknál hiányzik a garatzárási mechanizmus, mert nincsen lágy szájpadrólásuk, tehát a gumicső nincs akadályoztatva. Mindezen ismeretek után kijelenthető, hogy a tömés a libának csak kellemetlen érzést okoz, de semmiképpen sem szenved tőle. Ez abból is jól látható, hogy ha az egyik liba „készen” van, akkor megrázza a fejét, és elmegy vagy lekuporodik. Nincs semmiféle pánikreakció, nem akar menekülni. A libatartók még arra is figyelnek, hogy olyan ember adja be nekik a táplálékot, akit kiskoruk óta ismernek, hogy ne féljen az állat. Ötödik lépésként azt kell megvizsgálni, hogy a Négy Mancs által olyannyira emlegetett megnagyobbodott máj fáj-e az állatnak? A válasz erre is az, hogy nem. A májban nincsenek érzőidegek, ugyanúgy, mint az embernél sincsenek. Nálunk például ezért olyan nehéz korán felismerni egy daganatos májat. A másik, ami kérdéseket vet fel, hogy a máj nyomása a többi szerv felé nem veszélyes-e. A libák, ahogy nő a májuk, megtanulják, hogyan helyezkedjenek el úgy kényelmesen, hogy a nagy májukat meg se érezzék. Ebből következően a gazdájuknak is vigyázni kell rájuk, mikor szállítja őket, mert nem mindegy, miként pakolja fel a libákat a teherautóra. Ezzel rá is térnék az utolsó szakaszra, az állatok

szállítására. Ha a szállító rosszul fogja meg a libát, netán elejti vagy dobálja, a máj megrepedhet, amely következtében a liba elvérzik. Habár nem éppen az állat sajnálata miatt, de nagyon figyelnek arra, hogy semmilyen kényelmetlen behatás ne érhesse a libákat a szállítás közben. Az egész eljárási procedúrát vizsgálva, tehát a keltetéstől a vágóhídra érkezésig, a libák mindössze 1 %-a pusztul el, ami nem éppen kirívóan magas szám.⁴⁴⁸

Akkor állatkínzás-e a libatömés? A szakértők szerint a válasz erre egyértelműen az, hogy nem, nem állatkínzás, amennyiben betartják a szakmai és az állatjóléti szabályokat a tömés során.

6.14.2. Vadászat: szórakozás, sport vagy állatkínzás?

A már korábban ismertetett Vadászati törvény megannyi tilalmat állít fel az állatok védelme érdekében. Az általános rendelkezésekben tiltja a vad zavarását (vadászaton kívül), a vad fennmaradásának veszélyeztetését, a fészkek megrongálását, elpusztítását és az emlősök kotorékainak és búvóhelyeinek füstképzéssel való zavarását és elgázosítását.⁴⁴⁹ Tilos a vadnak a kínzása, sőt, még az elejtése és elfogása sem társulhat kínzással. A vadász köteles az általa sebzett vagy az egyébként súlyosan beteg vadat annak elejtése céljából felkutatni, s a vadat, kímélete érdekében, gyors és azonnali halált okozó lövéssel kell elejteni.⁴⁵⁰ A törvény tiltja a szenvedést okozó tiltott eszközök használatát, így Magyarországon tilos mérgezett hegyű nyílveendővel, számszeríjjal, nem megfelelő vadászíjjal, lőfegyverre szerelt hangtompító eszközzel, horoggal, hurokkal (...) vadászni.⁴⁵¹ Fontos még kiemelni azt, hogy tilos a falkavadászat, vagyis az, amikor több kutyát ráuszítanak egy vadra.⁴⁵² A törvény vadvédelmi vagy vadgazdálkodási bírságot szab ki a jogsértő személyekre.

Ezen jogi kitérő után NÁDHÁZY Zsolt cikkének alapulvételével próbálok választ adni arra a kérdésre, hogy a vadászat állatkínzásnak minősül-e. Sokan azzal vádolják a vadászokat, hogy kipusztítják a különböző állatfajokat. Nos, ez ebben a formában csak az orvvadászokra lehet igaz, a hivatásos vadászokra nem. Ugyanis a vadászok - hivatásukból fakadóan - éppen arra törekednek, hogy a természet egyensúlyát visszaállítsák. Az előzőekben tárgyalt vadászati törvény sem azt a látszatot kelti, hogy a vadászok kínoznák az állatokat, sőt, inkább arra mutat

⁴⁴⁸ SÓTONYI Péter- LORÁSZKÓ Gábor: *A libatömés nem állatkínzás*, Magyar Mezőgazdaság c. lap, Budapest, 2008. október 15., 22-32. oldalig

⁴⁴⁹ 1996. évi LV. törvény 28. §

⁴⁵⁰ 1996. évi LV. törvény 29.§

⁴⁵¹ 1996. évi LV. törvény 68. §

⁴⁵² 1996. évi LV. törvény 71.§

rá, hogy magukénak érzik azt a célt, hogy az emberek és az állatok harmóniában tudjanak élni egymással.⁴⁵³

A vadászat tehát Magyarországon, a szabályok betartásával nem minősül állatkínzásnak, nem úgy, mint Angliában, ahol a rókadadások során az a cél, hogy a kutyák minél több búvóhelyet kiássanak, és minél több rókát szétmarcangoljanak. (Megjegyzem, hogy ez nyilván furcsán hangozhat a megannyi, általam is említett angliai állatvédelmi szabályozás miatt, de ennek a sportnak akkora hagyománya van, hogy a parlament, amikor bűncselekménnyé akarta nyilvánítani, nem járt sikerrel, mert a hír nagymértékű közfelháborodást keltett az emberekben. Ekképpen győzött a köz akarata, és a tradicionális állatkínzásos sport megmaradt.)

A vadászat tehát nem bűncselekmény. A hivatásos vadászok nélkül könnyen felborulna a természeti egyensúly, megjelenének az invazív fajok és olyan állatfajok tűnnének el végleg, akiknek korábban az volt a megszokott élőhelyük. A „hobbivadászat” is szigorú szabályozásokhoz van kötve, és amennyiben nem valósít meg a vadász állatkínzást, úgy bűncselekményről sem beszélhetünk. Nagyon leegyszerűsítve a morális kérdéskört, vannak, akik saját maguk szerzik meg az ételüket vadászattal vagy horgászattal, és vannak, akik ugyanezt az ételmezt a boltban veszik meg a húspultból. Ekképpen nem lehet pálcát törni azok felett, akik a „zsákmányszerzés” módjának ezt a fajtáját választják és szemtől szemben ejtik el az állatot.

6.14.3. Az állatkertek dilemmája – Interjú HILL István állatorvossal

A mai napig nagy társadalmi vita övezi azt a kérdést, hogy az állatok állatkertekben tartása állatkínzásnak minősül-e. Ahhoz, hogy ezt a kérdéskört megfelelően tisztázni lehessen, fontos ismertetni a jogi szabályozást, melynek hátterét a 3/2001. (II.23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelete adja. A rendeletet korábban már ismertettem. Ezen szabályozás alapján minden adott ahhoz, hogy az állatok jól létben éljenek az állatkertekben. Azonban nem lehet eltekinteni attól a tényről, hogy az állatok az egész életüket bezárva élik le, s csak keveseknek adatik meg a lehetőség arra, hogy visszaintegrálják őket természetes élőhelyükre.

Vajon az állatok ezt hogyan élik meg? Ennek a megválaszolására felkértem HILL Istvánt, a Magyar Állatorvosi Kamara Felügyelő Bizottságának elnökét, aki sok éven át dolgozott állatorvosként a Fővárosi Állat- és Növénykertben. Ennek során nemcsak állatgyógyászati

⁴⁵³ NÁDHÁZY Zsolt: *Sport vagy állatkínzás?*, A Vadgazda c. lap, Budapest, 2003. december, 26-27.

feladatokat látott el, hanem lehetősége volt arra is, hogy tanulmányozhassa a fajok viselkedését zárt körülmények között.

Szerző: Hogyan biztosíthatóak a rendeletben előírt feltételek (életkor szerint módosulnak a környezeti ingerekre adott válaszok, ezek nyomon követése, a bemutatási programok változásának hatása az állatok tartási módjára) folyamatosan?

HILL István: *Az állatkertek törekednek a törvényi előírások szerinti tartásmód fenntartására, mind műszaki, mind emberi oldalról, azonban, például az életkor szerinti változás hozta környezeti igénymódosulás szinte folyamatos fejlesztést követel egy-egy adott célcsoportban. A folyamatosan változó közösségi igények nehezít, sőt, sok esetben akár átmenetileg lehetetlenné teszik az állatok optimálisnak megfelelő tartását, ezért ezeket a programokat viszonylag rövid ideig tartják fent.*

Szerző: Hogyan találkozik az állatok igénye az állatkerti látogatók elvárásaival?

HILL István: *Rossszul. Az állatkerteknek két típusa van. Az egyik a bemutató típusú állatkert, melynél a látogatók igénye - az állatok életének megismerésére folytán kényszerűségből - az állatok életminőségének romlásához vezet, mert (gondoljunk a rejtett életmódú állatokra) ezeket olyan környezetbe kell kényszeríteni, hogy a látogatók mélyebb bepillantást nyerhessenek életükbe, mely számukra idegen. A második típusba a fajmegőrző típusú állatkert tartozik, ahol nem a látogatók igényei határozzák meg az állatok tartását és bemutatását, hanem az állatok igényeinek elsődlegességével működtetik az állatkertet. Az első esetben a törvényi lehetőségek határán tartják az állatokat, míg a második esetben messze a törvények adta keretknél jobb minőségben élhetnek.*

Szerző: Mely állatfajok viselik jól az állatkerti tartást és melyek nem? Hogyan oldható fel ez az ellentét, ha van?

HILL István: *Van ellentét az állatok bemutatása és az állatok igényei között. Ezért minden típusú állatkert törekszik arra, hogy azoknál a fajoknál, akik rosszul viselik az ember közvetlen jelenlétét, próbálják minimalizálni az állat-ember különböző csatornákon létrejövő kapcsolatát, míg azoknál a fajoknál, ahol az állatok számára az ember jelenléte tolerálható, ad absurdum igényli az állat az emberrel való kapcsolatot, ott megteremtjük a közvetlen kontaktus*

lehetőségét.

Szerző: Az állatkertet látogató személyek viselkedése, magatartása milyen mértékben befolyásolja az állatkertben tartott állatok életminőségét?

HILL István: *Nagy kérdés, mert a nagy tömegű látogatók között mindig vannak olyan egyének, akik vagy pszichés zavarból, vagy az ismeretek hiányából, vagy mindkettőből adódóan nem tisztelik sem az állatokat, sem pedig azok épített környezetét, ezért tehát viselkedésükkel jelentős károkat okozhatnak mind a tartóhely, mind pedig az állatok életminőségében. Ezért minden állatkertnek messzemenőig törekednie kell a tartott élőlények biztonságának megóvására. Az állatok tartásán és bemutatásán kívül ezért az ő életük megóvása szintén kiemelt feladat, s ezt bármilyen módon, akár írásos, akár fényképes, akár a helyi biztonsági személyzet szóbeli figyelmeztetése vagy irányítása mellett kell végezni, pontosan azért, hogy az élőlények élete, életminősége, egészsége ne legyen veszélyben.*

Szerző: Ön szerint állatkínzásnak minősül-e az állatok állatkertekben való, eredeti környezetüktől eltérő tartása?

HILL István: *Egyértelmű választ nem lehet adni. Nagyon sok kihalás szélén lévő faj utolsó egyedei élnek állatkertekben. Az állatok igényeinek figyelembe vételével, megfelelő törvényi keretek között nem minősül állatkínzásnak az állatok eredetitől eltérő helyen való tartása. Nem jogi, hanem erkölcsi dilemma az, hogy egy adott állatkertben - még, ha minden vonatkozó előírást, szabályt, előírást be is tartanak -, amikor egy adott élőlénycsoport elpusztul, vagy akár többszöri próbálkozás után is csak meglehetősen rövid ideig maradnak életbe, akkor meg szabad-e azt tenni, hogy ezt az élőlénycsoportot – az elhalálozások ellenére - továbbra is próbáljuk integrálni az állatkert élet- vagy állatközösségébe?*

A fentiekből ugyanarra a következtetésre juthatunk, mint a libatömésnél és a vadászatnál kifejtettek vonatkozásában. Amennyiben az állatkertek az állatvédelmi szabályokat megtartják és figyelmet fordítanak az adott fajra jellemző állatjóléti igényekre, úgy az állatok állatkertben tartása nem számít állatkínzásnak. E körben is inkább az emberek, látogatók magatartása okozhat az állatokban komoly lelki károkat, így fontos, hogy a látogatók is tartsák be az állatvédelmi szabályokat, és ne ütlegeljék az ablakokat, ajtókat, továbbá ne ordítsanak az állatok mellett.

6.14.4. A cirkusz, mint szórakoztató egység

Egy nagyon régi, ámde örök érvényű mondást idézve: „*Panem et circenses*”, vagyis „*kenyeret és cirkuszt*” a népnek. Az ókori Rómában a nép kiélhette vágyait a gladiátorharcokon, és addig sem foglalkoztak az állami viszályokkal. A kegyetlen mézárásokat később felváltotta a cirkuszi mai, vidámabb formája, ahol akrobaták és különböző, nem mindennapi képességekkel megáldott emberek szórakoztatják a nézőközönséget egyénileg vagy állatokkal együttműködve. A fenti vidámság ellenére rengeteg kép található meg a nemzetközi médiában különféle „nevelési” célzatú ostromozásról, tüzes vassal piszkálásról, melynek alanyai kutyák, majmok, elefántok, tigrisek és oroszlánok. A cirkuszi menaszériákra vonatkozó jogszabályokat a korábbiak során már ismertettem. A cirkusz olyan, állatok tartására szolgáló létesítmény, amelyet cirkuszi előadásra, mutatványra betanított, illetve betanítandó állatokból álló állatsereglet tartására létesítettek, illetve tartanak fenn, és amely az állatok tartására a jogszabályi és a hatósági előírásoknak megfelelő létesítménnyel, berendezésekkel és eszközökkel, továbbá az állatok ellátására, betanítására, felügyeletére az ilyen előírásoknak megfelelő szakszeméllyel rendelkezik. A cirkuszi menaszéria tarthat különösen veszélyes állatot is, azonban rendelkeznie kell az adott faj mérge elleni ellenanyaggal. A cirkuszokra is irányadóak az Állatvédelmi törvényben foglalt rendelkezések, illetve természetesen a részletszabályokat tartalmazó kormányrendelet szakaszai, melyet a korábbiak során ismertettem. Ekképpen az állatokat lehet ugyan (és kell is) nevelni, de ahhoz nem lehet olyan eszközöket használni, melyek súlyos lelki és fizikai károkat okoznak. RICHTER József, a Nemzeti Cirkusz igazgatója akként nyilatkozott, hogy „*Nincs egyetlen olyan állatsztár sem, amely csupán ketrechen tengődve élné le az életét. (...) Az állatokat csak játékosan lehet tanítani, és ők is szórakozásból tanulnak.*”⁴⁵⁴ Az igazgató állításait elfogadva a játékos tanítás és nevelés teljesen törvényes, és amennyiben azt vesszük alapul, hogy az állatok már kiskoruktól kezdve emberek között szocializálódnak, így megszokják mind az embereket, mind a fény- és hanghatásokat, a cirkuszi állatok mutatványossá nevelése - ebben a formában - nem számíthat állatkínzásnak.

⁴⁵⁴ CZERNY Róbert: *Az állatvédelem tízéves törvénye és tízparancsolata (1998-2008)*, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2009, 70-71.

6.14.5. A homárok élve megfőzése

A homárok élve megfőzése többszáz évvel ezelőtt alakult ki, ugyanis az emberek rájöttek arra, hogy a halott homár húsában olyan baktériumok találhatóak, amelyek az ember rosszulletét, kevésbé szerencsés esetben a halálát okozhatják. A rákok kopolyúkkal lélegző vízi állatok. A központi idegrendszerük úgynevezett kötél-hágcsó idegrendszer, mely nemcsak az érzéki benyomásokat tudja feldolgozni, hanem hatást gyakorol a szervekre és az anyagcsere-folyamatokra is.⁴⁵⁵ A fájdalomérzékelésük körében így megállapítható, hogy olyat, mint az ember, biztosan nem éreznek, inkább csak a fizikai, mechanikus behatást érzékelhetik. Nem lehet azonban eltekinteni attól a tényről, hogy a rák megpróbál a forró vízből menekülni, és nem érti, hogy mi történik, ezért az élve megfőzés kegyetlen egy élőlényrel szemben. A mai modern korban a fejlettebb országokban a séfek megkövetelik a megfőzés előtti pillanatban történő leölést, mely hatásos, ugyanis azok a baktériumok, melyek a homár testében vannak, nem szaporodnak el olyan mértékben, hogy az rosszulletet okozhasson.

Svájc 2018-ban hozott törvényt a homárok élve megfőzése ellen, így ott őket már nem lehet efféle brutalitásnak kitenni. Emellett Svájc azt is szabályozza, hogy a homároknak a szállításuk során a természetes élőhelyükhöz közeli körülményeket kell teremteni, így vízben szállítandók és nem tehetőek fel élve a jégtömbökre.⁴⁵⁶

De mi a helyzet Magyarországon? Az állatkínzás alapesetét csak gerinces állatra lehet elkövetni. A rák azonban az ízeltlábúak közé tartozik, így egy alacsonyabb osztályba és törzsbe, tehát nem lehet a bűncselekmény elkövetésének a tárgya. Ekképpen bűncselekmény nem valósul meg, ha valaki élve megfőz egy homárt, inkább a morális vetülete lehet a cselekménynek megkérdőjelezhető és megvetendő.

6.15. Az állatok eutanáziája

Mivel az állat életét elfogadható ok nélkül nem lehet kioltani, mindenképpen szükségesnek tartom ismertetni azokat a részletes szabályokat, melyek alapján az ok elfogadhatóvá válik. Jelen alfejezetben nem kívánok részletesen kitérni a korábban már ismertetett szabályokra,

⁴⁵⁵ GRUNER, Hans-Eckhard: *Urania Állatvilág: Alsóbbrendű állatok*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1971., 506.

⁴⁵⁶ STREET, Francesca: *Switzerland bans boiling lobsters alive*, 2018.01.12., <https://edition.cnn.com/travel/article/switzerland-lobster-boiling-banned/index.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

hanem kifejezetten azt mutatom be jogszabályok és kamarai utasítások alapján, hogy mik az állati eutanázia szabályai. Ugyanis, ha ezeket valaki megszegi, legyen az akár állatorvos, elköveti az állatkínzás bűncselekményét.

Az Ávtv. kimondja, hogy az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül kioltani nem szabad. Ez alól kivétel az élelmezési cél, a prémtermelés, az állományszabályozás, a gyógyíthatatlan betegség, a fertőző betegségek elleni prevenció és kontroll, a kártevők irtása, a tudományos kutatás, illetőleg az el nem hárítható támadás megakadályozása. Kutya és macska élete nem oltható ki élelmezési célból és prémtermelés miatt.⁴⁵⁷

Az állat életének kioltása kizárólag kábítás útján lehetséges. Ez a szabály nem vonatkozik a gerinctelen állatokra, az élelmezési célból levágott baromfira és nyúlra, illetőleg a szükséghelyzetre, azonban ezekben az esetekben is gondoskodni kell arról, hogy az állat életének kioltása szakszerű legyen és az a lehető legkisebb szenvedéssel járjon. Külön jogszabály rendelkezik arról, hogy mikor nem kötelező az előzetes kábítás, például, ha az eljárás teljes öntudatvesztést, érzéketlenséget vagy halált okoz.⁴⁵⁸

E tárgykörrel a Magyar Állatorvosi Kamara (a továbbiakban: Kamara) adott ki 2010-ben egy szakmai iránymutatást, mely alapján a továbbiakban kifejtésre fog kerülni az eutanázia - köznyelven végleges elaltatás - végrehajtásának szabályozása. Az eutanázia végrehajtására az állatorvos tehet javaslatot a tulajdonosnak, ha az szakmai szempontok alapján indokolt, de az erről való döntési jogosultság kizárólag az állat tulajdonosát vagy a tulajdonos által megbízott személyt érinti. Amennyiben az eutanáziát illetően konszenzus van az állatorvos és a tulajdonos között, első lépésben szükséges kitölteni egy nyilatkozatot arról, hogy az állattartónak az állat felett teljes rendelkezési joga van és kéri a végleges elaltatást. Amennyiben ez a felhatalmazás szóban vagy távközlő útján történik, a Kamara kifejezetten azt javasolja, hogy a végrehajtás előtt élőszóban ismétlje meg az állatorvos munkatársa előtt ezen kívánalmát az állattartó.

Az eutanázia módjáról az állatorvos dönthet, de figyelembe kell vennie a mindenkor hatályos jogszabályokat és az állattartó érdekét. A kedvtelésből tartott állatok eutanáziájánál, ha arra van lehetőség, minden esetben előzetesen el kell kábítani az állatot. A Kamara ezt úgy határozza meg, hogy a műtéti mélységet elérő, teljes, előzetes altatást kell létrehozni a műtéti narkózis

⁴⁵⁷ 1998. évi XXVIII. törvény 11. §

⁴⁵⁸ 1998. évi XXVIII. törvény 12. §

előidézéséhez használt szerekkel. Kistestű állatok esetében - bizonyos esetekben - engedélyezett az indukciós kamrákban lévő altatógázok használata is.⁴⁵⁹

A Kamara helyesen ismerte fel azt a körülményt, hogy egy társállat végleges elaltatásánál nem csak az állat érdekeit kell figyelembe venni, hanem fokozott gondoskodást igényelnek az állattartók is. Egyrészt súlyos lelki tehernek vannak kitéve, másrészt az altatás ritkán, de veszélyt jelenthet a testi épségükre is. Ezért a Kamara egy nyolc pontból álló iránymutatást fogalmazott meg arra nézve, hogyan kell az állatorvosnak kommunikálni az állattartóval és milyen figyelmeztetéseket köteles elmondani nekik. Íme a nyolc pont:

- a) az állattartónak meg kell adnia a szükséges szakszerű tájékoztatást, valamint a lelki-érzelmi támogatást,
- b) az állattal való bánásmódnak kíméletesnek, de határozottnak kell lennie,
- c) amennyiben az állattartó jelen kíván lenni az elaltatás végrehajtásakor, fel kell készíteni lelkileg a beavatkozás során fellépő, esetlegesen ijesztő jelenségekre, és el kell magyarázni neki, hogy ezen jelenségek nem a fájdalmat jelzik (pl.: izomrengés, nyitott szem, hangadás, stb...),
- d) a segédszemélyzetnek tisztában kell lennie arról, hogyan kell megfelelően rögzíteni az állatot, mi az oka az eutanáziának, ismernie kell az alkalmazandó eljárást és az eljárás menetét,
- e) gondoskodni kell - a használt szertől függően - az állat előzetes kábításáról vagy altatásáról, indokolt esetben véna-katétert is használni kell,
- f) a nagytestű állatok eutanáziája veszélyt jelenthet a jelen lévő személyekre, még akkor is, ha egyébként engedelmes,
- g) minden esetben meg kell győződni a halál beálltáról és
- h) a húsevő állatoknál mindig fokozott figyelemmel kell lenni a veszéttséggel összefüggő jogszabályokra és hatósági előírásokra.⁴⁶⁰

A kíméletes végrehajtás legelterjedtebb módja az injekciós készítmény beadása. Ez minden olyan esetben alkalmazható, ha az állat biztonságosan és fájdalommentesen megfékezhető és az injekció szakszerűen beadható. Amennyiben az állat veszélyes az emberre, ajánlott szájon keresztül beadni a nyugtatókat. Előzetes mély altatás szükséges minden olyan esetben, amikor az injekció fájdalmat vagy szenvedést okozna. A tulajdonost minden esetben tájékoztatni kell az elhullott állat elhelyezésének a lehetőségeiről. Szóba jöhet a tetem hatóság általi megsemmisítése, az állattartó általi eltemetése, az állat elhamvasztása, majd urnába helyezése, illetőleg egyéb elhelyezési módok is.⁴⁶¹

⁴⁵⁹ A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 1. oldal

⁴⁶⁰ A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 2. oldal

⁴⁶¹ A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 1. oldal

Csak olyan eljárás alkalmazható, mely az állatnak nem okoz szenvedést. A gyakorlatban ajánlatos olyan készítményeket alkalmazni, melyek közvetlenül a központi idegrendszer működésére hatnak, azt bénítják, melynek következtében az állat elveszíti a tudatát és nem érzékel fájdalmat. Ritkán, de előfordulhat olyan helyzet is, melyben az állatot nem lehet befogni vagy egyéb okból megközelíthetetlen (pl. veszett), ilyenkor kerülhet sor az injekciótól és a gáztól eltérő más fizikális módszerek alkalmazására, mint például az állat lelövetésére. A fizikális eutanáziát egyébként a Kamara nem javasolja, ugyanis az egyrészt veszélyes lehet a személyzetre, másrészt visszataszító lehet az állat gazdájának. Fizikális mód az áramütés, a lelövés, a szögespuska, a nyakcsigolya diszlokáció és a dekapitáció (lefejezés).⁴⁶²

⁴⁶² A Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv, 3-4. oldal

VII. FEJEZET - AZ ÁLLATKÍNZÁS KRIMINOLÓGIAI ASPEKTUSAI

Sokszor lehet hallani egy-egy komolyabb beszélgetés során azt, hogy aki egy állatot képes megölni, az legközelebb ugyanezt fogja tenni egy emberrel is. Van-e ennek a kijelentésnek igazságtartalma? A jelen fejezetben amerikai és magyar tanulmányokon keresztül kívánom a fenti hipotézist megválaszolni, valamint bemutatok néhány igen híres (vagy inkább hírhedt?) embert, akik állatkínzókba lettek sorozatgyilkosok. Emellett statisztikai adatelemzések alapján szemléltetem az állatkínzás, mint regisztrált bűncselekmény alakulását az elmúlt éveket tekintve.

A kriminológiai részt követően röviden elemzem a nyomozások során (ügyészi szemmel is) tapasztalt kriminalisztikai hiányosságokat, problémákat.

7.1. Az állatkínzás kriminológiája egy amerikai tanulmány alapján

Ezen téma egyik fő tanulmányát az amerikai Massachusetts Society for the Prevention of Cruelty to Animals (a továbbiakban: MSPCA) írta meg. Vizsgálódásuk alanya az a 153 terhelt volt, akiket 1975 és 1986 között erőszakos bűncselekmények miatt ítélték el. Kiderült, hogy 70%-uk később vagy korábban, de elkövette az állatkínzás bűncselekményét is.⁴⁶³ Ebből megállapítható, hogy az állatkínzás elkövetői sokkal nagyobb hajlandóságot mutatnak arra, hogy emberekkel szemben is erőszakot alkalmazzanak.

A MSPCA másik fontos vizsgálódása az elkövetési módra irányult. A hozzájuk 1975 és 1996 között beérkezett bejelentések alapján 286 elkövetőt tudtak vád alá helyezni. A bejelentések száma egyébként elérte a 80.000-et is. Kiemelném, hogy a vizsgálat csak a MSPCA által vizsgált esetekre korlátozódik, ennél jóval több vádemelés született ebben a 20 évben. A tanulmányból világosan látszik, hogy az állatkínzások legnagyobb része a kutyákra és a macskákra korlátozódik. Természetesen azonban nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a hobbiállatok, úgymint a hullók, rágcsálók, kétélűek helyzetét nehéz vizsgálni, ugyanis kínzásuk és megölésük nem kelt akkora figyelmet, mint a nagyobb testű állatoké. A megfelelő szemléltetéshez a MSPCA táblázatos összesítését, illetve egyéb számításait használom fel.⁴⁶⁴

⁴⁶³<http://support.mspca.org/site/DocServer/cruelty-to-animals-and-other-crimes.pdf?docID=12541>

⁴⁶⁴ A táblázatok és a számítások megtalálhatóak: <http://support.mspca.org/site/DocServer/cruelty-to-animals-and-other-crimes.pdf?docID=12541>

Fajok	Állatkínzások száma	Százalék (286 elkövető)
Kutya	155	57,8%
Macska	72	26,9%
Vadon élő állat	14	5,2%
Haszonállat	8	3,0%
Madár	6	2,2%
Ló	3	1,1%
Egyéb	10	3,7%

Érdekes kiemelni azon tény, mely szerint a gyanúsítottak 97%-a férfi volt. Legtöbbjük felnőttkorban követte el a bűncselekményt, de szép számmal akadtak olyanok is, akik gyermekként vagy fiatalkorúként. A vizsgált 286 elkövető 44,4%-át találták bűnösnek, s 5,2%-át ártatlannak. A többi esetben más körülmények miatt szüntették meg az eljárást.

A következő táblázatban azt ismertetem, hogy az elítéltekre milyen büntetéseket szabtak ki. Tekintettel arra, hogy Magyarországon kevés szigorú (végrehajtandó szabadságvesztéssel járó) ítélet születik, mindenképpen szeretném szemléltetni azt, hogy Amerikában mit kapott egy állat megkínzója 1975 és 1996 között, akkor, mikor még nem voltak olyan szigorú szabályozások, mint most.

Büntetési nem	Száma	Átlaga
Pénzbüntetés	91	132 dollár
Jóvátétel	56	99 dollár
Próbára bocsátás	59	5,5 hónap
Szabadságvesztés	28	4,5 hónap
Tanácsadás ⁴⁶⁵	27	Általában határozatlan idő
Közérdekű munka	19	50 óra

Mint arra már utaltam korábban, fontosnak tartom a tanulmányból kiemelni az elkövetési

⁴⁶⁵A magyar jogban pártfogó felügyeletnek feleltethető meg.

módokat. A 286 elkövető igen széles skálán mozgott a metódusokat tekintve. A vizsgált esetek között a leggyakoribb az agyonverés, a halálra késelés és a lelövés voltak.

Elkövetési mód	Százalék
Agyonverés	31,3%
Lelövés	26,1%
Késelés	10,8%
Eldobás/Ledobás	5,6%
Megégetés	3,7%
Fül/farok megcsonkolása	3,4%
Megfojtás	3,0%
Vízbe fullasztás	3,0%
Megkövezés	3,0%
Gépjárművel való elkövetés	3,0%
Kutya ráuszítása más állatra	2,2%
Lefejezés	1,9%
Csaléteknek használás	1,1%
Mérgezés	0,7%
Kasztráció	0,7%
Felakasztás	0,4%

A tanulmányban sajnos nincsenek adatok arra nézve, hogy az állatoknak hány százaléka pusztult el és hány százaléka maradt életben a bűncselekmények elkövetése után. Érdekesnek tartom azonban azt, hogy a szóban forgó elkövetési módok közül sokkal kevesebb azoknak a száma, melyek „gyors halált” okoznak, s sokkal több azoknak, melyek általában elnyújtott haláltusát idéznek elő. Ez is az elkövetőkben lévő kegyetlenségre utaló hajlamot mutatja.

A MSPCA tanulmányából megállapítható tehát egyrészt az, hogy az állatkínzók általában szadizmussal párosítják tettüket, másrészt az, hogy embertársaikra is sokszor veszélyt jelentenek.

Érdekességként említenék meg egy 1938-as cikket, miszerint az állatkínzás motívumai között elsősorban az ember uralkodni vágyása és fölényes viselkedése szerepel. Gyakori oka lehet a tudatlanság és az állatok túlzott szeretete is. Az állatkínzásra hajlamos ember durva lelkű és a szegénység is vezethet állatkínzáshoz. Felmerülhet még a fukarság, a pénzéhség is, valamint a beteges hajlam, így a szadizmus és a szodómia is.⁴⁶⁶

7.2. A hazai elkövetőkről

Magyarországon az állatkínzás kriminológiáját illetően kifejezetten kevés olyan statisztikai adat áll rendelkezésre, melyek alapján átfogó képet lehetne kapni arról, hogy van-e összefüggés az állatkínzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetése között.

Az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (a továbbiakban: ENyÜBS) legfrissebb adatai szerint a környezet és a természet elleni bűncselekmények 2018-2022-ig az alábbiak szerint alakultak.⁴⁶⁷

Bűncselekmények	2018	2019	2020	2021	2022
A környezet és a természet elleni bűncselekmények	1606	1377	1486	1425	1974
Állatkínzás, orvvadászat, orvhalászat	749	786	923	807	859
Környezetkárosítás	32	19	23	25	35
Természetkárosítás	450	165	59	71	97
Tiltott állatviadal szervezése	2	1	1	6	65

A táblázat alapján jól látható, hogy az állatkínzások száma évről-évre emelkedik Magyarországon (eltekintve a 2020-as kiugró adatról). Ennek oka azonban, véleményem szerint, nem az, hogy az elkövetések száma gyarapodna folyamatosan, hanem az, hogy egyre több állatkínzás kerül a hatóság látókörébe, és így a látencia csökken. Tehát az állatkínzások

⁴⁶⁶ ÁLLATORVOSI LAPOK c. lap: *Az állatkínzás indító okairól*, 1938. évi 21. szám, Budapest, 396.

⁴⁶⁷ A táblázat a *Tájékoztató a bűnözés 2022. évi adatairól* című ügyészségi kiadvány alapján készült. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2023/11/tajekoztato-a-bunozes-2022.-evi-adatairol.pdf>, letöltés dátuma: 2024.08.05.

gyakrabban derülnek ki a szigorúbb társadalmi elvárások és így az egyre gyakoribb feljelentések miatt. Szintén növekedés figyelhető meg a tiltott állatviadal szervezésénél is, mely adatot azonban torzíthat az, hogy ezen bűncselekményeknél a szervezői kör is nagyobb szokott lenni, továbbá az, hogy a Btk. 2022. január 01. napjától már a résztvevőket is büntetni rendeli. A környezetkárosítás a vizsgált 5 évben inkább stagnáló számot mutat, míg a természetkárosításnál 2018-hoz képest jelentős csökkenés figyelhető meg.

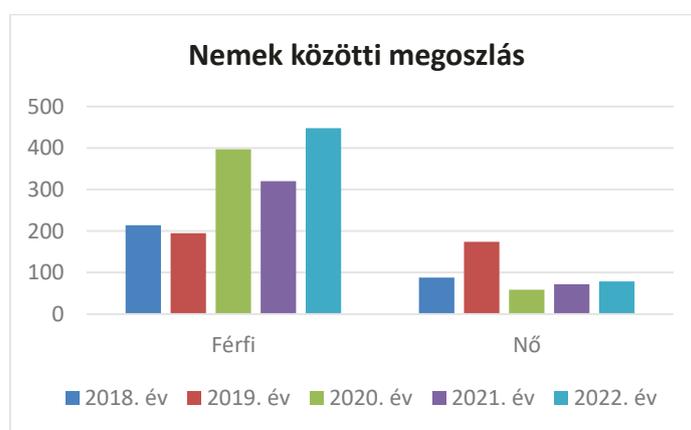
Magyarországon az állatkínzás egy regisztrált bűncselekmény, és mint a dolgozatom fő témája, közérdekű adatkérés keretében is megvizsgáltam ezen bűncselekményt 2018-2022-ig.⁴⁶⁸

Vármegyék	2018. év	2019. év	2020. év	2021. év	2022. év
Budapest	53	33	32	35	46
Baranya	21	24	44	37	26
Bács-Kiskun	18	16	22	27	25
Békés	40	23	23	13	50
Borsod-Abaúj-Zemplén	46	38	127	56	128
Csongrád-Csanád	24	10	13	17	8
Fejér	31	11	28	18	26
Győr-Moson-Sopron	11	18	31	20	20
Hajdú-Bihar	16	11	17	22	20
Heves	15	11	17	10	21
Komárom-Esztergom	5	15	18	28	6
Nógrád	16	16	11	13	19
Pest	74	55	55	72	100
Somogy	15	10	21	18	16
Szabolcs-Szatmár-Bereg	28	43	138	117	65
Jász-Nagykun-Szolnok	20	17	23	24	24
Tolna	8	56	14	21	12
Vas	15	8	7	11	16
Veszprém	15	21	36	17	20
Zala	55	146	22	11	13
Országhatáron kívül	11	-	-	1	-
Az ország területére nem bontható adatok	8	4	1	2	-
Összesen	<u>545</u>	<u>586</u>	<u>700</u>	<u>590</u>	<u>661</u>

⁴⁶⁸ A jelen statisztikai elemzést a Legfőbb Ügyészségtől, a statisztikai adatok szolgáltatására irányuló adatkérésem kapcsán megküldött ENYÜBS táblázatok alapján állítottam össze.

Mint azt írtam, a látencia csökkenésével és a feljelentések növekedésével arányosan emelkedik az állatkínzások száma. A táblázat alapján megállapítható, hogy 2018-2022-ig összesen 3.082 állatkínzás jutott a hatóságok látókörébe. A legtöbb állatkínzást Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyében (395), Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyében (391) és Pest vármegyében (356) követték el, míg a legkevesebbet Vas vármegyében (57). Budapest (199) és Baranya vármegye (152) is az élmezőnybe sorolhatók. Érdekes, hogy a nagyobb vármegyék közé tartozó Hajdú-Biharban nem történt kiugróan sok állatkínzás (86).

Az állatkínzásokat a fentiekén kívül (szintén 2018-2022-ig) férfi-női elkövetési arányban is vizsgálat alá vontam.

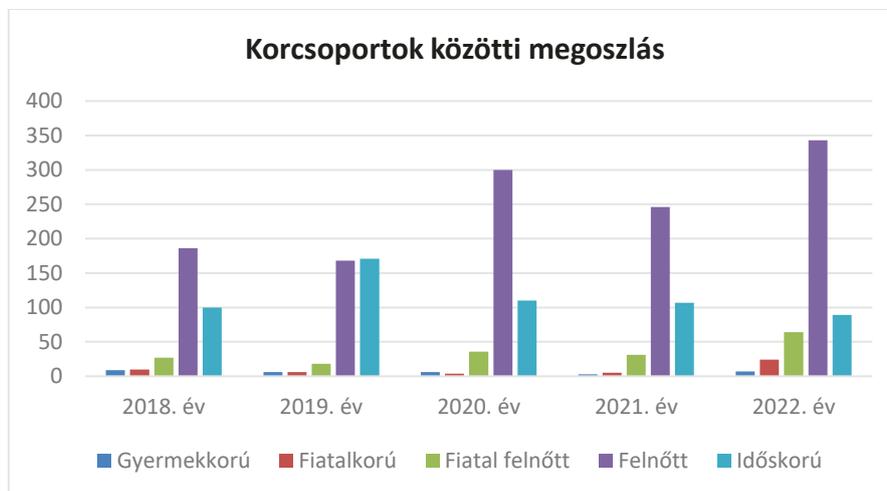

A táblázat alapján jól látható, hogy az állatkínzások nagyobb részét férfiak követték el. Ez az arány csak 2019-ben tolódott el némiképpen, ugyanis akkor a bűncselekmények 53 %-át követték el csupán a férfiak és a 47 %-át a nők.

MÉSZÁROS Lilla kutatásait és összegzéseit is alapul véve az állatkínzó férfiak a legnagyobb arányban Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben követték el a bűncselekményeket. A szerző megállapításai szerint a két vármegye magas aránya alapján megállapítható, hogy a férfiak tekintetében nagy szerepet játszik a földrajzi elhelyezkedés, és így a fenti két vármegyében a gazdasági helyzet, az oktatás színvonala, valamint a munkanélküliség okozta lelki frusztráció ösztönzőleg hathat a bűnelkövetésre, így az állatokkal szembeni brutalitásra is. A szerző kutatásai alapján az említett két vármegye az emberölések számát illetően is az élmezőnybe tartozik. A női elkövetők a legtöbbször Békés és Zala

vármegyében tevékenykedtek, esetükben azonban egyéb, erőszakos jellegű bűncselekmények nem voltak gyakoriak a megyékben.⁴⁶⁹

A 2018-2022. évek közötti vizsgálatom utolsó szempontja az elkövetési kor volt.

Az adatok alapján megállapítható, hogy a legnagyobb arányban a bűncselekményeket a felnőtt korúak (25-59. év) követték el 2019-et leszámítva minden évben. Őket követik az időskorúak (60- év), majd a fiatal felnőttek (18-24. év). A fiatalkorúak igen kevés esetben követték el állatkínzást, míg a gyermekkorúak (0-13. év) a fiatalkorúaknál általánosságban többször.

Az Országos Kriminológiai Intézet (a továbbiakban: OKRI) vizsgálatot folytatott az állatkínzás bűncselekményével kapcsolatosan olyan 2012-2016. között elkövetett bűncselekményeknél (összesen 197), ahol jogerős bírósági döntés született. Az elkövetés tárgya a legtöbb esetben kutya volt, míg a többi esetben hal, vad, macska és ló. A terheltek a bűncselekményt a leggyakrabban ingatlanon követték el, míg mások vízparton, utcán és tanyán/külterületen.⁴⁷⁰

TILKI Katalin, az OKRI tudományos munkatársa 2018-ban készített egy átfogó tanulmányt arról, hogy miként reagál a bíróság az állatkínzásos ügyekben. A vizsgálat tárgyát 260 terhelt által elkövetett állatkínzás képezte, melynek során a bíróságok az alábbi büntetéseket szabták ki. 29 végrehajtandó szabadságvesztés, 135 felfüggesztett szabadságvesztés, 39 közérdekű munka büntetés, 18 pénzbüntetés, 1 kitiltás, valamint 1 kiutasítás. A többi terhelttel szemben a

⁴⁶⁹ MÉSZÁROS Lilla: *Az állatkínzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetésének kriminológiai összefüggései*, *Ügyészek Lapja*, 2023. évi 5-6. lapszám, Budapest, 51-52.

⁴⁷⁰ TILKI Katalin: *Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai I.*, *Ügyészeti Szemle*, III. évfolyam 1. szám, 2018/01., Budapest, 2018., 67-68.

bíróság intézkedést alkalmazott, melyek közül a leggyakoribb a próbára bocsátás és a pártfogó felügyelet volt.⁴⁷¹

Az OKRI 2019-ben folytatott vizsgálatot azon állatkínzással kapcsolatos büntetőügyekben, melyek felmentéssel végződtek. A kutatás alapját 2015-2018. között lefolytatott büntetőügyek adták. Az összesen 14 ügyből 7 esetben büncselekmény hiányában, 5 esetben bizonyítottság hiányában, míg a fennmaradó esetekben egyéb okból (végszükség, a büncselekményt nem a terhelt követte el) mentették fel a vádlottakat/szüntették meg az eljárást velük szemben. Több olyan eset volt, amikor az elsőfokú bíróság mérlegelése, okfejtése volt hibás, valamint a tényről tényre történő helytelen következtetés. Volt olyan bíróság, mely az indokolási kötelezettségnek nem tett eleget, de volt olyan felmentés is, amikor az ítélet indokolása hiányos volt. Egyebekben az OKRI által megvizsgált bírósági statisztikák alapján megállapítható, hogy 2015-2017-ig az összesen 676 jogerősen befejezett ügy kapcsán mindösszesen 25 vádlottat mentettek fel, mely alapján az ügyészégi vádemelési mutatók igen eredményesnek tekinthetők.⁴⁷²

A statisztika vizsgálata alapján KAJÓ Cecília vetett fel egy nagyon érdekes kérdést a modern informatikával kapcsolatosan: előrejelezhető-e a visszaesés az állatkínzást elkövetőknél a mesterséges intelligencia segítségével? A szerző valamennyi, rendelkezésre álló statisztikai adat feldolgozásával megállapította, hogy 2020-ban a 177 (állatkínzásért) elítélt személyből 1 volt különös visszaeső; 2021-ben a 171 elítéltből 3 volt visszaeső (1 visszaeső és 2 többszörös visszaeső); 2022-ben pedig a 85 személyből 1 volt visszaeső. A mesterséges intelligencia (a továbbiakban: MI) akként működik, hogy a rendszerbe betáplált „tanulóadatok” alapján, a beépített algoritmusok segítségével végez számításokat és értékeléseket. Magyarországon a büntetés-végrehajtásban lehet ilyen elven működő rendszert találni, mégpedig a Kockázatelemzés és Kezelési Rendszert, mely a fogvatartottak kockázatának elemzését segíti a büntetés-végrehajtási intézetekben dolgozók számára. Az Amerikai Egyesült Államokban bevezettek egy COMPAS (Correctional Offender Management Profiling for Alternative Sanctions) nevű rendszert, melybe az elítéltek adatait viszik fel, így: az ellenük folytatott büntetőeljárásokat, a vádiratokat, az előéletet, a lakhatási és személyes körülményeiket, az iskolázottságuk szintjét, a családi állapotukat és a szenvedélybetegségekkel kapcsolatos adatokat. A COMPAS három mutató alapján számolja ki a kockázati értéket egy 1-10-ig terjedő

⁴⁷¹ TILKI Katalin: *Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai II.*, Ügyészeti Szemle, III. évfolyam 2. szám, 2018/02., Budapest, 2018., 25-26.

⁴⁷² TILKI Katalin: *A jogerős felmentő ítélettel befejezett állatkínzásos ügyek*, Ügyészek Lapja, 2020. évi 1. lapszám, Budapest, 2020., 49-50.

skálán: a tárgyalás előtti szabadon bocsátás kockázatát, valamint a visszaeséssel és az erőszakos visszaeséssel kapcsolatos együttthatót. A program soha nem döntheti el a bíró helyett, hogy a terheltet szabadon lehet-e bocsátani vagy sem, azonban támpontot ad a bírónak az együttthatók és a valószínűségszámítás elve alapján. KAJÓ Cecília véleménye szerint Magyarországon a kellő mennyiségű tanulóadat hiányában nincs egy ilyen rendszerben potenciál, valamint nincs olyan magáncég sem, amely kifejlesztene egy magyar verziót. Érdeemes lenne azonban a COMPAS-hez tartozó űrlap büntetés-végrehajtási intézetekben történő kitöltetése és kutatásokban történő felhasználása, mert az segítségre lehet akár más bűncselekményeknél is a kockázat előrejelzéséhez.⁴⁷³

7.3. Állatkínzókól lett erőszakos elkövetők

A téma legfontosabb alapkövét John MACDONALD tette le a „MacDonald-triad” vagy „MacDonald-triász” alaptézisével. MACDONALD a kutatásai során arra a következtetésre jutott, hogy a gyermekeknél három dolog képes előre jelezni azt, hogy egy gyermek a későbbi élete során személy elleni erőszakos bűncselekményeket fog elkövetni: a kései ágybavizelés, a gyűjtogatás, valamint az állatok megkínzása. MACDONALD és a szerzőtársai arra hívták fel a figyelmet, hogy az állatkínzók sok esetben azért fenyegetik a társállataikat bántalmazással, hogy ezzel pszichológiai kontrollt gyakoroljanak a családtagjaik felett. Egy New Yorkban megtartott kutatás alapján a családon belüli erőszak (kapcsolati erőszak) áldozatai az esetek 53%-ában tapasztaltak állatkínzást az abuzáló fél részéről.⁴⁷⁴

Egy amerikai tanulmány szerint az a kijelentés, hogy az állatkínzók mindenféleképpen veszélyesek az emberekre is, önmagában nem feltétlenül igaz. Az egyik kutatás során megállapították ugyanis, hogy az állatkínzóknak mindösszesen 16%-a követett el személy elleni erőszakos cselekményeket is. A kapcsolati erőszak témájánál maradva, az erőszaktevő valóban sokszor fenyegeti az áldozatot az állata felhasználásával. Az elkövetők sokszor azzal győzik meg a sértetteket, hogy térjenek vissza a bántalmazó kapcsolatba, hogy ellenkező esetben megbüntetik a társállatot. A Pet and Women Safety (PAWS) nevű szervezet a fenti

⁴⁷³ KAJÓ Cecília: *Előrejelezhető-e a visszaesés az állatkínzást elkövetőknél a mesterséges intelligencia segítségével?*, Datapandur Blog, 2024.01.03., <https://datapandur.hu/2024/01/03/dr-kajo-cecilia-ll-m-elorejelezhető-e-a-visszaesés-az-allatkínzást-elkövetők-nél-a-mesterséges-intelligencia-segítségével/>, letöltés dátuma: 2024.08.07.

⁴⁷⁴ VETTER Szilvia: *Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében*, *Ügyészek Lapja*, 2023. évi 3. lapszám, Budapest, 18-19.

összefüggéseket felismerve egy olyan törvényjavaslatot nyújtott be (PAWS Act), miszerint olyan menedékházakat kell létrehozni a bántalmazott, társállattal rendelkező nőknek, ahova a sértettek magukkal vihetik az állataikat is, ezzel elkerülve azt, hogy az állatot a bántalmazóval együtt kelljen hagyni. A PAWS-törvényt 2022-ben fogadták el törvényhozásra. A FBI évekkel korábban létrehozott egy NIBIRS (National Incident-Based Reporting System) nevű informatikai rendszert is, mely a bűncselekményeket és az elkövetőket gyűjti, majd 2016-ban a megfigyelt bűncselekmények körét bővítette az állatkínzásokra is. Ekképpen az állatkínzókat is ugyanúgy nyilván tudják tartani, mint például a szexuális erőszaktevőket.⁴⁷⁵

Harold S. KOPLEWICZ, a New Yorki Egyetem Child Study Center-ének igazgatója az amerikai gimnáziumi lövöldözések kapcsán arra kérte a szülőket, hogy figyeljék a gyermekeken az aggasztó jeleket, melyek a következők: agresszió a társakkal szemben, gyűjtogatás, állatkínzás és szociális elszigetelődés.⁴⁷⁶

A fenti kutatásokból és tanulmányokból is látszik, hogy az Amerikai Egyesült Államok az élen halad az állatvédelem terén. Felismerték és elfogadták azt a tényt, hogy a társállatok is családtagok, és ennek megfelelően igyekeznek segíteni a kapcsolati erőszak sértettein. Emellett gyakran felhívják a lakosság figyelmét arra, hogy a gyermekeken milyen viselkedést figyeljenek, és amennyiben szükséges, úgy forduljanak szakemberhez. Különösen igaz ez az állatkínzás tapasztalásakor.

VETTER Szilvia kutatásai alapján a különféle elkövetési magatartásokhoz különböző személyiség típusok kapcsolódhatnak. Ekképpen az állat indokolatlan bántalmazása esetén gyakoriak az erőszakos, szadisztikus jellemvonások. Az elhanyagolással elkövetett állatkínzásoknál gyakran a közöny és az empátia hiánya fedezhető fel. Az állatgyűjtögetés (anélkül, hogy a tartásukra megfelelő helyet, időt és vagyont fordítanak) a patológiás halmozás és a kényszeres gyűjtögetés kategóriájába sorolható, míg a zoofília a szexuális zavarok egyik csoportja. Az állatszaporítók cselekedete mögött racionális megfontolás és anyagi haszonszerzés figyelhető meg, a tiltott állatviadaloknál pedig a deviáns jellegű, erőszakos hajlamok találkoznak a játékszenvedéllyel és a függőségekkel.⁴⁷⁷

⁴⁷⁵ ROBINSON, Charlie – CLAUSEN, Victoria: *The link between animal cruelty and human violence*, <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/the-link-between-animal-cruelty-and-human-violence>, 2021., letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁷⁶ Partners in crime: *Animal abuse & human abuse*, <https://www.wilbargerhumanesocietyvernon.tx.org/partners-in-crime-animal-abuse--human->, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁷⁷ VETTER i.m. 26-27.

TILKI Katalin kutatása is alátámasztja azt az örök érvényű mondást, miszerint az emberi kreativitás (és brutalitás) határtalan. A szerző a különös szenvedés okozásával elkövetett állatkínzásoknál vizsgálta az elkövetési magatartásokat különböző bírósági ítéletek alapján. E szerint a bíróságok megállapították a különös szenvedés okozását az állat ütlegetésénél; a különböző eszközökkel, így kővel, csákánnyal, baltával történő fejbe verésnél; a lánc kutya nyakába történő benövésénél; a gondozás súlyos elmulasztásánál; a kutyák falhoz vagy földhöz csapásánál; a mérgezés egyes eseteinél; a macskák testrészének levágásánál; az anyajuh torkának elvágásánál; a szállítás egyes kiemelkedően durva eseteinél; a vadászat céljából elhelyezett hurkok felhasználásánál; a kutya autóhoz kötésénél és ily módon történő szállításánál; a kutyával történő vadászatnál; a macska kályhába dobásánál; a kutya fojtogatásánál; továbbá a nyúl kővel való megdobásánál.⁴⁷⁸

És mi a helyzet a gyilkosokkal és a sorozatgyilkosokkal? Alább néhány olyan személyt fogok bemutatni, akik nemcsak öltek, hanem állatot is kínoztak.

A magyar büntetőjog történetében kevés női sorozatgyilkossal találkozhatunk. Köztük van azonban Holhós Jánosné, aki a nikotinos gyilkos néven híresült el. Holhós Jánosné az 1950-es években négy embert ölt meg nikotinos méreggel. Az első áldozata az első férje, Rostár István volt. Mivel a nő megelégedte az alkoholizáló házastársa bántalmazását, úgy döntött, hogy megöli őt. Mivel biztosra akart menni, Holhós Jánosné a nikotinos méregkeveréket először a saját kutyáján tesztelte, melybe az állat azonnal belehalt. Ezután a férje, majd még további három ember következett. Holhós Jánosné lelkiismeretfurdalás nélkül gyilkolta az embereket (köztük a nővérét is) a nikotinnal, melyre úgy tekintett, mint egy problémamegoldó eszközre. Végül egy tévesen visszaváltott pálinkásüveg okozta a vesztét, mellyel a hatóságok látókörébe került. Holhós Jánosné a bűncselekmények elkövetését mindvégig tagadta, de 1961-ben halálra ítélték és kivégezték.⁴⁷⁹

Patrick Sherillnek, aki megölte 14 munkatársát, majd öngyilkos lett, az volt a hobbija, hogy helyi macskákat lopott el, majd a macskákat odaadta a kutyáinak, hogy megöljék és megcsonkítsák őket. Earl Kenneth Shriner, aki megerőszakolt és megölt egy 7 éves kisfiút, arról volt híres, hogy tűzijátékokat dugott a kutyái végbélnyílásába, valamint felakasztotta a macskákat. Brenda Spencer egy San Diego-i iskolában elkezdett lövöldözni, megölve ezzel két gyermeket. Spencer azzal szórakozott otthon, hogy felgyújtotta az állatai farkát. Carroll Edward

⁴⁷⁸ TILKI (2018) i.m. 16.

⁴⁷⁹ CSABAI Márk: *Így öltek ők*, Álomgyár Kiadó, Budapest, 2020., 17-20.

Cole, akit 35 ember megöléséért végeztek ki, azt mondta, hogy az első bűncselekmény, amit elkövetett, egy kölyökkutya felakasztása volt.⁴⁸⁰

Az egyik leghíresebb sorozatgyilkos az amerikai Jeffrey Dahmer, alias a „milwaukee-i rém, milwaukee-i kannibál” volt. Dahmer 1978. és 1991. között 17 férfit ölt meg, melyek holttesteivel nekrofilát és kannibalizmust követett el. Jeffrey Dahmer bár nem tartozott a tipikus állatkínzók közé, azonban nagyon szeretett elhullott állatok holttesteivel foglalatkoskodni. Gyűjtötte a holtan talált állatokat, és biológiai tanulmányainak köszönhetően megtanulta őket szakszerűen felboncolni és tartósítani. Ezen gyerekkorában megtanult technikákat a későbbiek során az áldozatain is alkalmazta. Azt, hogy Dahmer állatokat is kínozott volna, soha nem nyert megállapítást, mindösszesen annyit vallott be, hogy gyerekkorában bosszúból megölt pár ebihalat motorolajjal.⁴⁸¹ Mivel a sorozatgyilkos tényfeltáró, beismerő vallomást tett életének minden egyes szakaszáról, valószínűsíthetően tényleg csak az állati tetemekkel kísérletezett.

A FBI szerint az emberből úgy lesz sorozatgyilkos, hogy először gyermekkorában abuzálják, aztán állatokat kínozt, majd végül az emberekkel is erőszakos lesz. A leghíresebb sorozatgyilkosokra is igaz ez a fenti állítás. Edmund Kemper, aki megölte az édesanyját, a nagyszüleit, valamint 7 kollégista lányt, 13 évesen kezdte el kínozni a macskákat. David Berkowitz 6 embert ölt meg, emellett gyújtogatott. Az állatkínzói pályafutását 10 évesen kezdte. Albert DeSalvo 13 embert ölt meg és 300 embert megerőszakolt. Neki az volt a hobbija, hogy állatokat zárt be dobozokba és ládába, majd nyílvezzővel lelövöldözte őket. Charles Mansont 35 ember megöléséért ítélték el, ő az állatokat sátáni rituálékhoz áldozta fel. Albert Hamilton Fish, akit 15 gyilkosság és jónéhány szexuális erőszak miatt ítélték halálbüntetésre, az állatok felgyújtásával szórakoztatta magát.⁴⁸²

A Psychology Today című újság a tömeggyilkosokkal is foglalkozott a Sandy Hook Általános Iskolában történt tömegmészárlás kapcsán. A tanulmány alapján az amerikai gyermekek kevesebb, mint 5 %-a bántja az állatokat, míg a mentálisan instabil, „zavart” gyermekeknél ez a szám már 10-25 % között mozog. Magasabb a szám akkor, ha ezeket a gyermekeket a családon belül is éri erőszak. Frank ASCIONE professzor 1433 gyermeket vizsgált meg 6-12

⁴⁸⁰ *Partners in crime: Animal abuse & human abuse*, <https://www.wilbargerhumanesocietyvernontx.org/partners-in-crime-animal-abuse--human->, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁸¹ Small animals were the first victims of Dahmer, Bundy and other killers, <https://www.peta.org/features/dahmer-bundy-and-other-killers-who-hurt-animals/>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁸² HOVEL, H.: *The connection between cruelty to animals and human violence*, <https://warrencountyny.gov/sites/default/files/sheriff/DV/DV.pdf>, New York, 2014., letöltés dátuma: 2024.05.22.

éves korosztályig, és azon gyermekek közül, akik családon belüli erőszak áldozatai is voltak, 60 %-uk bántalmazott már állatot. A tanulmány szerzője felhívja a figyelmet arra, hogy az állatok kínzása és bántalmazása az első jel, amit észre kell venni. 1997-ben egy Luke Woodham nevű végzős diák először halálra kérelmezte az édesanyját, majd bement a Pearl Gimnáziumba és tüzet nyitott az osztálytársaira, akik közül ketten meghaltak. A nyomozóknak Woodham később elmondta, hogy az első gyilkosságának áldozata a család kutyája, Sparkle volt. 1998-ban a 15 éves Kip Kinkel lőtte le a szüleit, majd bement a Thurston Gimnáziumba és három különböző fegyverrel is tüzet nyitott a diákokra, akik közül egy ember meghalt, 26-an pedig megsérültek. Kinkel gyakran azzal kérkedett az osztálytársai előtt, hogy mennyi állatot kínzott már meg. A tanulmány szerzője végül arra hívta fel a figyelmet, hogy a gyermekvédelmi és az állatvédelmi szolgálatoknak össze kell dolgozniuk azért, hogy egy gyermek súlyos mentális sérültségét időben észre lehessen venni.⁴⁸³

7.4. Kriminálisztikai kitekintés

Mivel a kriminálisztikának nem kívánok külön, nagy fejezetet szentelni a dolgozatban, engedjék meg nekem, hogy a kriminológiai részben mutassam be az ezzel kapcsolatos problémákat és kihívásokat.

A saját tapasztalataim szerint a nyomozó hatóság már a nyomozás során képes olyan hibákat véteni, melyek meggátolják azt is, hogy egy-egy ügy akár a bírósági szakig eljusson. Ennek körében nem lehet természetesen általánosítani, de az sajnos megállapítható, hogy a nyomozó hatóságok egy része nem igazán kíván érdemben foglalkozni az állatkínzásokkal, és csak ügyészi nyomásra, megannyi nyomozási cselekmény előírásával lehet „kikényszeríteni” azt, hogy egy ügy eljusson a vádemelésig.

Sok esetben az időszerűség jelenti a legnagyobb problémát. Így hiába történik állatkínzás, a nyomozó hatóság csak hónapokkal később hallgatja ki a tanúkat, mely időmúlással sok részlet és bizonyíték „elenyészhet”. A másik nagy probléma az szintén a tanúknál merül fel, bár ez nem róható a nyomozó hatóság terhére. Mivel az állatkínzások tetemes részét családtagok vagy szomszédok észlelik, az ő kihallgatásuk sokszor ütközik akadályokba. Így a családtagok megtagadják a tanúvallomás tételét, vagy rosszabb esetben hamis vallomást tesznek, míg a szomszédok a megtorlástól félnek. E körben gyakori hibaként merül fel az is, hogy a tanút nem

⁴⁸³ MELSON, Gail F.: *Do mass killers start out by harming pets?*, Psychology Today c. lap, 2013.02.20., <https://www.psychologytoday.com/us/blog/why-the-wild-things-are/201302/do-mass-killers-start-out-harming-pets>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

hallgatják ki részletesen, minden körülményre kiterjedően, így sokszor kell folytatólagos kihallgatást előírni a nyomozó hatóság részére, mely a hosszabb idő elteltére figyelemmel már nem biztos, hogy eredményre vezet. Pontos részletek nélkül azonban vádirati tényállást nem lehet írni. Az állatkínzásoknál a konkrét bántalmazásokról csak nagyon ritka esetben készülnek fénykép- vagy videófelvevételek, így a legfontosabb bizonyíték mindig a tanúvallomás. Természetesen sok olyan eset is van, amikor egyáltalán nem lehet tanút felkutatni, mely tovább nehezíti a bűncselekmény felderítését. TILKI Katalin kutatásai szerint az is gyakori problémát jelent, hogy a feljelentő rosszul ítéli meg az általa látottakat, és a konkrét körülmények ismerete nélkül tesz feljelentést.⁴⁸⁴

A fentiek mellett előfordul az is, hogy a nyomozó hatóság a bejelentés helyszínén csak egy egyszerű jelentést vagy feljegyzést készít, és a helyszíni szemle megtartása elmarad, holott nagyon fontos relevanciával bírhat adott esetben a helyszínen tapasztalt körülmények leírása, így a kinti/benti hőmérséklet, az időjárás, az állat tartási helyének pontos dokumentálása. Emellett természetesen a helyszíni szemlén készült fénykép- és videófelvevételek is döntő jelentőségűek lehetnek. Ugyanígy problémaként jelentkezik az, amikor azért marad el a helyszíni szemle, mert a nyomozás feljelentésre indul, és a nyomozó hatóság a (jelentősen megváltozott) helyszínre csak később jut el, vagy egyáltalán nem megy ki, és a bizonyítási eljárás során csak a tanúvallomásokra lehet hagyatkozni. Ezek megint csak ahhoz vezetnek, hogy sérül a vádbeli tényállás pontossága és hitelessége. A fentiekén kívül fontos, hogy a szemlén jelen legyen állatorvos is, aki, mint szakember tud segítséget nyújtani. Emellett a szemle fontos lenne ismeretlen elkövetőnél az elkövető személyének a felderítéséhez is, amennyiben értékelhető nyomok vannak a helyszínen.

Munkám során kihívásokkal nézek szembe akkor is, amikor a nyomozó hatóság anélkül küldi meg az iratokat vádemelési javaslattal, hogy az ügyben állatorvosszakértő kirendelésére sor került volna. Márpedig a legtöbb esetben szükséges a szakvélemény ahhoz, hogy a maradandó egészségkárosodás okozásának vagy a pusztulásra alkalmasság kérdésében döntenie lehessen. Kiemelten fontos lehet a szakértői vélemény a különös szenvedés megítélésénél. Mint írtam, a különös szenvedés nem szakkérdés, hanem jogkérdés, ennek ellenére döntő relevanciával bír az állatorvos azirányú megállapítása, hogy az állatnak mennyire voltak fájdalmai, azok milyen szintűek voltak, továbbá, hogy mentálisan mit élt át és mennyire sérült a pszichikai állapota.

⁴⁸⁴ TILKI Katalin: *A környezet és természet elleni bűncselekmények gyakorlati kérdései*, elhangzott: OKRI konferencia a Magyar Igazságügyi Akadémián, 2019. március 28. napján, megjelent: *Ügyészek Lapja*, 2019. évi 1. lapszám, Budapest, 2019., 54.

Megértve természetesen a nyomozó hatóságok pénzügyi gondjait is, a szakértő kirendelésének szükségessége az állatkínzásos ügyek döntő többségében nem képezhetné vita tárgyát.

Problémaként jelentkezhethet a nyomozás során az is, ha az elpusztult állat tetemét nem foglalják le. Tetem hiányában ugyanis nem lehet boncolást elvégezni és az alapján megállapítani azt, hogy az állat miben pusztulhatott el.

Az OKRI is folytatott kutatást 2023-ban az állatkínzások nyomozásával kapcsolatosan. E körben a 2022. január 1-jén hatályba lépett minősített esetekkel kapcsolatos büntetőeljárásokat vonták vizsgálat alá. TILKI Katalin összefoglalása alapján megállapítható, hogy a vizsgálat során is az enyémhez hasonló nyomozásbeli problémákat tapasztaltak, így akadályt képezett: *„a kevés nyom; a tanúk hiánya; az időmúlás; az elkövetők azonosíthatatlansága; a laboratóriumi vizsgálatok költsége és ideje; továbbá az adatok hiánya az állatorvosi dokumentumokban.”*⁴⁸⁵

A fenti hiányosságok ellenére azt tapasztalom, hogy a nyomozó hatóságok az állatkínzások kapcsán egyre nagyobb hajlandóságot mutatnak arra, hogy a nyomozásokat szakszerűen folytassák le. Külön kiemelném azt az üdvözölendő tendenciát, miszerint a legtöbb esetben megtörténik a rendőrség és a civil állatvédők közötti hatékony együttműködés, és az állatokat kiemelik a bántalmazó környezetből.

7.5. Részösszefoglalás

Mint az az amerikai kutatásokon és tanulmányokon keresztül jól látszódik, szoros összefüggés van az állatkínzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények között. Bár a cikkek alapján megdől az a kijelentés, hogy egy állatkínzó biztosan embert is fog bántani, sajnos megállapítható, hogy a gyermekkori bántalmazásokat gyakran az követi, hogy a bántalmazott gyermek a nála is ártatlanabb állatokat kezdi el bántani, majd ezek eredményeképpen a gyermek olyan súlyosan sérül mentálisan felnőtt korára, hogy gyakran ő maga válik a következő bántalmazóvá. Így ő lesz a következő családon belüli erőszak (kapcsolati erőszak) elkövetője vagy rosszabb esetben gyilkos, sorozatgyilkos, tömeggyilkos.

⁴⁸⁵ TILKI Katalin: *Az állatkínzás nyomozását nehezítő és segítő tényezők.*, *Ügyészek Lapja*, 2024. évi 1-2. lapszám, Budapest, 2024., 44.

A fenti tanulmányokat természetesen nem lehet egzakt módon értelmezni, ugyanis úgy is lehet valaki erőszakos bűnelkövető, hogy nem bántalmazták gyermekkorában vagy soha nem kínozta állatokat. Sőt, lehet, hogy az erőszakos bűncselekmény elkövetője kifejezetten szereti a kutyákat vagy a macskákat. Fontos azonban meglátni azt, hogy az olyan személyeknél, akik több ember erőszakos halálát okozzák, a gyermekkorukban általában megtalálhatóak akár a MacDonald-féle, akár a Koplewicz-féle intő jelek, melyeket időben felismerve szakember segítségét lehetne kérni.

A magyar viszonylatokat tekintve megállapítható, hogy a szegényebb társadalmi rétegeknél fordul elő gyakrabban az állatkínzás. A bűncselekmények számát tekintve növekedés tapasztalható, azonban e körben fenntartom a korábban kifejtett véleményemet, miszerint korábban is hasonló lehetett az állatkínzások száma, azonban ez a statisztikában azért nem jelent meg, mert a nagyobb részük nem került a hatóságok látókörébe, és így regisztrált bűncselekményekként sem szerepelhettek. Az egyre szigorúbb társadalmi hozzáállásnak hála viszont az állatkínzások észlelése egyre gyakrabban vonz feljelentést is maga után.

A nyomozásokkal kapcsolatosan is jelentős fejlődés tapasztalható, így az állatkínzások nagy részét a nyomozó hatóság mára törekszik szakszerűen felderíteni, szemben a korábban tapasztalható, inkább közönyösnek mondható hozzáállással.

VIII. FEJEZET - AZ ÁLLATVÉDELEM HELYZETE A NEMZETKÖZI MEGOLDÁSOK TÜKRÉBEN

A hazai jogi szabályozás és joggyakorlat ismertetését követően szükségesnek tartom bemutatni néhány külföldi ország büntetőjogi reguláit is, melyek alapján meg lehet vizsgálni azt, hogy Magyarország hol áll jelenleg az állatkínzás szabályozásának és szankcionálásának képzeletbeli palettáján. A legtöbb ország esetében példákat is hozok a joggyakorlatból, melyeknél (érdekességként) ismertetem azt is, hogy a magyar Btk. alapján hogyan minősülne az adott bűncselekmény.

A fentieket követően bemutatom a legfontosabb EU-s állatvédelmi szabályokat, valamint érintem a nemzetközi egyezmények témáját is.

8.1. Az Amerikai Egyesült Államok

Az Amerikai Egyesült Államok hasonló cselekményeket rendel büntetni, mint a többi fejlett ország. Természetesen minden államnak külön állatvédelmi szabályozása van, de mindössze csak egy-két eltérés található az elkövetési magatartások között. Ami viszont ennél érdekesebb, az a szankcionálás mértéke, ugyanis nem találni két olyan államot, mely ugyanolyan büntetést alkalmazna ugyanarra a tényállásra. Az amerikai rendszer eléggé bonyolult, többféle vétség és többféle büntetett létezik. Egyes államok „class” jelzővel illetik a bűncselekményeket, míg más államok „degree”-vel. Van olyan is, ahol nincs ezekre külön jelző. A jelzőkön belül betűkkel vagy számokkal jelölik a fokozatokat az elkövetési magatartás súlyosságához mérten. A tényállásokra részletesen nem térek ki, mert, ahogy azt már korábban említettem, nem különböznek lényeges mértékben a többi ország állatvédelmi törvényétől. Az elkövetési magatartások körét részletesebben definiálják, mint a Btk. Így míg a mi jogrendünk általánosságban fogalmaz a bántalmazás és a bánásmód kifejezésekkel, addig Amerikában sok esetben konkretizálják is, hogy mi minősül állatkínzásnak. Elkövetési magatartás lehet (a teljesség igénye nélkül) a túlhajtás, a megcsonkítás, a nyúzás, az elhanyagolás, a létszükségletektől való megfosztás és a túldolgoztatás is. Ezek mellett természetesen mindenhol megtalálható az indokolatlan verés és bántalmazás is.

Az államok igen sokféle módon rendelik büntetni az állatkínzást, és érdekes, hogy míg egy „Class A” vétségért Alabamában legfeljebb 1000,- USD pénzbüntetés és/vagy legfeljebb 6 hónap szabadságvesztés adható, addig egy ugyanilyen „Class A” vétségért Alaszkában

legfeljebb 5000,- USD és/vagy legfeljebb 1 év szabadságvesztés szabható ki az elkövetőre. Ugyanilyen nagymértékű különbségek vannak a büntettek szankcionálásánál, ugyanis nem mindegy, hogy például egy „Class C” büntettet hol követ el az ember. Ha valaki Washingtonban kínoz meg súlyosan egy állatot, úgy, hogy az az említett „Class C” fokozatot elérje, az 10.000,- USD-ig terjedő pénzbüntetésre számíthat és/vagy maximum 5 év szabadságvesztésre, ugyanezért Alabamában legfeljebb 5000,- USD-os bírság szabható ki és/vagy akár 10 év szabadságvesztés is. Ebből a négy példából kitűnik, hogy az államok abszolút különböző jogpolitikát folytatnak, van, ahol a pénzbüntetés erejében hisznek, és van, ahol a szabadságvesztésben.

Ami még érdekes, az az egyéb szankciók alkalmazása, melyeket van, ahol mellékbüntetésként, van, ahol főbüntetésként szabnak ki. Alabamában és Nyugat-Virginiában az elkövetővel kifizettetik a megkínzott állat kezelési költségeit, Alaszkában közmunkára és helyreállításra kötelezik a bűncselekmény alanyát. Kaliforniában azonnal elkobozzák az állatot. Coloradoban dühkezelési terápiára küldik az állatkínzókat, míg Connecticutban kötelezik őket a különböző oktatói programokon való részvételre. Sok államban eltiltják az elkövetőt bizonyos időre az állattartástól, Delaware-ben például ez akár 15 év is lehet. Új-Mexikó, Virginia és Utah államok pszichiátriai kezelésre küldik az állatkínzókat”.⁴⁸⁶

Mindezekből okulva látható, hogy Magyarországon is lehetne e fajta szankciókat alkalmazni az állatkínzók esetében, ezzel is elősegítve az elkövetők esetleges reszocializációját, valamint a speciális prevenciót.

8.1.1. Az amerikai joggyakorlat

Az amerikai Michael Amos shih tzu fajtájú, Zoe hívónevű kutyája 2011-ben bevizelt és odaüritett a vádlott hálószobájába Texasban. A vádlott ideges lett, majd a szobába vitt egy seprűt és azzal ütötte a kutyát. A kutya kimenekült a szobából és elbújt, azonban a vádlott a seprűvel kikergette a búvóhelyéről, majd a vádlott a seprűvel agyon verte. A férfi cselekményét a lánya is végignézte.

⁴⁸⁶ <http://www.straypetadvocacy.org/PDF/AnimalCrueltyLaws.pdf> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

A bíróság a vádlottat állatkínzásban mondta ki bűnösnek és őt 31 hónap börtönbüntetésre ítélte.⁴⁸⁷

A férfi cselekménye a magyar jog szerint (a seprűvel történő agyonverésre és a súlyos pszichikai bántalmazásra tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntettének a megállapítására lenne alkalmas.

8.1.2. A Ponce Act

Az amerikai Travis Archer labrador fajtájú, Ponce hívónévre hallgató kutyája 2018-ban rendetlenséget csinált a vádlott otthonában. Amikor a vádlott megbüntette a kutyát, az viszonzásként megharapta. A vádlott a harapás miatt annyira dühös lett, hogy a kutyát megverte, majd halálra szurkálta egy késsel.

A bíróság a férfit állatkínzásban mondta ki bűnösnek, és őt 365 nap börtönbüntetésre ítélte, valamint megállapította, hogy a szabadságvesztés kitöltését követően a vádlott 3 évig próbaidő alatt áll. Emellett a vádlottat kötelezte arra, hogy fizessen meg 5000,- dollárt egy labrador retrieverekkel foglalkozó alapítvány részére.

Az ítélet alapján, mivel a közvélemény nagyon kevésnek találta egy ilyen súlyos állatkínzásra a büntetés mértékét, megszületett a kutya nevét viselő Ponce Act, vagyis Ponce Törvény, mely kimondta, hogy az állatkínzásokra súlyosabb büntetést kell kiszabni. Bár Archerre a törvényt már nem lehetett visszaható hatállyal alkalmazni, mégis nagy előrelépés volt Florida számára.⁴⁸⁸

A férfi cselekménye a magyar jog szerint (a súlyos verésre és a rengeteg szúrásra tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntettének a megállapítására lenne alkalmas.

8.2. Németország

A német Állatvédelmi törvény 11. fejezete rendelkezik az állatkínzásról. E szerint akár 3 évig terjedő börtönbüntetéssel vagy pénzbüntetéssel sújtható az, aki egy gerinces állatot ésszerű ok nélkül megöl, aki egy gerinces állatnak könyörtelenül jelentős fájdalmat vagy szenvedést okoz,

⁴⁸⁷ <https://www.animallaw.info/case/amos-v-state>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁸⁸ <https://www.animallaw.info/case/archer-v-state>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

illetve aki egy gerinces állatnak tartósan vagy ismétlődően nagymértékű szenvedést okoz. Ez a szabályozás igencsak hasonló a magyarhoz.⁴⁸⁹

8.2.1. A német joggyakorlat

A merklingseni vádlott 1200 sertést tartott a telephelyén Németországban túlszűfolt ólokban, rossz higiéniai körülmények között. A sertéseknél a nem megfelelő életkörülmények miatt magas volt a halálozási arány, de az is előfordult, hogy a vádlott kalapáccsal vert agyon állatokat.

A férfit az ulmi bíróság állatkínzás miatt 3 év szabadságvesztés büntetésre ítélte. A bíró az indoklásában elmondta, hogy az állattartó telepen „ipari méretű pokol” volt.⁴⁹⁰

A vádlott cselekménye a magyar jog szerint (a súlyosan elhanyagoló tartási módra és az agyonverésekre tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjai szerint minősülő állatkínzás büntettének a megállapítására lenne alkalmas.

8.3. Egyesült Királyság

2006-ban lépett hatályba az újabb Animal Welfare Act, mely külön kiemeli egyes cselekményeket, mint a felesleges szenvedés okozását, a csonkítást, a kupírozást (kutya farkának megcsonkítása), a mérgezést és a viadaloztatást. Az alap büntetési tétel legfeljebb 51 hét szabadságvesztés és/vagy maximum 20.000,- font pénzbüntetés. Ezek az értékek mennek egyre feljebb és feljebb egy speciális, úgynevezett „standard skála” szerint, a bűncselekmény súlyosságától függően. Az USA-hoz hasonlóan ebben is megtalálhatóak a különböző egyéb büntetések is, mint az állattartástól eltiltás vagy az állatok elkobzása. Van azonban egy érdekesség is, mégpedig az, hogy az elkövetőt el lehet tiltani az állatokkal kapcsolatos foglalkozásoktól, mégpedig olyan mértékben, hogy még az állatok autóra pakolásában sem segíthet, sőt, még a szállítás megszervezésében sem. Ezen kívül büntetésként szerepel még a különböző engedélyek megvonása is, például a tenyésztők esetében.⁴⁹¹

⁴⁸⁹ Tierschutzgesetz, Elfter Abschnitt, Straf- und Bußgeldvorschriften 17.§
<https://www.buzer.de/gesetz/5698/b15330.htm> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

⁴⁹⁰ https://hvg.hu/gazdasag/20190319_Ipari_meretu_pokol_egy_nemet_sertestelepen, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁹¹ Animal Welfare Act (Anglia, 2006. c. 45) 45. fejezet, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/45/contents> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

8.3.1. A brit joggyakorlat I.

A 28 éves Dudley Payne 2023-ban halálra verte a 11 hetes amerikai bull fajtájú, Rocko hívónevű kutyáját az angliai Penworthamben. A vádlott a kutyát egy ismerősétől vette, majd hat napon keresztül folyamatosan verte, melynek következtében a kutya mája megrepedt, a csípője eltört, a feje súlyosan megsérült és az egyik szemgolyója kifordult a helyéről. A kutyán cigaretta általi égési sérüléseket és karmolásnyomokat is találtak. A hatodik napon az eb belehalt a sérüléseibe.

A bíróság a férfit állatkínzás miatt 2 év 9 hónap szabadságvesztés büntetésre ítélte, mely „rekordnak” számít Angliában. A bíró az ítéletet 4 napi tárgyalást követően mindösszesen 20 percen belül hozta meg, és az ítélet kihirdetésekor közölte, hogy mivel a vádlott nem mutatott semmilyen megbánást, arra a következtetésre jutott, hogy azért követte el a bűncselekményt, mert azt élvezte.⁴⁹²

A férfi cselekménye a magyar jog szerint (a súlyos és kitartó jellegű bántalmazásra tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntettének a megállapítására lenne alkalmas.

8.3.2. A brit joggyakorlat II.

A 39 éves, háromgyermekes családjában, Rachel Burke 2022-ben halálra éhezette a kutyáját az angliai Hetton-le-Hole-ban. Állatvédők mentek ki a vádlott ingatlanára, ahol azt tapasztalták, hogy a terasz tele van emberi és állati ürülékkel. Az állatoknak víz vagy élelem nem volt kihelyezve. A lakásban találtak egy kutyát, akit gondozásba vettek. Az ingatlant átvizsgálva a hatóságok egy kukában, zsákba csomagolva megtalálták egy 9,7 kg-os kutya holttestét is, melyről megállapították, hogy a testtömege a haláláig a felére csökkent.

⁴⁹² MATHERS, Matt: *Man who tortured puppy to death 'because he enjoyed it' given record jail time*, Independent c. lap, 2023.10.21., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/man-torture-puppy-record-sentence-b2433612.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

A vádlottat a bíróság több rendbeli, különböző állatkínzásban mondta ki bűnösnek, és őt 220 óra közérdekű munka büntetésre ítélte, valamint 10 évre eltiltotta az állattartástól.⁴⁹³

A nő cselekménye a halott kutya vonatkozásában a magyar jog szerint (a halálra éheztetésre tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntettének a megállapítására lenne alkalmas. A lakásban talált kutya kapcsán a cikkből nem lehet megállapítani a tartási körülményeket, így azt sem, hogy az állatkínzás büntetőjogi értelemben megvalósult-e.

8.3.3. A brit joggyakorlat III.

A 40 éves Aftab Karim belga juhász kutyája lábsérülést szenvedett 2021-ben a család másik kutyája által. A vádlott elvitte a kutyát állatorvoshoz, aki gyógyszereket adott neki, majd megbeszélte a vádlottal, hogy a kutya sebét össze kellene varrni. Másnapra egyeztettek időpontot, azonban a vádlott nem jelent meg, hanem helyette otthon egy tűzpisztollyal összetűzte a kutya combján lévő nyílt sebet. Az állatvédők a kutyát vonyítva találták meg és az állatorvos belőle 26 tűzőkapcsot szedett ki.

A bíróság a vádlottat állatkínzásban mondta ki bűnösnek, és őt 200 óra közérdekű munka büntetésre ítélte, valamint 7 évre eltiltotta az állattartástól. Ezen kívül felhívta a vádlottat arra, hogy 21 napja van arra, hogy a másik kutyájának új otthont találjon.⁴⁹⁴

A férfi cselekménye a magyar jog szerint (az érzéstelenítés és szakmai tudás nélkül, tűzőkapoccsal elvégzett sebösszevarráásra tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő állatkínzás büntettének a megállapítására lenne alkalmas.

8.4. Olaszország

Az olasz büntető törvénykönyv (Codice Penale) is azt a metodikát választja, mint egy-két amerikai állam, hogy a pénzbüntetésre fektet nagyobb hangsúlyt. A büntető törvénykönyv 544.

⁴⁹³ DALTON, Jane: *Pet owner dumped dead dog in wheelie bin in 'one of worst starvation cases' RSPCA has seen*, Independent c. lap, 2022.12.02., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/dog-animal-cruelty-rspca-starve-b2237689.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁹⁴ PEMBERTON, Ashley: *Man banned from owning dogs for 7 years after carrying out surgery on pet with staple gun*, Independent c. lap, 2022.05.27., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/staple-gun-dog-surgery-b2088112.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

§-a szerint, aki kegyetlenségből vagy szükséges ok nélkül kínoz meg egy állatot az 3-18 hónapig terjedő szabadságvesztéssel sújtandó. Aki kegyetlenségből okoz sérülést vagy túldolgoztatja állatát, az 3 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő vagy 3.000-15.000,- euróig terjedő pénzbüntetéssel sújtható. Ugyanez a büntetési tétel akkor, ha az elkövető az állat számára tiltott kábítószer nyújt vagy annak más módon egészségkárosodást okoz. Az imént említett két tényállás büntetési tétele a felével emelkedik, ha az állat a bűncselekménybe belehal. Így Olaszországban egy állat indokolatlan megölése 3-27 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Említésre méltó még az állatviadalok szabályozása, ugyanis aki tiltott állatviadalt szervez, az legalább 1, de legfeljebb 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő és akár 48.000.000,- forint (50.000.-160.000. euró) bírsággal is sújtható. Sőt, ugyanezek a tételek a felükkel emelkednek, ha a cselekményt fegyveres emberekkel együttműködve követik el, ha valaki a cselekmény levideózásából haszonra tesz szert, illetve, ha az elkövető állatviadal céljából gondoz egy állatot, vagy azt ilyen versenyre benevezi. Aki állatviadal céljából folytat tenyésztést vagy idomítást az 3 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, illetve 5000-30.000,- eurót is meg kell fizetnie az államnak. Véleményem szerint, ezt a mércét az Olaszországban igen kiterjedt szervezett bűnözés miatt kellett ilyen magasra állítani. A saját háziállat elhagyása elzárással, illetve 1000-10.000,- euróig terjedő pénzbüntetéssel szankcionálandó.⁴⁹⁵

8.5. Spanyolország

A spanyol büntető törvénykönyv (Código Penal) büntetési nemként rendelkezik az állatokkal kapcsolatos foglalkozástól való eltiltásról, továbbá az állattartástól való eltiltásról, mely büntetés időtartama egy évtől öt évig terjed. Emellett külön szabályozza azt, hogy az elkövetőt kötelezni lehet állatvédelemmel kapcsolatos oktatáson való részvételre is.

A spanyol Btk. 337. §-a szerint 3 hónap és 1 naptól 1 évig terjedő szabadságvesztéssel és 1 év 1 naptól 3 évig terjedő állattartástól/állati foglalkozástól eltiltással büntetendő az, aki indokolatlanul rosszul bánik egy állattal úgy, hogy olyan sérüléseket okoz, melyek komoly egészségügyi károsodással járnak. E körben állatnak minősül a háziállat, a szelídített állat, a

⁴⁹⁵ Codice Penale (R.D. 19 ottobre 1930, n. 1398) 544. §
<https://www.altalex.com/documents/news/2013/10/23/dei-delitti-contro-il-sentimento-per-gli-animali> [letöltés dátuma: 2024.05.22.]

házasított állat, az olyan állat, amely véglegesen emberi felügyelet alatt él, valamint minden olyan állat, amely nem a vadonban él.

A büntetési tétel a felével emelkedik, ha az állatkínzást fegyverrel, vagy egyéb olyan tárggyal követik el, amely alkalmas az állat életének a veszélyeztetésére; ha kegyetlenséggel történik; ha a cselekmény következtében az állat elveszíti valamely érzékszervét, szervét vagy végtagját; illetve, ha a cselekményt kiskorú jelenlétében hajtják végre.

Ha az állatkínzás az állat halálát okozza, a büntetés 6-18 hónapig terjed és mellette az elkövetőt el kell tiltani az állattartástól/foglalkozástól 2-4 évre.

Aki a fentiekén kívül bármely állatot elhanyagol, 1-6 hónapig terjedő (péNZ)bírsággal sújtható, illetve a bíró itt szabadon mérlegelheti, hogy eltiltja-e az elkövetőt az állattartástól/foglalkozástól 3 hónaptól 1 évig terjedően.

Aki úgy hagyja magára/hagyja el az állatát, hogy az az állat életét veszélyezteti, szintén 1-6 hónapig terjedő bírsággal büntethető.⁴⁹⁶

8.6. Portugália

A portugál büntető törvénykönyv (Código Penal) 387. §-a szerint, aki alapos ok nélkül a háziállatát megöli, 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60-240 napig terjedő pénzbüntetéssel büntethető. Egyharmaddal emelkedik a büntetési tétel akkor, ha az állatkínzást különös kegyetlenséggel követik el. Aki alapos ok nélkül háziállatnak fájdalmat, szenvedést vagy fizikai bántalmazást okoz, 6 hónaptól 1 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60-120 napig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő. Ha az előző szakaszban foglalt állatkínzás az állat pusztulását okozza; azt aljas indokból követték el; az az állat súlyos és maradandó károsodását vagy a végtagjainak, egyéb szervének az elvesztését okozza, a cselekmény 6 hónaptól 2 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60-240 napig terjedő pénzbüntetéssel büntethető.

⁴⁹⁶Código Penal (Ley Orgánica 10/1995) 337. §
https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf, letöltés dátuma: 2024.02.22.

A 388. § alapján, aki elhagyja vagy kiteszi az állatát, és ezzel nélkülözésnek teszi ki, 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy 60 napig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő. Egyharmaddal emelkedik a büntetési tétel felső határa, ha az állat élete a fentiek miatt veszélybe kerül.⁴⁹⁷

8.7. Szlovákia

A szlovák büntető törvénykönyv 305. §-a⁴⁹⁸ alapján, aki állatot bántalmaz és az elmúlt 24 hónapban ilyen cselekmény miatt elítélték vagy ilyen szabálysértést követett el; állatot kegyetlen módon bántalmaz; vagy az állat bántalmazásával annak halálát okozza, 6 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A büntetés 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást több állaton követik el; nyilvánosan követik el; vagy fokozottan védett állat sérelmére követik el.

A 305b. § alapján, aki a saját állatának vagy olyan állatnak a pusztulását vagy súlyos sérülését okozza, amelynek a gondozására köteles, és ilyen bűncselekmény elkövetése miatt az elmúlt 24 hónapban elítélték, 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A 305c. § a tiltott állatviadatok szervezését 2 évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni.⁴⁹⁹

8.8. Csehország

A cseh büntető törvénykönyv 302. §-a alapesetként a kegyetlen módon történő bántalmazást rendeli büntetni. Súlyosabban büntetendő a cselekmény, ha nyilvánosan vagy szervezett csoport tagjaként követik el. Még súlyosabban büntetendő a több állat sérelmére elkövetett állatkínzás; a maradandó egészségkárosodás vagy pusztulás okozása; ha különösen kegyetlen módon követik el; illetve, ha visszaesőként követik el.⁵⁰⁰

⁴⁹⁷ Código Penal (Decreto-Lei n. 48/95) 387-388. § https://www.codigopenal.pt/animais_de_companhia, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁴⁹⁸ Trestný Zákon (Szlovák Btk., Tt. 300/2005.)

⁴⁹⁹ GALLO Zoltán: *Állatvédelem a szlovák büntetőjogban*, Ügyészek Lapja, 2023. évi 3. lapszám, Budapest, 2023., 53-54.

⁵⁰⁰ NAGY Zsófia: *Állatvédelmi szabályozás Csehországban, különös tekintettel a büntetőjogi szempontokra*, Ügyészek Lapja, 2023. évi 3. lapszám, Budapest, 2023., 72-73.

Az első magatartás 2 évig, a második 6 hónaptól 3 évig, míg a harmadik 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁵⁰¹

A 302a. § alapján, aki a nagy állományú állattenyésztést nem megfelelő körülmények között végzi, és ezzel veszélyezteti az egyedek életét vagy nekik szenvedést okoz, bűncselekményt követ el. Súlyosabban büntetendő, aki a tenyésztést üzletszerűen követi el.

A 303. § szerint 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki az állat gondozását elmulasztja, és ezzel az állatnak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza.⁵⁰²

8.8.1. A cseh joggyakorlat

Egy cseh házaspár Kamenice nad Lipou-ban 218 kutyát tartott tenyésztési célból. A kutyák életkörülményei nem feleltek meg a fiziológiai szükségleteiknek, a kutyákat rosszul megvilágított, szellőzés nélküli, ürüléktől szennyezett, kis méretű helyen tartották, ezzel megfosztva őket a mozgási szabadságuktól is. Ennek következtében 129 kutyánál súlyos fizikai és mentális egészségkárosodás lépett fel.

A bíróság a vádlottakat állatkínzás miatt 2 év – végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztésre ítélte, valamint 10 évre eltiltotta őket a kisállatok tartásától. A bíróság a büntetés mértékét azzal indokolta, hogy szerinte a szigorúbb szabadságvesztés büntetés helyett a tevékenységtől való eltiltással jobban biztosítható a társadalom védelme.⁵⁰³

A nő és a férfi cselekménye a magyar jog szerint (a súlyosan elhanyagoló tartási körülményekre és az állatok pszichikai állapotára tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjai szerint minősülő állatkínzás büntetnének a megállapítására lenne alkalmas, melyet, mint társtettesek követtek el.

8.9. Franciaország

A francia büntető törvénykönyv (Code pénal) 521-1. §-a alapján, aki indokolatlanul, nyilvános helyen vagy máshol állatot súlyosan bántalmaz, ide értve a szexuális bántalmazást is, 2 évig terjedő szabadságvesztéssel és 30.000,- euróig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

⁵⁰¹ Cseh Btk. (40/2009.) 302. § https://www.okri.hu/images/stories/NKJogtar/cseh_btk_en.pdf, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵⁰² NAGY i.m. 74-76.

⁵⁰³ NAGY i.m. 75-76.

Mellékbüntetésként ideiglenes vagy végleges hatállyal eltilthatja az elkövetőt az állattartástól. Ugyanezek irányadóak a bikaviadalokra és a kakasviadalokra is, valamint arra, ha valaki egy állatot elhagy.⁵⁰⁴

8.9.1. A francia joggyakorlat

A franciaországi Nizzában egy középkorú házaspár 159 macskát és kutyát tartott a 80 négyzetméteres lakásában. Az állatokat a hatóságok embertelen körülmények között, koszban találták meg, sokan kiszáradástól és éhezéstől szenvedtek, tele voltak parazitákkal. A hatóságok több állati tetemet is találtak a lakásban.

A bíróság a vádlottakat állatkínzásban mondta ki bűnösnek és őket 1 év próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte, valamint őket végleges hatállyal eltiltotta az állattartástól. Ezen kívül kötelezte őket arra, hogy 150.000,- eurót fizessenek meg valamely állatvédelmi szervezet részére. Az ügyészség egyébként a házaspárra 18 hónap börtönbüntetést tartott volna elfogadhatónak.⁵⁰⁵

A nő és a férfi cselekménye a magyar jog szerint (a súlyosan elhanyagoló tartási körülményekre, a jelentős mértékű parazitaszennyezettségre és az állatok pszichikai állapotára tekintettel) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjai szerint minősülő állatkínzás büntetnének a megállapítására lenne alkalmas, melyet, mint társtettesek követtek el.

8.10. Svédország

A svéd büntető törvénykönyv (Brottsbalken) 16. fejezetének 13. §-a szerint, aki szándékosan vagy gondatlanságból szenvedésnek tesz ki egy állatot túlhajtással, elhanyagolással vagy más módon, állatkínzást követ el és 2 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő. Ha az állatkínzás durva („gross”), akkor az elkövető durva állatkínzásért felel és 6 hónaptól 4 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Durva állatkínzásnak számít a

⁵⁰⁴ Code Pénal (1994.) 521-1. §, https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵⁰⁵ <https://www.bbc.com/news/world-europe-68728540>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

cselekmény, ha az állatnak súlyos szenvedést okoz; ha több állat érintett; illetve, ha az elkövetés módja kegyetlen vagy veszélyes.⁵⁰⁶

8.11. Ausztrália

Az ausztrál állatvédelmi törvény (Prevention of cruelty to animals Act 1979) szerint, aki nem nyújt az állata számára ésszerű gondozást; nem tesz lépéseket az állat sérülésének meggyógyítására; vagy nem részesíti állatorvosi kezelésben az állatát, állatkínzást követ el és 400 napi tétel pénzbüntetéssel és/vagy 1 évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel büntetendő. Aki állatot kegyetlenül kínoz, az 1000 napi tétel pénzbüntetéssel és/vagy 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Aki az állatát elhagyja, 50 napi tétel pénzbüntetéssel és/vagy 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁵⁰⁷

8.11.1. Az ausztrál joggyakorlat

Két nő 2020-ban több, mint 100 állatot tartott az ingatlana területén Dél-Ausztráliában. Az állatok között voltak kutyák, macskák, kenguruk, teknősök, mókusok és madarak is. Az állatokat a vádlottak embertelen körülmények között, többségüket ketrecren tartották, a sérüléseiket nem látták el. Két kutyát és egy madarat az állatorvosoknak a helyszínen el kellett altatniuk, annyira rossz állapotban voltak. Az állatvédők végül 90 állatnak találtak új otthont és 16-ot helyeztek el más mentőszervezeteknél.

A vádlottakat a bíróság 6 hónap börtönbüntetésre ítélte, azonban fellebbezés folytán a másodfokú bíróság azt 3 hónap 18 nap - végrehajtásában 2 év próbaidőre felfüggesztett - szabadságvesztésre enyhítette.⁵⁰⁸

A két nő cselekménye a magyar jog szerint (a súlyosan elhanyagoló tartási körülményekre, a kezeletlen sebekre és az állatok pszichikai állapotára tekintettel, mely náluk valószínűsíthetően

⁵⁰⁶Brottsbalken SFS 162:700., 16. fejezet 13. §, <https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵⁰⁷ Prevention of cruelty to animals Act (Act 200 of 1979), 11. fejezet, https://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/legis/nsw/consol_act/poacta1979360/s11.html, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵⁰⁸ SWAIN, Sarah: *Two women convicted over 'house of horrors' after over 100 animals found 'living in squalor'*, <https://www.9news.com.au/national/animal-cruelty-convictions-south-australia-rspca/422a5b96-fa35-4c0b-ac43-1aeea717c0f0>, 2024.02.19., letöltés dátuma: 2024.05.22.

maradandó egészségkárosodást is okozott) a Btk. 244. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjai szerint minősülő állatkínzás büntettének a megállapítására lenne alkalmas, melyet, mint társtettesek követtek el.

8.12. Az Európai Unió állatvédelmi szabályozása

Az Európai Unió (a továbbiakban: EU) számos rendelettel és irányelvvel igyekszik megteremteni az egységes állatvédelmet Európán belül. Ezek közül bemutatom a legrelevánsabb jogszabályokat, melyek alapját képezik a hazai jogrendnek is.

8.12.1. A vadon élő állat- és növényfajok védelme

Az Európai Tanács (a továbbiakban: Tanács) 1996. december 09. napján hirdette ki a vadon élő állat- és növényfajok számára a kereskedelmük szabályozása által biztosított védelemről szóló 338/97/EK rendeletet, mely nemzetközi egyezményeken alapul.

A rendelet függelékében fel vannak sorolva azok a fajok, melyek védelem alá tartoznak. Ilyen fajok - a teljesség igénye nélkül - a kaukázusi kecske, a takin, a tevefélék, az aransakál, a farkas, a madagaszkári cibetmacska és a tigris.

A rendeletben felsorolt állatok Közösségen belüli szállításához engedély szükséges, melyet azon tagállam igazgatási hatósága állít ki, melyben a példány található. A szállításért felelős személynek kell tudnia bizonyítani a példány jogszerű eredetét. Nem kell külön engedély abban az esetben, ha az élő állatot sürgős orvosi kezelés céljából szállítják át egy másik tagállamba, és az állatot utána közvetlenül visszaszállítják.

Az élő példányokat a szállítás során úgy kell felkészíteni, szállítani és gondozni, hogy minimális szinten maradjon a sérülés és az egészségkárosodás veszélye, továbbá a kegyetlen bánásmód kockázata. Emellett be kell tartani a többi, szállításra és kereskedelemre vonatkozó uniós jogszabályt is.⁵⁰⁹

8.12.2. A tenyésztés céljából tartott állatok védelme

A Tanács 1998. július 20. napján hirdette ki a tenyésztés céljából tartott állatok védelméről szóló 98/58/EK irányelvet, mely a tartás minimumkövetelményeit határozza meg.

⁵⁰⁹ 338/97/EK rendelet 9. cikk

Az irányelvet az élelmiszer, gyapjú, bőr vagy a szőrme előállításához vagy egyéb mezőgazdasági célból tenyésztett állatokra kell alkalmazni.⁵¹⁰ A tagállamok kötelesek intézkedni afelől, hogy az állattartók minden ésszerű intézkedést megtegyenek az általuk gondozott állatok kíméletének biztosítása érdekében, továbbá, hogy ezeknek az állatoknak ne okozzanak szükségtelenül fájdalmat, sérülést vagy szenvedést.⁵¹¹

A külön állatvédelmi minimumszabályokat az irányelv melléklete határozza meg. E szerint az állatokról olyan személyzetnek kell gondoskodnia, akik megfelelő képességekkel, ismeretekkel és szakmai hozzáértéssel rendelkeznek. Azon állatokat, akik igénylik a gyakori emberi figyelmet, legalább naponta egyszer meg kell vizsgálni. Az olyan állatot, amely sérültnek vagy betegnek tűnik, azonnal meg kell vizsgálni, és amennyiben szükséges, a lehető legrövidebb időn belül állatorvos tanácsát kell kérni. Az állatok mozgásszabadságát nem lehet olyan módon korlátozni, amely szükségtelen szenvedést vagy fájdalmat okoz. Ha az állatot állandó jelleggel vagy rendszeresen megkötve, bezárva tartják, az élettani és etológiai szükségleteinek megfelelő teret szükséges biztosítani a számára. A szálláshelyeket olyan anyagból kell építeni, amelyek nem károsak az állatokra és alaposan tisztíthatóak. Az állatok megkötésére szolgáló helyeket úgy kell kialakítani, hogy azon ne legyenek olyan éles szegélyek, melyek az állat sérülését okozhatják. Rendszeresen ellenőrizni kell a levegőt, a porszintet, a páratartalmat, a hőmérsékletet és a gázkoncentrációt. Az épületben tartott állatokat nem szabad sem állandó sötétségben, sem a mesterséges megvilágítás megfelelő megszakítása nélkül tartani. Azon állatok számára, akik nem épületben laknak, megfelelő védelmet kell biztosítani az időjárás káros hatásaitól, a ragadozóktól, valamint az egészségügyi kockázatoktól. Amennyiben az állattartó automatikus vagy mechanikus berendezést üzemeltet, azt legalább naponta egyszer ellenőrizni kell, és meghibásodás esetén a hibát azonnal ki kell javítani. Ha a szellőzőrendszer mesterséges, gondoskodni kell tartalékrendszerről is. Az állatokat a koruknak és a fajuknak megfelelő, egészséges táplálékkal kell ellátni, melyet elegendő mennyiségben szükséges adagolni. Nem lehet az állatokat olyan táplálékkal ellátni, mely szükségtelen szenvedést vagy sérülést okoz. Minden állat számára hozzáférést kell biztosítani a takarmányhoz, továbbá mindegyik állat számára biztosítani kell a megfelelő vízellátást is. Az etető- és itatóberendezéseket úgy kell elhelyezni, hogy az elszennyeződés kockázata és az állatok közötti

⁵¹⁰ 98/58/EK irányelv 2. cikk

⁵¹¹ 98/58/EK irányelv 3. cikk

versengés káros hatásai a minimálisra csökkenjenek. A tenyésztési eljárások során tilos olyan eljárást alkalmazni, amely az állatok szenvedését vagy sérülését okozhatják.⁵¹²

8.12.3. Az állatok szállítás közbeni védelme

A Tanács 2004. december 22. napján hirdette ki az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről szóló 1/2005/EK rendeletet, mely módosított és egybefoglalt több korábbi rendeletet és irányelvet annak érdekében, hogy az állatok kíméletes és fájdalommentes szállítását a tagállamok garantálják.

A rendelet hatálya az élő gerinces állatok Közösségen belüli szállítására terjed ki.⁵¹³ Az állatokat tilos olyan módon szállítani, ami nekik sérülést vagy szükségtelen szenvedést okoz. A szállítást úgy kell megtervezni, hogy az utazás a lehető legrövidebb ideig tartson. Az állatoknak szállításra alkalmas állapotban kell lenniük, továbbá a szállítóeszközöket úgy kell megtervezni, hogy azok biztosítsák az állatok védelmét, és megakadályozzák az állatok sérülését, szenvedését. Ugyanez vonatkozik az állatok be- és kirakodására, valamint az ahhoz használt eszközökre. Az állatgondozók csak olyan szakértelemmel rendelkező személyek lehetnek, akik a feladataikat erőszak nélkül végzik, és kerülik az olyan módszereket, amelyek az állatoknak szükségtelen félelmet vagy szenvedést okoznak. Az állatoknak biztosítani kell a szállítás során is az állatjóléti felételeket, és megfelelő időközönként el kell őket látni.⁵¹⁴

A külön állatvédelmi szabályokat a rendelet melléklete tartalmazza. A szállítás előtt ellenőrizni kell, hogy az állatok szállítható állapotban vannak-e. Nem tekinthetők szállításra alkalmasnak a sérült vagy az olyan állatok, amelyek élettani gyengeséget mutatnak. Ezen kívül nem lehet azon vemhes állatokat szállítani, amelyeknél a kihordási idő több mint 90 %-a letelt, továbbá azon újszülött állatokat, amelyeknek a köldöke még nem gyógyult be teljesen. A nyolchetes kort el nem érő kutyák és macskák csak az anyaállattal együtt szállíthatóak. Amennyiben az állat a szállítás során betegedik le, úgy őt rögtön el kell különíteni és a lehető legrövidebb időn belül elsősegélyben kell részesíteni. Amennyiben az állatorvosi ellátás sem vezet eredményre, úgy az állat kényszervágása végrehajtható. Szállítás közben tilos nyugtatószereket alkalmazni,

⁵¹² 98/58/EK irányelv Melléklet

⁵¹³ 1/2005/EK rendelet 1. cikk

⁵¹⁴ 1/2005/EK rendelet 3. cikk

kivéve, ha az elengedhetetlen az állat jólétének biztosításához. Ez azonban csak állatorvos felügyelete mellett alkalmazható.

A szállítóeszközöket is úgy kell megtervezni és kialakítani, hogy azok megakadályozzák az állatok sérülését és szenvedését, továbbá az állatokat megvédjék az időjárás káros viszontagságaitól. A fentieken kívül a szállítóeszköznek szökésbiztosnak kell lennie és csúszásmentes padlózattal kell rendelkeznie. A szállítóeszközöket tisztán kell tartani és úgy kell elhelyezni, hogy az állatok ellenőrzése és ellátása biztosított legyen megfelelő megvilágítás mellett. Emellett biztosítani kell, hogy az állatok megfelelő mennyiségű és minőségű levegőhöz jussanak. A szállítójárműveket el kell látni olyan jelzéssel, mely tisztán és jól láthatóan élő állatok jelenlétére utal. A szállítás során is mindvégig figyelemmel kell lenni az állatjóléti szabályokra, továbbá bizonyos állatoknak időt kell adni arra is, hogy a szállítás előtt a szállítóeszközhöz hozzászokjanak.

A rendelet (egyedülálló módon) külön és részletekbe menően kiemeli az állatokkal való helyes bánásmódot. Így tilos az állatokat ütni vagy rúgni; rájuk olyan testrészen nyomást gyakorolni, mely felesleges fájdalmat vagy szenvedést okoz; gépi módon felfüggeszteni; őket a fejüknél, szarvuknál, fülüknél, gyapjuknál vagy farkuknál fogva húzni; valamint velük szemben hegyes szerszámokat használni (pl. ösztöke). Az áramütést okozó eszköz használatát főszabály szerint mellőzni kell, és az csak a kifejlett szarvasmarhafélék és sertések esetében alkalmazható, akik nem hajlandóak megmozdulni. Ha az állat nem reagál, nem lehet az eszközt újból alkalmazni. Az állatokat tilos a lábuknál, az orrkarikájuknál vagy a szarvuknál fogva kikötni, továbbá a borjúkra nem szabad szájkosarat tenni. Amennyiben az állatokat kikötve szállítják, a megkötésre használt eszköznek elég erősnek kell lennie, továbbá a megkötéssel együtt is biztosítani kell az állat számára a lefekvést, az evést és az ivást. A kötőeszköz használatát úgy kell kivitelezni, hogy az ne okozzon fulladást vagy sérülést. Az állatokat fajuknak, koruknak és méretüknek megfelelően, egymástól külön kell szállítani, ezt azonban nem kell alkalmazni akkor, ha az állatokat együtt nevelték vagy egymáshoz vannak szokva. A rendelet külön szállítási szabályokat állít fel a házilovakra, szarvasmarhákra, juhokra, kecskékre és sertésekre nézve.⁵¹⁵

⁵¹⁵ 1/2005/EK rendelet Melléklet

8.12.4. Az állatok leölésük során való védelméről

Az Európai Unió mindig is nagy hangsúlyt fektetett a környezet és a természet védelmére. E körben ismerte fel azt is, hogy az állatok leölése szenvedést, fájdalmat, szorongást, félelmet okozhat, így nem mindegy, hogy a művelet végrehajtása miként történik meg. Az első ehhez kapcsolódó irányelvet 1993. decemberében fogadták el, melyet az 1099/2009. számú EK rendelet módosított.

A rendelet hatálya csak és kizárólag a gerinces állatokra terjed ki, azonban nem sorolja ide a hullóket és a kétéltűeket. Ennek miéértjére magyarázattal nem szolgál. Tekintettel arra, hogy számos leölési mód fájdalmas lehet az állat számára, a rendelet kötelezővé teszi az előzetes elkábítást. Ez alól - természetesen - megfogalmaz kivételeket is.

Fontos kitétel, hogy a leölést csak olyan személy végezheti, aki rendelkezik az ehhez szükséges képesítéssel. Ezen kívül a végrehajtó személynek és az asszisztenciának figyelnie kell az állatjóléti feltételekre is. Magyarországon az állatorvosoknak nem csak a művelet végrehajtása a feladata, hanem az is, hogy az állat tulajdonosát megnyugtassa, felkészítse a várható következményekre és orvosilag is támassza alá a leölés szükségességét. Ezen kívül figyelemmel kell lenni az állat leölés előtti állapotára, betegségére, fájdalomérzékelő képességére. Így például, egy súlyos oxigénhiánnyal küzdő állat már az előzetes kábítás során is megfulladhat, tehát úgy kell figyelni a változó életjeleit, hogy még a fulladás előtt, a szenvedés elkerülése végett megkapja a szívbénító végleges injekciót.

A vágóhídi állatok esetében is szükséges a kábítás, azonban ez alól kivételt tesz a rendelet, és akként rendelkezik, hogy a torok éles késsel történő, nagyon pontos elvágásával is végre lehet hajtani a műveletet. A vágóhidakra szállított állatok leölése sokszor visszaélésekre adhat okot. Elég csak arra gondolni, amikor valaki azért lesz „mészáros”, mert így éli ki a rejtett agresszióját, és különös élvezettel nézi végig az állat haláltusáját. Az ilyen és ehhez hasonló esetekre a rendelet létrehozta az állatjóléti tisztviselő intézményét, akinek az a feladata, hogy felügyelje mind a szakszerű leölést, mind azt, hogy az állat a leölés előtt se érezzen szükségtelen szenvedést, félelmet.

A rendelet különbséget tesz leölés és sürgősségi leölés között. A leölés minden olyan szándékos eljárást magában foglal, amely az állat halálát okozza. A sürgősségi leölés a sérült, illetőleg komoly fájdalommal vagy szenvedéssel járó betegségben szenvedő állatok leölését jelenti,

amennyiben nincs más gyakorlati lehetőség a fájdalom vagy a szenvedés enyhítésére. Ezzel szemben kiirtásnak minősül az állatoknak a közegészségügyi, állategészségügyi, állatjóléti vagy környezeti okokból, a hatáskörrel rendelkező hatóság felügyelete mellett történő leölése.

Az állatokat a leölés során meg kell kímélni minden elkerülhető fájdalomtól, szorongástól vagy szenvedéstől. Ennek biztosítása érdekében meg kell tenni minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy az állatok:

- fizikai kényelmet és védelmet kapjanak,
- sérülés elleni védelmet kapjanak,
- olyan bánásmódban részesüljenek, amely figyelembe veszi a szokásos viselkedésüket,
- ne mutassák elkerülhető fájdalom, félelem vagy rendellenes viselkedés jeleit,
- ne szenvedjenek hosszan takarmány- vagy vízmegvonástól és
- ne legyenek kitéve más állatokkal való sértő érintkezésnek.

A rendelet ezután sorra veszi a vágóhidak, az otthoni fogyasztás céljából történő leölés és az állatjóléti tisztviselő intézményét. Ezek iránymutatásokat adnak azt meghatározva, hogy milyen feltételeknek kell megfelelnie a létesítményeknek, illetőleg a személyeknek. Ami viszont ennél érdekesebb, az a záró rendelkezések között található, a rendelet kimondja ugyanis, hogy a nemzeti szabályozás a rendelettől eltérhet, és szigorúbb szabályokat állapíthat meg az állatok védelme érdekében.

A rendelet mellékletei tartalmazzák a konkrét leölési módokat. E szerint megkülönböztethetünk mechanikus, elektromos áram alkalmazásával járó, gáz alkalmazásával járó és más módszereket.

A mechanikai módszerek közül az első a behatoló, rögzített závarzatú eszköz, melyet minden fajnál és minden esetben alkalmazni lehet. A második módszer a nem behatoló, rögzített závarzatú eszköz, melyet a haszonállatok leölésénél lehet alkalmazni. A leölés harmadik mechanikus módja a szabadgolyós lőfegyverrel való kioltás, mely minden fajnál és minden esetben alkalmazható. A negyedik, sokkal kegyetlenebbnek ható módozat az összezúzás. Ennél a leölési technikánál a rendelet nagyon szigorúan fogalmaz és nagyon leszűkíti a használati kört, ugyanis ez csak a 72 óránál fiatalabb csibéknél és egyéb embrióknál lehetséges. Ez talán nem is csoda, hiszen az állat azonnali felaprítását jelenti. A következő mechanikus módszer a csigolyatörés, melyet a legfeljebb 5 kg-os baromfinál enged a rendelet. Ez az, amikor pusztán kézzel kitekerik a baromfik nyakát. Ez a módszer a fájdalomnélkülisége, a gyorsasága és a

biztossága miatt még ma is nagyon elterjedt a falvakban. Az utolsó módozat a fejre mért hirtelen ütés, és talán ez is barbárul hangozhat, azonban, ha szakszerűen végzik, tényleg csak egy ütés történik, melyből az állat semmit nem fog fel és nem érez fájdalmat. Ezt egyébként a legfeljebb 5 kg súlyú malacnál, bárálynál, gödölyénél, nyúlnál, vadnyúlnál, prémes állatnál (a prémjükért tenyésztett állatok, tehát a nyérc, a görény, a róka, a csincsilla, a mosómedve és a nutria) és baromfiknál lehet alkalmazni.

A második nagy kategóriába az elektromos árammal való leölések fajtái esnek. Ezek egyrészt fejre ható, másrészt fejre és testre ható, harmadrészt elektromos vízfürdő formájában kerülhetnek kivitelezésre. Az első kettőt minden fajnál lehet alkalmazni, a harmadikat azonban csak és kizárólag baromfik esetében. A rendelet az utóbbinál előírja, hogy kötelező a baromfikra lábbilincset felhelyezni.

Az utolsó előtti nagy kategória a gázzal való végrehajtás. Ezeket a legtöbbször szénvegyületekkel végzik, tehát szén-monoxiddal vagy szén-dioxiddal, de az inert gázok (pl. nitrogén vagy argon) is külön kategóriát képeznek és engedélyezettek.

A negyedik és egyben utolsó nagy halmaz az egyéb kategória, mely a halálos injekciót foglalja magában. Ez természetesen minden fajnál alkalmazható.

Összeségében megállapítható tehát a leölési módszerekről az, hogy csak a lehető leghumánusabb előírások szerint lehet őket alkalmazni. Érdekességként említem meg, hogy a rendelet által felsorolt módszerek nagyban hasonlítanak azokhoz, melyek a humán halálbüntetések körében is előfordulnak. Ezek a következők: golyó általi halál, gázkamra, villamosság, halálos injekció beadása és végül a kötél általi halál, ami azonban az állatoknál tiltott. Az egyezőség magyarázata nagyon egyszerű: a minél gyorsabb, minél fájdalommentesebb ölés és halál.

8.12.5. A vadon élő madarak védelme

A Tanács és az Európai Parlament 2009. november 30. napján hirdette ki a vadon élő madarak védelméről szóló 2009/147/EK irányelvet, mely a tagállamok európai területén előforduló, vadon élő madárfajok védelmének a biztosítását szolgálja.

Az irányelv hatálya kiterjed a tagállamok területén természetesen előforduló valamennyi vadon élő madárfajra, és célja a fajok védelme, ellenőrzése és kezelése. Az irányelvet megfelelően alkalmazni kell a madarak egyedire, a tojásokra, a fészkekre és az élőhelyekre. Az irányelv előírja, hogy a biotópok⁵¹⁶ és az élőhelyek megőrzése, fenntartása és helyreállítása érdekében a tagállamok alakítsanak ki védett területeket, ezeket ökológiai szempontból tartsák fenn, állítsák helyre a tönkretett biotópokat, valamint alakítsanak ki újakat.⁵¹⁷

A tagállamoknak meg kell tiltaniuk az irányelvben felsorolt madarak (sasfélék, sólyomfélék és a többi) szándékos elpusztítását vagy befogását; a fészkek és a tojások károsítását; a tojások begyűjtését (még üres állapotban is); a madarak szándékos zavarását; valamint azon madarak tartását, melyek vadászata és befogása tilos. Ezen kívül tilos mind az élő, mind az elpusztult madarak, valamint származékaik értékesítése.⁵¹⁸ A rendelet felsorolja azon madárfajokat, melyekre a vadászati tilalom nem vonatkozik, azonban előírja, hogy a tagállamoknak biztosítani kell azt, hogy ezen fajokra se lehessen vadászni a fészkekrakás és a fiókanevelés időszakában. Ezen kívül a tagállamoknak meg kell tiltaniuk az irányelv hatálya alá tartozó madarak tömeges vagy válogatás nélküli befogását, megölését. A tilalom alól csak bizonyos esetekben lehet mentesülni, így például akkor, ha az a közegészség vagy a közbiztonság érdekében szükséges és máshogy nem megoldható.⁵¹⁹

8.12.6. A tudományos célra felhasznált állatok védelme

A Tanács és az Európai Parlament 2010. szeptember 22. napján hirdette ki a tudományos célokra felhasznált állatok védelméről szóló 2010/63/EU irányelvet. Az irányelv külön érdekessége, hogy több alkalommal is kiemeli a közvéleményt, mint az irányelv megalkotásának szükségességét igazoló dolgot, társadalmi nyomást.

Az irányelv hatálya a gerinces állatokra és a lábasfejúekre terjed ki, ugyanis a legutóbbi tudományos kutatások azt igazolták, hogy a lábasfejúek is képesek megélni a fájdalmat és a szenvedést. Az irányelv hatályát az EU kiterjeszti az emlősök magzataira is. A határozat kiemeli, hogy az állatkísérleteket kívánatos lenne már felváltani más módszerekkel, azonban a tudomány még nem tart ott, hogy az állatkísérleteket teljes módon meg lehessen szüntetni. Az

⁵¹⁶ Az az élőhely, ami az azonos életfeltételeket igénylő élő szervezetek zárt élettere.

⁵¹⁷ 2009/147/EK irányelv 1-3. cikk

⁵¹⁸ 2009/147/EK irányelv 5. cikk

⁵¹⁹ 2009/147/EK irányelv 7-9. cikk

állatkísérleteket és azok módszerét úgy kell kiválasztani és megtervezni, hogy az a lehető legmegfelelőbb eredményt hozza és a lehető legkevesebb fájdalommal, szenvedéssel vagy félelemmel járjon az állat számára. Emellett a kísérletet a legkevesebb állat felhasználásával kell megvalósítani és ahhoz lehetőség szerint olyan fajokat kell felhasználni, melyek a legkevésbé képesek a fájdalom és a szenvedés érzékelésére. Ugyanazon állaton lehetséges több kísérletet végezni, de csak akkor, ha az nincs túlságosan kedvezőtlen hatással az állat jóllétére. Az állatkísérletet végig az állatjóléti szabályok betartásával kell végrehajtani, és szükség van megfelelő szakértelemmel rendelkező személyek, valamint állatorvos jelenlétére is. A veszélyeztetett fajok felhasználása nem veszélyeztetheti a biológiai sokféleséget. Az irányelv engedélyezi a főemlős állatok tudományos célú felhasználását, azonban arra csak különleges esetekben kerülhet sor (a főemlős állatfaj fennmaradásának biztosítása vagy a potenciális életveszélyes emberi állapotok kezelése miatt). Emberszabású majmot (csimpánz, gorilla, orángután, bonobó és a többi) nagyon ritka esetben lehet állatkísérleti célra felhasználni, és csak akkor, ha ahhoz az Európai Bizottság előzetesen engedélyt adott. A vadon élő állat befogása és tudományos felhasználása az állatnak kiemelt stresszt okoz, ezért törekedni kell arra, hogy tudományos célra a már fogságban tenyésztett fajok utódait használják fel. Az irányelv e körben előírja azt is, hogy az állatkísérleteket lehetőség szerint egyébként is olyan fajokra korlátozzák, amelyek kifejezetten e célra lettek tenyésztve. Az EU főszabály szerint tiltja a kóbor háziállatok befogását és tudományos célra történő felhasználását.

Be kell tiltani az olyan eljárásokat, amelyek várhatóan súlyos, hosszú ideig tartó és nem enyhíthető fájdalommal, félelemmel vagy szenvedéssel járnak. A projekt során az állatok által feltehetően elszenvedett ártalmaknak mindig arányban kell állniuk a projekt várható előnyeivel. Az eljárás befejezésekor az állat további sorsáról az állatjóléti és környezetvédelmi szempontok figyelembevételével mellett kell döntést hozni. Ha az állat jólléte már nem biztosítható, az állatot le kell ölni. Amennyiben az állat jól van és az lehetséges, a kísérlet befejeztekor őt vissza lehet juttatni a megfelelő élőhelyére vagy az állattenyésztési rendszerbe. Az olyan állatokat, mint a kutyák vagy a macskák, családoknál kell elhelyezni. Ennek okaként az irányelv ismét a közvéleményre és az emberek aggodására hivatkozik.⁵²⁰

A fenti EU-s szabályokon kívül még sok rendelet és irányelv keletkezett, így például a vadászattal vagy az állatkertekkel kapcsolatosan, melyek részben tartalmazznak állatvédelmi szabályokat is, én azonban csak a legjelentősebbeket kívántam ismertetni, melyek alapját

⁵²⁰ 2010/63/EU irányelv

képezik a hazai jogszabályoknak is. A legutóbbi kérdés, amely az EU-ban felvetődött, a vadállatok cirkuszi szereplésének a betiltására irányult. A kérdezők kifejtették, hogy 23 tagállamban már teljesen betiltották a vadállatok cirkuszi idomítását és szereplését, ezért időszerű lenne az egységes uniós szabályozás is. Bár a Bizottság megtárgyalta a kérdést, ez idáig nem született jogszabály a fenti kérdést illetően.⁵²¹

8.13. Egyes nemzetközi egyezmények

Több nemzetközi egyezményt is aláírtak az államok az elmúlt jó néhány évben. Ezek közül a legfontosabb egyezmények lényegét kívánom ismertetni.

1978. október 15. napján, az UNESCO⁵²² párizsi épületében hirdették ki az Állati Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, mely az állatvédelem egy igencsak kezdetleges formája volt, de a mai napig élő egyezménynek minősül. A preambulum szerint a nyilatkozatra azért volt szükség, mert minden állatnak joga van az élethez és ahhoz, hogy az emberek ne irthassák ki őket. Ezen kívül szükség van már gyermekkortól kezdve az oktatásra és arra, hogy az embereket megtanítsák az állatok szeretetére és tiszteletére. Minden állat egyenlő joggal születik és egyenlő joga van az élethez. Az embernek, mint különleges állatfajának nem szabad megengednie azt, hogy kiirtsa az állatokat vagy embertelenül bánjon velük. Minden állatnak joga van a figyelemre, a gondoskodásra és az emberi védelemre. Semelyik állatot sem szabad kitenni erőszakos cselekedeteknek. Ha az állatot meg kell ölni, azt azonnal és stressz nélkül szabad csak megtenni. Minden vadon élő állatnak joga van a szabadsághoz és ahhoz, hogy a természetes közegükben éljenek és szaporodjanak. Minden olyan állatnak, amely az ember környezetében él, joga van a fajukra jellemző életkörülményekhez. Minden társállatnak joga van a természetes életszínvonalhoz, és az állatok elhagyása kínzásnak minősül. Minden munkára használt állatnak joga van a pihenéshez és a megfelelő ellátáshoz. Minden olyan állatkísérlet, amely pszichikai vagy fizikai szenvedéssel jár, elfogadhatatlan az egyezmény szempontjából, ezért a kísérletek helyett más helyettesítő módszereket kell alkalmazni. A vágóállatokat akként kell gondozni, szállítani és leölni, hogy az ne járjon szenvedéssel. Az állatokat nem szabad az ember szórakoztatásának a céljára bemutatni (ld. cirkuszok), mert az sérti az állatok méltóságához való jogát. Az állati kártevők kiirtása állati élet elleni bűncselekménynek számít.

⁵²¹ Az Európai Parlamentben O-000064-2021. számon, 2021. október 11. napján előterjesztett kérdés. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-9-2021-000064_HU.html, letöltés dátuma: 2024.08.22.

⁵²² United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

A vadon élő állatok tömeges irtása fajirtásnak számít, és mint ilyen, a faj elleni bűncselekménynek minősül. Ugyanez vonatkozik a természeti szennyezésre és károsításra is. A halott állatokkal is tisztelettel kell bánni. Az olyan filmes jeleneteket, amelyekben állatok elleni erőszakot mutatnak be, be kell tiltani, kivéve, ha ez tudományos oktatást szolgál. Az állatok védelmét szükséges olyan törvényi szinten szabályozni, mint az emberek védelmét.⁵²³

A fenti nyilatkozat inkább egy formális deklarációnak tekinthető, mely nem tartalmaz konkrét irányelveket vagy részletszabályokat, ahogyan szankciókat sem. Inkább egy állatok jogaira történő kiáltványnak minősül, mely felhívja a világ figyelmét az állatvédelem fontosságára és az állatok tiszteletben tartására.

A fenti egyezményen kívül más, kifejezetten állatvédelmi egyezmény nem keletkezett, azonban említésre méltó az 1971-es Ramsari Egyezmény, amely a nemzetközi jelentőségű vadvizekről és a vízimadarak védelméről szól. 1972-ben írták alá az Egyesült Nemzetek Szervezete közreműködésével a Világörökség Egyezményt, mely a kulturális és a természeti örökségek védelmének szükségességéről szól. A következő, jelentős egyezmény az a Washingtoni Egyezmény (ismertebb nevén a CITES-egyezmény⁵²⁴) volt 1973-ban, mely védelem alá helyezett bizonyos olyan állatfajokat, amelyeket ma védett állatokként definiálunk. 1979-ben írták alá a Bonni Egyezményt a vándorló és a vadon élő állatfajok védelméről, mely a CITES-egyezmény kiegészítéseként is értékelhető. 1979-ben deklarálták a Berni Egyezményt, mely az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről szól. Végül meg kell említeni a Biológiai Sokféleség Egyezményt 1992-ből, mely a biodiverzitás fenntartását igyekszik megteremteni.⁵²⁵

A fenti egyezményekhez Magyarország is csatlakozott.

8.14. A World Animal Protection szervezet indikátora

A World Animal Protection nevű világszervezet megalkotta az Animal Protection Indexet (a továbbiakban: API), mely a világ 50 országában vizsgálja időről időre azt, hogy az állatvédelem milyen szintet ér el az adott országokban/régiókban. A vizsgálat módszere szerint az országokat

⁵²³ Universal Declaration of Animal Rights, <https://constitutii.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/06/file-id-607.pdf>, letöltés dátuma: 2024.08.22.

⁵²⁴ Convention on International Trade Endangered Species of Wild Fauna and Flora

⁵²⁵ TILKI Katalin: *Állatvédelem a nemzetközi egyezményekben és az Európai Unióban*, *Ügyészek Lapja*, 2017. évi 1. lapszám, Budapest, 2017., 20-25.

egy A-G-ig terjedő skálán pontozzák, melyben az „A” a legjobb, a „G” a legrosszabb pontszám. A legutolsó vizsgálatot 2020-ban végezték el. Az API 10+1 indikátort használ annak megállapítása érdekében, hogy melyik ország hány pontra jogosult.

Az 1. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik felismerte, hogy az állatok érezni képes élőlények, és ez legalább a gerincesekre, lábasfejűekre és tízlábú rákokra irányadó. Az elismerést formalizálni is kell jogszabályokban, illetve a polgári törvénykönyvekben.

A 2. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek a törvényeiben szerepel az állatkínzás/bántalmazás tilalma, valamint tiltást tartalmaz a társállatok elhagyásával kapcsolatosan.

A 3. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden állatra vonatkozik. E körben az API vizsgálja a haszonállatokkal kapcsolatos szabályozásokat is, továbbá az állatok levágására vonatkozó jogszabályokat.

A 4. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden állatra vonatkozik. Emellett az államnak rendelkeznie kell az állatkertekre vonatkozó szabályozással, és rendelkeznie kell arról is, hogy vadon élő állatokat nem lehet háziállatként tartani. Végül az államnak teljesen meg kell tiltania a szőrmeipart.

Az 5. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden állatra vonatkozik. Az országnak ezek mellett védenie kell a társállatok jogait, meg kell tiltania a kozmetikai célú állatcsonkításokat, szabályoznia kell az állattenyésztést, valamint védelmet kell nyújtania a kóbor és a gazdátlan állatoknak, ideértve a „selejtezés” tilalmát, mely lényegében a kóbor állatok leölésének tilalma.

A 6. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek a jogszabályai tartalmazzák az általános kínzásellenességet, mely minden fajra vonatkozik. Ezen kívül az adott államnak teljesen meg kell tiltania az állati szórakoztatás különböző formáit, beleértve a cirkuszi állatok használatát, a delfinek használatát, illetve az állatkerti show-k, így például a medvék használatát. Tiltani kell a rodeókat, az állatviadalokat, a vadállatokon történő lovaglást (például tevegélést), az állatversenyeket (például a ló- és agárversenyeket), továbbá minden

olyan tevékenységet, amely arra ösztönzi az embereket, hogy vadon élő állatokkal vegyék fel a fizikai kapcsolatot (például oroszlánsimogatást).

A 7. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik szabályozza az állatkísérleteket, ideértve azt is, hogy az országnak létre kell hoznia egy külön állami hatóságot is az állatkísérletekben részt vevő állatok állatjóléti intézkedéseinek betartására. Az országnak meg kell tiltania a kozmetikai célú állatkísérletek elvégzését.

A 8. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik tiltja a sportvadászatot és a hivatásos vadászatot is csak akkor engedi meg, ha nincs más megoldás, továbbá a vadászat kegyetlen formáit is megtiltja (például csapdázás, élő csalizás, kutyákkal történő vadászat).

A 9. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyiknek van különálló állatjóléti minisztériuma, amely ellenőrzi az állatvédelmi jogszabályok betartását, a kormány külön költségvetést fordít az állatjólétre, továbbá rendelkezik állatjóléti ombudsmannel, aki egy teljesen különálló, tanácsadó szerepet tölt be.

A 10. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik teljesen implementálta az OIE (Állategészségügyi Világszervezet) irányelveit.

A 11. számú indikátor szerint az az ország kaphat „A” jelzést, amelyik támogatja az UDAW (az állatjóléti egyetemes nyilatkozat) irányelveit.⁵²⁶

Az API virtuális térképét megtekintve, mely 50 országot foglal magában (Magyarországot például nem), még egyetlen ország sem érte el az „A” szintet. Afrika a „D” és „F” jelzések között mozog, Amerika a „C” és „E” jelek között. Ázsiában a legrosszabb a helyzet, ugyanis ott a „C” és „G” jelzéseknél jobbat senki nem ért el. Európában a legrosszabb „F” jelzéssel Fehéroroszország rendelkezik, azonban több állam is elérte már a „B” szintet, így Ausztria, Dánia, Hollandia, Svédország, Svájc és az Egyesült Királyság is. Ausztrália a „C” és a „D” jelzéseket érdemelte ki ezidáig.⁵²⁷

Az indikátorokat megvizsgálva Magyarország nagyjából a „B” és a „C” szintek között mozoghat, ugyanis az alapvető API-követelményeknek hazánk megfelel.

Az API indikátorai alapján - véleményem szerint - még sokáig nem lesz olyan ország, amelyik az összesített listán az „A” szintet elérhetné. Az alapkövetelményeket teljesen jogosnak tartom,

⁵²⁶ <https://api.worldanimalprotection.org/methodology>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

⁵²⁷ <https://api.worldanimalprotection.org/#>, letöltés dátuma: 2024.05.22.

azonban vannak olyan többlétszabályok, melyek miérett nem tudom megfelelően értelmezni. Így például a lóversenyek és agárversenyek teljes betiltását nem tartom ésszerűnek, ugyanis ezek az állatok ugyanúgy sportolók, mint a sportemberek, és megfelelő képesítés mellett, az állatjóléti szabályokat betartva nem tudom, hogy miért nem lehet ezen állatok nagy mozgásigényét adott esetben egy versenyen kielégíteni. Ugyanígy nem értem a tevelelés megtiltását sem, hiszen a tevéknek nem megterhelő az embereket a hátukon vinni egy-egy szafari alkalmával. A szőrmeipar teljes tilalmát úgyszintén túlzásnak tartom, ugyanis sok olyan vágóállat van, akinek igyekeznek minden testrészét felhasználni az ételme adó húsa mellett, így a szőrét is. Amennyiben az API a szőrmeiparnál azon ágakat értette, amelyek kifejezetten csak az állatok szőrméért történő leölésére lettek létrehozva, úgy ezt az irányelvet teljes mértékben támogatom.

Összességében az API kezdeményezése és iránymutatása nagyon hasznos lehet afelé, hogy a Föld az állatok számára is egy élhető hely legyen. Más kérdés, hogy az egyes afrikai és ázsiai országokat mennyire fogják érdekelni egy állatjóléti világszervezet felhívásai és mennyiben akarnak majd azoknak megfelelni.

8.15. Részösszefoglalás

A nemzetközi büntetőjogot 10 különböző ország aspektusából megvizsgálva megállapítható, hogy mindegyik állam bűncselekménnyé nyilvánította az állatkínzást, ezen belül pedig azon elkövetési magatartásokat, melyek a magyar Btk.-ban is szerepelnek. Ezen kívül mindegyik vizsgált ország szabadságvesztéssel (vagy egyes esetekben pénzbüntetéssel) rendeli büntetni a szóban forgó bűncselekményt. A tényállásokat bemutatva feltűnik, hogy az egyik legszigorúbb szabályozással Magyarország rendelkezik, ugyanis kevés más olyan állam van, ahol az állatkínzást akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel rendelnék büntetni. Az API indexét megvizsgálva sem panaszkodhat hazánk, a teljes állatvédelmi szabályozást megtekintve jól teljesítünk a nemzetközi standardok alapján is.

A bemutatott jogesetek és ítéletek alapján egyértelműen látható, hogy az állatkínzókat az amerikai és az európai országok már komolyabb büntetésekkel sújtják. Ez köszönhető részben a társadalmi hozzáállásnak, részben pedig az állatvédelmi szervezetek hathatós közreműködésének. Az amerikai és angol (igen hasonló) jogrendet összehasonlítva az amerikai a súlyosabb, tehát az állat pusztulását okozó bűncselekményeknél sokkal szigorúbban lép fel,

és a végrehajtandó szabadságvesztés inkább a jellemző, szemben az angollal, ahol inkább a közérdekű munkában hisznek. A társadalmi nyomás azonban már az Egyesült Királyságban is megmutatkozik, így az elsőként bemutatott kölyökkutya elpusztításáért a bíróság már végrehajtandó szabadságvesztést szabott ki.

Az európai és az ausztrál országok joggyakorlata hasonlít egymásra, így a felfüggesztett szabadságvesztés a „legdivatosabb” büntetési nem. A magyar gyakorlatot nézve megállapítható, hogy hazánkban hiányzik az állattartástól eltiltás, mint büntetési nem, továbbá az olyan kötelezések, mint az, hogy az elkövetőknek az állatvédő szervezeteknek bizonyos kompenzációs összeget kelljen megfizetni.

Az állatkínzási metódusokat tekintve az elkövetési magatartások szinte azonosak. Éheztetés, elhanyagolás, agyonverés. Egyre nagyobb médiafigyelmet kapnak azonban a szaporítótelepeken elkövetett embertelen tevékenységek is.

Mint azt említettem, az állatvédő szervezetek nélkül az állatkínzások nem kapnának ekkora figyelmet. Az állatvédők közleményeivel ugyanis az emberek szinte mindegyik kirívó esetről tudomást szereznek, így a társadalmi nyomás egy-egy büntetőügy kapcsán súlyosabb büntetéshez is vezethet.

Az állatvédelem a fejlettebb országokban jelen van és folyamatosan növekszik, melyek alapjául szolgálnak a különböző nemzetközi egyezmények és az Európai Unió szabályozása is. Ezzel párhuzamosan az állatok büntetőjogi védelme is egyre fontosabb szerepet kap, melyet a fent bemutatott jogesetek is alátámasztanak. Hogy Afrika vagy Ázsia mikor fog csatlakozni ehhez az új világnézethez, vagy egyáltalán csatlakozni fog-e, azt majd a jövő fogja eldönteni.

IX. FEJEZET - ZÁRÓ GONDOLATOK, SZABÁLYOZÁSI JAVASLATOK

Doktori értekezésem utolsó fejezetéhez érve összegezni kívánom a kutatásomat és annak eredményeit. Mint azt a bevezetésben említettem, a diplomázásom óta ügyészként dolgozom, emellett önkénteskedtem állatmenhelyen és tíz évig segédkeztem egy állatorvos mellett is. Erre tekintettel a saját tapasztalataimat is alapul véve fogalmazom meg a záró gondolataimat, szabályozási javaslataimat.

A doktori értekezésem témája az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásai volt, különösen az állatkínzás bűncselekményére összpontosítva. A disszertációban bemutattam az állatvédelem múltját és jelenét az ókortól a mai napig. Ismertettem több természet- és környezetvédelmi jogszabályt is, melyek szoros kapcsolatban állnak az állatvédelemmel. Ezt követően vizsgáltam meg az állatvédelmet büntetőjogi szempontból, melynek során bemutattam a hatályos büntetőjogi szabályozást és a hazai joggyakorlatot, kitértem az állatkínzás kriminológiájára (és kriminalisztikájára), majd vizsgáltam az amerikai, ausztrál és az európai államok tényállásait, joggyakorlatát, megemlítve az uniós és a nemzetközi szabályozást is.

A dolgozatom egyik célja az volt, hogy egy egységes szakirodalmat hozzak létre az állatkínzás törvényi tényállásának megítéléséhez, az alkalmazásának és megértésének elősegítéséhez. A kutatásom során nem voltam könnyű helyzetben, ugyanis az állatkínzásra vonatkozó magyar szakirodalom (a kriminológiától eltekintve) még hiányos, speciális állatvédelmi könyv is csak kettő jelent meg a hosszú évek során, az egyik pont idén. Magáról az állatkínzásról, mint bűncselekményről csak néhány rövidebb hazai cikk és tanulmány áll rendelkezésre, melyek általában a témának csupán egy-egy vetületét veszik vizsgálat alá. Doktori disszertáció ezen büntetőjogi témában még nem született. Hasonlóan nehéz helyzetben voltam a hazai joggyakorlat vizsgálatát illetően, ugyanis nem szabad elfeledkezni azon tényről, hogy az állatkínzás csupán 20 éve van jelen a magyar büntetőjogban, így bár ismertettem minden, a jogtárban, illetve az anonimizált határozatok oldalán megtalálható bírósági és elvi bírósági határozatot, melyek iránymutatásul szolgálnak a témát illetően, mégsem lehet ily kevés év távlatából messzemenő következtetéseket levonni arról, hogy az állatkínzás joggyakorlata hova fejlődik.

Az állatkínzás bűncselekménye nem keretdiszpozíció, így nem kell hozzá feltétlenül más jogszabályt is vizsgálat alá venni. A kutatásom során azonban látható volt, hogy sok esetben maguk a háttérjogszabályok töltik meg tartalommal azt, hogy mely elkövetési magatartások

minősülnek végső soron állatkínzásnak. Szinte mindegyik általam ismertetett ítéletben szó esett az Állatvédelmi törvény egyes rendelkezéseiről és arról, hogy hogyan kell helyesen tartani egy állatot. Emellett nem szabad megfeledkezni az alsóbb rendű jogszabályokról sem, melyek leginkább a kedvtelésből tartott állatok vonatkozásában adnak iránymutatást. Azonban a disszertáció segítséget nyújthat a speciális esetekben is, így például annak megítélésében, hogy egy állatkísérlet vagy egy vágóállat szállítása során melyek a megengedő magatartások, és melyek azok a magatartások, melyek már indokolatlannak és így állatkínzásnak minősülnek.

A dolgozatom megírása során vizsgálat alá vontam a társadalom állatkínzáshoz való hozzáállását is. Az állatkínzás 20 éve van jelen a Büntető Törvénykönyvünkben, s ez idő alatt lényeges változásokon ment keresztül. Míg a tényállás eredetileg csak az alapokat tartalmazta, addig mára egy részletes, minősített eseteket tartalmazó szabályozással rendelkezünk, mely adott esetben az állatkínzást akár 5 évig terjedő szabadságvesztéssel is büntetni rendeli. A tényállás fejlődése - álláspontom szerint - egyenes arányban áll a társadalmi hozzáállással. 2004-ben még annak örültek az emberek, hogy az állatok bántalmazása végre bűncselekmény lett, s ezzel meg is elégedtek. Később azonban, ahogy egyre több állatkínzás vált ismertté a hatóságok, a média és az állatvédők munkája által, úgy csökkent az emberek ingerküszöbe is. Hozzáteszem, hogy a COVID-időszak is nagyban hozzájárulhatott ahhoz, hogy az emberek az állatokra minél inkább társként tekintsenek. Ahogy az állatkínzásos történetek egyre elterjedtebbek lettek, az emberek annál inkább felismerték azt, hogy az állatokért mi, emberek tartozunk felelősséggel, és nem lehet büntetlenül hagyni azt, aki bánt egy ember ellen védekezésre képtelen állatot. Itt az a faktor is szerepet játszik, hogy az állatkínzásokat döntő többségükben a gazdák követik el, mely még inkább viszolygást vált ki az állatszerető emberekben, akik mára sokszor inkább családtagként és nem pedig állatként tekintenek a két- és négylábú barátaikra. A társadalom hozzáállása tehát nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az állatkínzás törvényi tényállása további minősített esetekkel bővüljön és így magasabb büntetési tételekkel is járjon. Ezzel arányosan a bűncselekmény társadalomra veszélyességi szintje is egyre csak nő.

Ha minden adott jogilag ahhoz, hogy az állatkínzók megkapják méltó büntetésüket, mi lehet az oka annak, hogy az állatkínzások száma mégsem csökkent drasztikusan? Erre elsődlegesen a joggyakorlat adhat egyfajta választ. Mint látható volt, még a legdurvább állatkínzókat is általában csak felfüggesztett szabadságvesztésre ítélik. Valóban érvényesül így az állam büntetőjogi igénye? Nem zárom ki azt, hogy sok embernél elrettentő erővel bír már maga a bűnösség kimondása is, a tettüket mélyen megbánják, és többet nem kínoznak állatot, azonban

egy felfüggesztett szabadságvesztésnek van akkora prevenciós jellege, mint egy elzárásnak vagy egy végrehajtandó szabadságvesztésnek, melyek az emberi szabadságot már ténylegesen is korlátozzák? Jómagam, jogalkalmazóként, amikor a vádiratban a büntetési nemre és mértékre teszek indítványt, mindig az adott esetet és annak körülményeit mérlegelem. Így mennyire volt súlyos az állatkínzás, mennyire volt elhúzódó, mennyire volt könyörtelen, illetve, ami a legfontosabb, hogy életben maradt-e az állat és amennyiben igen, úgy képes-e még tartalmas életet élni. Csak ezen kérdések megválaszolását követően lehet dönteni arról, hogy az adott állatkínzó tényleg csak egy pénzbüntetést „érdemel-e” vagy az már indokolja a szabadságvesztést vagy az elzárás büntetést. Azt sem szabad elfelejteni, hogy az elzárás akár 90 napig, tehát 3 hónapig is terjedhet, mely nem kevés idő annak, akinek ezt egy büntetés-végrehajtási intézetben kell eltöltenie. A lényegét tekintve a bírósági ítélkezési gyakorlat egy súlyosabb állatkínzásnál már nemigen megy a felfüggesztett szabadságvesztés alá, mely üdvözlendő. Ekképpen az állatkínzás, mint bűncselekmény elérte a célját, és 2024-re már nem egy kiüresedett tényállás, hanem egy alkalmazott és betarttatott passzus.

A másik kérdés, amit vizsgálni kell az állatkínzások számának csökkentésekor, az a társadalmi helyzet. Mert bár a társadalom nagyon magas arányban támogatja az állatvédelmet és így az elkövetők megbüntetését, mégis ott marad az a társadalmi réteg, amely a nagyon szegény régiókat érinti. Ahogyan az a kriminológiai tanulmányokból is kitűnik, az állatkínzások száma ott a legmagasabb, ahol szegénység és munkanélküliség, továbbá jelentős iskolázatlanság van jelen. A munkám során én is azt tapasztaltam, hogy a városokban kevésbé jellemző az állatkínzás, mint a kisebb falvakban, településeken, ahol sokszor a „szokásjog” elve uralkodik:

„Kikötöm a kutyát, mert apám és nagyapám is kikötötte. Tudom, hogy nem lehet állandóan kikötve tartani, de hát muszáj, mert különben elszökik.”

„Mi sem eszünk minden nap, mert szegények vagyunk, hogy adnék a kutyának?”

„A macska megint lefialt, de már vízbe fojtottam a kölyköket, hogy ne legyenek túl sokan.”

„A kutya megölte a tyúkot, ezért agyonvertem egy baltával. Megérdemelte.”

A fenti kijelentéseket szinte minden olyan állatkínzásnál el lehet képzelni, melyek jellemzően a szegény, iskolázatlan rétegeknél előfordulnak. Hiába harsog ugyanis a médiából az, hogy hogyan kell helyesen tartani egy állatot, ha azt nem tartják be. A kutyák állandó jellegű kikötése még mindig nagy divat különféle eszközökkel, így elektromos kábelekkel, ruhaszártó kötéllel és bármely olyan háztartási alkalmatossággal, mely ezt a célt szolgálja. Az általam ismert ügyekben a kutya kikötésére általában azért került sor, mert mindig megszökött. Hozzáteszem, hogy az esetek nagy többségében pont azért szökik meg a kutya, mert máshol kell élelmet és

vizet szereznie a túléléshez, netán azért, mert állandóan verik. A másik szökési ok az az állat hormonális kielégítése. E körben súlyos problémaként vetődik fel az ivartalanítások elmulasztása is, mellyel meg lehetne előzni a nemkívánt szaporulatokat is. Mind az egyébként kötelező oltások és chipelések, mind az ivartalanítások vonatkozásában az szokott lenni a válasz, hogy „*nincs rá pénzünk*”, ahogy a kerítés szökésbiztossá tételénél is. Igen ám, de akkor miért vállalja valaki egy állat tartását, ha még a saját eltartására sincs pénze? Azért, hogy őrizze a házat vagy fogja meg az egereket? Az állatok „szolgálatait” is meg kell fizetni természetben, még akkor is, ha nincs más célja a tartásának. Az nem lehet ugyanis opció, hogy egy állat ne kapja meg az alapvető létfenntartásához szükséges élelmet vagy vizet. Megdöbbenéssel tapasztaltam a munkám során azt is, hogy a pár napos kölyökmacskák megölését a szaporulat elkerülése végett azzal magyarázta a vádlott, hogy ez így szokás vidéken és ezért ez biztosan nem lehet bűncselekmény. Bár egyre több ilyen eset kerül a hatóságok látókörébe, a hozzáállás nem sokban változott. Talán az lenne célravezető, ha településszinteken kötelező előadásokat és jogi felvilágosítást tartanának ezen rétegeknek arról, hogy amit tesznek, az mind jogilag, mind erkölcsleg helytelen. További felvilágosodást hozhatna, ha ezen állattartók meg lennének bírságolva a tartási körülmények miatt. Ezekkel lehetne csak célt érni, mert más idáig nem hozott drasztikus változást. Fontosnak tartanám bevezetni a kötelező, általános iskolai állatvédelmi oktatást is, hogy ha már a gyermek a szüleitől nem tanulta meg az állatok tiszteletét, akkor azt az iskola pótolhassa.

Az állatkínzások számát tehát leginkább az oktatással, mint prevenciós tevékenységgel lehetne csökkenteni, melynek során felhívják a gazdák (és a leendő gazdák) figyelmét arra, hogyan kell helyesen tartani egy állatot, továbbá, hogy milyen magatartások minősülnek bűncselekménynek. Ezt ugyanis sokan nem tudják. Emellett nagyon fontos lenne felhívni a figyelmet arra is, hogy az állatok - hasonlóképpen az emberekhez - fájdalmat, örömet, szomorúságot érezni képes élőlények, akikért mi tartozunk felelősséggel.

De miben lehetne még változtatni? Mivel lehetne még jobba tenni az állatok büntetőjogi védelmét? Dolgozatom egyik legfőbb tanulsága a külföldi elemzéseket követően az volt, hogy bizony még lenne mit javítani a magyar büntetőjogi szabályozáson, annak ellenére is, hogy a Btk. már tényleg szigorúan rendeli büntetni az állatok bántalmazását. Mindezek mellett, a dogmatikai elemzés során is komoly kérdések vetődtek fel, melyek mindenképpen jogalkotói választ igényelnének. A hatályos büntetőjogi résznél az általam tapasztalt hiányosságokról, hibákról már részletesen beszéltem, ezért a záró gondolatok között - mintegy összefoglalásként - csak a kodifikációs javaslataim lényegét kívánom ismertetni.

E szerint fontosnak tartanám büntetésként vagy mellékbüntetésként bevezetni az állattartástól való eltiltást. A büntetés kiszabását kötelezővé tenném, miszerint aki bármely gerinces állat pusztulását okozza az állatkínzás elkövetésével, el kell tiltani az állattartástól. És ezt nem csak különböző állatfajokra vonatkoztatnám, hanem minden gerinces állat tartására, mely alól csak különös méltánylást érdemlő esetben lehetne mentesülni. Fontosnak tartom kiemelni az állat pusztulását kitévelt, mert a kötelező jelleget csak erre a magatartásra rendelném el, minden más esetben pedig jogalkalmazói mérlegeléshez kötném a büntetés kiszabását.

Érdemes lenne a külföldi minták alapján egy olyan joggyakorlatot is bevezetni, hogy a közérdekű munka büntetést állatmenhelyen vagy állatvédő szervezetenél kelljen elvégezni. Támogatandó e körben azon külföldi szabályozás is, miszerint a bírók kötelezhetik a vádlottakat arra, hogy bizonyos összeget egyfajta speciális pénzbüntetés gyanánt szintén állatmenhelyeknek, állatvédőknek vagy fajmentőknek fizessen meg.

Az állatkínzás törvényi tényállása kapcsán korábban kifejtettek szerint korrigálást igényelne a több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozva elkövetett állatkínzás büntettének tényállása⁵²⁸, továbbá büntetni rendelném az állatkínzás gondatlan alakzatát is. Az állattal elkövetett szexuális tevékenység végzését külön elkövetési magatartásként, akár az (1) bekezdés c) pontjaként kellene bevezetni a törvénykönyvbe.

Komoly problémák vannak a haszonállatok tartásának körében is. Az állattartók sokszor bele sem gondolnak abba, hogy egy haszonállat ellátása mennyi pénzzel jár. Nem egy olyan esettel találkoztam, ahol az állattartó kiterelte a rétre az állatokat, majd úgy gondolta, hogy a fű legelése elég takarmányt jelent az állatok számára, ezért többlettakarmányt nem biztosított. Mindazon túl, hogy a haszonállatok vonatkozásában is sok helytelen körülménnyel találkozunk, az állatok elhelyezése is gondot okozhat. Egy ilyen jellegű bűncselekmény észlelése során megindul a büntetőeljárás, azonban az állatok sokszor továbbra is ugyanabban az állatkínzó környezetben maradnak, mert míg egy-egy kutyát vagy macskát az állatvédők el tudnak helyezni, addig a haszonállatok mindegyikének speciális feltételeket kell biztosítani. Nem beszélve arról, hogy hatalmas helyet foglalnak el és gyakran több százan vannak. Erre mindenképpen ki kellene

⁵²⁸ A korábban említettek szerint a helyes megoldás ez lenne: A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzás alkalmas arra, hogy több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, vagy az állatkínzást több állat sérelmére követik el.

találni valami elfogadható megoldást, például amerikai mintára állatvédelmi farmokat lehetne létrehozni, és a bűnjelként lefoglalt állatokat ezekre a helyekre szállítani.

A dolgozatom megírása során mindvégig törekedtem arra, hogy a jogszabályokat és a joggyakorlatot megvizsgálva feltárjam a jogalkalmazás során is tapasztalt problémákat és vázoljam az esetleges megoldásokat. Emellett igyekeztem minden olyan jogszabályt bemutatni, melyek alapján meg lehet ítélni egy cselekményről azt, hogy megvalósult-e az állatkínzás törvényi tényállása. Érdekességként jegyzem meg, hogy a disszertációban vizsgált eseteket és az azokra adott bírósági válaszokat már a gyakorlatban is tudtam hasznosítani egy-egy büntetőügy megítélésére. Ugyanakkor volt olyan büntetőügyem is, melynél nem volt egyértelmű számomra, hogy mi lenne a helyes vádbeli minősítés, mert arra csak a törvénymódosítás adhatna választ.⁵²⁹

Fontosnak tartanám végül azt, hogy Magyarország egy olyan nagy állami hatóságot hozzon létre, amely kifejezetten az állatvédelemről szól. 2022-től létezik a magyar jogrendben az állatvédelmi kormánybiztos, aki az állatvédelmi cselekvési terv kidolgozásáért és végrehajtásáért felel.⁵³⁰ Az állatvédelemmel kapcsolatos jogszabályok betartatását és fejlesztését azonban csak úgy tudom elképzelni, hogy az állam azt az egyik legmagasabb szinten, így akár többszáz fős hivatal útján működteti, akár állatvédelmi őrszolgálat vagy állatvédelmi rendőrség bevonásával is. Emellett ezen szervezetek jelentős segítséget nyújthatnának az állatkínzások felderítésében is, továbbá az oktatásban. Hogy miért lenne fontos ez? Mert az állatvédelem Magyarországon ma már egy olyan szintet ért el, amely megérdemli az önállósulást.

Zárszóként hadd fejezzem ki hálámat és elismerésemet annak a megannyi embernek, akik nélkül az állatvédelem ma Magyarországon nem tartana ott, ahol most van.

„Egy nemzet nagysága és erkölcsi fejlettsége híven tükröződik abban, ahogyan az állatokkal bánik.”

Mahatma Gandhi

⁵²⁹ Lásd a több állat pusztulását okozva elkövetett állatkínzás során felvetett rendbeliségi problémákat.

⁵³⁰ 1271/2022. (V. 27.) Korm. határozat: A kormánybiztos a feladatkörében eljárva javaslatot tesz az állatkertek fejlesztésének koncepciójára; felülvizsgálja az állatkertek engedélyezésével és működésével kapcsolatos jogszabályokat; a felelős állattartással kapcsolatos intézkedési tervet dolgoz ki, különös tekintettel egy képzési program megindítására; előkészíti a gyepmesteri telepek fejlesztésével kapcsolatos teendőket. A kormánybiztos feladatai ellátása érdekében a feladatkörébe tartozó ügyekkel kapcsolatban az érintett minisztériumok, szervezetek képviselőivel egyeztetéseket folytat, a kormány tagjaival és az állatvédelemmel foglalkozó civil szervezetekkel szorosán együttműködik.

IRODALOMJEGYZÉK

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AMBRUS István: *Az állatkínzás bűncselekményének jogi tárgyai, egyes dogmatikai kérdései, valamint de lege ferenda szabályozása*, Magyar Jog c. folyóirat, 2021. évi 7-8. szám, Budapest, 2021.
- ÁLLATORVOSI LAPOK c. lap: *Az állatkínzás indító okairól*, Budapest, 1938.
- ÁLLATVÉDELEM c. lap, Budapest, 1902.
- ASSISI, Ferenc: *Later Admonition and Exhortation*, újranyomtatva ebben: *Francis of Assisi, Early Documents: The Saint*, New City Press, New York, 1999., https://books.google.hu/books?id=vwVsEM8mXWYC&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- BÁNDI Gyula: *Környezetjog*, Szent István Társulat, Budapest, 2011.
- BÁNDI Gyula: *Köszöntő*, <https://www.ajbh.hu/dr.-bandi-gyula>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- BÁRÁNDY Gergely: *Az állatkínzás jelene és jövője, külföldi szabályozási modellek*, Debreceni Jogi Műhely, Debrecen, 2011., http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/2_2010/az_allatkinzas_jelene_es_jovoje/, letöltés dátuma: 2024.08.21.
- BELOVICS Ervin - MOLNÁR Gábor - SINKU Pál: *Büntetőjog Különös rész*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2011.
- BELOVICS Ervin - GELLÉR Balázs - NAGY Ferenc - TÓTH Mihály: *Büntetőjog I. Általános rész (az idézett rész szerzője: Nagy Ferenc)*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012.
- BELOVICS Ervin - MOLNÁR Gábor - SINKU Pál: *Büntetőjog II. Különös rész, Hetedik, hatályosított kiadás*, szerk.: BELOVICS Ervin, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2019.
- BEN-BELGACEM Anikó: *Gondolatok az állatkínzás bűncselekményének törvényi tényállásához*, Ügyészek Lapja, 2019. évi 3. lapszám, Budapest, 2019.
- BENTHAM, Jeremy: *The Principles of Morals and Legislation*, London, 1789., https://www.econlib.org/library/Bentham/bnthPML.html?chapter_num=2#book-reader, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- BOSQUE, Torrente del: *Kínzások és kivégzések története*, Vagabund Kiadó, Kaposvár, 2002.
- BUHLER, George: *The Sacred Books of the East*, Oxford, 1884., <https://www.onelittleangel.com/download/The-Law-of-Manu.pdf>, letöltés dátuma: 2024.08.10.

- CAPES, Sister Mary Reginald: "The Saint at Home, in *Richard of Wyche, Labourer, Scholar, Bishop, and Saint*, London, 1913., <https://archive.org/details/richardofwychela00capeuoft>, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- CSABAI Márk: *Így öltek ők*, Álomgyár Kiadó, Budapest, 2020.
- DALTON, Jane: *Pet owner dumped dead dog in wheelie bin in 'one of worst starvation cases' RSPCA has seen*, Independent c. lap, 2022.12.02., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/dog-animal-cruelty-rspca-starve-b2237689.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- DECKER, Kurt – FREIT, Günther E. – GÜNTHER, Kurt – PETERS, Günther – STERBA, Günther: *Urania Állatvilág: Halak, kételtűek, hüllők*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1969.
- DHAMMIKA, Ven S: *An English Rendering*, DharmaNet Edition, Sri Lanka, 1994., <https://www.cs.colostate.edu/~malaiya/ashoka.html>, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- DOBSZAY János: *Megkésett hajrá*, HVG c. lap, Budapest, 2003.08.16.
- DORNING Henrik – VARGA Lajos: *A büntetőjog tankönyve II. kötet*, A Magyar Királyi Rendőrség Országos Szaktanfolyamainak Kiadása, Budapest, 1936.
- EGYIPTOM c. lap, IQ Press Lapkiadó Kft., Budapest, 2019.
- ELEK Balázs: *Vadászok, halászok a büntetőjog hálójában*, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015.
- FODOR Árpád: *A büntető törvénykönyv novellájához*, Állatvédelem c. lap, 1. évf. 4. szám, Budapest, 1901.
- FRANKLIN KÉZI LEXIKONA, I. kötet, Franklin Társulat Magyar Irodalmi Intézet és Könyvnyomda, Budapest, 1911.
- FRIVALDSZKY János: *A jogfilozófia alapvető kérdései és elemei*, Szent István Társulat, Budapest, 2011.
- GALLO Zoltán: *Állatvédelem a szlovák büntetőjogban*, Ügyészek Lapja, 2023. évi 3. lapszám, Budapest, 2023.
- GERGELY Zsófia: *Élő állatokat boncolnak az állami suli diákjai? A rendőrség szerint nem történt semmi*, HVG c. folyóirat, Budapest, 2018.07.26., https://hvg.hu/itthon/20180726_elo_allat_boncolas_heszthelyi_iskola_biologia_szakkor_nyomozas, letöltés dátuma: 2024.08.07.
- GIRGEN, Jen: *The historical and contemporary prosecution and punishment of animals*, Animal Law Review c. lap, Portland, 2003.05.12., <https://www.animallaw.info/article/historical-and-contemporary-prosecution-and-punishment-animals>, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- GRUNER, Dr. Hans-Eckhard: *Urania Állatvilág: Alsóbbrendű állatok*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1971.

- HENLEY, Walter of: *Husbandry*, trans. Robert Grosseteste, London, 1890., https://books.google.hu/books?id=O42hBv1Wu7IC&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- HOVEL, H.: *The connection between cruelty to animals and human violence*, New York, 2014., <https://warrencountyny.gov/sites/default/files/sheriff/DV/DV.pdf>, New York, 2014., letöltés dátuma: 2024.05.22.
- JÁMBOR Adrienn: *A kedvtelésből tartott állatok jogi védelme PhD értekezés*, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Miskolc, 2016.
- KAISER Orsolya: *Egy állatorvos hagyta kutyáit a felforrósodott autóban*, Telex c. lap, 2024.07.13., <https://telex.hu/belfold/2024/07/13/allatkinzas-allatorvos-rendorseg-kutya-auto-kanikula>, letöltés dátuma: 2024.08.06.
- KAJÓ Cecília: *Az állatkinzás elkövetési tárgyának polgári jog státusza*, Jegyző és Közigazgatás c. folyóirat, XXII. évfolyam 5. lapszám, Budapest, 2020., <https://jegyzo.hu/az-allatkinzas-elkovetesi-targyanak-polgari-jogi-statusza/>, letöltés dátuma: 2024.08.07.
- KAJÓ Cecília: *Előrejelezhető-e a visszaesés az állatkinzást elkövetőknél a mesterséges intelligencia segítségével?*, Datapandur Blog, 2024.01.03., <https://datapandur.hu/2024/01/03/dr-kajo-cecilia-ll-m-elorejelezhető-e-a-visszaesés-az-allatkinzást-elkovetőknel-a-mesterseges-intelligencia-segitsegevel/>, letöltés dátuma: 2024.08.07.
- KARSAI Krisztina: *Kommentár a Büntető törvénykönyvhöz*, CompLex Kiadó, Budapest, 2013.
- KÁNICS Éva: *Állatkinzás- jog és közvélemény*, Büntetőjogi tanulmányok, 2009.
- MÁDAY Izidor: *Az Országos Állatvédelmi Egyesület huszonötévi működése és az állatvédelmi törekvések Magyarországon*, Budapest, 1907.
- MAGYAR ÉRTELMEZŐ KÉZISZÓTÁR, II. kiadás, Akadémia Kiadó, Budapest, 1975.
- MATHERS, Matt: *Man who tortured puppy to death 'because he enjoyed it' given record jail time*, Independent c. lap, 2023.10.21., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/man-torture-puppy-record-sentence-b2433612.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- MELSON, Gail F.: *Do mass killers start out by harming pets?*, 2013.02.20., <https://www.psychologytoday.com/us/blog/why-the-wild-things-are/201302/do-mass-killers-start-out-harming-pets>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- MENYHÁRT Attila: *Dologi jog*, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2013.
- MÉSZÁROS Lilla: *Az állatkinzás és a személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetésének kriminológiai összefüggései*, Ügyészek Lapja, 2023. évi 5-6. lapszám, Budapest, 2023.
- NÁDHÁZY Zsolt: *Sport vagy állatkinzás?*, A Vadgazda c. lap, Budapest, 2003.
- NAGY Zsófia: *Állatvédelmi szabályozás Csehországban, különös tekintettel a büntetőjogi szempontokra*, Ügyészek Lapja, 2023. évi 3. lapszám, Budapest, 2023.
- NAVRATYIL Zoltán: *Dologi jog a 2013. évi V. törvény alapján*, Menedzser Praxis Szakkiadó és Gazdasági Tanácsadó Kft., Budapest, 2014.

- PALLAS NAGY LEXIKONA, VI. kötet, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, Budapest, 1894.
- PEMBERTON, Ashley: *Man banned from owning dogs for 7 years after carrying out surgery on pet with staple gun*, Independent c. lap, 2022.05.27., <https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/staple-gun-dog-surgery-b2088112.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- POLT Péter: *Új Btk. kommentár 5. kötet, Különös rész*, Nemzeti Közszerológati és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2013.
- RÁTH-VÉG István: *Az emberi butaság*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1974.
- RÉVAI NAGY LEXIKONA, I. kötet, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság, Budapest, 1911.
- ROBINSON, Charlie – CLAUSEN, Victoria: *The link between animal cruelty and human violence*, 2021., <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/the-link-between-animal-cruelty-and-human-violence>, 2021., letöltés dátuma: 2024.05.22.
- ROUSSEAU, Jean-Jacques: *A Discourse upon the Origin and Foundation of the Inequality among Mankind in The Social Contract and Discourses* translated by G. D. H. Cole, London and Toronto, 1920., https://books.google.hu/books?id=exNPAAAAMAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- RYDER, Richard: *All Beings that Feel Pain Deserve Human Rights*, The Guardian, 2005.08.06., <https://www.theguardian.com/uk/2005/aug/06/animalwelfare>, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- SAINT BERNARDINE Of Siena: *"How We Should Love Our Neighbor,"* in *Sermons* , edited by Don Orlandi, trans. by Helen Robins, 1920.
- SINGER, Peter és REGAN, Tom: *Animal Rights and Human Obligations*, New Jersey, 1989.
- SÓTONYI Péter- LORÁSZKÓ Gábor: *A libatömés nem állatkínzás*, Magyar Mezőgazdaság c. lap, Budapest, 2008. október 15.
- STREET, Francesca: *Switzerland bans boiling lobsters alive*, 2018.01.12., <https://edition.cnn.com/travel/article/switzerland-lobster-boiling-banned/index.html>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- SWAIN, Sarah: *Two women convicted over 'house of horrors' after over 100 animals found 'living in squailor'*, 2024.02.19., <https://www.9news.com.au/national/animal-cruelty-convictions-south-australia-rspca/422a5b96-fa35-4c0b-ac43-1aeaa717c0f0>, 2024.02.19., letöltés dátuma: 2024.05.22.
- SZILI Katalin: *Bűncselekmény lett az állatkínzás*, Origo c. lap, 2004., <https://www.origo.hu/itthon/1899/12/20040308maszavaznak>, letöltés dátuma: 2024.08.05.
- TILKI Katalin: *Állatvédelem a nemzetközi egyezményekben és az Európai Unióban*, Ügyészek Lapja, 2017. évi 1. lapszám, Budapest, 2017.

- TILKI Katalin: *Az állatvédelem jogi környezete és legfontosabb változásai Magyarországon II.*, Ügyészek Lapja, 2017. évi 6. lapszám, Budapest, 2017.
- TILKI Katalin: *Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai I.*, Ügyészségi Szemle, III. évfolyam 1. szám, 2018/01., Budapest, 2018.
- TILKI Katalin: *Az állatkínzás miatt indult büntetőeljárások tapasztalatai II.*, Ügyészségi Szemle, III. évfolyam 2. szám, 2018/02., Budapest, 2018.
- TILKI Katalin: *A környezet és természet elleni bűncselekmények gyakorlati kérdései*, elhangzott: OKRI konferencia a Magyar Igazságügyi Akadémián, 2019. március 28. napján, megjelent: Ügyészek Lapja, 2019. évi 1. lapszám, Budapest, 2019.
- TILKI Katalin: *A jogerős felmentő ítélettel befejezett állatkínzásos ügyek*, Ügyészek Lapja, 2020. évi 1. lapszám, Budapest, 2020.
- TILKI Katalin: *Egy állatkínzással kapcsolatos jogeset során felvetődött kérdések*, Ügyészek Lapja, 2022. évi 1-2. lapszám, Budapest, 2022.
- TILKI Katalin: *Az állatkínzás nyomozását nehezítő és segítő tényezők.*, Ügyészek Lapja, 2024. évi 1-2. lapszám, Budapest, 2024.
- TOLSZTOJ, Lev: *Essays and Letters*, Funk and Wagnalis Company, New York, 1904., <https://archive.org/details/essaysletters00tolsrich/page/ii/mode/2up?ref=ol&view=theater>, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- VÉKÁS Lajos: *Az új Polgári Törvénykönyv Bizottsági Javaslat magyarázatokkal*, CompLex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2012.
- VETTER Szilvia: *Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében*, Ügyészek Lapja, 2023. évi 3. lapszám, Budapest, 2023.
- VETTER Szilvia: *Az állatvédelmi jog*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2024.
- VOLTAIRE, Francois Marie Arouet: "Beasts," in *The Philosophical Dictionary, for the Pocket* Glasgow, 1766., https://books.google.hu/books?id=fNcDAAAAQAAJ&redir_esc=y, letöltés dátuma: 2024.05.21.

Megjegyzés: A külföldi szakirodalmat Fedor Zsuzsanna Réka fordította angol nyelvről magyar nyelvre.

JOGSZABÁLYOK

- Alaptörvény
- 1504. évi XVIII. törvénycikk
- 1790/91. évi LVII. törvénycikk
- 1878. évi V. törvénycikk
- 1888. évi XX. törvénycikk
- 1935. évi IV. törvénycikk
- 1976. évi II. törvény
- 1978. évi IV. törvény
- 1993. évi CXIV. törvény
- 1995. évi LIII. törvény
- 1996. évi LIII. törvény
- 1996. évi LV. törvény
- 1997. évi XLVI. törvény
- 1998. évi XXVIII. törvény
- 2004. évi X. törvény
- 2012. évi C. törvény
- 2013. évi V. törvény
- 2017. évi XC. törvény
- 35/1997. (II. 26.) Korm. rendelet
- 244/1998. (XII. 31.) Korm. rendelet
- 348/2006. (XII.23.) Korm. rendelet
- 222/2007. (VIII. 29.) Korm. rendelet
- 41/2010. (II.26.) Korm. rendelet
- 40/2013. (II. 14.) Korm. rendelet
- 785/2021. (XII. 7.) Korm. rendelet
- 1271/2022. (V. 27.) Korm. határozat
- 3/2001. (II. 23.) KöM-FVM-NKÖM-BM együttes rendelet
- 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet
- 85/2015. (XII.17.) FM rendelet
- 1/2014. (III. 31.) LÜ. körlevél
- 36/2020. (XII. 23.) ORFK utasítás
- 67/2020. (XII. 12.) BVOP utasítás

- 91159. számú körrendelet az állatvédelem oktatásáról
- Magyar Állatorvosi Kamara által 2010. szeptember 29. napján kiadott Szakmai irányelv
- 338/97/EK rendelet
- 1/2005/EK rendelet
- 1005/2009/EK rendelet
- 98/58/EK irányelv
- 2009/147/EK irányelv
- 2010/63/EU irányelv
- Ramsari Egyezmény (1971.02.02.): 1993. évi XLII. törvény a nemzetközi jelentőségű vadvizekről, különösen mint a vízimadarak tartózkodási helyéről szóló, Ramsarban, 1971. február 2-án elfogadott Egyezmény és annak 1982. december 3-án és 1987. május 28.-június 3. között elfogadott módosításai egységes szerkezetben történő kihirdetéséről.
- Világörökség Egyezmény (1972.11.16.): 1985. évi 21. törvényerejű rendelet a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló, az Egyesült Nemzetek Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete Általános Konferenciájának ülészakán Párizsban, 1972. november 16-án elfogadott egyezmény kihirdetéséről
- Washingtoni Egyezmény (1973.03.03.): 2003. évi XXXII. törvény a Washingtonban, 1973. március 3. napján elfogadott, a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
- Állati Jogok Egyetemes Nyilatkozata (1978.10.15.)
- Bonni Egyezmény (1979.06.23.): 1986. évi 6. törvényerejű rendelet a Bonnban, az 1979. évi június hó 23. napján kelt, a vándorló vadon élő állatfajok védelméről szóló egyezmény kihirdetéséről
- Berni Egyezmény (1979.09.19.): az európai vadon élő növények és állatok, valamint természetes élőhelyek védelméről szóló egyezmény
- Biológiai Sokféleség Egyezmény (1992.06.13.): 1995. évi LXXXI. törvény a Biológiai Sokféleség Egyezmény kihirdetéséről
- Animal Welfare Act (USA, 1966., P.L. 89-544), <https://awionline.org/content/animal-welfare-act>, letöltés dátuma: 2024.05.21.
- Animal Welfare Act (Anglia, 2006. c. 45), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/45/contents>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Cruelty to Animals Act (Anglia, 1876. 39 & 40 Vict. c. 77.), <http://www.irishstatutebook.ie/1876/en/act/pub/0077/print.html>, letöltés dátuma: 2024. 05.21.

- Brottsbalken (SFS 162:700., svéd Btk.) 16. fejezet 13. §,
<https://www.government.se/contentassets/7a2dcae0787e465e9a2431554b5eab03/the-swedish-criminal-code.pdf>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Code Pénal (1994., francia Btk.) 521-1. §,
https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/french_penal_code_33.pdf, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Codice Penale (R.D. 19 ottobre 1930, n. 1398., olasz Btk.), 544. §
<https://www.altalex.com/documents/news/2013/10/23/dei-delitti-contro-il-sentimento-per-gli-animali>,
letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Código Penal (Ley Orgánica 10/1995., spanyol Btk.) 337. §,
https://www.mjusticia.gob.es/es/AreaTematica/DocumentacionPublicaciones/Documents/Criminal_Code_2016.pdf, letöltés dátuma: 2024.02.22.
- Código Penal (Decreto-Lei n. 48/95., portugál Btk.), 387-388. §
https://www.codigopenal.pt/animais_de_companhia, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Cseh Btk. (40/2009.), 302. § https://www.okri.hu/images/stories/NKJogtar/cseh_btk_en.pdf, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Prevention of cruelty to animals Act (Act 200 of 1979., ausztrál állatvédelmi törvény) 11. fejezet, https://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/legis/nsw/consol_act/poacta1979360/s11.html,
letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Tierschutzgesetz, Elfter Abschnitt, Straf- und Bußgeldvorschriften 17. § (BGB1. I S. 2752., német állatvédelmi törvény), <https://www.buzer.de/gesetz/5698/b15330.htm>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- The Prevention of Cruelty to Animals Act (2006 c. 45., angol állatvédelmi törvény) 45. fejezet, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/45/contents>, letöltés dátuma: 2024.05.22.
- Trestný Zákon (Tt. 300/2005., szlovák Btk.) 302. §

Megjegyzés: A külföldi jogszabályokat Fedor Zsuzsanna Réka fordította angol nyelvről magyar nyelvre.

JOGALKALMAZÓI GYAKORLAT

- 49/2010. (IV. 22.) AB határozat
- 8/2017. (IV. 18.) AB határozat
- 3/2013. BJE jogegységi határozat
- Balassagyarmati Járásbíróság 6.B.206/2023/12. számú ítélete
- Baranya Megyei Bíróság 1.Bf.55/2000. számú határozata (BH2001. 512.)
- Budai Központi Kerületi Bíróság 4.B.XXII.2331/2011/51. számú ítélete
- Budapest Környéki Törvényszék Bf.314/2021/8. számú ítélete
- Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 11.B.XX.995/2016/10. számú ítélete
- Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 6.Bpk.XXI.270/2014/2. számú végzése
- Budapesti XX., XXI. és XXIII. Kerületi Bíróság 9.B.XXI.294/2016/4. számú ítélete
- Debreceni Ítéltábla Bhar. II. 637/2013. számú ítélete, EBD2015.B.11.
- Dunakeszi Járásbíróság 20.B.148/2020/8. számú ítélete
- EBD2017. B.8.
- Eln. Tan. B. törv. 410/1982. számú ítélete (BH1982. 316.)
- Esztergomi Járásbíróság 12.B.146/2021/15. számú ítélete
- Fővárosi Bíróság Kb.112/2010/20. számú ítélete
- Győri Megyei Bíróság Bf.342/1983. számú ítélete (BH1984. 305.)
- Kecskeméti Járásbíróság 5.B.986/2013/65. számú ítélete
- Keszthelyi Járásbíróság B.77/2023/5. számú ítélete
- Kúria Bfv.I.854/2007. számú határozata (BH2009. 5.)
- Kúria Bfv.II.1024/2010. számú határozata (BH2011. 331.)
- Kúria Bfv.I.1.546/2012. számú ítélete (BH2013. 183.)
- Kúria Bfv.I.207/2012. számú határozata (BH2013. 37.)
- Kúria Bfv.I.1588/2012/5. számú végzése
- Kúria Bt.I.4/2013. számú ítélete (BH2013. 148.)
- Kúria Bhar.I.384/2014. számú határozata (BH2014. 256.)
- Kúria Bfv.II.1314/2017/5. számú határozata
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.I.293/2006. számú határozata (EBH2008. 1762.)
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.II.765/2006. számú ítélete (BH2007. 213.)
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.297/2007. számú határozata (BH2009. 137.)
- Legfelsőbb Bíróság Bfv.540/2010/7. számú ítélete

- Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.389/2021/2. számú büntetővégzése
- Szekszárdi Járásbíróság 15.Bpk.345/2021/3. számú büntetővégzése
- Zalaegerszegi Törvényszék Bf.158/2013. számú ítélete (EBD2014.B.8.)
- Zalaegerszegi Törvényszék B.91/2022/13. számú ítélete

PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉK

FEDOR Zsuzsanna Réka: *Az állatvédelem büntetőjogi vonatkozásai – különös tekintettel az állatkínzás törvényi tényállására*, Tehetség PONT: Értékek mentén rendet tartani, Pázmány Press, Budapest, 2015., 149-168.

FEDOR Zsuzsanna Réka: *Az eutanázia büntetőjogi és orvosi jogi aspektusai*, Ars Boni c. jogi folyóirat, Budapest, 2017.03.03.

BÉRCES Viktor – FEDOR Zsuzsanna Réka: *A bíróság elé állítás alkalmazási feltételei*, Ügyészségi Szemle, 2018. évi 4. szám, Budapest, 2018., 6-17.

FEDOR Zsuzsanna Réka: *Állatok a vádlottak padján*, Ars Boni c. jogi folyóirat, Budapest, 2022.01.24.

FEDOR Zsuzsanna Réka: *La sussidiarietà orizzontale in Europa: in caso dell'Ungheria*, Labsus c. olasz közigazgatási jogi folyóirat, 2022.11.26.

FEDOR Zsuzsanna Réka: *Az állatvédelem büntető-jogtörténeti áttekintése hazánkban az új Btk. hatályba lépéséig*, Ügyészek Lapja, 2024. évi 4. szám, Budapest (befogadó nyilatkozat dátuma: 2024.06.16.)

FEDOR Zsuzsanna Réka: *Az állatok élethez való joga a büntetőjogi védelem tükrében*, Ügyészségi Szemle, 2024. évi 2. szám, Budapest (befogadó nyilatkozat dátuma: 2024.06.16.)